

Γραμματισμός και Παραπληροφόρηση:

Η περίπτωση των εμβολίων κατά της Covid -19

Ιωάννης Ρήγας

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

Διπλωματική Εργασία

ΠΜΣ Γλωσσολογία

Γραμματισμός και Παραπληροφόρηση:

Η περίπτωση των εμβολίων κατά της Covid - 19

Ιωάννης Ρήγας

Επιβλέπων Καθηγητής: Διονύσης Γούτσος
Επιτροπή: Ευάγγελος Ιντζίδης
Ελένη Παναρέτου

Αθήνα, Ιούλιος 2022

Γραμματισμός και Παραπληροφόρηση: Η περίπτωση των εμβολίων κατά της Covid - 19

Copyright© Ιωάννης Ρήγας, 2022

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τμήμα Φιλολογίας, Τομέας Γλωσσολογίας

Εικόνα Εξωφύλλου: Francis Luis Mora, *Morning News*, 1912, San Diego Museum of Art.

Στους γονείς μου

Περίληψη

Στην εργασία με τίτλο *Γραμματισμός και Παραπληροφόρηση* διερευνάται η κατασκευή και διαπραγμάτευση νοημάτων σε ειδησεογραφικά κείμενα με θέμα τον εμβολιασμό κατά της Covid - 19 που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά. Παράλληλα, εξετάζονται οι διαδικασίες σχεδιασμού νοημάτων στα κείμενα που τους ασκούν τον έλεγχο και στα σχόλια του κοινού γύρω από αυτά. Έπειτα από μία επισκόπηση της έρευνας με θέμα το δημοσιογραφικό λόγο (ή λόγο των *Μέσων*), η εργασία επικεντρώνεται στις έννοιες της *σκόπιμης παραπληροφόρησης* (disinformation), των *ψευδών ειδήσεων* (fake news) και των *μυθευμάτων* (myths) που κυριαρχούν στο πλαίσιο των σημερινών *μετανεωτερικών, μετα-αληθειακών* (post-truth) κοινωνιών. Οι επικοινωνιακές αλληλεπιδράσεις που συντελούνται, αναλύονται ως συμβάντα γραμματισμού, ως δραστηριότητες δηλαδή που περιστρέφονται με αφορμή και γύρω από γραπτά κείμενα. Για την πραγματοποίηση της ανάλυσης καταρτίζεται ένα μεθοδολογικό εργαλείο (Ιντζίδης, 2019, Ιντζίδης & Ρήγας, 2022), το οποίο αντλεί στοιχεία από ποικίλες γλωσσολογικές θεωρίες και κλάδους, όπως η Συστημική Λειτουργική Γραμματική, η Κριτική Ανάλυση Λόγου, η Πραγματολογία και η Γνωσιακή Γλωσσολογία. Στο κύριο μέρος της εργασίας, όψεις του εργαλείου εφαρμόζονται αρχικά στο πρωτότυπο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, έπειτα στο κείμενο που του ασκεί τον έλεγχο και τέλος στα σχόλια του κοινού που έπονται των δύο προαναφερθέντων κειμένων. Ο πρώτιστος στόχος της εργασίας είναι η αναλυτική περιγραφή των διαδικασιών αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας και των άλλων σημειωτικών πόρων (εικόνες, βίντεο, μουσική) που αξιοποιούν οι άνθρωποι, όταν σχεδιάζουν τα νοήματά τους στο πολυτροπικό συνεχές προφορικού - γραπτού λόγου. Ο απώτερος στόχος της είναι να καταστήσει τους αναγνώστες ειδησεογραφικών κειμένων (γραπτών ή/και προφορικών) συνειδητούς γνώστες αυτών των διαδικασιών και να τους επιτρέψει να τις αναγνωρίζουν και οι ίδιοι στα ποικίλα ειδησεογραφικά (ενίοτε παραπληροφορητικά) κείμενα, στα οποία εκτίθενται καθημερινά.

Λέξεις Κλειδιά: Παραπληροφόρηση, Πολυγραμματισμοί, Συμβάντα Γραμματισμού, Συστημική Λειτουργική Γραμματική, Κριτική Ανάλυση Λόγου, Covid - 19.

Abstract

The thesis entitled *Literacy and Disinformation* investigates the construction and negotiation of meaning in news articles concerning the harmful effects of the vaccines against Covid - 19 that can be regarded as disinformative. These articles are examined in conjunction with texts that check the facts mentioned, as well as reader comments on them. After an overview of the research literature on *media discourse*, the thesis focuses on the concepts of *disinformation*, *fake news* and *myths*, prevailing in today's *post-truth* society. The communicative interactions that take place are analyzed as *literacy events*, that is as activities that contain and revolve around written texts. A methodological tool, which draws inspiration from various linguistic theories and disciplines, such as Systemic Functional Grammar, Critical Discourse Analysis, Pragmatics and Cognitive Linguistics, is constructed and proposed for the analysis (Intzidis, 2019, Intzidis & Rigas, 2022). In the main body of the work, aspects of the tool are applied firstly to the text that is regarded as disinformative, then to the text that conducts the fact - checking and finally to the social media comments of the audience that follow the aforementioned texts. The primary goal of the thesis is the detailed description of the processes through which language and other semiotic resources (images, video, music) represent reality, when they are used by writers who design their meanings in the multimodal continuum of oral-written discourse. Its ultimate goal is to make the readers of news texts (written and / or oral) more aware of these processes and to enable their identification in the various (disinformative or not) news texts to which they are exposed on a daily basis.

Keywords: Disinformation, Multiliteracies, Literacy Events, Systemic Functional Grammar, Critical Discourse Analysis, Covid - 19.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	vii
1. Εισαγωγή	9
2. Ο λόγος της μαζικής επικοινωνίας	15
2.1 Ο δημοσιογραφικός λόγος	15
2.2 Είδη δημοσιογραφικών κειμένων	19
2.3 Χαρακτηριστικά της δημοσιογραφικής γλώσσας	21
2.4 Παραπληροφόρηση και σχετικοί όροι	26
2.5 Λόγος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης	34
3. Γραμματισμός και σχεδιασμός του νοήματος	37
3.1 Η έννοια του γραμματισμού: Το αυτόνομο και το ιδεολογικό μοντέλο γραμματισμού	37
3.2 Ο γραμματισμός ως τοποθετημένη κοινωνική πρακτική στο συνεχές προφορικού - γραπτού λόγου	38
3.3 Σχεδιασμός του νοήματος	41
3.4 Πολυτροπικότητα και το συνεχές προφορικού - γραπτού λόγου	43
3.5 Θεωρητικά εργαλεία ανάλυσης	45
3.5.1 Συστημική Λειτουργική Γραμματική	45
3.5.2 Κριτική Ανάλυση Λόγου	53
3.5.3 Η έννοια της ταυτότητας	58
4. Μεθοδολογία και δεδομένα	65
4.1 Στόχος της έρευνας	65
4.2 Μεθοδολογία	66
4.3 Ερευνητικά Ερωτήματα	68
4.4 Εργαλείο Ανάλυσης Συμβάντων Γραμματισμού	69
5. Ανάλυση Συμβάντων Γραμματισμού	71
5.1 Σύνολο Συμβάντων Γραμματισμού 1	71
5.2 Σύνολο Συμβάντων Γραμματισμού 2	126
6. Συμπεράσματα και συζήτηση	173
Βιβλιογραφία	189
Παράρτημα	198

Ευχαριστίες

Η συγγραφή μίας διπλωματικής εργασίας ουδέποτε αποτελούσε ένα απλό ή/και εύκολο εγχείρημα. Από την προσεκτική επιλογή του θέματος και τη συλλογή των κατάλληλων δεδομένων προς ανάλυση, μέχρι τη ρητή διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων και την επιτυχημένη εκπόνηση της έρευνας, απαιτείται συνεχής επαγρύπνηση, συντονισμός, επιμονή, υπομονή, και αгаστή συνεργασία ανάμεσα σε συγγραφέα και επιβλέποντες.

Υπήρξα ιδιαίτερα τυχερός, καθώς καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου (προπτυχιακών και μεταπτυχιακών) στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, περιβαλλόμουν από καταρτισμένους επιστήμονες, φιλόπουνους γλωσσολόγους, με πάθος για τη μελέτη γλώσσας, οι οποίοι με ενέπνευσαν να ειδικευτώ στον συγκεκριμένο γνωστικό κλάδο και να επιδιώξω να συνεισφέρω και ερευνητικά σε αυτόν.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους κυρίους Ευάγγελο Ιντζίδη και Διονύση Γούτσο για την πολύτιμη καθοδήγησή τους και τις χρήσιμες παρατηρήσεις τους κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

Έπειτα, θα επιθυμούσα να ευχαριστήσω προσωπικά όλους τους καθηγητές, οι οποίοι συνέβαλαν στην καλλιέργεια της «γλωσσολογικής μου σκέψης» κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών στο *Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Γλωσσολογία*. Πιο συγκεκριμένα, θα ήθελα να ευχαριστήσω:

την κυρία Γιαννούλα Γιαννουλοπούλου, την κυρία Σταματία Κουτσουλέλου, την κυρία Μαρία Κακριδή - Φερράρι, την κυρία Σπυριδούλα Μπέλλα, τον κύριο Άγγελο Λέγγερη, τον κύριο Βασίλειο Σπυρόπουλο και την κυρία Αθηνά Κοντοσταυλάκη,

για τους γόνιμους διαλόγους που είχαμε τα τελευταία δύο χρόνια, οι οποίοι μου επέτρεψαν να εντρυφήσω στη μελέτη της γλώσσας, να διευρύνω τους γνωστικούς μου ορίζοντες, να ακονίσω την κριτική μου σκέψη και να αναπτύξω τις αναλυτικές μου ικανότητες.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τις συμφοιτήτριές μου Χριστίνα Ελευθεριάδη, Μαρία Μιαούλη, Φερενίκη - Νίκη Δερμάνη, Αγγελική Κιντή και Ιωάννα Βαβουράκη για τις καίριες συνεισφορές τους στις διαλέξεις των μαθημάτων και για τις ενδιαφέρουσες συζητήσεις που πραγματοποιήσαμε (τις από κοινού δηλαδή

αναζητήσεις μας για την αλήθεια, όπως θα έλεγε ο κύριος Μπαμπινιώτης), οι οποίες με έκαναν να δω τη γλώσσα από μία ιδιαίτερη οπτική.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και την Πολυξένη Παθιάκη για το γνήσιο ενδιαφέρον και την αδιάλειπτη υποστήριξη των ενδιαφερόντων μου που μου επέτρεψαν να ολοκληρώσω απρόσκοπτα την παρούσα εργασία (απολαμβάνοντας παράλληλα στο έπακρο τη διαδικασία συγγραφής της). Το έργο αυτό είναι και δικό τους έργο, όπως οτιδήποτε δημιουργώ στην επιστήμη και την τέχνη τα τελευταία χρόνια.

Ιωάννης Ρήγας

Αθήνα, Ιούλιος 2022

1. Εισαγωγή

Παρότι η πρακτική διασποράς ψευδών ειδήσεων και παραπληροφορητικών ισχυρισμών δεν είναι καινούργια (συντελείται αδιάκοπα από τον 15^ο αιώνα, όταν και εφευρέθηκε το τυπογραφικό πιεστήριο, ενώ οι ρίζες της μπορούν να εντοπιστούν στον Ραμσή τον δεύτερο (13^{ος} αι. π.Χ.), τους Αθηναίους δημαγωγούς (5^{ος} αι. π.Χ.) και τον Οκταβιανό Αύγουστο (1^{ος} αι. π.Χ.)), τα τελευταία χρόνια έχει αναμφισβήτητα κλιμακωθεί. Η εμφάνιση του διαδικτύου και η κυριαρχία των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως πεδίων στα οποία πραγματοποιείται μεγάλο μέρος της καθημερινής επικοινωνίας των ανθρώπων, συνέπεσε με τη δημοσίευση και ανεξέλεγκτη διάδοση σε αυτά μη επαληθευμένων ειδήσεων που παραπλανούν και διχάζουν την κοινή γνώμη, ευνοώντας την πόλωση. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται άρρηκτα με την ανάδυση και εξάπλωση θεωριών συνωμοσίας στο πλαίσιο των σύγχρονων μετανεωτερικών, μετα-αληθειακών κοινωνιών, οι οποίες αμφισβητούν την ύπαρξη μίας απόλυτης αλήθειας και προτείνουν «εναλλακτικές αλήθειες» και «εναλλακτικά γεγονότα», αιμώντας έναν άκρατο σχετικισμό.

Στην παρούσα εργασία διερευνώνται διεξοδικά οι διαδικασίες αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας σε:

- (α) κείμενα σχετικά με τον εμβολιασμό κατά της Covid- 19 που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά,
- (β) κείμενα που τους ασκούν τον έλεγχο,
- (γ) σχόλια του κοινού γύρω και από τα δύο προαναφερθέντα κείμενα στα κοινωνικά δίκτυα (Facebook).

Η ανάλυση πραγματοποιείται στο πλαίσιο του Γραμματισμού, ενός πολυεπιστημονικού γλωσσολογικού κλάδου που αντλεί και συνδυάζει στοιχεία από ποικίλες γλωσσολογικές θεωρίες και κλάδους (όπως η Συστημική Λειτουργική Γραμματική, η Κριτική Ανάλυση Λόγου και η Κοινωνική Σημειωτική), με σκοπό τη μελέτη της χρήσης της γλώσσας σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας και τη διερεύνηση της λειτουργίας της ως φορέα ιδεολογίας και ως μέσου πειθούς.

Έπειτα από μία πραγμάτευση των γενικότερων χαρακτηριστικών του δημοσιογραφικού λόγου, το ενδιαφέρον μετατίθεται στις έννοιες της παραπληροφόρησης, των ψευδών ειδήσεων και των μυθευμάτων, στο πλαίσιο των σύγχρονων μετα-αληθειακών κοινωνιών (ενότητες 2.1 - 2.4). Η γλώσσα του διαδικτύου και ο λόγος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης εξετάζονται ακροθιγώς

(ενότητα 2.5). Η θεωρητική θεμελίωση της εργασίας ακολουθεί, με αναφορά στον κλάδο του γραμματισμού και στις συναφείς με αυτόν έννοιες (όπως οι *πρακτικές γραμματισμού* (literacy practices) και τα *συμβάντα γραμματισμού* (literacy events), ενότητες 3.1 - 3.4). Για την πολύπλευρη εξέταση των κειμένων προς ανάλυση, αξιοποιούνται εργαλεία από ποικίλους γλωσσολογικούς κλάδους, όπως η Συστημική Λειτουργική Γραμματική, η Κριτική Ανάλυση Λόγου, η Κοινωνιογλωσσολογία και η Φιλοσοφία της Γλώσσας (ενότητα 3.5).

Το ερευνητικό σκέλος ξεκινά με αναφορά στη μεθοδολογία που ακολουθείται, ενώ έπεται η ρητή διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων και η συγκρότηση ενός εργαλείου ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού, βάσει των όσων θεωρητικών έχουν προηγηθεί (ενότητα 4). Συνεχίζει με τη λεπτομερή ανάλυση δύο συνόλων συμβάντων γραμματισμού (ενότητα 5), καθένα από τα οποία περιλαμβάνει:

- (α) ένα κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό,
- (β) ένα κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο,
- (γ) τα σχόλια του κοινού γύρω από τα δύο προαναφερθέντα κείμενα.

Το σύνολο των κειμένων προς ανάλυση αντλείται από την ελληνική ιστοσελίδα ελέγχου γεγονότων *EllinikaHoaxes.gr*.

Τα *Ellinika Hoaxes* (μτφρ. Ελληνικές Απάτες) είναι μια ελληνική ιστοσελίδα *ελέγχου γεγονότων*, που ξεκίνησε τη λειτουργία της το 2013, ενώ από το 2019 αποτελεί μέλος του *Διεθνούς Δικτύου Ελέγχου Γεγονότων* (International Fact Checking Network, IFCN). Επιπλέον είναι μέλος του *Ευρωπαϊκού Παρατηρητήριου κατά της Παραπληροφόρησης* (SOMA) και του *Ευρωπαϊκού Παρατηρητήριου Ψηφιακών Μέσων* (EDMO). Η ιστοσελίδα απαρτίζεται από μία πολυμελή ομάδα δημοσιογράφων και επιστημόνων ποικίλων ειδικοτήτων, η οποία ελέγχει την εγκυρότητα δημοσιευμάτων που διακινούνται στο διαδίκτυο (ιστολόγια, ειδησεογραφικές ιστοσελίδες) και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Από το 2019, τα *Ellinika Hoaxes* ξεκίνησαν τη συνεργασία τους με το Facebook στο πλαίσιο του προγράμματος Ελέγχου Γεγονότων από Τρίτους (3rd Party Fact Checking), γνωστού και ως 3PFC με στόχο τον περιορισμό της παραπληροφόρησης στο εν λόγω κοινωνικό δίκτυο.¹

Τα *Ellinika Hoaxes* επελέγησαν για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, καθώς δραστηριοποιούνται σημαντικά στο χώρο της παραπληροφόρησης και του

---

¹ πβ. *Σχετικά με εμάς* ιστοσελίδα *EllinikaHoaxes.gr*.

ελέγχου ψευδών ειδήσεων τα τελευταία χρόνια, έχοντας ελέγξει και αποκαταστήσει την αλήθεια εκατοντάδων ειδήσεων. Όπως επισημαίνεται και στην ενότητα της μεθοδολογίας (ενότητα 4), η παρούσα εργασία δεν πραγματοποιεί η ίδια έλεγχο γεγονότων, ούτε ενδιαφέρεται για το πόσο εύστοχη ή ακριβής είναι η κατάρριψη της εκάστοτε παραπληροφορητικής είδησης από τα *EllinikaHoaxes.gr*. Αντίθετα, ως περιγραφική γλωσσολογική μελέτη, πρώτιστος στόχος της καθίσταται η λεπτομερής περιγραφή των διαδικασιών αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας σε τρία διαφορετικά είδη κειμένων που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους (κειμένων που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά, κειμένων που ασκούν τον έλεγχο, σχολίων), αλλά και των τρόπων λειτουργίας της γλώσσας ως φορέα ιδεολογιών, ενίοτε αντίθετων. Τα επιλεγμένα προς ανάλυση κείμενα είναι όλα δημοσιευμένα στο διαδίκτυο και δημόσια.²

Η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση των συμπερασμάτων, της βιβλιογραφίας αλλά και παραρτήματος με το σύνολο των κειμένων που αναλύονται.

Επέλεξα να μελετήσω το συγκεκριμένο θέμα (σχεδιασμός παραπληροφορητικών νοημάτων, ο έλεγχος αυτών και ο σχολιασμός τους μέσω της γλώσσας), με σκοπό να συνδράμω στην καλύτερη κατανόηση του και στον εμπλουτισμό της σχετικής με αυτό βιβλιογραφίας (η οποία στα ελληνικά, αλλά και διεθνώς είναι ακόμα πενιχρή), καθώς θεωρώ πως αποτελεί ένα από τα πιο φλέγοντα και ακανθώδη κοινωνικά ζητήματα της εποχής μας. Επίσης, με τη φιλοδοξία η εργασία να συνεισφέρει στην επιστήμη της γλωσσολογίας διττώς:

(α) θεωρητικά, μέσω του εργαλείου ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού που προτείνεται (Ιντζίδης & Ρήγας, 2022), το οποίο μπορεί δυνητικά να εφαρμοστεί για τη διερεύνηση της αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας σε οποιοδήποτε κείμενο,

(β) στην πράξη, μέσω της εφαρμογής του εργαλείου σε πραγματικά κείμενα και της διεξοδικής ανάλυσης της λειτουργίας και της αλληλεπίδρασης των διαφόρων σημειωτικών πόρων σε αυτά.

Εκατομμύρια άνθρωποι εκτίθενται σε ειδησεογραφικά (παραπληροφορητικά ή μη) κείμενα καθημερινά και οφείλουν να μπορούν να αναγνωρίζουν τους

---

² Είναι αναγκαίο να σημειωθεί πως ο συγγραφέας της παρούσας εργασίας δεν σχετίζεται επ' ουδενί με τους συγγραφείς των κειμένων που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά, τους συγγραφείς των κειμένων που τα ελέγχουν ή τους συγγραφείς των σχολίων.

μηχανισμούς, οι οποίοι χρησιμοποιούνται κατά το σχεδιασμό και τη διαπραγμάτευση των νοημάτων τους, καλλιεργώντας διαρκώς την κριτική τους σκέψη. Η παρούσα εργασία στοχεύει σε μία πρώτη περιγραφή αυτών των μηχανισμών - διαδικασιών - στρατηγικών, με σκοπό να τους καταστήσει συνειδητούς σε επιστήμονες διαφορετικών γνωστικών πεδίων (γλωσσολόγους, κοινωνιολόγους, αναλυτές των Μέσων, ψυχολόγους, φιλόλογους, φιλοσόφους κ.ά.), αλλά και στον μέσο αναγνώστη. Με τη γλώσσα να διαμεσολαβεί ανάμεσα σε εμάς και τον κόσμο, καθίσταται αναγκαία η μελέτη της ως διαμορφωτή της ανθρώπινης σκέψης και ως τρόπου νομιμοποίησης ιδεολογιών, ανακατανομής της εξουσίας και αναδημιουργίας της πραγματικότητας.

Προσοχή στην ψευδή γνώση· είναι χειρότερη από την άγνοια.

Τζορτζ Μπέρναρντ Σω (1856 - 1950)

Άνθρωπος και Υπεράνθρωπος

2. Ο λόγος της μαζικής επικοινωνίας

Η εργασία ξεκινά με τη διερεύνηση του λόγου της μαζικής επικοινωνίας ή *λόγου των Μέσων* (Media discourse). Έπειτα από μία πραγμάτευση του πλαισίου μέσα στο οποίο δημιουργείται και λειτουργεί, καταγράφονται τα γενικότερα, αλλά και ειδικότερα χαρακτηριστικά του (ενότητες 2.1- 2.3). Ένα ιδιαίτερο είδος δημοσιογραφικού λόγου, αυτό των παραπληροφορητικών κειμένων που διακινούνται στο διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τίθεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, παράλληλα με τις έννοιες των *ψευδών ειδήσεων* (fake news) και των *μυθουμάτων* (myths) που επιπολάζουν στις σύγχρονες, *μετα-αληθειακές κοινωνίες* (post - truth societies, ενότητα 2.4). Ο λόγος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ως ειδικότερη πτυχή του λόγου του διαδικτύου, εξετάζεται ακροθιγώς (ενότητα 2.5).

2.1 Ο δημοσιογραφικός λόγος

Τα ΜΜΕ (Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης / Επικοινωνίας: τύπος, τηλεόραση, ραδιόφωνο, διαδίκτυο) διαδραματίζουν πολύπλευρο ρόλο στην εποχή μας, έχοντας επωμιστεί την καθημερινή ενημέρωση των πολιτών, την ψυχαγωγία τους και την έκθεσή τους σε καταναλωτικά προϊόντα και υπηρεσίες. Την ίδια στιγμή αποτελούν κανάλι επικοινωνίας των θέσεων των πολιτικών κομμάτων και των ιδεολογιών που αυτά πρεσβεύουν. Η συνεχώς αυξανόμενη κοινωνική, οικονομική και πολιτική δύναμη των ΜΜΕ, σε συνδυασμό με τη μεγάλη επιρροή που ασκούν στις μάζες, έχει οδηγήσει στην απόδοση του τίτλου της «τέταρτης εξουσίας» σε αυτά (Κάππου, 2019). Κατονομάζοντας έτσι τα ΜΜΕ, υπονοείται ότι είναι σε θέση να αίρονται πάνω από τις τρεις εξουσίες (νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική), να τους ασκούν έλεγχο και να διαμορφώνουν την κοινή γνώμη, αποκτώντας σχεδόν θεσμική υπόσταση.

Η μαζική επικοινωνία είναι «η διαδικασία της μετάδοσης μεγάλης ποσότητας πληροφοριών σε μαζικό κοινό και σε μικρό χρονικό διάστημα» (Κομνηνού και Λυριντζής, 1989: 15). Με το επίθετο *μαζικός* γίνεται αναφορά στους αποδέκτες των ειδήσεων, όχι στους παραγωγούς αυτών. Ο όρος συνεχίζει να είναι αρνητικά χρωματισμένος, υποδηλώνοντας τα πλήθη που δέχονται παθητικά τα μηνύματα των ΜΜΕ, χωρίς να τα υποβάλλουν σε κριτικό έλεγχο (Γιαλαμπούκη, 2008: 2-3). Οι όροι *ενημέρωση* ή *επικοινωνία* από την άλλη κρίνονται επίσης προβληματικοί, καθώς ο μεν πρώτος περιορίζεται μόνο στην καθημερινή μετάδοση ειδήσεων από τα μέσα, ο

δε δεύτερος παραπέμπει στην κατά πρόσωπο ταυτόχρονη επικοινωνία, η οποία όμως στην περίπτωση των Μέσων συντελείται μονοκατευθυντικά, (από τα μέσα προς το κοινό τους) ή ετεροχρονισμένα, αφού το κοινό αποκρίνεται συνήθως σε δεύτερο χρόνο, όταν του παρέχεται η δυνατότητα (π.χ. μέσω σχολίων, Γιαλαμούκη, 2008: 3-4). Για τους παραπάνω λόγους, ο Πολίτης (2014: 479) προτείνει την υιοθέτηση του όρου *Μέσα* (Media), ο οποίος μας βγάζει από την ατραπό αμφισημίας του όρου ΜΜΕ.

Προτού μελετήσουμε αναλυτικά τον δημοσιογραφικό λόγο που απαντά στα Μέσα, οφείλουμε να έχουμε στο νου μας ορισμένους παράγοντες που τον διαμορφώνουν καθοριστικά. Ο Πολίτης (2001) τους αποδελτιώνει με ενάργεια:

- (α) η συλλογική παραγωγή του δημοσιογραφικού λόγου
- (β) η ρητή ή υπόρρητη έκφραση της ιδεολογικής ταυτότητας κάθε μέσου
- (γ) το μεγάλο πλήθος και η διασπορά των ακροατηρίων
- (δ) η περιοδικότητα εκπομπής και λήψης μηνυμάτων

Ξεκινώντας από τον πρώτο παράγοντα, είναι αναγκαίο να γνωρίζουμε πως ο συγγραφέας ενός δημοσιευμένου δημοσιογραφικού κειμένου συνήθως δεν είναι ένας. Μπορεί η πρώτη εκδοχή να γράφεται από έναν δημοσιογράφο, όμως μέχρι τη στιγμή της τελικής του δημοσίευσης είθισται να υφίσταται έλεγχο ή και να τροποποιείται από ανώτερα στελέχη του μέσου (π.χ. αρχισυντάκτη, διευθυντή, εκδότη). Ο Bell (1991) για παράδειγμα αναφέρει πως σε μία μεσαίου μεγέθους εφημερίδα, η πρώτη εκδοχή του κειμένου του δημοσιογράφου παραδίδεται από τον ίδιο στον επικεφαλής ρεπόρτερ (chief reporter), με σκοπό να υποστεί έλεγχο. Αφού ο έλεγχος αυτός ολοκληρωθεί, το κείμενο προωθείται στον υπο-συντάκτη (sub - editor) και καταλήγει στον αρχισυντάκτη (editor), ο οποίος δίνει το πράσινο φως για την τελική εκδοχή και δημοσίευσή του. Όλες οι προγενέστερες εκδοχές ενός δημοσιογραφικού κειμένου είναι ενσωματωμένες στις νεότερες. Σύμφωνα με την εκτίμηση του Bell, μέχρι και οχτώ διαφορετικά άτομα μπορούν να συνεισφέρουν στη δημιουργία μιας ιστορίας προς δημοσίευση (Bell, 1991: 44-46).³ Ο λόγος των Μέσων επομένως εμφανίζει

---

³ Κατά τη διαδικασία αυτής της *πολυστρωματικής επεξεργασίας* (editing), το αρχικό κείμενο μεταμορφώνεται σε ένα νέο κείμενο μορφικά, ενώ το πυρηνικό περιεχόμενό του επιχειρείται να διατηρηθεί ακέραιο. Η επεξεργασία περιλαμβάνει συνήθως: (α) διαγραφή πληροφοριών που θεωρούνται περιττές (η έρευνά του πάνω σε μία νέα τεχνική μοντελοποίησης -> η έρευνά του), (β)

χαρακτηριστικά ενσωμάτωσης (embedded) και στρωματοποίησης (layered) στον κάθετο άξονα (Fairclough, 1995: 48). Επιπλέον, τα επαγγελματικά δημοσιογραφικά κείμενα καθίστανται «εγγενώς πολυφωνικά (polyphonic), καθώς ενσωματώνουν ποικίλες φωνές και λόγους» (Πολίτης, 2001) και διακειμενικά (intertextual), αφού διαλέγονται με άλλα κείμενα και αναμειγνύουν στοιχεία από διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια μεταξύ τους (αναλυτικότερη εξέταση της πολυφωνίας και της διακειμενικότητας στην ενότητα 3.5.3).

Έπειτα, η ανθρώπινη γλώσσα ουδέποτε είναι ιδεολογικά ουδέτερη, καθώς πάντοτε χρησιμοποιείται σε συγκεκριμένες περιστάσεις, ούσα χρωματισμένη ιδεολογικά (Foucault, 1998).⁴ Αυτό γίνεται φανερό και στην περίπτωση των δημοσιογραφικών κειμένων, στα οποία ο τρόπος αναπαράστασης και παρουσίασης μιας είδησης συνάδει συχνά με την ιδεολογική κατεύθυνση του μέσου που την μεταδίδει. Η κατεύθυνση αυτή δύναται να επηρεαστεί με τη σειρά της από τις πολιτικές και οικονομικές εξαρτήσεις του μέσου αυτού και να πραγματωθεί καταφανώς ή υπόρρητα με ποικίλους διαφορετικούς τρόπους (γλώσσα, εικόνες, βίντεο, ήχο). Ο Fowler (1991) τονίζει πως για να παραμείνουν βιώσιμες οι εφημερίδες, συχνά στηρίζουν και προβάλλουν θεσμικούς φορείς εξουσίας από τους οποίους εξαρτώνται οικονομικά, ενώ οι απλοί πολίτες εκπροσωπούνται πιο σπάνια σε αυτές. Με άλλα λόγια, για να συντελεστεί πλήρης ανάλυση του δημοσιογραφικού λόγου, είναι απολύτως αναγκαία η διερεύνηση και ανάλυση του πλαισίου στο οποίο δημιουργείται, το οποίο περιλαμβάνει τις οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές σχέσεις και διασυνδέσεις του μέσου που τον φιλοξενεί.⁵

λεξικές υποκαταστάσεις (τα τελευταία επτά χρόνια -> την τελευταία επταετία) και (γ) εφαρμογή συντακτικών κανόνων επεξεργασίας που στόχο έχουν να αναδείξουν την αξία των ειδήσεων που μεταδίδονται και να προσαρμόσουν στυλιστικά το κείμενο στο ύφος του μέσου που το φιλοξενεί (Van Dijk, 1988a).

⁴ Ακόμα και τα επιστημονικά κείμενα είναι ιδεολογικά χρωματισμένα, καθώς αντιπροσωπεύουν την επιστημονική ιδεολογία. Βέβαια, οφείλουμε να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί στο σημείο αυτό. Ενώ υφίσταται επιστημονική ιδεολογία (η θέση-άποψη της επιστήμης), όπως υφίσταται οικονομική ιδεολογία και πολιτική ιδεολογία (η θέση-άποψη των οικονομολόγων και πολιτικών), δεν υφίσταται επιστημονική πραγματικότητα ή επιστημονική αλήθεια, παρά μόνο η μία φυσική πραγματικότητα που η επιστήμη επιχειρεί να περιγράψει και να εξηγήσει με τη μέθοδο που ακολουθεί, όπως εύστοχα επισημαίνει ο Searle (2004: 301-304).

⁵ Τα *Ellinika Hoaxes*, ως σελίδα ελέγχου γεγονότων, δηλώνουν πολιτικά ανεξάρτητα και ακομμάτιστα: «Τα *Ellinika Hoaxes* είναι μέλος του International Fact-Checking Network. Το σήμα αυτό αποδεικνύει

Η μελέτη της μαζικής επικοινωνίας θα ήταν ελλιπής, εάν δεν λάμβανε υπόψη εκτός από τον πομπό και τον δέκτη της. Ένα ίδιο χαρακτηριστικό του δέκτη των μηνυμάτων των Μέσων είναι η μαζική του φύση. Συχνά ο αριθμός των «ακροατηρίων» των ΜΜΕ κυμαίνεται από μερικές εκατοντάδες χιλιάδες σε μερικά εκατομμύρια ανθρώπους. Ο Πολίτης (2001) σημειώνει πως οι αποδέκτες των δημοσιογραφικών κειμένων συγκροτούν ένα σύνολο πολυπληθές, ετερογενές, απρόσωπο και συνεχώς μεταβαλλόμενο, ενώ τα ίδια τα ΜΜΕ υποχρεούνται να ακολουθούν τη ροή της επικαιρότητας και να επικοινωνούν με το κοινό τους σε τακτική περιοδική βάση.

Καταγράφοντας τις ιδιότητες της μαζικής επικοινωνίας, ο Fairclough (1995: 36) επισημαίνει την *ασυγχρονία* ανάμεσα στον τόπο και τον χρόνο παραγωγής του υλικού προς επικοινωνία και στον τόπο και το χρόνο κατανάλωσής του από τους τηλεθεατές, τους αναγνώστες, τους ακροατές. Έπειτα, υπογραμμίζει πως τα Μέσα διαμεσολαβούν ανάμεσα στο δημόσιο και το ιδιωτικό πεδίο, αξιοποιώντας ποικίλους τρόπους για την επικοινωνία των μηνυμάτων τους: ο τύπος επικεντρώνεται στο οπτικό κανάλι μέσω των εικόνων και της γραπτής γλώσσας, το ραδιόφωνο εκμεταλλεύεται το ηχητικό κανάλι μέσω της μουσικής και της προφορικής γλώσσας, ενώ η τηλεόραση συνδυάζει και τον οπτικό και τον ακουστικό δίαυλο στον σχεδιασμό των μηνυμάτων της, συνταιριάζοντας εικόνα και ήχο (Fairclough, 1995: 38).

Αν και ο Fairclough αναφέρει πως «το εξαγόμενο (output) των Μέσων βρίσκεται στο μεγαλύτερο του μέρος κάτω από επαγγελματικό και θεσμικό έλεγχο» (1995: 40), στις μέρες μας η παραδοχή αυτή δεν αληθεύει στον ίδιο βαθμό, αφού η ιστορική για την ανθρωπότητα και τα Μέσα εμφάνιση του διαδικτύου, έδωσε τη δυνατότητα σε κάθε άνθρωπο (ανεξαρτήτως κοινωνικής θέσης και οικονομικής κατάστασης) να δημιουργεί το δικό του *περιεχόμενο* (content) και να το μοιράζεται με τους συνανθρώπους του στα επονομαζόμενα *Νέα Μέσα* (New Media: π.χ. ιστοσελίδες, social media). Έτσι, οι παραδοσιακά παθητικοί δέκτες των μηνυμάτων των Μέσων μπορούν πολύ εύκολα πλέον να γίνουν και ενεργοί παραγωγοί των δικών τους μηνυμάτων, προβάλλοντας δημόσια τις απόψεις τους, σε αντίθεση με το

ότι τα ellinikahoaxes.gr ελέγχθηκαν και είναι σύμφωνα με τις αρχές του IFCN για πολιτική ανεξαρτησία, διαφάνεια των πηγών, της χρηματοδότησης, της μεθοδολογίας, και δέσμευση για ανοικτές και ειλικρινείς διορθώσεις».

παρελθόν (Scannell, 1992). Η πραγματικότητα αυτή που έχει διαμορφωθεί, μπορεί να οδηγήσει σε εκδημοκρατισμό των ανθρώπινων κοινωνιών, παρέχοντας τη δυνατότητα σε όλες τις φωνές να ακουστούν εξ ίσου, αλλά ενδέχεται την ίδια στιγμή να επιτρέψει και την ανάδυση ορισμένων επιζήμιων για την κοινωνία πρακτικών, όπως η έλλειψη ποιότητας στην ενημέρωση, η παραπληροφόρηση και η προπαγάνδα (Haidt, 2022).

2.2 Είδη δημοσιογραφικών κειμένων

Με τον όρο *δημοσιογραφικός λόγος* ή *λόγος των Μέσων* (Media Discourse) δεν αναφερόμαστε σε έναν λόγο ομοιογενή, παρά σε μια τυπολογία που έχει συγκροτηθεί, η οποία στοχεύει στον προσδιορισμό των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των πρωτοτυπικών δημοσιογραφικών κειμένων που τα διακρίνουν από τα υπόλοιπα κείμενα (Ανδρουτσόπουλος, 2001: 168). Η ταυτότητα του δημοσιογραφικού λόγου, έτσι όπως προκύπτει από τα γενικότερα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των Μέσων που παρατέθηκαν παραπάνω, καταγράφεται στο Γιαλαμούκη (2008: 14-15). Συγκεκριμένα, ο δημοσιογραφικός λόγος είναι λόγος *θεσμικός*, καθώς απηχεί τον θεσμικό ρόλο των Μέσων, *δημόσιος*, αφού προσανατολίζεται στο ευρύ κοινό, *πληροφοριακός*, εφόσον ο στόχος του είναι να πληροφορήσει, *επίσημος*, διότι επιθυμεί να είναι *έγκυρος* και *προσιτός* (ενίοτε εμφανίζει και ανεπίσημα στοιχεία) και τέλος *απρόσωπος*, αποτελώντας προϊόν συλλογικής εργασίας.

Οι Wodak & Busch (2004) μιλάνε για στροφή σε ποιοτικές μεθόδους στην ανάλυση της γλώσσας των Μέσων. Μεθόδους που απέχουν από το παραδοσιακό μοντέλο πομπού - δέκτη, σύμφωνα με το οποίο οι δέκτες αποκωδικοποιούσαν παθητικά προκαθορισμένα μηνύματα. Οι ερευνήτριες επισημαίνουν πως η παρούσα τάση προσέγγισης των κειμένων των Media περιλαμβάνει τη δυναμική διαπραγμάτευση νοήματος από τους αναγνώστες που συμμετέχουν ενεργά στα επικοινωνιακά συμβάντα, ερμηνεύουν και κατανοούν τα κείμενα με ποικίλους υποκειμενικούς τρόπους και συντελούν στη δημιουργία «ενός σύνθετου, διαδραστικού, διαλογικού μοντέλου επικοινωνίας» (Wodak & Busch, 2004: 106). Μία σημαντική διάκριση που συνδέεται με την παραπάνω οπτική και την εκφράζει, είναι αυτή ανάμεσα στο *έργο* (work) και το *κείμενο* (text) του Barthes (1994) που επαναλαμβάνεται στον Fiske (1989) ως *πρόγραμμα* (program) και *κείμενο* (text), για να αναφερθεί στα έργα της τηλεόρασης. Πιο συγκεκριμένα:

Το *έργο* ή *πρόγραμμα* (work / program) είναι προϊόν του πομπού, το οποίο περιλαμβάνει τη δημιουργία σημείων και την οργανωμένη διάταξή τους.

Το *κείμενο* (text) από την άλλη είναι προϊόν του δέκτη, το οποίο γεννιέται κατά τη στιγμή της ανάγνωσης του έργου / προγράμματος και της αλληλεπίδρασης μαζί του.

Ως προς τα είδη του δημοσιογραφικού λόγου, αυτά έχουν προσδιοριστεί διαδοχικά από τους Χατζησαββίδη (1999: 48-52) και Πολίτη (2001):

Τα είδη του δημοσιογραφικού λόγου (Χατζησαββίδη, 1999: 48-52)	
ειδησεογραφικός λόγος	ενημέρωση για την επικαιρότητα απρόσωπος, ουδέτερος, αντικειμενικός, αποστασιοποιημένος (στοιχεία γραπτού λόγου)
σχολιογραφικός λόγος	σχολιασμός των ειδήσεων, ανάλυση, κριτική, προσωπική εμπλοκή (ανάμεσα στον προφορικό και τον γραπτό λόγο)
λόγος της συνέντευξης	προφορικός, ελλειπτικός, επαναληπτικός (στοιχεία προφορικού λόγου)
λόγος των τίτλων	υπαινικτικός, αποσπασματικός, ιδιοματικός, στερεότυπος (στοιχεία προφορικού λόγου)

Τα είδη του δημοσιογραφικού λόγου (Πολίτης, 2001)	
Γραπτός Λόγος	Προφορικός Λόγος
ειδησεογραφία (newsreporting)	συνέντευξη (interview)
πολιτικό ρεπορτάζ (pressreportage)	στρογγυλά τραπέζια (panel)
πολιτική αρθρογραφία (presseditorials)	
επιστημονικό άρθρο / δοκίμιο (essay)	

Πίνακας 1: Τα είδη του δημοσιογραφικού λόγου.

Αξίζει να παρατηρηθεί πως και στις δύο κατηγοριοποιήσεις, η αμιγής παρουσίαση μιας είδησης διαχωρίζεται από το σχολιασμό της. Πράγματι, μία σημαντική αρχή της δημοσιογραφικής δεοντολογίας είναι πως καλή είδηση καθίσταται αυτή που διαχωρίζει τα γεγονότα από τις αξίες, ενώ κακή, αυτή που τα συγχέει (π.χ. «ένας άνθρωπος χτύπησε έναν σκύλο - ένας κακός άνθρωπος χτύπησε έναν κακόμοιρο σκύλο» Eco, 1982: 36). Εάν ο στόχος μας είναι μια όσο το δυνατόν πιο μινιμαλιστική, οικονομική προσέγγιση, τότε θα μπορούσαμε να πούμε πως τα δημοσιογραφικά κείμενα διακρίνονται στην *ειδησεογραφία* (news reporting), η οποία

ασχολείται με την παρουσίαση των γεγονότων και την *ερμηνευτική δημοσιογραφία* (σχόλια, άρθρα, γελιογραφίες, *interpretive reporting*), η οποία ερμηνεύει και σχολιάζει τα γεγονότα. Ο Bell (1991), επιχειρώντας να διακρίνει τα νέα των εφημερίδων, τα ταξινομεί σε: (α) *σκληρά νέα* (*hard news*: αναφορές ατυχημάτων, εγκλήματα και άλλα γεγονότα), (β) *ηπιότερα νέα* (*soft news - feature articles*: άρθρα που αφορούν την επικαιρότητα και ενίοτε γράφονται και από μη δημοσιογράφους), (γ) *ειδικού - ενδιαφέροντος νέα* (*special topic news*: νέα που αφορούν συγκεκριμένα θέματα όπως αθλητικά ή πολιτιστικές εκδηλώσεις) και (δ) *επικεφαλίδες* (*headlines*).

Ως προς την οργάνωσή τους, τα δημοσιογραφικά ειδησεογραφικά κείμενα συνήθως ακολουθούν μία πυραμιδωτή οργανωτική δομή (Πολίτης, 2014: 490). Στην αρχή παρατίθεται ο τίτλος και η σύνοψη της είδησης, τα οποία σε συνδυασμό αποτελούν το περιεχόμενο του άρθρου, ενώ ακολουθεί η αφηγηματική εξιστόρηση των γεγονότων, η οποία περιλαμβάνει λεπτομέρειες και εμπλουτίζεται με πηγές, δηλαδή μαρτυρίες και σχόλια αυτοπτών μαρτύρων ή αρμοδίων γύρω από το συμβάν που αποτελεί την είδηση. Οι έξι βασικές ερωτήσεις που οι δημοσιογράφοι θέτουν και επιχειρούν να απαντήσουν σε κάθε τους κείμενο συνοψίζονται στη ρήση «τα πέντε W και το How»: ποιος (*who*), τι (*what*), πότε (*when*), πού (*where*), γιατί (*why*) και πώς (*how*). Υποστηρίζεται μάλιστα από την έρευνα πως αξιοποιούν τις παραπάνω ερωτήσεις και ως οργανωτική αρχή για τα κείμενά τους (Bell, 1998, Cotter, 1999a).

2.3 Χαρακτηριστικά της δημοσιογραφικής γλώσσας

Τα γενικότερα χαρακτηριστικά της ειδησεογραφικής γλώσσας και του δημοσιογραφικού λεξιλογίου συνοψίζονται στο Πολίτης (2001, 2014: 492). Περιλαμβάνουν την τηλεγραφική γλώσσα των τίτλων, τη χρήση ρημάτων ενέργειας (*κάνω*) και κατάστασης (*είμαι*) και των αντίστοιχων ουσιαστικών μέσω ονοματοποιήσεων (*πάταξη* της φοροδιαφυγής), την αξιοποίηση επιρρημάτων τόπου και χρόνου, τη χρησιμοποίηση λεκτικών (*ισχυρίζομαι*) και νοητικών (*θεωρώ*) ρημάτων, την ενσωμάτωση ασυνήθιστων πολυλεκτικών συνθέτων (*μεταγραφή - φωτιά, ντέρμπι - αιωνίων*), μεταφραστικών ή μη δανείων (*σοκ, θρίλερ, πληροφορική*), ιδιοματισμών και στερεότυπων εκφράσεων στο λόγο τους (κλισέ όπως: *σοκ και δέος, ζήτημα ζωής και θανάτου* βλ. και Γούτσος, 2009), τη χρήση λέξεων που παραπέμπουν σε διακειμενικότητα και πολυφωνία (*παραθέτει*) και τέλος την υβριδική ανάμειξη καθημερινής και πομπώδους λόγιας γλώσσας (*απατεωνιά μαγειρεύει-αδήριτη ανάγκη*).

Ο Fairclough (1995: 4), αναλύοντας τον δημοσιογραφικό λόγο που χρησιμοποιείται στις εφημερίδες, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση αποφαίνεται πως ενίοτε είναι *απόλυτος* (χρήση του *θα* αντί του *ίσως* ή *μπορεί* να συμβεί κάτι), *αποφαντικός* (χρήση αποφαντικών προτάσεων), *μεταφορικός* με στόχο να συγκρατείται εύκολα στη μνήμη (*κάθε φορτίο θα μπορούσε να είναι ένα πλωτό Τσέρνομπιλ*), *προσιτός* και *εμπορευματοποιημένος*, ενώ οι δημοσιογράφοι παρουσιάζονται ως αυθεντίες που γνωρίζουν τα γεγονότα και έχουν το δικαίωμα να τα μεταδώσουν. Η πραγματικότητα αναπαρίσταται μέσω της γλώσσας με συγκεκριμένο τρόπο, ταυτότητες κατασκευάζονται και σχέσεις ανάμεσα στους εμπλεκόμενους οικοδομούνται (Fairclough, 1995: 5). Επιπλέον, το κάθε Μέσο χρησιμοποιεί τη «γλώσσα» του κοινού στο οποίο πιστεύει ότι απευθύνεται και εκφράζει (του λεγόμενου φαντασιακού του κοινού), επιδιώκοντας με αυτόν τον τρόπο την από μέρους του αποδοχή των θέσεων, αξιών και πεποιθήσεων που προβάλλει (δημιουργία *συναίνεσης* (consent, Hall, 1978)). Μέσω της χρήσης προσωπικών δεικτικών (*εμείς - αυτοί, μας - σας*), γενικευτικών αναφορών (*η Ελλάδα, η Δύση*), συγκεκριμένου λεξιλογίου βασικών όρων - τύπων ανθρώπων (*ο πολυεκατομμυριούχος πρόεδρος, ο ράπερ, οι βίγκαν* κ.ά.) και επιλογής συγκεκριμένων ειδήσεων προς δημοσίευση, τα Μέσα οικοδομούν τον ιδεολογικό τους προσανατολισμό (Fowler, 1991).

Παράλληλα με τα παραπάνω γενικότερα χαρακτηριστικά είναι αναγκαίο να παρατεθούν οι ειδικότερες ιδεολογικές στρατηγικές του δημοσιογραφικού λόγου, με τα κατάλληλα παραδείγματα στον ακόλουθο πίνακα:

Ιδεολογικές στρατηγικές του δημοσιογραφικού λόγου (Πολίτης, 2001)	
(α) χρήση επιστημονικής ορολογίας (επισημότητα, εγκυρότητα, αξιοπιστία)	<i>εμβολιασμός, τριπα, κρούσματα, νόσηση</i>
(β) χρήση λόγιων λέξεων (κύρος, μεγαλοπρέπεια)	<i>ανέκαθεν, λίαν, αμφοτεροι, ψέγω, εγείρουν</i>
(γ) χρήση παθητικής σύνταξης - παθητικοποίηση (απόκρυψη δραστών, απρόσωπο επίσημο ύφος)	<i>Συνελήφθησαν οι δράστες, αντί Οι αστυνομικοί συνέλαβαν τους δράστες</i>
(δ) αξιολογική χρήση της γλώσσας μέσω προσδιορισμών (κρίση, στάση, άποψη, σχολιασμός των τεκταινόμενων)	<i>σημαντικός, παραπλανητικός, πρωτότυπος, πλήρης, αποτελεσματικός</i>
(ε) χρήση προσωπικής δείξης με προσωπικές αντωνυμίες ή ρηματική	<i>πρώτο πληθυντικό (εμείς) / δεύτερο - τρίτο πληθυντικό (εσείς / αυτοί)</i>

κλιτική μορφολογία (διαχωρισμός ομάδων / ευγένεια - αγένεια)	
(στ) χρήση μεταφορών, μετωνυμιών, σχημάτων λόγου (εικονοπλασία, οπτικοποίηση, επιστροφή στο άμεσο, αδιαμεσολάβητο, συγκινησιακό, προ-γλωσσικό, Χριστίδης, Α.- Φ. 2002: 155-166)	<i>είδηση <u>βόμβα</u>, <u>γκρεμίζεται</u> η συνωμοσία / <u>Η Ελλάδα προετοιμάζεται για τον εμβολιασμό</u> (αντί οι Έλληνες), <u>ο νόμος τον αντιμετώπισε επιεικώς</u> (αντί οι δικαστές)</i>
(ζ) ιδιαίτερη χρήση της στίξης και των κεφαλαίων γραμμάτων κατά αντιστοιχία με τον επιτονισμό και γενικότερα με τα παραγλωσσικά στοιχεία του προφορικού λόγου (πρόκληση συναισθημάτων, έμφαση, εστίαση, προσέλκυση της προσοχής)	<i>!!! ;;; (!) ... ΤΟ ΠΙΟ ΑΠΙΣΤΕΥΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ</i>
(η) γραμματικές μεταφορές, ονοματοποιήσεις (πύκνωση)	<i><u>Εξετάζεται</u> το πρόβλημα -> <u>Η εξέταση</u> του προβλήματος <u>Επιτίθεται</u> η Ρωσία -> <u>Η επίθεση</u> της Ρωσίας</i>
(θ) χρήση κύριων ονομάτων και προσφωνήσεων (περιπαικτικών)	<i>ο Γιωργάκης, ο κύριος Παπανδρέου</i>
(ι) αξιολογική αναφορά σε ευρύτερες θεματικά έννοιες όπως το έθνος, η παράδοση, η ιστορία, ο λαός, η δημοκρατία, η γλώσσα (μακροσκοπική γενίκευση)	<i>Από ιστορικής άποψης / παραδοσιακά / ένας λαός με πλούσια ιστορία και καλλιεργημένη γλώσσα</i>
(κ) χρήση υπερσυνδέσμων (hyperlinks)	<i>Θυμίζουμε ότι η ελληνική εκδοχή του διαγωνισμού αυτού, λεγόμενη και <u>ελληνική PISA</u> προκάλεσε πλήθος αντιδράσεων και αναταραχή στα σχολεία.</i>

Πίνακας 2: Ιδεολογικές στρατηγικές του δημοσιογραφικού λόγου.

Οι ιδεολογικές στρατηγικές του δημοσιογραφικού λόγου δεν πρέπει να περνούν απαρατήρητες από τους αναγνώστες των δημοσιογραφικών κειμένων. Όπως υποστηρίζει ο Stubbs (1997), η γλώσσα λειτουργεί ως διαμεσολαβητής των εμπειριών μας. Δεν αντανακλά απλώς παθητικά την πραγματικότητα, αλλά και τη δημιουργεί ενεργά. Με τη συνεχή επιλογή και επανάληψη συγκεκριμένων γλωσσικών εκφράσεων σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα, ελλοχεύει ο κίνδυνος να οδηγηθούμε σε στερεοτυπική σκέψη και κατηγοριοποίηση των ανθρώπων. Για αυτό το λόγο είναι χρέος της γλωσσολογικής ανάλυσης να φέρει στην επιφάνεια τους ιδιαίτερους γλωσσικούς μηχανισμούς, τις ιδιαίτερες γλωσσικές διαδικασίες που χρησιμοποιούν οι δημοσιογράφοι στα κείμενά τους και μέσω συστηματικής ανάλυσης να επιτρέψει στους αποδέκτες των μηνυμάτων να τους διακρίνουν οι ίδιοι και να τους αξιολογούν συνειδητά.

Ως προς το ύφος των δημοσιογραφικών κειμένων, αυτό ποικίλει ανάλογα με την εποχή, αλλά και με το είδος του εκάστοτε κειμένου (ειδησεογραφικό κείμενο, πολιτικό άρθρο σχολιασμού, άποψη). Με τον όρο ύφος εννοούμε «το σύνολο των γλωσσικών επιλογών ενός ατόμου, ενός κειμένου ή ενός κειμενικού είδους» (Γούτσος, 2020: 474). Στην πραγματικότητα το ύφος (το πώς της γλώσσας) είναι ένας τρόπος διάκρισης των κειμενικών ειδών μεταξύ τους, παράλληλα με το περιεχόμενό τους (το τι της γλώσσας). Δύο υφολογικές τάσεις που έχουν παρατηρηθεί τις τελευταίες δεκαετίες στον δημοσιογραφικό λόγο είναι αρχικά η τάση *συνομιλιοποίησης* (conversationalization) του, δηλαδή η παρουσίαση του δημόσιου με ιδιωτικούς όρους, η άρση της διάκρισης των ορίων ανάμεσα στο δημόσιο και το ιδιωτικό, αλλά και η αξιοποίηση ρητορικών τρόπων, όπως ο *αυθόρμητος απροσχεδίαστος λόγος* (ad - libbing) και τα *αστεία* (happy talk), τα οποία αφθονούν στις μέρες μας σε αντίθεση με το παρελθόν (Fairclough, 1995, Quirk, 1982). Οι Hall et al. (1978: 61) επισημαίνουν μία γενικότερη τάση που επικρατεί στα μέσα, τα οποία «μεταφράζουν τις επίσημες απόψεις σε ένα δημόσιο ιδίωμα, κάνοντάς τες πιο προσιτές, επενδύοντάς τες με μια δημόσια δύναμη και απήχηση, φυσικοποιώντας τες στον ορίζοντα κατανόησης των ποικίλων ακροατηρίων».

Ο Bell (1991) υπογραμμίζει πως οι δημοσιογράφοι δεν γράφουν άρθρα, αλλά αφηγούνται ιστορίες, ενώ μπορούν να χαρακτηριστούν ως «επαγγελματίες αφηγητές ιστοριών της εποχής μας». Επιχειρούν με αυτόν τον τρόπο να εκμεταλλευτούν το γεγονός ότι οι άνθρωποι δεν ψυχαγωγούνται απλώς ακούγοντας ιστορίες, αλλά σκέφτονται και δρουν με βάση αυτές (Χαράρι, 2015: 40, 43, Bregman, 2020). Δεν πρέπει παρ' όλα αυτά να θεωρούμε ότι ο ειδησεογραφικός λόγος αποτελείται εξολοκλήρου από αφηγηματικά στοιχεία. Αντίθετα, η έρευνα δείχνει πως αφηγηματικά και μη αφηγηματικά στοιχεία συνυπάρχουν και αλληλοδιαπλέκονται σε αυτόν (Γεωργακοπούλου & Γούτσος, 2011: 218-220). Η Duszak (1995) μάλιστα σημειώνει πως σε διαφορετικές κουλτούρες, η αναλογία αφηγηματικού - μη αφηγηματικού στοιχείου ποικίλλει. Ενώ τα πολωνικά και τα γερμανικά ειδησεογραφικά κείμενα για παράδειγμα χαρακτηρίζονται από αφηγηματικά στοιχεία, στα αντίστοιχα αμερικανικά κείμενα κατισχύουν μη αφηγηματικά στοιχεία, στοιχεία έκθεσης.

Η Cotter (2005: 424) επισημαίνει πως η έρευνα στο λόγο των Μέσων συχνά «θέτει υπό αμφισβήτηση τις a priori υποθέσεις μας σχετικά με τη λειτουργία του σε ποικίλα ενεργά περικείμενα». Για παράδειγμα, η γραμμική χρονική σειρά

παρουσίασης των γεγονότων δεν είναι τόσο σημαντική σε μία είδηση, όσο μπορεί να περιμέναμε, καθώς οι δημοσιογράφοι διαχειρίζονται τα χρονικά στοιχεία «όχι ως στενογράφοι, ούτε ως αντιγραφείς, αλλά ως αφηγητές και ερμηνευτές ιστοριών» (Cotter, 2005: 425). Στο συμπέρασμα ότι στον δημοσιογραφικό λόγο απουσιάζουν εμφανή συνδετικά στοιχεία, ώστε να επιτρέπεται η αναδιάταξη ή η παράλειψη πολλών συνδετικών μερών οδηγούνται και άλλοι ερευνητές (Van Dijk, 1987γ, Γεωργακοπούλου & Γούτσος, 2011: 219). Ο συνδυασμός πολλών διαφορετικών φωνών μεταξύ τους είναι κοινός τόπος στα δημοσιογραφικά κείμενα. Ο Bell (1991) δείχνει για παράδειγμα με ποιους τρόπους αυτοτελείς δηλώσεις από συνεντεύξεις προσώπων και πληροφορίες από το δελτίο τύπου των συνεντεύξεων ενσωματώνονται οργανικά στο τελικό δημοσιογραφικό κείμενο, χωρίς να διασπούν την αφηγηματική του ροή.

Οι τίτλοι των ειδησεογραφικών κειμένων χρήζουν ειδικής προσοχής για τις στρατηγικές που ακολουθούν, οι οποίες συντελούν ενίοτε σε διαφορετικές αναπαραστάσεις των ίδιων γεγονότων και ως εκ τούτου σε διαφορετικές κατασκευές της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας (*Μαύροι ταραχοποιοί πυροβολήθηκαν από την αστυνομία / Η αστυνομία πυροβόλησε αθώους διαδηλωτές*, Ανδρουτσόπουλος, 2001: 174). Στην πρώτη περίπτωση η αστυνομία βρίσκεται στο παρασκήνιο, ενώ στη δεύτερη προβάλλεται στο προσκήνιο. Η ποιητική των τίτλων (Χατζησαββίδης, 1997) χαρακτηρίζεται από: (α) χρήση υπερβολών (*ανυπολόγιστη ζημιά, αποκαλύψεις που θα σοκάρουν*), (β) χρήση λογοπαιγνίων (*ΔΕΗσεις στην Τρόικα, I - Ντανι - Κος*), (γ) χρήση αριθμών για εντυπωσιασμό (*1.000.000 ευρώ στο λαϊκό λαχείο, 14 νεκροί και 60 τραυματίες*), (δ) χρήση διακειμενικών αναφορών («*Λεωφορείον ο μόχθος*» <- «*Λεωφορείον ο Πόθος*»), (ε) χρήση σχημάτων λόγου όπως η μεταφορά, η μετωνυμία και η παρομοίωση (*Η οικονομία θα σύρει το χορό των εκλογών / Τρίζει το μαγαζί του Μητσοτάκη / Η Ρωσία κάθεται στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων*) και (στ) αξιοποίηση «μελωδικής στίξης», δηλαδή θαυμαστικών, ερωτηματικών και αποσιωπητικών (*Η Ανάσταση αργεί αλλά θα' ρθει!*).

Έχοντας εξοικειωθεί με τα βασικά χαρακτηριστικά του δημοσιογραφικού λόγου, μπορούμε πλέον να περάσουμε στην εξέταση ενός είδους δημοσιογραφικού λόγου που αφθονεί στις μέρες μας. Είναι εκείνο των παραπληροφορητικών ειδήσεων που δημιουργούνται και διακινούνται στο διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

2.4 Παραπληροφόρηση και σχετικοί όροι

Ένα φαινόμενο που παρατηρείται συχνά στις ειδήσεις σήμερα είναι ότι επικεντρώνονται στην προβολή ασυνήθιστων συγκυριακών αρνητικών γεγονότων ή συμβάντων που προκαλούν τον πρόσκαιρο εντυπωσιασμό και τραβούν άμεσα την προσοχή των θεατών, αποβλέποντας με αυτόν τον τρόπο στην αύξηση της ακροαματικότητάς τους (Bregman, 2020: 30-31, Pinker, 2018). Για να πετύχουν το στόχο τους, ορισμένα μέσα χρησιμοποιούν συναισθηματική και αξιολογικά χρωματισμένη γλώσσα, η οποία στοχεύει στο να προσελκύσει όλο και μεγαλύτερο κοινό, ακόμα και όταν οι ειδήσεις που παρουσιάζονται είναι αληθείς και επαληθευμένες. Στις ακραίες τους μορφές, οι παραπάνω τεχνικές χρησιμοποιούνται και από αμιγώς αναξιόπιστα μέσα που κατασκευάζουν και μεταδίδουν ψευδείς ειδήσεις, οι οποίες αποκλίνουν από τα πραγματικά γεγονότα και τα διαστρεβλώνουν.

Με τον όρο *παραπληροφόρηση* αναφερόμαστε στη «διάδοση ψευδών πληροφοριών που ως αποτέλεσμα έχουν την παραπλάνηση του αποδέκτη» (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής - Πύλη για την ελληνική γλώσσα: λήμμα *παραπληροφόρηση*). Στο UNESCO (2021: 59) γίνεται μία σημαντική διάκριση ανάμεσα στην *παραπληροφόρηση* (misinformation) και τη *σκόπιμη παραπληροφόρηση* (disinformation), καθώς στην πρώτη περίπτωση, το άτομο που διαδίδει τις ψευδείς πληροφορίες πιστεύει ότι είναι αληθείς, ενώ στη δεύτερη γνωρίζει ότι οι πληροφορίες είναι πράγματι λανθασμένες, αλλά αυτό δεν το αποθαρρύνει από τη διάδοσή τους. Ένα τρίτο είδος παραπληροφόρησης που καταγράφεται είναι η *κακόβουλη πληροφοροφόρηση* (malinformation), η οποία αναφέρεται στη διάδοση αληθινών μεν πληροφοριών, αλλά με στόχο τη διαβολή ενός ατόμου, χωρίς να υπηρετείται το δημόσιο συμφέρον (UNESCO, 2021: 59-60).

Με τον νεολογισμό *fake news* (ψευδείς ειδήσεις) από την άλλη, εννοούμε την «ψευδή ή παραπλανητική πληροφορία που παρουσιάζεται ως είδηση και που κοινοποιείται μέσω προφορικής, γραπτής, έντυπης, ηλεκτρονικής, ή ψηφιακής επικοινωνίας (Higdon, 2020)».⁶ Δεν είναι τυχαίο ότι ο όρος γνώρισε μεγάλη δημοτικότητα μετά την προεκλογική εκστρατεία του Donald Trump το 2016. Ο McIntyre (2018: 112) εξηγεί πως πίσω από τα *fake news* υπάρχει πάντοτε μία

---

⁶ Εναλλακτικά, ο McIntyre (2018: 173) ορίζει τα *fake news* ως «σκόπιμη παραπληροφόρηση που παρουσιάζεται όμοια με πραγματικές ειδήσεις, αποβλέποντας σε πολιτικά αποτελέσματα».

συνειδητή πρόθεση, ένας συγκεκριμένος στόχος, ένα ιδεολογικό ή άλλο κίνητρο που συνήθως συνδέεται με πολιτική επιρροή του κοινού, διακρίνοντάς έτσι τα *fake news* από τις αθέλητα διαδεδομένες ψευδείς ειδήσεις. Αν και η ονομασία *fake news* είναι αρκετά πρόσφατη, η διακίνηση ψευδών ειδήσεων δεν είναι καινούργια πρακτική. Ο Soll (2016) αναφέρει πως ψευδείς ειδήσεις διακινούνται από την εποχή που ο Γουτεμβέργιος εφηύρε το τυπογραφικό πιεστήριο (1439) και ότι αντικειμενικές, επαληθευμένες ειδήσεις υφίστανται μόνο τον τελευταίο αιώνα. Ο Siritanos (2021: 12) προκρίνει την ονομασία *μυθεύματα - μύθοι* (myths) ως πιο εύστοχη και από τις δύο προαναφερθείσες (παραπληροφόρηση - *fake news*), καθώς εκτός από την έννοια του ψεύδους απηχεί και τις ιστορικές, κοινωνικές και γεωγραφικές επιπτώσεις της διάδοσης ψευδών ειδήσεων.

Στο UNESCO (2021: 65) υπογραμμίζεται πως το άτομο που συλλαμβάνει την ψευδή είδηση, εκείνο που παράγει το παραπληροφορητικό κείμενο και αυτό που το διασπείρει στο διαδίκτυο, δεν είναι αναγκαίο να ταυτίζονται. Αντίθετα, είναι δυνατόν να αποτελούν τρία διαφορετικά πρόσωπα που συνεργάζονται για την εκπλήρωση των τριών φάσεων της «πληροφοριακής αταξίας» όπως κατονομάζεται: τη σύλληψη, παραγωγή και διανομή των ψευδών μηνυμάτων. Η «πληροφοριακή αταξία» ως σύνολο απαρτίζεται με τη σειρά της από τους φορείς, τα παραπλανητικά μηνύματα και τους ερμηνευτές τους, τρία μέρη που χρήζουν ξεχωριστής μελέτης.

Τα κίνητρα πίσω από τη δημοσίευση και τη διάδοση παραπληροφορητικών κειμένων εκτείνονται από τη σάτιρα και την άγρα δημοσιότητας, έως την επιθυμία πρόκλησης βλάβης στη δημόσια εικόνα ενός προσώπου και τον προσπορισμό χρημάτων μέσω διαφημίσεων. Οι Rashkin et al. (2017) πραγματοποίησαν μία ταξινόμηση των παραπληροφορητικών ειδήσεων με βάση την ποιότητα των πληροφοριών σε αυτές, αλλά και την πρόθεση του συγγραφέα να εξαπατήσει τον αποδέκτη:

Πίνακας 3: Rashkin et al. (2017): 2932 - 2933. Απάτη (Hoax), Προπαγάνδα (Propaganda), Σάτιρα (Satire), Έμπιστες Ειδήσεις (Trusted News).

Η *απάτη* (hoax) είναι σκόπιμη αναληθής ενημέρωση, ενώ η *σάτιρα* (satire) παρότι ψευδής, δεν έχει σκοπό να εξαπατήσει τους αποδέκτες, παρά μόνο να διακωμωδήσει πρόσωπα και καταστάσεις. Η *προπαγάνδα* (propaganda) βρίσκεται στη μέση του πίνακα ψευδούς - αληθούς πληροφόρησης / εξαπάτησης - μη εξαπάτησης, ενώ οι έμπιστες ειδήσεις πάνω και δεξιά, αφού δεν υπάρχει πρόθεση παραπλάνησης από τον συγγραφέα τους και οι πληροφορίες που μεταδίδονται είναι έμπιστες και επαληθευμένες.

Οι ερευνητές εξέτασαν με λεπτομέρεια τις τεχνικές που ακολουθούν οι συντάκτες παραπληροφορητικών ειδήσεων στα κείμενά τους, συγκρίνοντάς τες με αυτές φερέγγυων δημοσιογράφων (Rashkin et al., 2017: 2933). Αρχικά βρήκαν ότι η χρήση προσωπικής δείξης πρώτου και δεύτερου προσώπου (*Τι θα έκανες, Δεν ξέρεις*) και προσωπικής υποκειμενικής αξιολόγησης (*απίθανο μυαλό*) είναι σημαντικά πιο συχνή σε παραπλανητικά κείμενα, απ' ό, τι σε αξιόπιστα ειδησεογραφικά κείμενα. Έπειτα, τα κείμενα ψευδών ειδήσεων είναι πιο πιθανό να ρέπουν στην υπερβολή, αξιοποιώντας γλωσσικά μέσα όπως υπερθετικό βαθμό (*το πιο σημαντικό ζήτημα*) και τροπικά επιρρήματα (*αναπόφευκτα* συνδεδεμένο) για να αναπαραστήσουν την πραγματικότητα, σε αντιπαράβολή με την αξιοποίηση αριθμητικών δεδομένων ή συγκριτικών βαθμών από τα μη παραπληροφορητικά κείμενα (*7 εκατομμύρια* τουρίστες, *περισσότερο* πράσινες πηγές). Βέβαια, η χρήση αριθμών και επιστημονικού λεξιλογίου μπορεί να αξιοποιηθεί ενίοτε και από παραπληροφορητικά κείμενα για την κατ' επίφαση απόδοση κύρους σε αυτά και την αύξηση της δύναμης πειθούς τους.

Επίσης, οι περισσότεροι έμπιστες πηγές είναι πιο πιθανό να χρησιμοποιήσουν συγκεκριμένες λέξεις, παρά αφηρημένες, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τις λιγότερο έμπιστες (*Εγγυήθηκε* αντί *ισχυρίστηκε*). Η χρήση πολλών αρνήσεων (*τίποτα δεν εξοργίζει* τους νεοφιλελεύθερους) τέλος είναι συχνό χαρακτηριστικό των παραπληροφορητικών κειμένων.

Περαιτέρω μελέτες πάνω στα *fake news* έχουν δείξει ότι η χρήση ονομάτων με αξιολογική χροιά για την περιγραφή των κοινωνικών συμμετεχόντων σε ένα επικοινωνιακό συμβάν μπορούν να οδηγήσουν σε στερεοτυπική σκέψη. Για παράδειγμα, ο Sipitanos (2021: 7) αντιπαραβάλλει τη χρήση του ουσιαστικού «*προβλήματα*» για την πλαισίωση του Ισλάμ, με την αξιοποίηση επιθέτων όπως «*ασφαλής*» για αναφορά στον Δυτικό κόσμο από τον Donald Trump, σε μία δημόσια ομιλία του το 2017. Επιπλέον, η γλωσσολογική έρευνα έχει εντοπίσει τέσσερις γλωσσικούς μηχανισμούς που επανέρχονται σε κείμενα (προφορικά ή γραπτά) ανθρώπων που ψεύδονται: (α) ελάχιστη αυτό - αναφορά (ελάχιστη χρήση α' ενικού προσώπου, ένταξη σε ευρύτερη ομάδα ή απόκρυψη πίσω από άλλο πρόσωπο, συχνότατη χρήση τρίτου προσώπου με σκοπό την αποστασιοποίηση από τα γεγονότα), (β) χρήση αρνητικής γλώσσας (π.χ. αντί για *συμφωνώ* -> *δεν διαφωνώ*), (γ) χρήση απλοϊκών εξηγήσεων, (δ) χρήση περίπλοκων διατυπώσεων με σκοπό την προσθήκη λεπτομερειών και την παρουσίαση του ψέματος ως αλήθειας (Zandan, 2014).

Ως προς τη θεματολογία των παραπληροφορητικών κειμένων, αυτά συνήθως επιλέγουν θέματα διχαστικά (φιλελεύθεροι, Trump) και γενικευτικά - αφηρημένα (αλήθεια, ελευθερία), ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις πραγματεύονται και συγκεκριμένα θέματα (εμβόλια, Συρία). Είθισται ακόμα τα παραπλανητικά κείμενα να επιχειρούν να θεμελιώσουν τους ισχυρισμούς τους, παραθέτοντας βίντεο από το διαδίκτυο, τα οποία ενσωματώνουν στην κυρίως δημοσίευση (Rashkin et al, 2017: 2934), αλλά και χρησιμοποιώντας *υπερσυνδέσμους* (hyperlinks) που οδηγούν σε άλλες ιστοσελίδες και άρθρα.

Οι Biyani et al. (2016), μελετώντας τους τίτλους δημοσιογραφικών κειμένων, αναγνώρισαν οκτώ τύπους *δολώματος* (clickbait), οι οποίοι αξιοποιούνται για να προσελκύσουν περισσότερο κοινό σε μια δημοσίευση:

(1) υπερβολή (exaggeration) [*Απίστευτα τατουάζ που θα καταστρέψουν την πίστη σας στην ανθρωπότητα.*]

(2) σασπένς (teasing, παρουσίαση της μισής είδησης στον τίτλο, απόκρυψη του πυρήνα της είδησης) [*Νέα ανατροπή στη δοκιμή του αστέρα των Panthers θα μπορούσε να τελειώσει τη σεζόν του.*]

(3) επιθετικότητα (inflammatory) [*Γροθιά Πούτιν στη Σύνοδο Κορυφής των G20.*]

(4) μορφοποίηση με κεφαλαία γράμματα και σημεία στίξης (formatting) [*ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ: Η άκρως απόρρητη μέθοδος επέτρεψε σε μια μητέρα να σπάσει το παγκόσμιο ρεκόρ: 12 κιλά σε 4 εβδομάδες!*]

(5) παραστατικότητα (graphic) [*Υπερκορεσμένη πλαστική χειρουργική της Ντόνα Βερσάτσε: Το κέρινο πρόσωπο θυμίζει κεριά που λιώνει.*]

(6) ανεκπλήρωτη υπόσχεση (bait and switch, δόλωμα που οδηγεί σε λινκ για διαφημίσεις) [*Μπύρες που δεν πίνουν πλέον οι Αμερικανοί.*]

(7) αμφισημία (ambiguity) [*Το τελευταίο κινητό της Samsung είναι απολύτως όμορφο.*]

(8) ψέμα (wrong) [*Επιστήμονας εξομολογείται: «Η υπερθέρμανση του πλανήτη μια απάτη 22 δισεκατομμυρίων δολαρίων.»*]

Μια παραπληροφορητική είδηση συνήθως δεν κοινοποιείται άπαξ, αλλά αναπαράγεται από ιστοσελίδες προφιλείς στην πρωτότυπη πηγή και κοινοποιείται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (UNESCO, 2021: 47). Έτσι, παρέχεται η δυνατότητα σε άλλους ανθρώπους να αλληλεπιδράσουν με αυτή και να εκφράσουν τα σχόλια και τις απόψεις τους. Μάλιστα, έχει βρεθεί πως μία ψευδής είδηση διαδίδεται από έξι έως και είκοσι φορές ταχύτερα από μία επαληθευμένη είδηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ενώ συνολικά εξαπλώνεται περισσότερο και ευρύτερα σε βάθος χρόνου, γεγονός που μπορεί να εξηγηθεί εν μέρει από τη μοναδικότητα που παρουσιάζει (Vosoughi et al., 2018). Μέσω ποικίλων γλωσσικών στρατηγικών, οι χρήστες των Μέσων δημιουργούν για τους εαυτούς τους και υιοθετούν ταυτότητες, οι οποίες τους εντάσσουν σε ομάδες που διαφέρουν ιδεολογικά μεταξύ τους (εμείς ≠ εσείς - αυτοί, Li & Su, 2020). Ένα φαινόμενο που παρατηρείται συχνά στις έρευνες που διενεργούνται, είναι πως οι προηγούμενες εμπειρίες των χρηστών και οι ταυτότητες που τους χαρακτήριζαν στο παρελθόν έχουν δημιουργήσει ένα είδος *προκατάληψης* (bias), που λειτουργεί ως φακός - ελεγκτής μέσα από τον οποίο περνά η κάθε είδηση για να αξιολογηθεί τελικά ως αληθής ή αναληθής (Giner-Sorolla & Chaiken, 1994). Ακόμα και η μετάδοση μίας επαληθευμένης είδησης από ένα αντίθετο προς τον ιδεολογικό προσανατολισμό ενός ανθρώπου μέσο, είναι ικανή να τον κάνει να κρίνει

τη συγκεκριμένη είδηση ως αναληθή (Swire et al., 2017). Ο τρόπος σκέψης που βασίζεται σε αντιθετικά ζεύγη («εμείς εναντίον αυτών» / «καλοί εναντίον κακών») άλλωστε, είναι κοινός στο ανθρώπινο είδος ακόμα και πριν την ανάδυση των *fake news* (Green et al., 2002).⁷ Μία κατά κόρον γλωσσική τεχνική δημιουργίας διαφοροποιητικής ταυτότητας στα social media είναι η χρήση προσωπικής δείξης με τη μορφή προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών (κυρίως των αποκαλούμενων συλλογικών αντωνυμιών: εμείς, δικό μας (ταυτότητα ομάδας) / αυτοί, δικό τους (διαχωρισμός από αντίθετη ομάδα (Li & Su (2020): 11)), αλλά και ρηματικής κλιτικής μορφολογίας (καταλήξεων, συχνή τεχνική στα ελληνικά, λόγω της πλούσιας κλιτικής μορφολογίας της συγκεκριμένης γλώσσας).

Μία έννοια συγγενική με τα *fake news* είναι η έννοια της *μετα-αλήθειας* (post-truth). Με τον όρο *μετα-αλήθεια* (post-truth) αναφερόμαστε σε «περιστάσεις κατά τις οποίες τα αντικειμενικά γεγονότα έχουν μικρότερη επιρροή στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, απ' ότι η επίκληση στο συναίσθημα και οι προσωπικές πεποιθήσεις» (Oxford Dictionary, 2016). Ο McIntyre (2018: 174) ορίζει τη μετα-αλήθεια ως «ισχυρισμό ότι τα συναισθήματα είναι πιο ακριβή από τα γεγονότα, με σκοπό την πολιτική καθυπόταξη της πραγματικότητας». Το πρόθημα [μετά-] δηλώνει πως η αντικειμενική αλήθεια περνά αδιάφορη στις μέρες μας και πως οτιδήποτε δυνητικά μπορεί να παρουσιαστεί και να γίνει πιστευτό ως αλήθεια. Η *μετα-αλήθεια* δηλαδή δεν έχει τόσο να κάνει με την πραγματικότητα, αλλά «με τον τρόπο που οι άνθρωποι αντιδρούν στην πραγματικότητα» (McIntyre, 2018: 172). Η λέξη ανακηρύχθηκε σε λέξη της χρονιάς από το λεξικό της Οξφόρδης το 2016, όταν και χρησιμοποιήθηκε εκτεταμένα για να εξηγήσει την επικράτηση του Trump στις αμερικανικές εκλογές, η οποία στηρίχθηκε σε ένα βαθμό στο λαϊκισμό και τη διαστρέβλωση των αληθινών γεγονότων, αλλά και τη διαμόρφωση της άποψης των Βρετανών σχετικά με την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Brexit), η οποία επηρεάστηκε

---

⁷ Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν μάλιστα ότι η αντωνυμική σκέψη αποτέλεσε βασικό μηχανισμό κατάκτησης των εννοιών από πλευράς ανθρώπου κατά την εξελικτική του διαδρομή:

«Ο άνθρωπος δεν διέθετε άλλον τρόπο να αποκτήσει ακόμα και τις παλαιότερες και απλούστερες έννοιες παρά μόνο μέσω της αντιπαράθεσης με το αντίθετό τους. Βαθμιαία έμαθε να διαχωρίζει τις δύο πλευρές της αντίθεσης και να σκέφτεται για τη μία χωρίς να τη συγκρίνει συνειδητά με την άλλη» (Abel, 1884: 15-16, μετάφραση Χριστίδης, Α.-Φ, 2002: 218).

«Κάθε λέξη που εκφωνείται ανακαλεί την αντίθετή της» (Trier, 1931, μετάφραση Χριστίδης, Α.-Φ, 2002: 218).

εν μέρει και από ψευδείς ισχυρισμούς (McIntyre, 2018: 1-5). Αρκετοί διανοητές και πολιτικοί αναλυτές θεωρούν πως ζούμε σε μια μεταμοντέρνα εποχή *μετα-αλήθειας* και *εναλλακτικών γεγονότων* (alternative facts), κατά την οποία τα επαληθευμένα συμβάντα αμφισβητούνται, η εμπιστοσύνη στους θεσμούς φθίνει, τα όρια ανάμεσα στην αλήθεια και το ψέμα καταργούνται και μυθεύματα ή συνωμοσίες παρουσιάζονται ως πραγματικότητες από μερίδα του πληθυσμού, ακόμη και από πολιτικούς (McIntyre, 2018: 17-150). Μάλιστα το λεξικό της Οξφόρδης σημειώνει πως ο όρος *μετα-αλήθεια* έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως ως επίθετο σε νεολογισμούς όπως *μετα-αληθειακή πολιτική* (post-truth politics), *μετα-αληθειακός κόσμος* (post-truth world) και *μετα-αληθειακή κοινωνία* (post-truth society), για να εκφράσει την απαξίωση που υφίσταται στις μέρες μας στη διάκριση ανάμεσα στο γεγονός και την άποψη, την αλήθεια και την αναλήθεια.

Σε μια εποχή *μετα-αλήθειας* οι πολιτικοί μπορούν να «ψεύδονται ασύστολα χωρίς κυρώσεις» (Higgins, 2016). Ήδη από τον 19ο αιώνα ο Nietzsche (1873) διέβλεψε τη *μεταμοντέρνα, μετα-αληθειακή κοινωνία*, αποφαινόμενος πως δεν υπάρχει μία απόλυτη, ανεξάρτητη από τις περιστάσεις αλήθεια σε τομείς όπως η ηθική. Με άλλα λόγια δεν υπάρχουν ηθικά γεγονότα, παρά μόνο οπτικές και ηθικές ερμηνείες (ηθικός σχετικισμός). Οι ρίζες του σχετικισμού, ως φιλοσοφικής στάσης απέναντι στη γνώση και την αλήθεια, μπορούν να εντοπιστούν στην αρχαία Ελλάδα και το κίνημα των σοφιστών. Η ρήση του Πρωταγόρα «πάντων χρημάτων μέτρον άνθρωπος» αποκρυσταλλώνει με ενάργεια την άποψη ότι δεν υπάρχει αντικειμενική, ανεξάρτητη από τον εκάστοτε άνθρωπο γνώση και αλήθεια.⁸

Με τον όρο *μεταμοντερνισμός* (postmodernism) από την άλλη, εννοείται «κάθε σύνολο πεποιθήσεων στην τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη μουσική και τη λογοτεχνία που τείνει να αμφισβητεί την ιδέα της μίας αντικειμενικής αλήθειας και του πολιτικά ουδέτερου πλαισίου αξιολόγησης» (McIntyre, 2018: 174). Η Higgins (2016), επιχειρώντας να ερμηνεύσει τη μονομέρεια και απροθυμία ομάδων του πληθυσμού να διασταυρώσουν τις ειδήσεις που δέχονται, αναφέρει πως η ενημέρωσή τους δεν είναι πολύπλευρη, παρά περιορίζεται στο μοναδικό μέσο που η εκάστοτε ομάδα επιλέγει ανάλογα με τα προσωπικά της «πιστεύω». Είναι ευθύνη των

---

⁸ Ο *σχετικισμός* δεν γίνεται αποδεκτός από όλους τους φιλοσόφους. Ο Searle (2009) για παράδειγμα υπογραμμίζει πως η άποψη ότι όλη η αλήθεια είναι σχετική είναι είτε και η ίδια σχετική (επομένως δεν είναι υποχρεωτικό να τη δεχθούμε), είτε όχι (επομένως αποτελεί μία απόλυτη αλήθεια που διαψεύδει τον ίδιο της τον εαυτό). Και στις δύο περιπτώσεις, η άποψη αναιρείται.

επιστημόνων και των φιλοσόφων καταλήγει η ερευνήτρια να πληροφορήσουν το κοινό σχετικά με τα τελευταία πορίσματα της επιστήμης, να οξύνουν την κριτική σκέψη των πολιτών και να καταπολεμήσουν τη *μετα-αλήθεια* (Higgins, 2016: 9).

Σε έναν *μετα-αληθειακό κόσμο* που κατακλύζεται από *fake news* και *παραπληροφόρηση*, το καίριο ερώτημα που προκύπτει είναι τι μπορούμε να κάνουμε. Ο Levitin (2017) προτείνει ορισμένους τρόπους ελέγχου των μυθεμάτων που κυκλοφορούν στο διαδίκτυο. Ξεκινά τον συλλογισμό του σημειώνοντας πως εξ αιτίας της αδυναμίας μας να ελέγχουμε μόνοι μας κάθε ισχυρισμό που ακούμε (έλλειψη χρόνου - έλλειψη ειδίκευσης), έχουμε ανάγκη τους ειδικούς και τους εμπειρογνώμονες που μας πληροφορούν καθημερινά. Το πρώτο πράγμα που μπορούμε λοιπόν να κάνουμε είναι να αναρωτηθούμε για το ποιος καθιέρωσε την εξουσία τους και για το πόσο αξιόπιστοι είναι. Ακόμα και οι επιστήμονες μπορεί ενίοτε να σφάλλουν, όντας άνθρωποι, όμως είναι σημαντικό να έχουμε στο νου μας πως τα δημοσιευμένα επιστημονικά κείμενα περνούν από αξιολόγηση ομοτίμων συναδέλφων, πριν την έκδοσή τους σε επιστημονικά περιοδικά (peer - review journals), κάτι που διασφαλίζει υψηλό βαθμό εγκυρότητας και αξιοπιστίας. Ως προς τις εφημερίδες, ορισμένες αποδεικνύονται πιο φερέγγυες από άλλες, διασταυρώνοντας από πολλές διαφορετικές πηγές μια είδηση, πριν τη δημοσιεύσουν, οικοδομώντας παράλληλα μια σχέση εμπιστοσύνης με το κοινό τους στο πέρασμα των χρόνων (Levitin, 2017: 134). Χρήσιμος μπορεί να αποβεί στη συνέχεια ο έλεγχος του *ονόματος τομέα* (domain name) της διεύθυνσης μίας ιστοσελίδας, ο οποίος δηλώνεται στα τρία τελευταία ψηφία του *Ενιαίου Εντοπιστή Πόρων* (URL) αυτής της ιστοσελίδας. Μία ουδέτερη μελέτη είναι πιο πιθανό να βρεθεί σε μια εκπαιδευτική μη κερδοσκοπική ιστοσελίδα (που δηλώνεται με .edu .gov ή .org), παρά σε μια εμπορική ιστοσελίδα, χωρίς όμως αυτό να αποτελεί δεσμευτικό κανόνα.

Επίσης, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρχει διαφάνεια πίσω από τη διαχείριση μίας ιστοσελίδας, ώστε να αποκλειστεί κάθε περίπτωση προσπάθειας εξαπάτησης. Ιστοσελίδες που νιώθουν την ανάγκη να διαβεβαιώνουν συνεχώς το κοινό τους πως λένε την αλήθεια, μάλλον δεν το κάνουν, καθώς η αναζήτηση και γνωστοποίηση της αλήθειας θεωρείται δεδομένη ως ο βασικός στόχος και το ύψιστο καθήκον των δημοσιογράφων (Levitin, 2017: 138). Μία θετική εξέλιξη αποτελεί το γεγονός ότι οι χρήστες του διαδικτύου έχουν πλέον τη δυνατότητα να ελέγξουν και οι ίδιοι αν μια ιστοσελίδα θεωρείται ύποπτη, μέσω των αναφορών που γίνονται σε αυτήν από άλλους χρήστες και ιστοσελίδες (Levitin, 2017: 139). Από την άλλη, λόγω

της απουσίας κεντρικής επιτροπής ελέγχου των πληροφοριών που διακινούνται στο διαδίκτυο, είναι απαραίτητο οι χρήστες του να διασταυρώνουν όσο μπορούν τα λεγόμενα στους ιστότοπους και από πηγές εκτός διαδικτύου, όπως δημοσιευμένα βιβλία ή εγκυκλοπαίδειες, τα οποία συγγράφονται από καταρτισμένους επαγγελματίες συγγραφείς και περιέχουν τις τελευταίες εξελίξεις γύρω από επιστημονικά θέματα (Levitin, 2017: 142). Καταλήγοντας, ο Levitin παροτρύνει τους αναγνώστες να οξύνουν την κριτική τους σκέψη, ρωτώντας τους εαυτούς τους εάν υπάρχει κάποια εναλλακτική εξήγηση που θα μπορούσε να αιτιολογήσει τους ισχυρισμούς που υποστηρίζονται στα παραπληροφορητικά κείμενα.

2.5 Λόγος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Όπως έχουμε δει μέχρι στιγμής, μέσω της γλώσσας αναπαρίσταται η πραγματικότητα, κατασκευάζονται ταυτότητες για τους συμμετέχοντες στα επικοινωνιακά συμβάντα και πλέκονται σχέσεις μεταξύ τους. Η δημοσιογραφική γλώσσα πραγματώνει όλες τις παραπάνω λειτουργίες της γλώσσας, όπως και τα νεότερα είδη της γλώσσας του διαδικτύου και της γλώσσας των σχολίων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Η χρήση της γλώσσας στα νέα μέσα (διαδίκτυο και κοινωνικά δίκτυα) περιλαμβάνει συνήθως:

- (α) ανταλλαγή απόψεων που σχετίζονται με το περιεχόμενο στα μέσα,
- (β) έκκληση βοήθειας, συμβουλής ή υποστήριξης,
- (γ) συντονισμό δράσεων με κοινωνικό ή πολιτικό χαρακτήρα,
- (δ) ενίσχυση προσωπικών και οικογενειακών σχέσεων,
- (ε) κοινοποίηση και ανάπτυξη επαγγελματικής ή παιδαγωγικής δραστηριότητας,
- (στ) υποστήριξη παράνομης και εγκληματικής δραστηριότητας, διακίνηση τοξικού, επιθετικού υλικού (Burnett, C. & G. Merchant, 2011: 52-53).

Η γλώσσα του διαδικτύου είναι εγγενώς υβριδική, συνδυάζοντας φωνές, κώδικες και στοιχεία ύφους από ετερόκλητα περιβάλλοντα (προφορικά και γραπτά), αλλά και δημιουργική, αφού η «ηλεκτρονική άδεια» (Γεωργακοπούλου, 2001) που χαρακτηρίζει το διαδίκτυο ενθαρρύνει τον πειραματισμό, τη λεξιπλασία και τη γένεση νεολογισμών (όπως *σέλφι*, *χάσταγκ*, *γκουγκλάρω*, *σπαμάρω* κ.ά.). Τα κείμενα στο διαδίκτυο συνήθως δεν χαρακτηρίζονται από τα στενά όρια (boundedness) και τη

σταθερότητα (fixity) των εκτυπωμένων κειμένων. Μέσω *υπερσυνδέσμων* (hyperlinks) οδηγούν σε άλλα κείμενα προς ανάγνωση, μπορούν να τύχουν επεξεργασίας και να αλλάξουν στη στιγμή, ενώ δύνανται να εμπλουτίζονται και να διευρύνονται διαρκώς (Kress, 2010). Καθίστανται επομένως *ρευστά* (fluid) και *ευμετάβολα* (instable), με τους χρήστες του διαδικτύου να τα τροποποιούν ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Ο λόγος των σχολίων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης από την άλλη, παρουσιάζει στοιχεία προφορικότητας, τα οποία συνάδουν με τον ανεπίσημο χαρακτήρα των social media εν γένει, ενώ παράλληλα αξιοποιεί τη στίξη, τα κεφαλαία γράμματα και άλλους τρόπους σχεδιασμού του νοήματος (φατσούλες (emojis), εικόνες, ήχο), με σκοπό να ξεπεράσει την απουσία των παραγωγικών και εξωγλωσσικών στοιχείων στο γραπτό λόγο (επιτονισμός, ένταση της φωνής, νεύματα, Γεωργακοπούλου, 2001). Ακόμα, καθώς ο τρόπος πραγμάτωσης των σχολίων είναι ο γραπτός λόγος, δίνεται η δυνατότητα του προσχεδιασμού, της σταδιακής επεξεργασίας και του ελέγχου τους πριν την τελική τους δημοσίευση, κάτι που όμως δεν συμβαίνει πάντοτε, αφού η έντονη επιθυμία ορισμένων σχολιαστών να εκφραστούν άμεσα, τους ωθεί σε βιαστικές επιλογές (ορθογραφικά λάθη, απουσία τονισμού, μη επεξεργασμένη έκφραση). Στο πλαίσιο ενός επικοινωνιακού συμβάντος, τα σχόλια μπορούν να «ενδυναμώσουν, να απορρίψουν, να επεκτείνουν ή να περιθωριοποιήσουν το γραπτό υλικό» γύρω από το οποίο πλέκεται το εν λόγω συμβάν (Baynham, 2002: 192).

Με τη δυνατότητα σχολιασμού των αναρτήσεων και των ειδησεογραφικών κειμένων στα κοινωνικά δίκτυα (social media) επιτρέπεται ο διάλογος ανάμεσα στους αναγνώστες και τους συντάκτες των ειδήσεων. Έτσι, το γραπτό κείμενο δεν αντιμετωπίζεται ως τελικό κλειστό προϊόν που δεν επιδέχεται καμία αξιολόγηση, καμία κριτική, καμία αμφισβήτηση. Αντίθετα, καθίσταται ανοιχτό σε σχολιασμό και σε κριτική από τους αναγνώστες. Βέβαια, η Κάβουρα (2016: 49) επισημαίνει πως συχνά στην ηλεκτρονική επικοινωνία πραγματοποιούνται «μυωπικοί διάλογοι», στους οποίους οι συνδιαλεγόμενοι συμφωνούν απόλυτα μεταξύ τους, καταλήγοντας στην επιβεβαίωση θέσεων και απόψεων που υποστήριζαν ήδη από πριν.⁹ Οι άνθρωποι ανέκαθεν συνήθιζαν να δημιουργούν ομάδες στις οποίες συσπειρώνονταν με ομοϊδεάτες τους για την αναμεταξύ τους διακίνηση ιδεών, χωρίς να αφήνουν

---

⁹ Το είδος της γνωστικής προκατάληψης που μας ωθεί να δίνουμε περισσότερο βάρος σε πληροφορίες με τις οποίες συμφωνούμε από πριν ονομάζεται *προκατάληψη της επιβεβαίωσης* (confirmation bias).

περιθώρια κριτικού ελέγχου τους (πβ. «όμοιος ομοίω αεί πελάζει», Ntalianis, Kanoura, Tomaras & Drivas, 2015). Ο κίνδυνος που ελλοχεύει από την κατάσταση αυτή είναι η κατάλυση της ουσίας του διαλόγου, ο οποίος είναι φύσει πολυφωνικός, αφού ενσωματώνει και αντιπαραθέτει ποικίλες διαφορετικές φωνές και «γλώσσες» για να φτάσει σε ένα εγγύτερο στην αλήθεια αποτέλεσμα, μέσα από τη δημιουργική σύνθεσή τους (πβ. το εγγελιανό σχήμα θέση - αντίθεση - σύνθεση). Ως θετικό στοιχείο προβάλλει το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι ενθαρρύνονται να συμμετάσχουν στο δημόσιο διάλογο που διενεργείται στα Media και να εκφράσουν τη δική τους στάση απέναντι στα γεγονότα με ενεργό τρόπο, μέσα από τα σχόλια που αναρτούν.

3. Γραμματισμός και σχεδιασμός του νοήματος

Στην τρίτη ενότητα της εργασίας εισάγονται τα θεωρητικά εργαλεία που θα χρησιμεύσουν στην ανάλυση που θα πραγματοποιηθεί. Μία σύντομη αναδρομή στο περιεχόμενο της έννοιας *γραμματισμός* (literacy), αποκαλύπτει την εξέλιξή της στο πέρασμα των χρόνων (ενότητα 3.1). Στο πλαίσιο των *νέων σπουδών γραμματισμού* (New Literacy Studies), κεντρικές καθίστανται οι έννοιες των *πρακτικών γραμματισμού* (literacy practices), των *συμβάντων γραμματισμού* (literacy events) και του *σχεδιασμού του νοήματος* (design of meaning) στο πολυτροπικό συνεχές προφορικού γραπτού λόγου (ενότητες 3.2 - 3.4). Με απώτερο σκοπό τη συγκρότηση ενός μεθοδολογικού εργαλείου ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού, αξιοποιούνται θεωρητικές έννοιες από ποικίλους γλωσσολογικούς κλάδους, όπως η Συστημική Λειτουργική Γραμματική, η Κριτική Ανάλυση Λόγου, η Κοινωνική Σημειωτική και η Φιλοσοφία της γλώσσας (ενότητα 3.5).

3.1 Η έννοια του γραμματισμού: Το αυτόνομο και το ιδεολογικό μοντέλο γραμματισμού

Ο όρος *γραμματισμός* (literacy) έχει παραδοσιακά χρησιμοποιηθεί για αναφορά στη γνώση γραφής και ανάγνωσης:

Εγγράμματος (literate) είναι αυτός που ξέρει να γράφει και να διαβάζει. Αντίθετα, *αγράμματος* ή *αναλφάβητος* (illiterate) είναι κάποιος που δεν έχει τις παραπάνω δεξιότητες.

Για πολλά χρόνια, το περιεχόμενο του όρου «γραμματισμός» βρισκόταν κοντά σε αυτό του «αλφαριθμητισμού», όμως σήμερα είναι σαφώς ευρύτερο. Από μία στατική και χωρίς κοινωνικές προεκτάσεις θεώρηση του γραμματισμού, έχουμε περάσει σε μία δυναμική και άμεσα συνδεδεμένη με τα κοινωνικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα προσέγγισή του. Έχουμε μεταβεί δηλαδή από ένα αυτόνομο σε ένα ιδεολογικό μοντέλο γραμματισμού:

Γραμματισμός	
Αυτόνομο Μοντέλο	Ιδεολογικό Μοντέλο
Γνώση αποπλαισιωμένων δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης.	Ένταξη γραφής και ανάγνωσης σε κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Ιδεολογία πίσω από τους γραμματισμούς. Οι γραμματισμοί ως τοποθετημένες κοινωνικές πρακτικές.

Πίνακας 4: Το αυτόνομο και το ιδεολογικό μοντέλο γραμματισμού (Street, 1984).

Με την πάροδο των χρόνων, η έννοια του γραμματισμού διευρύνθηκε περαιτέρω για να συμπεριλάβει το σύνολο των ικανοτήτων των ανθρώπων που τους επιτρέπουν να λειτουργούν αποτελεσματικά στις ποικίλες επικοινωνιακές δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν καθημερινά. Έτσι, ο γραμματισμός ορίζεται πλέον ως:

«η ικανότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα επικοινωνιακά περιβάλλοντα, αξιοποιώντας κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου, καθώς επίσης και μη γλωσσικά κείμενα (λ.χ. εικόνες, σχεδιαγράμματα, χάρτες κ.λ.π.)» (Μητσικοπούλου, 2001)

ή με άλλα λόγια

«οι ικανότητες των ανθρώπων που τους επιτρέπουν να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε διάφορες επικοινωνιακές περιστάσεις, κατανοώντας, παράγοντας και αντιμετωπίζοντας κριτικά διάφορα είδη κειμένων, τα οποία χρησιμοποιούνται και άρα θεωρούνται απαραίτητα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο» (Αρχάκης, 2005: 39).

Ως πολυδιάστατο επιστημονικό πεδίο μελέτης της γλώσσας, ο *Γραμματισμός* (Literacy Studies) βρίσκεται εγγύτερα στην εφαρμοσμένη γλωσσολογία, αφού αφενός αντλεί τα αναλυτικά του εργαλεία από ποικίλες γλωσσολογικές θεωρίες (συστημική λειτουργική γραμματική, κριτική ανάλυση λόγου, γλωσσικές πράξεις, εννοιακή μεταφορά) και αφετέρου τα εφαρμόζει σε αυθεντικά γλωσσικά δεδομένα με σκοπό να τα αναλύσει και να περιγράψει το τι συμβαίνει σε αυτά.¹⁰

3.2 Ο γραμματισμός ως τοποθετημένη κοινωνική πρακτική στο συνεχές προφορικού - γραπτού λόγου

Το ενδιαφέρον στις σπουδές του νέου γραμματισμού στρέφεται στο *τι κάνουμε* με αυτόν μέσα στην κοινωνία. Από αποπερικειμενοποιημένη και απομονωμένη γνώση των δεξιοτήτων της γραφής και της ανάγνωσης, ο γραμματισμός λογίζεται πλέον ως *ένα σύνολο τοποθετημένων κοινωνικών πρακτικών* (a set of social practices, Barton &

---

¹⁰ Βέβαια δεν πρέπει να θεωρούμε ότι ο γραμματισμός εξαντλείται στη γλωσσολογία. Η Hasan (2006 [1996]: 138) αναφέρει πως για πολλούς επιστήμονες ο γραμματισμός αφορά «την απόδοση νοήματος σε κάθετι που μπορεί να θεωρηθεί ως έκφραση (σσ. σημαίνον)», απαγκιστρώνοντάς τον έτσι από τη γλώσσα και επεκτείνοντάς τον και σε άλλους σημειωτικούς κώδικες.

Hamilton (2005: 8)), αφού οι άνθρωποι τον αξιοποιούν καθημερινά για να κάνουν πράγματα μέσα σε συγκεκριμένα κοινωνικά συμφραζόμενα. Η έννοια της *πρακτικής* (practice) συνδέει τον γραμματισμό με την πράξη, ενώ η έννοια του *κοινωνικού περιβάλλοντος* (social) αναδεικνύει το γεγονός ότι ο γραμματισμός δεν πραγματώνεται *in vacuo*. Αντίθετα, είναι από τη φύση του ένα ψυχολογικό, κοινωνικό και ιστορικά τοποθετημένο φαινόμενο, που, εάν επιθυμούμε να μελετήσουμε επαρκώς, πρέπει να δώσουμε σημασία εξίσου και στις τρεις πτυχές του (Barton & Papen, 2010).

Δύο κεντρικές έννοιες στη νέα, διευρυμένη και κοινωνική θεώρηση του γραμματισμού είναι οι έννοιες των *πρακτικών γραμματισμού* και των *συμβάντων γραμματισμού* (Barton & Hamilton, 2005, Baynham, 2002). Ως *πρακτικές γραμματισμού* (literacy practices) ορίζονται «τα πράγματα που κάνουν και που πιστεύουν ότι κάνουν οι άνθρωποι με τον γραμματισμό, καθώς και οι αξίες και οι ιδεολογίες με τις οποίες τον περιβάλλουν. Η έννοια της πρακτικής υπονοεί τόσο την πράξη, όσο και τη γνώση και λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα στον γραμματισμό (γλωσσικό φαινόμενο) και τα κοινωνικά συμφραζόμενα στα οποία αυτός εντάσσεται» (Baynham, 2002: 55, 73).

Τα *συμβάντα γραμματισμού* (literacy events) από την άλλη είναι: «δραστηριότητες στις οποίες ο γραμματισμός έχει ένα ρόλο. Συνήθως υπάρχει ένα γραπτό κείμενο, ή κείμενα κεντρικά στη δραστηριότητα και προφορική ομιλία που περιστρέφεται γύρω από αυτά τα κείμενα. Η έννοια των *συμβάντων* υπογραμμίζει την εγκατεστημένη φύση του γραμματισμού, το γεγονός δηλαδή ότι βρίσκεται πάντοτε σε ένα κοινωνικό περικείμενο. Τα κείμενα είναι καθοριστικό μέρος των συμβάντων γραμματισμού και η μελέτη του γραμματισμού είναι εν μέρει η μελέτη των κειμένων και του τρόπου με τον οποίο αυτά παράγονται και χρησιμοποιούνται» (Barton & Hamilton, 2005: 9). Εναλλακτικά, ως *συμβάν γραμματισμού* μπορεί να οριστεί: «η γλωσσική αλληλεπίδραση με αφορμή και γύρω από γραπτά κείμενα στο συνεχές προφορικού γραπτού λόγου» (Ιντζίδης, 2021) ή ως «η πραγμάτωση μιας πρακτικής γραμματισμού στην καθημερινή ζωή (π.χ. η ανάγνωση μιας επιστολής)» (Baynham, 2002: 73).

Όπως γίνεται φανερό, μία τρίτη έννοια άρρηκτα συνδεδεμένη με τις προηγούμενες δύο είναι η έννοια του κειμένου. Ως κείμενο ορίζεται: «το αυτοτελές τμήμα (προφορικού ή γραπτού) λόγου που έχει συγκεκριμένα όρια, τα οποία καθορίζονται από το περικείμενο στο οποίο εντάσσεται και την εσωτερική του δομή

ή οργάνωση.» (Γούτσος, 2020: 101). Τα βασικότερα κειμενικά είδη σύμφωνα με τη Schleppegrell (2004: 85) είναι:

Τα Προσωπικά Είδη

- (1) η αναδιήγηση (recount) [απλή παράθεση γεγονότων χωρίς κάποια επιπλοκή]
- (2) η αφήγηση (narrative) [βιωματική εξιστόρηση γεγονότων στον άξονα του χρόνου και της αιτίας, η οποία περιλαμβάνει την επίλυση κάποιου προβλήματος]

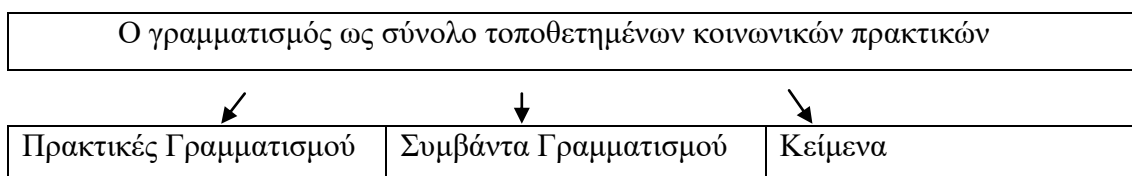
Τα Γεγονοτικά Είδη

- (3) η διαδικασία (procedure) [αναφορά μιας σειράς από γεγονότα με γενικούς μετέχοντες, κατευθύνσεις και οδηγίες]
- (4) η αναφορά (report) [αναφορά ενός συστήματος γεγονότων]

Τα Αναλυτικά Είδη

- (5) ο απολογισμός (account) [λόγος γιατί τα πράγματα συνέβησαν σε μια σειρά]
- (6) η εξήγηση (explanation) [εξήγηση και ερμηνεία ενός φαινομένου]
- (7) η έκθεση (exposition) [επιχειρηματολογία υπέρ μιας θέσης με επιχειρήματα]

Στο συνδυασμό τους οι πρακτικές γραμματισμού, τα συμβάντα γραμματισμού και τα κείμενα συγκροτούν μία κοινωνική θεωρία του γραμματισμού. Οι τρεις αυτές έννοιες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Μελετώντας τα συμβάντα γραμματισμού που εμπριέχουν και περιστρέφονται γύρω από κείμενα, μαθαίνουμε περισσότερο για τις πρακτικές γραμματισμού, τα πράγματα δηλαδή που κάνουν οι άνθρωποι με τον γραμματισμό.

Πίνακας 5: Ο γραμματισμός ως σύνολο τοποθετημένων κοινωνικών πρακτικών (Barton & Hamilton, 2005).

Σχετικές με τις τρεις παραπάνω πυρηνικές για τη θεωρία του γραμματισμού έννοιες, είναι οι έννοιες των *διάμεσων γραμματισμού* (mediators of literacy), των ανθρώπων δηλαδή που διαμεσολαβούν για να καταστεί εφικτή η εκπλήρωση στόχων γραμματισμού και από άλλους ανθρώπους (π.χ. δασκάλων), των *δικτύων γραμματισμού* (networks) που αποτελούν πλέγματα σχέσεων (αλληλοεξαρτώμενων ή εξαρτημένων), τα οποία αναπτύσσονται γύρω από την έννοια του γραμματισμού και τέλος των *πεδίων γραμματισμού* (domains of literacy), περιβαλλόντων και

συμφραζομένων, στα οποία χρησιμοποιούν οι άνθρωποι τον γραμματισμό (σπίτι, εργασία, σχολείο, καταστήματα, υπηρεσίες, δρόμος, Baynham, 2002: 55-57).

Στην παρούσα εργασία, επιχειρείται η συγκρότηση και η πρόταση ενός κατάλληλου εργαλείου για την ανάλυση συμβάντων γραμματισμού, το οποίο φιλοδοξεί να καταστεί χρήσιμο για τις μελλοντικές αναλύσεις γλωσσολόγων και επιστημόνων ποικίλων διαφορετικών ειδικοτήτων (κοινωνιολόγων, σημειωτιστών, φιλόλογων, παιδαγωγών κ.ά.) που ασχολούνται με τον γραμματισμό. Το εργαλείο παρουσιάζεται αναλυτικά στην ενότητα 4.4.

3.3 Σχεδιασμός του νοήματος

Μία έννοια που βρίσκεται στον πυρήνα της νέας θεώρησης του γραμματισμού είναι αυτή του *σχεδιασμού του νοήματος* (design of meaning, Kalantzis & Cope, 2000, 2004). Με τον όρο σχεδιασμός νοήματος εννοείται η δυναμική διαδικασία παραγωγής νοήματος με συγκεκριμένη μορφή και δομή, η οποία γίνεται είτε ατομικά (νοητική αναπαράσταση - εσωτερική αφήγηση), είτε μεταξύ των ανθρώπων (διαδραστική επικοινωνία - εξωτερική αφήγηση) (Kalantzis, Cope, Στελλάκης & Αρβανίτη, 2019: 29, 255-267). Καθημερινά, οι άνθρωποι αξιοποιούν τα ήδη δημιουργημένα νοήματα που έχουν στη διάθεσή τους (το σχεδιασμένο - η πηγή), τα συνθέτουν με δημιουργικό τρόπο (ο σχεδιασμός - η πράξη) και τα μετασχηματίζουν τελικά σε κάτι καινούργιο (το ανασχεδιασμένο - το αποτέλεσμα), οικοδομώντας τα δικά τους νοήματα για τον κόσμο. Μέσω της διαδικασίας σχεδιασμού νοημάτων δημιουργούνται καινούργια νοήματα, τα οποία θα ανανεώσουν τη δεξαμενή του σχεδιασμένου και θα υποστούν μελλοντικά επεξεργασία, ώστε να παραχθούν ακόμη νεότερα νοήματα, με τον κύκλο να επαναλαμβάνεται αέναα. Οι ερευνητές επισημαίνουν ότι ο σχεδιασμός νοήματος δεν είναι πανομοιότυπος για όλους τους ανθρώπους, καθώς αναπόφευκτα επηρεάζεται από τις υποκειμενικές εμπειρίες, τους στόχους και την ταυτότητα του εκάστοτε σχεδιαστή (Kalantzis, Cope, Στελλάκης & Αρβανίτη, 2019: 269). Επιπλέον, το εξαγόμενό του, το ανασχεδιασμένο πρωτότυπο νόημα διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο, ακόμα και όταν το υλικό που αντλείται από την πηγή του σχεδιασμένου είναι το ίδιο. Ο σχεδιασμός νοημάτων οδηγεί σε μετασχηματισμό του κόσμου, αλλά και των σχεδιαστών, καθώς αυτοί αναπαριστούν με τον δικό τους τρόπο την πραγματικότητα και διευρύνουν τους ορίζοντές τους, ερχόμενοι σε επαφή με ποικίλες

διαφορετικές αναπαραστάσεις της από άλλους σχεδιαστές νοημάτων (Kalantzis, Cope, Στελλάκης και Αρβανίτη, 2019: 270).

Η έννοια σχεδιασμού του νοήματος αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της θεωρίας των *πολυγραμματισμών* (multiliteracies), μιας θεωρίας που θεμελιώθηκε τη δεκαετία του 90' από τα μέλη της ομάδας του Νέου Λονδίνου (The New London Group, 1996, Kalantzis & Cope, 2001) με σκοπό την αντικατάσταση του στατικού μοντέλου γραμματισμού από ένα δυναμικό πολυδιάστατο μοντέλο που λαμβάνει υπ' όψιν τις τεχνολογικές εξελίξεις και τη γλωσσική και πολιτισμική πολυμορφία των σύγχρονων κοινωνιών. Με τον όρο *πολυγραμματισμοί* δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι ο γραμματισμός στην πραγματικότητα δεν είναι ένας, αλλά πολλοί και διαφορετικοί ανάλογα με τους διαφορετικούς τομείς της ζωής στους οποίους πραγματώνεται (ή διαφορετικά είναι ένας με πολλές και διαφορετικές εκφάνσεις ανάλογα με το περιεχόμενο στο οποίο χρησιμοποιείται). Με το σύμφυμα (Γιαννουλοπούλου, 2000: 148) «πολυ-» στην αρχή της λέξης υπονοούνται συγχρόνως δύο έννοιες: εκείνη του *πολυσυμφραστικού πλαισίου* (multicontextual framework) και εκείνη της *πολυτροπικότητας* (multimodality) (Kalantzis, Cope, Στελλάκης και Αρβανίτη, 2019: 13-15).

Η έννοια του πολυσυμφραστικού πλαισίου αναφέρεται στο γεγονός ότι τα κείμενα (προφορικά ή γραπτά) των ανθρώπων διαφέρουν μεταξύ τους, ανάλογα με το διαφορετικό κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο παράγονται. Το ίδιο άτομο αξιοποιεί διαφορετικές «γλώσσες», διαφορετικούς γραμματισμούς και δημιουργεί ποικίλα διαφορετικά κείμενα στην καθημερινότητά του, ανάλογα με το εκάστοτε κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο επικοινωνεί. Για παράδειγμα, τα κείμενα που εκφωνεί ένας εργαζόμενος στο σπίτι του, συνομιλώντας με την οικογένειά του, διαφέρουν από αυτά που συγκροτεί στη δουλειά, επικοινωνώντας με τους συναδέλφους του. Με τη σειρά τους, τα κείμενα αυτά διαφέρουν από εκείνα που ο ίδιος εργαζόμενος συνθέτει για δημοσίευση στα κοινωνικά του δίκτυα. «Διαρκώς μετακινούμαστε μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών χώρων με διαφορετικές κοινωνικές γλώσσες. Η διαχείριση αυτών των γλωσσικών διαφορών και των δομών και σχεδιασμών τους αναδεικνύεται σε κρίσιμη πτυχή της μάθησης του γραμματισμού» καταλήγουν οι συγγραφείς (Kalantzis, Cope, Στελλάκης και Αρβανίτη, 2019: 14). Οι άνθρωποι είμαστε πολυφωνικά όντα, καθώς μέσα μας συνυπάρχουν διαφορετικές φωνές και «γλώσσες» σύμφωνα με την ορολογία του

Ρώσου φιλοσόφου Μιχαήλ Μπαχτίν, κάτι που θα σχολιαστεί εκτενέστερα στην ενότητα 3.5.3.

3.4 Πολυτροπικότητα και το συνεχές προφορικού - γραπτού λόγου

Πολυτροπικότητα είναι η αξιοποίηση παραπάνω του ενός μέσου (τρόπου, σημειωτικού πόρου) για το σχεδιασμό ενός νοήματος ή σύμφωνα με τον Γούτσο (2020: 470): «η ιδιότητα της γλώσσας, αλλά και άλλων σημειωτικών συστημάτων, που αφορά τον συνδυασμό σημειωτικών μέσων στη δημιουργία του μηνύματος». Ως σημειωτικά μέσα ορίζονται «τα υλικά που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή του νοήματος» (Kalantzis, Cope, Στελλάκης και Αρβανίτη, 2019: 256). Πολυτροπικά κείμενα με τη σειρά τους ορίζονται τα κείμενα που χρησιμοποιούν παραπάνω από ένα μέσα (τρόπους) για το σχεδιασμό του νοήματός τους, όπως για παράδειγμα γλώσσα (προφορική ή γραπτή) σε συνδυασμό με εικόνες και ήχο. Στην εποχή των νέων ψηφιακών μέσων, ο κόσμος κατακλύζεται από πολυτροπικά κείμενα, των οποίων η ερμηνεία προβάλλει ως αρκετά σημαντική για την εύρυθμη διαβίωση και επικοινωνία των πολιτών. Ενδεικτικά παραδείγματα πολυτροπικών κειμένων αποτελούν τα ειδησεογραφικά κείμενα, οι αφίσες, τα σχόλια στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που συνδυάζουν γλώσσα με φατσούλες (emojis) ή και κινούμενες εικόνες (gifs), τα βίντεο - κλιπ, οι θεατρικές παραστάσεις κ.ά. Η πλειονότητα των κειμένων στην εποχή μας είναι πολυτροπικά.

Η πολυτροπικότητα ως μέρος της θεωρίας των *πολυγραμματισμών* περιλαμβάνει επτά τρόπους παραγωγής νοήματος: προφορικό (ομιλία και ακοή), γραπτό (γραφή και ανάγνωση), οπτικό (αντίληψη και εικόνα), ηχητικό (ήχος και μουσική), χωρικό (θέση και τοποθέτηση αντικειμένων στο χώρο), απτικό (αφή και σωματική αίσθηση) και χειρονομιακό (γλώσσα του σώματος) (Kalantzis, Cope, Στελλάκης και Αρβανίτη, 2019: 295).

Γίνεται φανερό πως στη σύγχρονη εποχή των *πολυγραμματισμών*, η διαδικασία σχεδιασμού νοήματος που περιγράφηκε παραπάνω δεν είναι μονοτροπική, αλλά πολυτροπική και συγκεκριμένα «μια πολυτροπική διαδικασία αναπαράστασης και επικοινωνίας στο συνεχές προφορικού - γραπτού λόγου» (2019: 278, Cope & Kalantzis, 2015). Για παράδειγμα σε μια ομιλία ενός πολιτικού, το νόημα που σχεδιάζεται και επικοινωνείται από αυτόν προκύπτει από ένα συνδυασμό της γλώσσας που χρησιμοποιεί, των χειρονομιών του, των ρούχων που φοράει και άλλων

συμβόλων (π.χ. σημαίων) που βρίσκονται στο παρασκήνιο (Siritanos, 2021: 6). Όπως ειπώθηκε και παραπάνω, η αναπαράσταση αφορά την παραγωγή και ερμηνεία νοημάτων ατομικά, ενώ η επικοινωνία τη μετάδοση νοημάτων σε άλλους και την ερμηνεία τους από αυτούς.

Με βάση τις σύγχρονες θεωρήσεις του λόγου, οι οποίες αναπτύσσονται στα πεδία της κειμενογλωσσολογίας και της κριτικής ανάλυσης λόγου, τα όρια ανάμεσα στον προφορικό και τον γραπτό λόγο είναι ρευστά και η αυστηρή κατηγοριοποίηση των κειμένων που παράγουν οι άνθρωποι στην καθημερινότητά τους καθίσταται από δύσκολη έως αδύνατη (Αρχάκης, 2005: 48-56, Γούτσος, 2020: 140 -147, Γούτσος και Γεωργακοπούλου, 2011). Πλέον, ο προφορικός και ο γραπτός λόγος αντιμετωπίζονται ως τα δύο άκρα ενός συνεχούς, οι δύο πόλοι ανάμεσα στους οποίους τοποθετούνται τα κείμενα, ώστε να υπερκεραστεί η αδυναμία ένταξής τους σε αμιγείς κατηγορίες. Σε αυτό το πλαίσιο μπορούμε να πούμε ότι τα πρωτοτυπικά (δηλαδή αντιπροσωπευτικά) χαρακτηριστικά του προφορικού λόγου είναι η αποσπασματικότητα και η εμπλοκή, ενώ του γραπτού η συμπύκνωση και η αποστασιοποίηση (Γούτσος, 2020: 146-147). Πιο αναλυτικά, τα χαρακτηριστικά προφορικού και γραπτού λόγου συγκεντρώνονται στον παρακάτω πίνακα:

Προφορικός Λόγος	Γραπτός Λόγος
αυθόρμητος, απροσχεδιαστος και ρητορικός	προσχεδιασμένος και περιγραφικός
οργανωμένος με βάση τη διαδικασία	οργανωμένος με βάση το προϊόν
περισσότερο οικείος, πιο κοντά στην ανθρώπινη εμπειρία	περισσότερο επίσημος, αφαιρετικός και απομακρυσμένος από την ανθρώπινη εμπειρία
εξαρτώμενος από το πλαίσιο αναφοράς (πλαισιωμένος)	ανεξάρτητος από το πλαίσιο αναφοράς (αποπλαισιωμένος)
με εμπλοκή του ομιλητή (α' πρόσωπο - ενεργητική φωνή) - επαφή πομπού - δέκτη / ανατροφοδότηση - συναίσθημα - διάδραση	αποστασιοποίηση του συγγραφέα (γ' πρόσωπο - παθητική φωνή) - κατασκευή του δέκτη από τον πομπό
αποσπασματικότητα και νόημα σε δόσεις (με διακοπές, επανεκκινήσεις και επαναλήψεις)	ολοκλήρωση και συμπύκνωση (ονοματοποιήσεις)
παρατακτική σύνδεση	υποτακτική σύνδεση - μακροπερίοδος λόγος - επιρρηματικές μετοχές - προσδιοριστικά επίθετα
αοριστία	συγκεκριμένο νόημα

Πίνακας 6: Προφορικός - Γραπτός Λόγος (Αρχάκης, 2005: 48-56, Γούτσος, 2020: 140-147, Baynham, 2002: 160- 164, Γούτσος, 2014: 10).

Αξίζει να επαναληφθεί πως στη σημερινή εποχή δημιουργούνται συνεχώς κείμενα τα οποία συνταιριάζουν δημιουργικά στοιχεία προφορικότητας και εγγραματοσύνης, αποτελώντας υβριδικές κατασκευές που τοποθετούνται στη μέση του συνεχούς προφορικού - γραπτού λόγου (εκλαϊκευτικά επιστημονικά κείμενα, ηλεκτρονικά μηνύματα, προσχεδιασμένες προφορικές ομιλίες κ.ά.). Με αυτήν την πραγματικότητα διαμορφωμένη, τα πιο γνήσια παραδείγματα προφορικού και γραπτού λόγου καθίστανται ο προφορικός διάλογος και ο γραπτός μονόλογος (Αρχάκης, 2005: 56).

3.5 Θεωρητικά εργαλεία ανάλυσης

3.5.1 Συστημική Λειτουργική Γραμματική

Η Συστημική Λειτουργική Γραμματική (ΣΛΓ, Halliday & Matthiessen, 2013), είναι μία γλωσσολογική θεωρία που επικεντρώνεται στη μελέτη των λειτουργιών της γλώσσας σε πραγματικές περιστάσεις επικοινωνίας. Οι ρίζες της εντοπίζονται στο έργο του Firth (1950), ο οποίος ανέδειξε τον ρόλο του περικειμένου¹¹ στη μελέτη της γλωσσικής σημασίας, υπογραμμίζοντας παράλληλα την κοινωνική διάσταση της γλώσσας. Στο πλαίσιο της συστημικής λειτουργικής γραμματικής, η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως σημειογενές σύστημα που σημαίνει κατά τη χρήση του σε πραγματικά περικείμενα και ως σύστημα επιλογών σημασιών και μορφών, με την έμφαση να δίνεται πρώτα στις σημασίες και έπειτα στις μορφές που τις πραγματώνουν (Λύκου, 2000). Η γλώσσα είναι *λειτουργική*, καθώς «διαμορφώνει και διαμορφώνεται από *κοινωνικές λειτουργίες* (Szenes, 2021: 182), ενώ ο παραδειγματικός (κάθετος) άξονας αντικατάστασης λέξεων και φράσεων προκρίνεται έναντι του συνταγματικού (οριζόντιου) άξονα συνδυασμού τους, τοποθετούμενος στο επίκεντρο της ανάλυσης. Η ΣΛΓ μελετά τη γλώσσα από έξω προς τα μέσα:

Η ιεραρχία στη μελέτη της γλώσσας στο πλαίσιο της ΣΛΓ (Halliday & Matthiessen, 2013)
Γενικό κοινωνικό - πολιτισμικό πλαίσιο κουλτούρας (context of culture)
Ειδικό περικείμενο της περίπτωσης (context of situation)
Σημαινόμενο (σημασίες)

¹¹ Δηλαδή του περιβάλλοντος επικοινωνίας, του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται κάθε γλωσσικό στοιχείο (Γούτσος, 2020: 469-470).

Διατυπώσεις (λεξικογραμματικές επιλογές) ¹²
Σημείον (μορφές, δομές)

Πίνακας 7: Η μελέτη της γλώσσας στο πλαίσιο της ΣΛΓ.

Για τη Συστημική Λειτουργική Γραμματική, η γλώσσα οφείλει να μελετάται πάντοτε σε συνάρτηση με το περικείμενο στο οποίο πραγματώνεται, καθώς αυτό επηρεάζει άμεσα τη χρήση της, τις επιλογές των χρηστών της. Το περικείμενο περιλαμβάνει πληροφορίες για το τι λέγεται (πεδίο), για τις σχέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων (τόνος) και για το μέσο (ή μέσα) με το οποίο (ή τα οποία) μεταδίδονται τα νοήματα (τρόπος/πολυτροπικότητα). Τα τρία συστατικά στοιχεία του περικειμένου αντιστοιχίζονται στις τρεις (μετα)λειτουργίες της γλώσσας: την *αναπαραστατική* (ideational), τη *διαπροσωπική* (interpersonal) και την *κειμενική* (textual).¹³ Οι τρεις λειτουργίες της γλώσσας εμφανίζονται και δρουν ταυτόχρονα σε κάθε κείμενο, παράγραφο ή πρόταση. Σε λεξικογραμματικό επίπεδο, το πεδίο συνδέεται με το σύστημα μεταβιβαστικότητας, ο τόνος με αυτό της διάθεσης, ενώ ο τρόπος με τη διάταξη των πληροφοριών (Halliday, 2013). Το πεδίο, ο τόνος και ο τρόπος σε συνδυασμό συνιστούν το καταστασιακό ιδίωμα ή επίπεδο ύφους (register), τη γλωσσική δηλαδή ποικιλία που ορίζεται κατά τη χρήση της γλώσσας στην εκάστοτε επικοινωνιακή περίπτωση:

Περικειμενικό Πλαίσιο	Σημασιολογικό Επίπεδο	Λεξικογραμματικό Επίπεδο
Πεδίο (τι)	Αναπαραστατική Λειτουργία	Σύστημα Μεταβιβαστικότητας (Μετέχοντες (ουσιαστικά), Διαδικασίες (ρήματα), Περιστάσεις (προσδιορισμοί)), Αιτιότητα (Παρουσίαση του δράστη - Ενεργητική - Παθητική σύνταξη),

¹² Ανάμεσα στο σημαινόμενο (νοήματα) και το σημείον (μορφή) εισάγεται το επίπεδο των διατυπώσεων που αφορά τις επιλογές λέξεων και γραμματικών δομών κατά τη διαδικασία σχεδιασμού νοημάτων μέσω της γλώσσας. Αν και η σχέση μεταξύ σημαινόμενου και σημαινόντος παραμένει αυθαίρετη, η σχέση μεταξύ σημαινόμενου και διατυπώσεων είναι αιτιώδης (φυσική), καθώς οι διαφορετικές επιλογές διατύπωσης σε επίπεδο λέξεων και γραμματικών δομών που επιτελούν οι χρήστες της γλώσσας οδηγούν στην κατασκευή διαφορετικών νοημάτων για τον κόσμο, διαφορετικών πραγματικότητων, με την γλώσσα να καθίσταται έτσι κοινωνική πρακτική που όχι μόνο αντανακλά, αλλά συγχρόνως αναδημιουργεί την πραγματικότητα (Λύκου 2000).

¹³ Σε κάθε πρόταση συνυπάρχουν και οι τρεις λειτουργίες της γλώσσας (Halliday, 1985).

		Είδη Προτάσεων, Γραμματικές Μεταφορές (Ονοματοποίηση - Ρηματοποίηση) Εννοιακές Μεταφορές
Τόνος (ποιος)	Διαπροσωπική Λειτουργία	Σύστημα Διάθεσης (Τροπικότητα: βαθμός βεβαιότητας / δυνατότητας / αναγκαιότητας), Γλωσσικές Πράξεις, Γλωσσική Ευγένεια - Αγένεια , Δείξη, Συνομιλιακά Υπονοήματα Οπισθοχωρητική Αναφορά - Καταφορά
Τρόπος (πώς)	Κειμενική Λειτουργία	Σύστημα Οργάνωσης Πληροφοριών Θέμα (Γνωστή) - Ρήμα (Νέα Πληροφορία)

Πίνακας 8: Πεδίο - Τόνος - Τρόπος (Halliday & Hasan, 1985, Λύκου, 2000, Γούτσος, 2020: 241).

Πιο αναλυτικά, στο πλαίσιο της ανάλυσης των λεξικογραμματικών επιλογών του πεδίου, εξετάζεται η λειτουργία των ουσιαστικών, των ρημάτων και των προσδιορισμών στη δημιουργία νοήματος, αφού οι παραπάνω γραμματικές κατηγορίες εκφράζουν αντίστοιχα τους μετέχοντες, τις ενέργειες - διαδικασίες και τις περιστάσεις επικοινωνίας στις προτάσεις. Το ενδιαφέρον στρέφεται στην αναπαράσταση του δράστη, της ενέργειας στην οποία προβαίνει και των αποτελεσμάτων της προς τους αποδέκτες (μελέτη της αιτιότητας). Ένας δράστης (agent) δύναται να παρουσιάζεται εμφατικά (υποκείμενο σε ενεργητική σύνταξη), να μετριάζεται η παρουσία του (ποιητικό αίτιο σε παθητική σύνταξη) ή να απαλείφεται εντελώς (Στάμου, 2011, 2014). Παράλληλα, διερευνώνται τα είδη των προτάσεων, οι οποίες ταξινομούνται ανάλογα με τη σημασία τους:

Τα είδη των προτάσεων στη ΣΛΓ (Μανιού, 2006:18, 2016: 71, Martin et al, 1997: 102)		
Ρηματική Πρόταση	Υποκατηγορία	Παράδειγμα
Υλικές (Material Clauses)	Γεγονός (event)	Η ζάχαρη διαλύεται .
	Δράση (action)	Ανακάτεψαν τον καφέ.
Νοητικές (Mental Clauses)	Αντίληψη (perception)	Είδε το αυτοκίνητο.
	Γνώση (cognition)	Ξέχασε το όνομά του.
	Συναίσθημα (affection)	Της άρεσε η μουσική του.
Συσχετιστικές (Relational Clauses)	Απόδοσης Χαρακτηριστικού	Η Μαργαρίτα ήταν δυνατή.

	(Attributive με επίθετα)	
	Ταυτοποιητικές/ Κατηγοριοποιητικές (Identifying ουσιαστικά) με	Η Μαργαρίτα ήταν η αρχηγός μας.
Συμπεριφορικές (Behavioral Clauses)		Γέλασε
Λεκτικές (Verbal Clauses)		Απάντησε
Υπαρκτικές (Existential Clauses)		Υπήρχε / ήταν μια όμορφη πριγκίπισσα.

Πίνακας 9: Τα είδη των προτάσεων στη ΣΛΓ.

Τρία κεντρικά ρήματα που διαφοροποιούν τις τρεις θεμελιώδεις κατηγορίες προτάσεων στη ΣΛΓ είναι τα «κάνω» (υλικές), «αισθάνομαι» (νοητικές) και «είμαι / έχω» (συσχετιστικές). Οι συμμετέχοντες στις προτάσεις μπορούν να διακριθούν με τον παρακάτω τρόπο:

Οι συμμετέχοντες στις προτάσεις στο πλαίσιο της ΣΛΓ (Μανιού, 2006:19, 2016: 72)		
Ρηματική Πρόταση	Πυρηνικοί Μετέχοντες	Παράδειγμα
Υλικές	Δράστης (actor) Στόχος (goal)	(Αυτή) έφτιαξε τον καφέ.
Νοητικές	Αισθανόμενος (Senser), Φαινόμενο (Phenomenon)	(Αυτή) είδε το αυτοκίνητο .
Συσχετιστικές Απόδοσης Χαρακτηριστικού	Φορέας (Carrier), Χαρακτηριστικό (Attribute) Το X έχει α	Η Μαργαρίτα ήταν δυνατή .
Συσχετιστικές Ταυτοποιητικές	Έκτυπο (Token) Αξία (Value) Το X είναι α	Η Μαργαρίτα ήταν η αρχηγός μας .
Συμπεριφορικές	Συμπεριφερόμενος (Behaver)	(Αυτή) γέλασε.
Λεκτικές	Λέγων (Sayer)	(Αυτή) απάντησε.
Υπαρκτικές	Υπάρχων (Existent)	Υπήρχε / ήταν μια όμορφη πριγκίπισσα .

Πίνακας 10: Οι συμμετέχοντες στις προτάσεις στο πλαίσιο της ΣΛΓ.

Επίσης, αντικείμενο εξέτασης της ΣΛΓ στο επίπεδο του πεδίου αποτελούν οι γραμματικές μεταφορές (grammatical metaphors). Σε αντίθεση με τις λεξικές μεταφορές, οι οποίες είναι σχήματα λόγου που βασίζονται στη μεταφορά ιδιοτήτων από μία λέξη σε μια άλλη (*αηδόνι ο τραγουδιστής, Ιουλιέτα ο ήλιος*, από κάτω προσέγγιση, από τη λέξη στις διάφορες σημασίες της), οι γραμματικές μεταφορές αποτελούν μεταφορές από μία γραμματική κατηγορία σε μία άλλη και πραγματώνονται είτε μέσω ονοματοποιήσεων (*Του Γιάννη του αρέσει να τρέχει κάθε πρωί -> Το καθημερινό πρωινό τρέξιμο αρέσει στο Γιάννη*), είτε μέσω

ρηματοποιήσεων (*Η διαιώνιση του είδους αποτελεί κύρια φροντίδα των ζωντανών οργανισμών -> Οι ζωντανοί οργανισμοί φροντίζουν να διαιωνίσουν το είδος τους*, από πάνω προσέγγιση, από τη σημασία στη διατύπωσή της) στο πλαίσιο μιας πρότασης. Εκτός από τις γραμματικές μεταφορές, στο ίδιο επίπεδο ανάλυσης εντοπίζονται και αναλύονται και *εννοιακές μεταφορές* (conceptual metaphors, Lakoff & Johnson, 1980), μεταφορές δηλαδή που καθιστούν κατανοητές αφηρημένες - μη ορατές έννοιες (όπως για παράδειγμα ο ΧΡΟΝΟΣ, η ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ, η ΜΟΥΣΙΚΗ), μέσω της σύνδεσής τους με απτές συγκεκριμένες έννοιες που προσεγγίζονται μέσα από σωματικές εμπειρίες (όπως για παράδειγμα ΧΩΡΟΣ, ΤΑΞΙΔΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ) και πραγματώνονται με γλωσσικές εκφράσεις όπως: *πέρασαν* οι γιορτές, *έρχονται* τα Χριστούγεννα και η σχέση μας *σε αδιέξοδο*.

Στο επίπεδο του τόνου αντιστοιχεί η μελέτη της *τροπικότητας* (modality), «του βαθμού βεβαιότητας, πιθανότητας ή δυνατότητας μιας απόφασης» (Γούτσος & Γεωργακοπούλου, 2011:167), ή «της διαβάθμισης ανάμεσα στο πραγματικό, το δυνατό, το υποθετικό και το επιθυμητό» (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης, 2005), η οποία εκφράζει «την υποκειμενική στάση - άποψη του ομιλητή απέναντι στο προτασιακό περιεχόμενο» (Coates, 1987: 112). Η βασική διχοτομική διάκριση που αφορά την τροπικότητα είναι αυτή ανάμεσα στην *επιστημική* (epistemic modality, η γλώσσα ως πληροφορία, υποκειμενική και προσανατολισμένη στον ομιλητή) και τη *δεοντική* (deontic modality, η γλώσσα ως πράξη, αντικειμενική και προσανατολισμένη στον ακροατή) τροπικότητα, οι οποίες δηλώνουν τη βεβαιότητα του ομιλητή για την αλήθεια των λεγομένων του και την αναγκαιότητα πραγματοποίησής τους αντίστοιχα, ενώ πραγματώνονται κάτω υπό διαφορετικές περιστάσεις με τα ρήματα *μπορεί / πρέπει*, με τις εγκλίσεις *οριστική / υποτακτική*, με τα μόρια *θα / να* και με επιρρήματα όπως το *ίσως*, το *μάλλον* και το *σίγουρα*. Ένα τρίτο είδος τροπικότητας μπορεί να θεωρηθεί η *αξιολογική τροπικότητα* (appreciative modality), η οποία συνδέεται με την παρεμβολή συναισθημάτων, σχολίων και υποκειμενικών κρίσεων στον λόγο ενός ομιλητή και πραγματώνεται με τη χρήση επιθέτων, επιρρημάτων και συναισθηματικού λεξιλογίου από την πλευρά του (Στάμου, 2011, 2014).

Με το πεδίο του τόνου σχετίζονται ακόμα οι θεωρίες των γλωσσικών πράξεων, της γλωσσικής ευγένειας και της δείξης, οι οποίες αναπτύσσονται στο πλαίσιο της *Πραγματολογίας* (Pragmatics), του κλάδου της γλωσσολογίας που μελετά τη γλωσσική σημασία σε πραγματικές περιστάσεις επικοινωνίας. Με τον όρο *γλωσσικές πράξεις* (speech acts, Austin, 1962), εννοούνται οι πράξεις που επιτελούμε

με τη χρήση της γλώσσας και συγκεκριμένα με τη χρήση εκφωνημάτων, αυτοτελών δηλαδή τμημάτων προφορικού ή γραπτού λόγου που εκφωνούμε μέσα σε ένα περικείμενο. Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του Searle (1969), τα είδη των γλωσσικών πράξεων είναι τα εξής:

Τα είδη των γλωσσικών πράξεων (Searle, 1969, Μπέλλα, 2015: 79 - 83)	
Βεβαιωτικές (Assertives)	οι προσωπικές δηλώσεις, οι ισχυρισμοί και τα συμπεράσματα
Κατευθυντικές (Directives)	οι εντολές, οι συμβουλές, τα αιτήματα και οι οδηγίες
Δεσμευτικές (Commissives)	οι υποσχέσεις, οι απειλές, οι εγγυήσεις, τα στοιχήματα και οι προσφορές
Εκφραστικές (Expressives)	τα συγχαρητήρια, τα συλλυπητήρια, οι ευχαριστίες και τα καλωσορίσματα
Διακηρυκτικές (Declaratives)	τα χρίσματα, οι απολύσεις, οι παραιτήσεις και οι διορισμοί

Πίνακας 11: Τα είδη των γλωσσικών πράξεων.

Οι γλωσσικές πράξεις διακρίνονται σε *άμεσες* (direct, *Κλείσε το παράθυρο*) και *έμμεσες* (indirect, *Κάνει κρύο -> Κλείσε το παράθυρο*). Ο διαχωρισμός αυτός έχει αξιοποιηθεί και στο πλαίσιο μιας άλλης σημαντικής πραγματολογικής θεωρίας, αυτή της γλωσσικής ευγένειας (Brown & Levinson, 1978/1987). Συγκεκριμένα, όσο πιο έμμεση είναι μια *απειλητική γλωσσική πράξη* (face threatening act) ως προς το *πρόσωπο* (face) κάποιου, τόσο πιο ευγενική θεωρείται. Οι Brown και Levinson δανείζονται την έννοια του *προσώπου* (face) από τον Goffman (1956) και την επανορίζουν ως «η δημόσια εικόνα που κάθε μέλος μιας κοινωνίας διεκδικεί για τον εαυτό του» (Brown & Levinson, 1987: 61). Έπειτα αναγνωρίζουν τις δύο πτυχές του προσώπου, την αρνητική και τη θετική. Το *αρνητικό πρόσωπο* (negative face) αναφέρεται στην ανάγκη του ατόμου για αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία, ενώ το *θετικό πρόσωπο* (positive face) αναφέρεται στην ανάγκη κάθε μέλους της κοινωνίας για αποδοχή και επιδοκιμασία από το σύνολο. Οι δύο πτυχές του προσώπου συνυπάρχουν σε κάθε άτομο. Με την επιτέλεση συγκεκριμένων γλωσσικών πράξεων (αιτημάτων, προσκλήσεων, εντολών, οδηγιών, απειλών κ.ά.), ένας ομιλητής δύναται να «απειλήσει» το αρνητικό ή το θετικό πρόσωπο ενός ακροατή και, καθώς επιθυμεί να μετριάσει την «απειλή» του, επιστρατεύει μηχανισμούς ευγένειας. Οι μηχανισμοί ευγένειας διακρίνονται σε αρνητικούς, όταν μετριάζουν την απειλή προς το αρνητικό πρόσωπο του ακροατή και θετικούς, όταν μετριάζουν την απειλή προς το θετικό πρόσωπο του ακροατή.

Μηχανισμοί Γλωσσικής Ευγένειας (Μπέλλα, 2015: 157, 159, Brown & Levinson, 1978/1987)	
Μηχανισμοί Αρνητικής Ευγένειας	Μηχανισμοί Θετικής Ευγένειας
χρήση συμβατικής εμμεσότητας και αποστασιοποίησης (παρελθοντικός χρόνος, συνήθως Παρατατικός (<i>θα ήθελα, θα μπορούσατε</i>))	απόδοση προσοχής στα ενδιαφέροντα, στις επιθυμίες και τις ανάγκες του συνομιλητή, εκδήλωση έντονου ενδιαφέροντος (<i>Για πες</i>)
χρήση ερωτήσεων και υποθετικού λόγου (<i>θα ήθελα να σας ρωτήσω αν θα μπορούσατε</i>)	επιδοκιμασία προς τον συνομιλητή (<i>Ελα, μπράβο, τέλεια</i>)
χρήση ρητών μετριαστικών εκφράσεων (Hedges, <i>ελπίζω να μην σας επιβαρύνω, δεν ξέρω αν σας επιβαρύνω</i>)	χρήση δεικτών αλληλεγγύης
χρήση δεικτών σεβασμού (πληθυντικός ευγενείας, προσφωνήσεις <i>Κύριε / Κυρία, το κλείσιμο με εκτίμηση</i>)	αναζήτηση κοινού εδάφους
χρήση απρόσωπης σύνταξης (<i>Αξίζει κανείς να προσπαθεί για το καλύτερο</i>)	χρήση αστεϊσμών

Πίνακας 12: Μηχανισμοί Γλωσσικής Ευγένειας.

Στους αντίποδες της γλωσσικής ευγένειας, βρίσκεται η γλωσσική αγένεια. Ο Culpeper (1996: 355) κατασκευάζει ένα μοντέλο μελέτης των μηχανισμών γλωσσικής αγένειας, αντιστρέφοντας το μοντέλο των Brown και Levinson. Από την καταφανή απροκάλυπτη αγένεια στην κορυφή μεταβαίνει στη θετική αγένεια (αυτή που πλήττει το θετικό πρόσωπο του αποδέκτη), την αρνητική αγένεια (αυτή που πλήττει το αρνητικό πρόσωπο του αποδέκτη), τον σαρκασμό ή ειρωνεία (έμμεση αγένεια) και τέλος την απουσία ευγένειας, την πιο έμμεση περίπτωση αγένειας. Οι μηχανισμοί θετικής και αρνητικής αγένειας αποδελτιώνονται ως εξής:

Μηχανισμοί Γλωσσικής Αγένειας (Culpeper, 1996: 357 - 358).	
Μηχανισμοί Αρνητικής Αγένειας	Μηχανισμοί Θετικής Αγένειας
Η πρόκληση τρόμου	Η αγνόηση του άλλου, της παρουσίας του
Η λοιδορία, η γελοιοποίηση, η περιφρόνηση Η χρήση επιθετικής γλώσσας	Ο αποκλεισμός του άλλου από μια δραστηριότητα
Η μείωση του άλλου μέσω υποκοριστικών	Η διαφοροποίηση από τον άλλο, η αδιαφορία
Η εισβολή στον προσωπικό χώρο του άλλου (κυριολεκτικά ή μεταφορικά)	Χρήση ακατάλληλων δεικτών (χρήση παρατσουκλιού για ένα επίσημο πρόσωπο, ολόκληρου ονόματος για ένα κοντινό)
Η σύνδεση του άλλου με αρνητικά χαρακτηριστικά	Χρήση σκοτεινής, κρυπτικής γλώσσας (αργκό, κώδικας γνωστός μόνο σε λίγους)
Προσωποποίηση (χρήση προσωπικών αντωνυμιών <i>εγώ, εσύ</i>)	Επιδίωξη της διαφωνίας, πρόκληση άβολης θέσης

Πίνακας 13: Μηχανισμοί Γλωσσικής Αγένειας.

Ο ερευνητής σημειώνει συμπληρωματικά πως στο σχεδιασμό της αγένειας ενδέχεται να αξιοποιηθούν και παραγλωσσικά στοιχεία, όπως η άνοδος της έντασης

της φωνής (προφορικός λόγος) και η χρήση κεφαλαίων γραμμάτων (γραπτός λόγος) (Culpeper, 1996: 358).

Μία ακόμα πραγματολογική έννοια που μπορεί να χρησιμεύσει στην ανάλυση του τόνου της επικοινωνίας είναι αυτή της *δείξης* (deixis), της δυνατότητας που μας παρέχει η γλώσσα να «δείχνουμε»¹⁴ μέσω αυτής πρόσωπα, αντικείμενα, καταστάσεις, τόπους και χρόνους μέσα στο περιβάλλον (Βελούδης, 2005: 227-232, Lyons, 1977, Μπέλλα, 2001). Η μελέτη της δείξης φανερώνει το γεγονός ότι υπάρχουν γλωσσικά στοιχεία των οποίων η αναφορά γίνεται κατανοητή μόνο μέσα από περικειμενικές πληροφορίες (Μπέλλα, 2014: 225, Θα τα πούμε *αύριο*, Τι κάνεις *εσύ εδώ*;). Καθώς ο τόνος της επικοινωνίας σχετίζεται με τις διαπροσωπικές σχέσεις των συνομιλητών, ιδιαίτερα πρόσφορη για την ανάλυση του είναι η υποκατηγορία της *προσωπικής δείξης* (personal deixis), η οποία σχετίζεται με τους συμμετέχοντες σε ένα επικοινωνιακό συμβάν και πραγματώνεται μέσω των προσωπικών αντωνυμιών (*εγώ, εσύ, ενίοτε αυτός*) και κυρίως για τα ελληνικά μέσω της ρηματικής κλιτικής μορφολογίας (*πρόσωπο, αριθμός*). Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι η επιλογή ή όχι δείξης ενός προσώπου σε ένα επικοινωνιακό συμβάν, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο αυτή συντελείται, μπορεί να αποκαλύψει πληροφορίες για τους κοινωνικούς ρόλους των συμμετεχόντων στο εν λόγω συμβάν, αλλά και για τις σχέσεις ιεραρχίας που υφίστανται μεταξύ τους (Μπέλλα, 2015: 54).

Η τελευταία πραγματολογική θεωρία που μπορεί να αξιοποιηθεί στην ανάλυση του τόνου της επικοινωνίας είναι αυτή των *συνομιλιακών υπονοημάτων* (implicatures, Grice, 1975). Ο Grice υποστήριξε ότι κάθε συζήτηση δομείται στη βάση μιας κοινής προσδοκίας που μοιράζονται οι συμμετέχοντες σε αυτήν. Κάθε ομιλητής θεωρεί δεδομένο ότι οι συνομιλητές του επιθυμούν να συνεισφέρουν με κατάλληλο τρόπο στη συζήτηση (αρχή της συνεργασίας), λέγοντας την αλήθεια (αξίωμα της ποιότητας), δίνοντας επαρκείς και σχετικές με το θέμα πληροφορίες (αξίωμα της ποσότητας), μιλώντας παράλληλα με σαφή (αξίωμα της συνάφειας) και ξεκάθαρο τρόπο (αξίωμα του τρόπου). Η διεξαγωγή κάθε συνομιλίας είναι δυνατή, επειδή τα άτομα που συμμετέχουν σε αυτήν πιστεύουν ότι, υπό κανονικές συνθήκες, τηρούνται οι παραπάνω κανόνες από όλους τους συνδιαλεγόμενους (Κανάκης, 2007: 163-165). Αρκετές φορές όμως τα συνομιλιακά αξιώματα παραβιάζονται από τους συνομιλητές. Τότε προκύπτει η συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας και

---

¹⁴ Δηλαδή να αναφερόμαστε σε, να εντοπίζουμε και να ταυτοποιούμε...

δημιουργούνται τα λεγόμενα *συνομιλιακά υπονοήματα* (conversational implicatures). Συνομιλιακά υπονοήματα είναι τα πράγματα που δεν εκφράζει ρητά ένας ομιλητής, αλλά τα υπονοεί.

Από τον κλάδο της *Κειμενογλωσσολογίας* (Text - Linguistics) δανειζόμαστε την έννοια της *αναφοράς* (anaphora), η οποία διακρίνεται σε *οπισθοχωρητική* ή *κυρίως αναφορά* (η ταύτιση του αντικειμένου αναφοράς γίνεται στο κείμενο που προηγείται: *Ο Κώστας είναι γνωστός για τη γενναιοδωρία του*) και *προοπτική αναφορά* ή *καταφορά* (η ταύτιση του αντικειμένου αναφοράς γίνεται στο κείμενο που έπεται: *Είναι πολύ γενναιόδωρος. Ο λόγος για τον Κώστα*).

Στο επίπεδο του τρόπου, ιδιάζουσας σημασίας είναι η διάκριση σε *θέμα* και *ρήμα*, σε αυτό για το οποίο γίνεται λόγος σε μια πρόταση και στο σχολιασμό του, ο οποίος έπεται (Γεωργακοπούλου και Γούτσος, 2011: 143-153). Συνήθως το θέμα συμπίπτει με την ήδη γνωστή στον αποδέκτη πληροφορία, ενώ το ρήμα με τη νέα. Όταν το θέμα συμπίπτει με το υποκείμενο της πρότασης λογίζεται *αμαρκάριστο* (το φυσικό, αναμενόμενο), διαφορετικά θεωρείται *μαρκαρισμένο* (το ιδιαίτερο που προτάσσεται για λόγους εστίασης, έμφασης) και λειτουργεί ως προσδιορισμός ή ως συμπλήρωμα στο ρήμα. Ο διαχωρισμός ανάμεσα σε θέμα και ρήμα εξετάζεται σε κάθε πρόταση ξεχωριστά. Όπως αναφέρει ο Μαλμέν (2021), η ελληνική γλώσσα λόγω της πλούσιας μορφολογίας της είναι ευέλικτη ως προς την οργάνωση των πληροφοριών. Ο ίδιος ερευνητής διακρίνει το θέμα σε θέμα προσανατολισμού (το οποίο περιλαμβάνει κειμενικούς δείκτες, συνδέσμους, επιρρήματα και προθετικές εκφράσεις στην αρχή του μηνύματος) και *αναπαραστατικό - κεντρικό θέμα* (αυτό για το οποίο γίνεται λόγος), μία διάκριση που καθίσταται ιδιαίτερα χρήσιμη και εφαρμόσιμη στην ελληνική (Μαλμέν, 2021: 131).

3.5.2 Κριτική Ανάλυση Λόγου

Έχοντας παρουσιάσει το θεωρητικό πλαίσιο και τα αναλυτικά εργαλεία της ΣΛΓ, μπορούμε πλέον να στρέψουμε στην προσοχή μας σε μία ακόμα γλωσσολογική θεωρία που αντιμετωπίζει τη γλώσσα ως κοινωνική πρακτική, την Κριτική Ανάλυση Λόγου (Critical Discourse Analysis, Fairclough, 2013). Η Κριτική Ανάλυση Λόγου είναι μία αρκετά πρόσφατη γλωσσολογική θεωρία που «επιχειρεί να αποκαλύψει τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται η γλώσσα, η κοινωνία και η ιδεολογία»¹⁵

¹⁵ και την άρρηκτη σύνδεσή τους με την άσκηση εξουσίας (Fairclough, 1989)

συνδυάζοντας «τη μικρο - ανάλυση των κειμένων με τη μακρο - ανάλυση των κοινωνικών δομών και των σχέσεων εξουσίας με τις οποίες εμπλέκονται τα κείμενα» (Στάμου, 2014: 149). Η ΚΑΛ εκκινεί από ένα κοινωνικό ζήτημα (ρατσισμός, πολιτική εξουσία) και διερευνά το πώς αυτό αναπαρίσταται μέσω της γλώσσας. Βασική θέση για την ΚΑΛ είναι ότι η γλώσσα αποτελεί αποτύπωση, ενσάρκωση ιδεολογιών φανερών ή συγκαλυμμένων και βασικός στόχος της είναι να τις φέρει στο φως. Με την έννοια της ιδεολογίας εννοείται «το σύνολο των πεποιθήσεων και αντιλήψεων μιας κοινωνικής ομάδας» (Ανδρουτσόπουλος, 2001: 169).¹⁶ Με την έννοια του λόγου από την άλλη εννοείται αφενός «η ολοκληρωμένη χρήση της γλώσσας ενταγμένης σε ένα συγκεκριμένο περικείμενο» (γλώσσα ως χρήση) και αφετέρου «η αναπαράσταση του κόσμου από μια συγκεκριμένη σκοπιά» (γλώσσα ως αναπαράσταση) (Στάμου, 2014: 159).

Οι Wodak και Busch (2004) υπογραμμίζουν πως η ΚΑΛ αντιμετωπίζει τη γλώσσα ως *κοινωνική πρακτική* (social practice) και δίνει έμφαση στο ρόλο του *περικειμένου* (context) κατά το σχεδιασμό και ερμηνεία νοημάτων. Αν και η εξουσία δεν είναι εγγενές χαρακτηριστικό της γλώσσας (η γλώσσα είναι συστατικά ουδέτερη), μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δείκτης εξουσίας, εκφράζοντας την, αμφισβητώντας την και ανακατανέμοντάς την (Wodak & Busch, 2004: 109), συνιστώντας έτσι μέσο συγκρότησης της κοινωνικής πραγματικότητας (Στάμου, 2014: 156). Η ιδέα αυτή, ότι δηλαδή ο λόγος «παράγει, μεταδίδει, ενισχύει, υπονομεύει, εκθέτει, καθιστά εύθραυστη και ενίοτε ανατρέπει τη δύναμη» είναι εμπνευσμένη σε μεγάλο βαθμό από το έργο του Γάλλου φιλοσόφου Michel Foucault (1998: 100-101). Η κειμενική ανάλυση με τα εργαλεία της ΚΑΛ μπορεί «να δώσει πρόσβαση στους λεπτομερείς μηχανισμούς μέσω των οποίων οι κοινωνικές αντιθέσεις εξελίσσονται και βιώνονται και στις λεπτές αλλαγές που συμβαίνουν σε αυτές με την πάροδο του χρόνου» (Fairclough, 1995: 15).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διάκριση του λόγου σε *πρωτογενή Λόγο* και *δευτερογενείς λόγους* (Gee, 2004). Ο *πρωτογενής Λόγος* (Discourse) είναι ο λόγος που αναπτύσσει ο άνθρωπος τα πρώτα χρόνια της ζωής του, προσχολικά, ενώ οι *δευτερογενείς λόγοι* (discourses) είναι οι επίσημοι λόγοι των θεσμών, στους οποίους

---

¹⁶ Κατά τον Αλφιέρη (2014: 188): «Δεν υπάρχει ευθεία αντιστοίχιση μεταξύ ιδεολογίας και υλικής πραγματικότητας, αλλά αντίθετα η ιδεολογία αποτελεί ξεχωριστό πεδίο αντιπαράθεσης κοινωνικών υποκειμένων».

συμμετέχει ο άνθρωπος από το σχολείο και έπειτα. Οι δευτερογενείς λόγοι εμπλουτίζουν τον πρωτογενή Λόγο και τον επεκτείνουν σημαντικά.

Παράλληλα με τη μελέτη των λόγων, στο πλαίσιο της ΚΑΛ έχει αναπτυχθεί ένα μεθοδολογικό εργαλείο ανάλυσης της αναπαράστασης των κοινωνικών συμμετεχόντων σε ένα επικοινωνιακό συμβάν (Van Leeuwen, 1996). Το βασικό ερώτημα που τίθεται είναι ποιων διαφορετικών οντοτήτων ο λόγος αναπαρίσταται στο κείμενο και σε ποιες διαφορετικές παραλλαγές. Με βάση τη γλώσσα που χρησιμοποιείται, οι συμμετέχοντες δύνανται να αναπαρίστανται ως εξής:

(α) Γενικευμένοι (*Τα παιδιά*) - Εξειδικευμένοι (*Ο Γιωργάκης*)¹⁷
[αφομοιωμένοι (με συνάθροιση αριθμών / με κολεκτιβοποίηση) -
εξατομικευμένοι]

(β) Προσωποποιημένοι (παραπέμπουν στο σημασιολογικό χαρακτηριστικό άνθρωπος π.χ. *οι μετανάστες, οι πρόσφυγες*) - Αποπροσωποποιημένοι (Δεν παραπέμπουν στο σημασιολογικό χαρακτηριστικό άνθρωπος -> χρήση αφαιρετικής αναφοράς (*τα προβλήματα αντί οι πρόσφυγες*) ή αντικειμενοποίησης με μετωνυμία (*Η Ελλάδα αντί οι Έλληνες δέχτηκε 3000 μετανάστες*))

(γ) Μη Προσδιορισμένοι (*Κάποιος. Ένας, Εξωφορική αναφορά: Δεν θα σε αφήσουν να πας σχολείο έως τα πέντε.*) - Προσδιορισμένοι (*Ο Ιωάννης Ρήγας*) - Υπερπροσδιορισμένοι (*Ο Ιωάννης Ρήγας, εκπαιδευτικός*)

(δ) Συνδεδεμένοι (οι κοινωνικοί δράστες ως μέλη κοινωνικών ομάδων) - Αποσυνδεδεμένοι (οι κοινωνικοί δράστες απομονωμένοι)

(ε) Ενεργοί - Αδρανοποιημένοι - Παθητικοί - Ωφελούμενοι

(στ) Εντασσόμενοι (περιλαμβάνονται στο κείμενο) - Αποκλεισμένοι (δεν περιλαμβάνονται στο κείμενο)

Εάν το κείμενο είναι πολυτροπικό, χρησιμοποιώντας και εικόνες παράλληλα με τη γλώσσα για τον σχεδιασμό του νοήματος (Kress & Van Leeuwen, 1996), τότε οι κοινωνικοί συμμετέχοντες μπορούν να αναπαρίστανται και να σχετίζονται μεταξύ τους με ποικίλους τρόπους (από απόσταση, σε σχέση, σε διεπίδραση):

---

¹⁷ Ο Van Leeuwen (1996: 47-48) δείχνει πώς εφημερίδες της μεσαίας τάξης τείνουν να αναφέρονται εξειδικευτικά σε πρόσωπα της ελίτ (τα εξατομικεύουν) και γενικευτικά σε καθημερινά πρόσωπα (τα αφομοιώνουν), ενώ οι εφημερίδες της εργατικής τάξης επιδίδονται στην ακριβώς αντίθετη πρακτική.

Η οπτική αναπαράσταση των κοινωνικών συμμετεχόντων και οι σχέσεις μεταξύ τους - Η διαπροσωπική μεταλειτουργία των εικόνων (Kress & Van Leeuwen, 1996).			
Απόσταση			
από μακριά / στη μέση / από κοντά			
Σχέση			
Εμπλοκή (Μπροστινή οπτική γωνία στον οριζόντιο άξονα)	Αποσύνδεση (Πλάγια οπτική γωνία στον οριζόντιο άξονα)	Ισχύς (στον κάθετο άξονα)	
		Στον θεατή (οπτική από ψηλά)	Ισότητα (στο επίπεδο του βλέμματος) Στην αναπαράσταση (οπτική από κάτω)
Διεπίδραση			
άμεση (το αναπαριστάμενο πρόσωπο κοιτάζει τον θεατή, απαιτεί πληροφορίες)		έμμεση (το αναπαριστάμενο πρόσωπο δεν κοιτάζει τον θεατή, παρέχει πληροφορίες)	

Πίνακας 14: Η οπτική αναπαράσταση των κοινωνικών συμμετεχόντων - Η διαπροσωπική μεταλειτουργία των εικόνων.

Παράλληλα με τη διαπροσωπική μεταλειτουργία, σε κάθε εικόνα πραγματώνεται και η αναπαραστατική και η κειμενική μεταλειτουργία, όπως ακριβώς και στη γλώσσα (Kress & Van Leeuwen, 2010):¹⁸

Η αναπαραστατική μεταλειτουργία των εικόνων (Kress & Van Leeuwen, 2010: 16)
Ποιος ή τι αναπαρίσταται (έμψυχο ή άψυχο);
Τι συμβαίνει (ποιες είναι οι αναπαριστώμενες διαδικασίες και δράσεις: στατικές - δυναμικές);
Πώς συνδέεται αυτό που συμβαίνει με το ευρύτερο περιεχόμενο της περίπτωσης;
Ποιες είναι οι ιδιότητες - τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων;

Πίνακας 15: Η αναπαραστατική μεταλειτουργία των εικόνων.

Η κειμενική μεταλειτουργία των εικόνων (Kress & Van Leeuwen, 2010: 16)
Πώς οργανώνονται και διευθετούνται οι πληροφορίες (αριστερά - δεξιά, πάνω - κάτω);
Ποια στοιχεία προβάλλονται και επιθυμούν να προσελκύσουν την προσοχή του θεατή;
Υπάρχει κάποιο πλαίσιο που συνδέει ή αποσυνδέει τα στοιχεία της εικόνας (π.χ. ιατρικό, επιστημονικό, αθλητικό);
Η πορεία ανάγνωσης είναι γραμμική ή μη γραμμική (συνολική)

Πίνακας 16: Η κειμενική μεταλειτουργία των εικόνων.

Από τη στιγμή που η ΚΑΛ ενδιαφέρεται για την ιδεολογία στη σχέση της με τη γλώσσα, βασική είναι η μελέτη των *ρητορικών* (rhetorics), των ιδεολογικών προσανατολισμών και των τρόπων πειθούς ενός κειμένου (Wodak, 2009):

¹⁸ Στην παρούσα μελέτη, πρώτα αναλύεται η αναπαραστατική μεταλειτουργία των εικόνων, έπειτα η διαπροσωπική και τέλος η κειμενική.

Ρητορικές (Wodak, 2009)	
Νομιμοποίησης (επικύρωση ιδεολογίας)	Απονομιμοποίησης (αποδόμηση ιδεολογίας)
Αναγκαστικού (εξαναγκασμός σε ιδεολογία)	
Αποσιώπησης (αποσιώπηση των δραστών σε ένα συμβάν)	
Αντίστασης - Αντιπολίτευσης - Διαμαρτυρίας (αντίθεση σε ιδεολογία)	

Πίνακας 17: Ρητορικές.

Συναφής με την έννοια των *ρητορικών* είναι η έννοια των ρητορικών *τόπων* (*topoi / loci*, Reisiql & Wodak, 2009), η οποία είναι εμπνευσμένη από τις ρητορικές πραγματείες της αρχαιότητας (Αριστοτέλης *Ρητορική*, Κικέρωνας *De Oratore*) και αναφέρεται στα μέρη εκείνα μιας επιχειρηματολογίας που καθιστούν δυνατή τη σύνδεση των επιχειρημάτων με τα συμπεράσματα (Reisiql & Wodak, 2009: 110). Ένας βασικός τόπος είναι αυτός του πλεονεκτήματος ή της χρησιμότητας, ο οποίος διακρίνεται σε τρεις υποκατηγορίες:

Τόπος του πλεονεκτήματος ή της χρησιμότητας (Reisiql & Wodak, 2009: 110)
τόπος «pro bono publico» (προς όφελος όλων)
τόπος «pro bono nobis» (προς όφελός μας)
τόπος «pro bono eorum» (προς όφελός τους)

Πίνακας 18: Ρητορικοί Τόποι.

Ολοκληρώνοντας την επισκόπηση των θεωρητικών εργαλείων της ΚΑΛ που θα αξιοποιηθούν στην παρούσα εργασία, είναι αναγκαίο να αναφερθούμε στη *φυσικοποίηση* (*naturalization*), στην παρουσίαση μιας υπάρχουσας κατάστασης ως φυσικής, παρόλο που «δεν οφείλεται στ' αλήθεια στη φύση, αλλά είναι το αποτέλεσμα κοινωνικών και ιστορικών συνθηκών, πρακτικών, λόγων και διεργασιών» (Sifaki, 2015). Μέσω της φυσικοποίησης συνήθως προβάλλονται συγκεκριμένες ιδεολογίες για τη ζωή και τη θέση του ανθρώπου στην κοινωνία, ενισχύονται στερεότυπα και συντελείται κατηγοριοποίηση των ανθρώπων.

Η ΚΑΛ μπορεί να αποβεί χρήσιμη στον προσδιορισμό της ιδεολογικής στόχευσης ενός κειμένου, όμως η πρόσληψη του τελευταίου επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες, όπως η κοινωνική θέση και οι προγενέστερες εμπειρίες των αναγνώστων (Ανδρουτσόπουλος, 2001). Μέσα από την ανάλυση των δεδομένων και τη γνωστοποίησή της, οι αναγνώστες δύνανται να αναστοχαστούν πάνω στο περιεχόμενο των κειμένων και να το αμφισβητήσουν. Παρά την κριτική που της έχει ασκηθεί και η οποία σχετίζεται κυρίως με την αδυναμία πλήρους ουδετερότητας από

την πλευρά των ερευνητών,¹⁹ η Κριτική Ανάλυση Λόγου έχει αξιοποιηθεί με επιτυχία για την αποκάλυψη των μηχανισμών αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας σε ποικίλα είδη κειμένων, δημοσιογραφικών και μη.

Ο Fairclough (1995: 202) διατυπώνει τα κεντρικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να απαντηθούν από τους μελετητές του δημοσιογραφικού λόγου που αξιοποιούν την ΚΑΛ:

1. Πώς είναι σχεδιασμένο το κείμενο, γιατί είναι σχεδιασμένο με αυτόν τον τρόπο και πώς θα μπορούσε να έχει σχεδιαστεί διαφορετικά;
2. Πώς παράγονται τα κείμενα τέτοιου είδους και με ποιους τρόπους είναι πιθανό να ερμηνευτούν και να χρησιμοποιηθούν;
3. Τι δείχνει το κείμενο σχετικά με τη ροή του λόγου των Μέσων;
4. Ποιες είναι οι ευρύτερες κοινωνικοπολιτισμικές διαδικασίες, των οποίων το κείμενο αποτελεί μέρος και ποιες είναι οι πιθανές επιπτώσεις του;
5. Τι πράξεις μπορεί αυτό το κείμενο να υποκινήσει;

3.5.3 Η έννοια της ταυτότητας

Παράλληλα με την υποστήριξη μιας ιδεολογίας, μέσα από συγκεκριμένες λεξικογραμματικές επιλογές, οι χρήστες μιας γλώσσας οικοδομούν και υιοθετούν ταυτότητες. Η *ταυτότητα* (identity) δεν πρέπει να λογίζεται εξολοκλήρου ως μία προϋπάρχουσα, στατική και αμετάβλητη τάξη, μία εγγενής ιδιότητα των ανθρώπων, αλλά αντίθετα οφείλει να θεωρηθεί ως μία δημιουργημένη, δυναμική και μεταβαλλόμενη κατηγορία, την οποία οικοδομούν και προβάλλουν οι ομιλητές μέσω του λόγου τους (*δημιουργημένη ταυτότητα*, Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 22, Γούτσος, 2020: 151). Η δημιουργία και ο ενστερνισμός μιας ταυτότητας μπορεί να εντάξει έναν ομιλητή σε μια ομάδα («έσω» ομάδα) και να τον διαχωρίσει από μία αντίθετη ομάδα («έξω» ομάδα). Αυτό το είδος ταυτότητας που προκύπτει από τη συμμετοχή ενός ατόμου σε μεγαλύτερες από αυτό ομάδες ονομάζεται *συσχετιστική ταυτότητα* (Γούτσος, 2020: 474).²⁰ Ένας ομιλητής, με τις γλωσσικές του επιλογές, αναμένεται να τονίσει τα θετικά χαρακτηριστικά της ομάδας του και να μειώσει τα αρνητικά της,

---

¹⁹ και αυτοί βλέπουν τον κόσμο μέσα από ένα ιδεολογικό πρίσμα και έχουν συγκεκριμένο πολιτικό προσανατολισμό.

²⁰ Στην πραγματικότητα όλες οι ταυτότητες είναι με τον ένα ή τον άλλον τρόπο συσχετιστικές.

ενώ την ίδια στιγμή προσδοκάται να πραγματοποιήσει το ακριβώς αντίθετο για την αντίπαλη ομάδα (ιδεολογικό τετράγωνο του Van Dijk, 1985).

Οι ομάδες στις οποίες ανήκουν οι άνθρωποι αφηγούνται ιστορίες για την πραγματικότητα, με βάση τις οποίες τα μέλη τους σκέφτονται και δρουν. Ο Siritanos (2021) για παράδειγμα αναφέρεται στην ιστορία της Ισλαμοφοβίας που έπλασε το κόμμα του Donald Trump λίγο μετά την εκλογή του τελευταίου ως προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών. Συγκεκριμένα ο Trump, σε μία ομιλία του τον Φεβρουάριο του 2017, τόνισε πως η Σουηδία δέχεται επιθέσεις από Μουσουλμάνους τρομοκράτες και πως οι υπόλοιπες δυτικές χώρες πρέπει να σκεφτούν σοβαρά το ενδεχόμενο να κλείσουν τα σύνορά τους, ώστε να αποσοβήσουν ανάλογο κίνδυνο. Η ιστορία παρότι αποδείχθηκε πλαστή, μεταδόθηκε ζωντανά σε ολόκληρη την Αμερική, διχάζοντας τους ακροατές και επαναφέροντας το ζήτημα της ταυτότητας στην επιφάνεια (εξαπατημένη Δύση ως θύμα - επικίνδυνοι Μουσουλμάνοι ως απειλή).

Αξίζει να σημειωθεί πως η έρευνα γύρω από τις ταυτότητες έχει δείξει ότι οι άνθρωποι δεν υιοθετούν μόνο μία ταυτότητα κατά τη διάρκεια της ζωής τους, αλλά αντίθετα διαμορφώνουν και εγκολπώνονται συνεχώς νέες ταυτότητες σε μια διηλεκτική διαδικασία «αυτο- και ετερο- προσδιορισμού» (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 54). Επομένως, εάν έπρεπε να συγκροτήσουμε μία ταυτότητα των ταυτοτήτων, θα λέγαμε ότι αυτές είναι: δημιουργημένες, πολύπλευρες, δυναμικές και σχετικές.

Στις προηγούμενες ενότητες υποστηρίξαμε ότι οι άνθρωποι είναι πολυφωνικά όντα, καθώς μέσα τους συνυπάρχουν πολλές διαφορετικές φωνές, «γλώσσες» και πως οικοδομούν υβριδικές ταυτότητες, κάτι που φαίνεται σε μεγάλο βαθμό από τη γλώσσα που χρησιμοποιούν για να εκφραστούν.

Με τον όρο *υβρίδιο* (hybrid) εννοείται ένα δημιούργημα που έχει προκύψει από την ανάμειξη τουλάχιστον δύο διαφορετικών στοιχείων μεταξύ τους. Η έννοια της «υβριδικής κατασκευής» είναι παρμένη από την εννοιολογική φαρέτρα του Ρώσου φιλοσόφου Μιχαήλ Μπαχτίν (1981), ο οποίος την ορίζει ως εξής:

«Ένα εκφώνημα που ανήκει βάσει των γραμματικών και συνθετικών του δεικτών σε έναν ομιλητή, αλλά που στην πραγματικότητα εμπεριέχει αναμειγμένα μέσα του δύο εκφωνήματα, δύο τρόπους του λόγου, δύο στυλ, δύο «γλώσσες», δύο σημασιολογικά και αξιολογικά συστήματα πίστεως. Δεν υπάρχει κανένα τυπικό (συνθετικό και συντακτικό) όριο ανάμεσα σε αυτές τις εκφωνήσεις, στυλ, γλώσσες, συστήματα πίστεως. Η διαίρεση των φωνών και των γλωσσών λαμβάνει χώρα μέσα

στα όρια ενός μόνου συντακτικού όλου, συνήθως μέσα στα όρια μίας και μόνο πρότασης» (Bakhtin, 1981: 304-305).

Παρότι ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί τον παραπάνω ορισμό για να αναφερθεί στις συνειδητές υβριδικές κατασκευές που απαντούν στο λογοτεχνικό μυθιστόρημα και είναι υπεύθυνες για τη δημιουργία εικόνων σε αυτό (Bakhtin, 1981: 304-308), η έννοια της υβριδικής κατασκευής μπορεί να αξιοποιηθεί και για την ανάλυση μη λογοτεχνικών εκφωνημάτων που παράγουν οι ομιλητές μιας γλώσσας στην καθημερινή τους επικοινωνία. Ο Μπαχτίν γνωρίζει πως εκτός από εμπρόθετα συνειδητά λογοτεχνικά υβρίδια, υφίστανται και απρόθετα ασυνείδητα οργανικά - ιστορικά υβρίδια, τα οποία προκύπτουν από τη μη σκόπιμη ανάμειξη δύο ξεχωριστών γλωσσικών συνειδήσεων μεταξύ τους στα όρια ενός ζωντανού εκφωνήματος. Τα ασυνείδητα ιστορικά υβρίδια πιθανότατα «δύνανται να εξηγήσουν την αλλαγή και την εξέλιξη των γλωσσών στην πάροδο των χρόνων» (Bakhtin, 1981: 358-366).

Πράγματι ένα μεγάλο μέρος των κειμένων (προφορικών και γραπτών) που παράγονται στις μέρες μας είναι υβριδικά κείμενα, τα οποία προκύπτουν από την ανάμειξη ποικίλων διαφορετικών τρόπων του λόγου (αφηγηματικού - μη αφηγηματικού), τρόπων σχεδιασμού του νοήματος (προφορικού - γραπτού λόγου), στοιχείων ύφους (λόγιων - καθημερινών στοιχείων), ακόμα και φωνών (φωνή του συγγραφέα, φωνή της κοινής γνώμης) μεταξύ τους. Η έννοια της υβριδικότητας, έτσι όπως χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία, βρίσκεται ανάμεσα στα δύο άκρα του διαχωρισμού του Μπαχτίν, ανάμεσα στο συνειδητό και το ασυνείδητο, το εμπρόθετο και το απρόθετο.

Καθώς η υβριδικότητα προϋποθέτει την ανάμειξη διαφορετικών φωνών μεταξύ τους, σχετίζεται στενά με την *πολυφωνία / πολυφωνικότητα* (polyphony). Δανειζόμενος τον όρο από τη θεωρία της μουσικής, ο Μπαχτίν αξιοποιεί την έννοια της πολυφωνίας για να αναφερθεί στη συνύπαρξη πολλών διαφορετικών διεπιδρωσών φωνών (και συνάμα οπτικών) σε ένα μυθιστόρημα (Bakhtin, 1984). Η έννοια της πολυφωνίας έχει επεκταθεί σε ποικίλα πεδία των ανθρωπιστικών επιστημών, ενώ στη γλωσσολογία χρησιμοποιείται για την ανάλυση «των τμημάτων λόγου, στα οποία εκτός από τη φωνή του ομιλούντος υποκειμένου, «ακούγονται» συγχρόνως και άλλες φωνές, τις οποίες το υποκείμενο επέλεξε να χρησιμοποιήσει για ποικίλους λόγους» (Κουτσουσίμου - Τσίνογλου, 2000). Ως πρόδηλο παράδειγμα πολυφωνίας μπορεί να ληφθεί εκείνο του μεταφερόμενου λόγου, της ένταξης δηλαδή του λόγου ενός τρίτου ομιλητή στον λόγο του ομιλούντος υποκειμένου (είτε με ευθύ λόγο με τη χρήση

εισαγωγικών, είτε με πλάγιο λόγο με χαρακτηριστικές εισαγωγικές λέξεις όπως «ο αμερικανός γιατρός Richards τονίζει, υποστηρίζει, διατείνεται, υπόσχεται», είτε τέλος με ελεύθερο πλάγιο λόγο, χωρίς τη χρήση κάποιας εισαγωγικής λέξης: «*Ήξερε πως έπρεπε να το κάνει*»).

Επηρεασμένος σημαντικά από τον τρόπο σκέψης του Μπαχτίν, ο Fairclough (1992), στο πλαίσιο ανάπτυξης της ΚΑΛ, υπογραμμίζει την αξία μελέτης της *διακειμενικότητας* (intertextualization), δηλαδή της διασύνδεσης και αλληλοεπιρροής των κειμένων μεταξύ τους. Ο Fairclough διακρίνει τη διακειμενικότητα σε:

Καταφανή Διακειμενικότητα (Manifest Intertextuality): διαλογική σύνδεση ενός κειμένου με άλλα κείμενα, η οποία δηλώνεται σαφώς στην επιφάνεια του (π.χ. γνωστοποίηση σε ειδησεογραφικό κείμενο μιας απόφασης με ενσωματωμένη παράθεση του πρωτότυπου κειμένου της απόφασης, χρήση ευθέως (συνήθως παρατακτικού), πλάγιου (συνήθως υποτακτικού) και ελεύθερου πλάγιου λόγου (ανεξάρτητου)) και

Συστατική Διακειμενικότητα (Constitutive Intertextuality): ανάμειξη διαφορετικών ειδών λόγου, στυλ, γλωσσικών συμβάσεων που κανονικά χρησιμοποιούνται για την παραγωγή κειμένων σε διαφορετικά κοινωνικοπολιτισμικά πλαίσια μεταξύ τους (π.χ. ένταξη επιστημονικού λόγου σε διαφημίσεις, στοιχείων προφορικότητας σε επιστημονικά κείμενα, λόγιου (αρχαιοπρεπούς) ύφους σε προφορικά κείμενα κ.ά.).

Εάν η έννοια της καταφανούς διακειμενικότητας αναδεικνύει τη διαλογικότητα μεταξύ των κειμένων, αυτή της συστατικής διακειμενικότητας φανερώνει τον υβριδικό χαρακτήρα τους με την ορολογία του Μπαχτίν. Για τον Fairclough η διακειμενικότητα ανοίγει τον δρόμο στη γλωσσική καινοτομία και στον κοινωνικό μετασχηματισμό, μέσα από την ανάμειξη εντελώς διαφορετικών χαρακτηριστικών (Fairclough, 1992: 269-270). Η Στάμου (2014: 168) δίνει το παράδειγμα της *συνομιλιοποίησης* των έντυπων ειδήσεων, της επαναπαρουσίασης του δημόσιου βίου με ιδιωτικούς όρους, η οποία καταλύει τα όρια ανάμεσα στη δημόσια (πολιτική) και την ιδιωτική (κοινό) σφαίρα, διευκολύνοντας την προπαγάνδα, και συντελώντας στην άκριτη αποδοχή των πραγματικοτήτων που κατασκευάζονται. Η Γιαλαπούκη (2008: 87) υπογραμμίζει πως η διακειμενική διασύνδεση των κειμένων δεν γίνεται στην τύχη, αλλά διαμορφώνεται από «τις

συμβάσεις παραγωγής και ερμηνείας που ισχύουν στις εκάστοτε ιστορικό - πολιτικές συνθήκες».²¹

Η τελευταία έννοια που θα χρησιμεύσει στην ανάλυσή μας είναι αυτή της *εμπειρίας* (experience). Αφορμώμενος από τον Καντ, ο οποίος διακρίνει ανάμεσα στον φαινομενικό υποκειμενικό κόσμο της εμπειρίας και τον αντικειμενικό καθεαυτό κόσμο των *a priori* κατηγοριών (1993), ο Μπαχτίν προχωρά στη θεμελιώδη διάκριση ανάμεσα στο *διαμορφούμενο* (posited) και το *δοσμένο* (given), δηλαδή την ανοιχτή διαδικασία του «γίνεσθαι» ενός υποκειμένου από τη μία, σε αντιπαράθεση με τη συστηματοποιημένη σε φόρμες δοσμένη κουλτούρα από την άλλη, η οποία ασκεί πίεση στο υποκείμενο και απειλεί την ελευθερία του (Beasley - Murray, 2007: 58 - 59).²²

Το διαμορφούμενο (posited)	Το δοσμένο (given)
Ανοιχτό	Κλειστό
Αναπτυσσόμενο	Ολοκληρωμένο
Ψάχνει Επιβεβαίωση	Είναι Αυτόνομο
Ζωή - Δραστηριότητα - Υποκείμενο - Ενεργό	Γενική Κουλτούρα - Προϊόν - Αντικείμενο - Παθητικό

Πίνακας 19: Το διαμορφούμενο και το δοσμένο (Beasley - Murray, 2007: 58 - 59).

Το σχίσμα ανάμεσα στο υποκείμενο που νοηματοδοτεί (το διαμορφούμενο) και τον αντικειμενικό κόσμο που νοηματοδοτείται (το δοσμένο) μπορεί να ιαθεί κατά τον Μπαχτίν μέσω της γλώσσας (Beasley - Murray, 2007: 88-90). Η γλώσσα παρέχει μια πληρέστερη εμπειρία βίωσης της πραγματικότητας από τα μαθηματικά. Γιατί ενώ τα μαθηματικά στοχεύουν μόνο στο αντικειμενικό και την αφαίρεση, η γλώσσα ρέπει συγχρόνως στο αντικειμενικό και στο υποκειμενικό. Ως μέσο επικοινωνίας ανάμεσα

²¹ Συναφής έννοια με την *υβριδικότητα* και τη *διακειμενικότητα* είναι επίσης η έννοια της εναλλαγής: *τρόπου* (ανάμεσα στον προφορικό και τον γραπτό λόγο), *επιπέδου ύφους* (ανάμεσα στο τεχνικό και το μη τεχνικό λεξιλόγιο) και *κώδικα* (ανάμεσα σε διαφορετικές γλώσσες) στο πλαίσιο της ίδιας γλωσσικής αλληλεπίδρασης (Baynham, 2002: 194-195).

²² Το δοσμένο και το διαμορφούμενο αντιστοιχίζονται με το σχεδιασμένο και τον σχεδιασμό/ανασχεδιασμένο της θεωρίας των Πολυγραμματισμών. Μέσα σε μία δοσμένη - αντικειμενική κουλτούρα (το σχεδιασμένο), τα υποκείμενα κατασκευάζουν και διαπραγματεύονται συνεχώς καινούργια νοήματα (ο σχεδιασμός), τα οποία ανανεώνουν και εμπλουτίζουν αυτή την κουλτούρα (το ανασχεδιασμένο).

σε διαφορετικά υποκείμενα και περικείμενα, η γλώσσα προσανατολίζεται προς τη γενίκευση και την αφαιρετικότητα. Από την άλλη, ως μέσο έκφρασης ειδικά προσδιορισμένων υποκειμένων, η γλώσσα κατευθύνεται προς το συγκεκριμένο και το μοναδικό. Η γλώσσα είναι στην ουσία της *διυποκειμενική* (intersubjective) και *διαλογική* (dialogical) και γι' αυτό δύναται να υπερβεί το διαχωρισμό ανάμεσα στο άτομο και την κουλτούρα (Beasley - Murray, 2007: 88-121). Με τον όρο *διαλογικότητα* (dialogism), ο Μπαχτίν επισημαίνει το γεγονός ότι η ανθρώπινη γλώσσα στην ολότητά της είναι διαλογική, αφού ποτέ δεν πραγματώνεται απομονωμένη στο κενό, αλλά αντίθετα χρησιμοποιείται με δυναμικό τρόπο σε πραγματικά περικείμενα, απευθυνόμενη πάντοτε σε κάποιον άλλον, ακόμα και όταν αυτός ο άλλος είναι ο ίδιος μας ο εαυτός. Οτιδήποτε ένας άνθρωπος λέει ή σκέφτεται αποτελεί απάντηση σε αυτό που έχει ήδη λεχθεί πιο πριν και βρίσκεται το ίδιο εν αναμονή απάντησης. Η διαλογική - εγγενώς αποκριματική φύση της ανθρώπινης γλώσσας διαμορφώνει αποφασιστικά τα εκφωνήματα που παράγονται από τους χρήστες της και χρήζει ιδιαίτερης προσοχής στις γλωσσολογικές μελέτες.

Έχοντας τις παραπάνω έννοιες στο νου, μπορούμε να προχωρήσουμε στη συγκρότηση ενός μεθοδολογικού εργαλείου που θα μας χρησιμεύσει στην ανάλυση των συμβάντων γραμματισμού που θα μελετηθούν στη συνέχεια της εργασίας.

Καμία έρευνα χωρίς πράξη, καμία πράξη χωρίς έρευνα.

Κουρτ Λεβίν (1890-1947)

4. Μεθοδολογία και δεδομένα

Στην τέταρτη ενότητα, οι στόχοι της παρούσας εργασίας διατυπώνονται, η μεθοδολογία που ακολουθείται καταγράφεται, τα ερευνητικά ερωτήματα προς διερεύνηση τίθενται και το εργαλείο ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού συγκροτείται.

4.1 Στόχος της έρευνας

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των διαδικασιών αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας²³ σε επικοινωνιακές αλληλεπιδράσεις γύρω από ειδησεογραφικά κείμενα με θέμα τον εμβολιασμό κατά της Covid - 19 που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά. Δεν είναι αντικείμενο της παρούσας εργασίας η εξακρίβωση του βαθμού εγκυρότητας των ειδήσεων που ελέγχονται. Δεν πραγματοποιείται με άλλα λόγια στην παρούσα εργασία έλεγχος γεγονότων.²⁴

Αντίθετα, ως περιγραφική γλωσσολογική μελέτη, το ενδιαφέρον της στρέφεται στην καταγραφή και διεξοδική περιγραφή των γλωσσικών, αλλά και άλλων σημειωτικών τρόπων, με τους οποίους αναπαρίσταται η πραγματικότητα και υποστηρίζεται μία ιδεολογία:

- (α) σε ειδησεογραφικά κείμενα σχετικά με τον εμβολιασμό κατά της Covid - 19 που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά (πρωτογενή κείμενα)
- (β) στα κείμενα που τα ελέγχουν (δευτερογενή κείμενα) και
- (γ) στα δημόσια σχόλια του κοινού γύρω και από τα δύο (τριτογενή κείμενα).

Το θέμα του εμβολιασμού κατά της πανδημίας Covid - 19 απασχόλησε έντονα την ελληνική κοινή γνώμη, κυρίως λόγω της υποχρεωτικότητάς του, αλλά και της ταχύτητας παρασκευής και κυκλοφορίας των εμβολίων, η οποία δεν επέτρεψε την πραγματοποίηση μακροχρόνιων ελέγχων για πιθανές παρενέργειες. Από την άλλη, ο

---

²³ αλλά και της γλώσσας σε συνδυασμό με άλλους σημειωτικούς πόρους (πολυτροπικότητα)

²⁴ Αλλωστε, οι ισχυρισμοί των κειμένων που ελέγχονται στην παρούσα εργασία, έχουν αποδειχθεί παραπληροφορητικοί από ποικίλες διαφορετικές πηγές, όπως τα *EllinikaHoaxes.gr*, το *reuters.com*, το *politifact.com*, τα *AFP* και το *The Dispatch* (υφίσταται με άλλα λόγια διασταύρωση του ελέγχου).

μαζικός εμβολιασμός προέβαλε ως η μοναδική λύση απέναντι στην πανδημία Covid - 19, η οποία ταλαιπωρεί τον παγκόσμιο πληθυσμό τα τελευταία τρία χρόνια.

Επαναλαμβάνεται πως δεν είναι στόχος της παρούσας εργασίας να επιχειρηματολογήσει υπέρ ή κατά του εμβολιασμού, αλλά αντίθετα να περιγράψει με λεπτομέρεια τη χρήση της γλώσσας από ανθρώπους που υποστηρίζουν αντίθετες ιδεολογίες (υπέρ των εμβολίων $\neq$ αντιεμβολιαστική ιδεολογία) και τη λειτουργία της σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας (δημιουργία, δημοσίευση, ανάγνωση και αλληλεπίδραση κειμένων στο διαδίκτυο).²⁵ Επίσης, επιθυμεί να μελετήσει και να κατανοήσει το πώς συνδυάζεται η γλώσσα με τους άλλους σημειωτικούς πόρους για την κατασκευή και διαπραγμάτευση των εκάστοτε νοημάτων. Οι παραπληροφορητικές ειδήσεις κατασκευάζονται, δημοσιοποιούνται και διαδίδονται, επιθυμώντας να προσελκύουν την προσοχή του κοινού, μέσα από μία ιδιάζουσα χρήση της γλώσσας. Αυτή η χρήση χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και μελέτης από τους γλωσσολόγους. Είναι γεγονός πως ένα τόσο πρόσφατο και επίκαιρο θέμα, όπως ο εμβολιασμός κατά της Covid - 19 και οι σχετικές με αυτόν ειδήσεις, δεν έχει μελετηθεί ακόμη επαρκώς. Αυτό το βιβλιογραφικό κενό καλείται να καλύψει σε ένα βαθμό η εργασία αυτή.

4.2 Μεθοδολογία

Η μέθοδος που ακολουθείται περιλαμβάνει συγκέντρωση του υλικού από τις διάφορες ιστοσελίδες, κατάρτιση σώματος κειμένων έκτασης 6.200 λέξεων κατά προσέγγιση, συγκρότηση ενός μεθοδολογικού εργαλείου ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού (Ιντζίδης, 2019, Ιντζίδης & Ρήγας, 2022 ενότητα 4.4) και διενέργεια ποιοτικής, αλλά και ποσοτικής ανάλυσης των δεδομένων. Στα συμπεράσματα (ενότητα 6), τα αποτελέσματα της ανάλυσης παρουσιάζονται συγκεντρωμένα και πραγματοποιείται σχολιασμός τους, ενώ διατυπώνονται περαιτέρω ερωτήματα προς διερεύνηση σε μελλοντικές έρευνες.

Η ποιοτική ανάλυση συνδυάζει τα θεωρητικά εργαλεία που παρατέθηκαν στο πρώτο μέρος της εργασίας (ενότητα 3) και τα εφαρμόζει συστηματικά και οργανωμένα μέσω του εργαλείου που προτείνεται (ενότητα 4.4). Το εργαλείο συνδυάζει και συνθέτει στοιχεία από ποικίλους θεωρητικούς κλάδους της γλωσσολογίας, όπως οι Πολυγραμματισμοί (Kalantzis, Cope, Στελλάκης & Αρβανίτη,

---

²⁵ Η γλωσσολογία είναι άλλωστε εξ ορισμού περιγραφική επιστήμη (Saussure, 1916).

2019), η Συστημική Λειτουργική Γραμματική (Halliday, 1994, Halliday & Matthiessen, 2013), η Κριτική Ανάλυση Λόγου (Fairclough, 2013), η Πραγματολογία (Searle, 1969, Brown & Levinson, 1987, Culpeper, 1996), η Γνωσιακή Γλωσσολογία (Lakoff & Johnson, 1980), η Κοινωνιογλωσσολογία (Αρχάκης και Τσάκωνα, 2011) και η Φιλοσοφία της Γλώσσας (Bakhtin, 1981). Η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως σημειογενές σύστημα επιλογών, με τις επιλογές που γίνονται να συνεισφέρουν στην κατασκευή και διαπραγμάτευση συγκεκριμένων νοημάτων, έναντι άλλων. Σε επιμέρους σημεία, προτείνονται εναλλακτικές εκφορές με εναλλακτικές επιλογές που θα μπορούσαν να είχαν πραγματοποιήσει οι συμμετέχοντες στα συμβάντα γραμματισμού που αναλύονται (για παράδειγμα 1α, 1β), οι οποίες με τη σειρά τους θα είχαν οδηγήσει στον σχεδιασμό και τη διαπραγμάτευση διαφορετικών νοημάτων.

Για την ποσοτική ανάλυση από την άλλη: (α) του είδους των προτάσεων των κειμένων, (β) των ονοματοποιήσεων, (γ) των μετοχών, αλλά και (δ) των ρητορικών που απαντούν σε αυτά, ακολουθείται η μεθοδολογία της Μανιού (2016). Με σκοπό την αποδοτικότερη παρουσίαση των αποτελεσμάτων της ανάλυσης γίνεται κατά τόπους χρήση πινάκων.

Ως σύνολο συμβάντων γραμματισμού ονομάζεται το σύνολο των επικοινωνιακών αλληλεπιδράσεων γύρω από ένα γραπτό κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό. Το κάθε σύνολο (αναλύονται δύο στην παρούσα εργασία) περιλαμβάνει το ίδιο το κείμενο που ελέγχεται, το κείμενο που του ασκεί έλεγχο και τα σχόλια γύρω από αυτό. Ονομάζεται σύνολο συμβάντων γραμματισμού, γιατί εμπεριέχει πολλά συμβάντα γραμματισμού, τα οποία αλληλοδιαπλέκονται μεταξύ τους, συνιστώντας μία αλυσίδα συμβάντων γραμματισμού.

Προτού περάσουμε στη ρητή διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων, είναι αναγκαίο να σημειωθεί πως τα εξεταζόμενα ως παραπληροφορητικά άρθρα που συμπεριλαμβάνονται στο corpus της εργασίας, αποτελούν κατά λέξη μεταφράσεις στην ελληνική πρωτότυπων ειδησεογραφικών άρθρων από τα αγγλικά, τα οποία προβαίνουν στους ελεγχόμενους ισχυρισμούς για τα εμβόλια κατά της Covid - 19 σε πρώτο χρόνο. Η ανάλυση των πρωτότυπων κειμένων στα αγγλικά και η διερεύνηση της πιστότητας των μεταφράσεων των κειμένων, βάσει σύγχρονων γλωσσολογικών μεταφραστικών θεωριών, βρίσκεται έξω από τα ενδιαφέροντα της παρούσας εργασίας.

4.3 Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας είναι τα εξής:

(α) Πώς χρησιμοποιείται η γλώσσα σε συνδυασμό με άλλους σημειωτικούς πόρους (όπως εικόνες, βίντεο, μουσική) για την κατασκευή και διαπραγμάτευση νοημάτων που συνδέονται με μία συγκεκριμένη ιδεολογία; Πώς ακριβώς οι συντάκτες κειμένων που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά, οι συγγραφείς των κειμένων που τα ελέγχουν και οι σχολιαστές τους αξιοποιούν συνδυαστικά τους ποικίλους διαφορετικούς σημειωτικούς πόρους κατά τον σχεδιασμό και την επικοινωνία των νοημάτων τους;

(β) Πώς διαφέρει η χρήση της γλώσσας σε κείμενα αντίθετου ιδεολογικού προσανατολισμού και πώς εκείνη λειτουργεί ως μηχανισμός αναπαράστασης της πραγματικότητας, ως μηχανισμός σκέψης και ως κοινωνικό εργαλείο παρακίνησης ή καταστολής δράσεων;

(γ) Πώς λειτουργεί η γλώσσα ως δημιουργός πλαστών πραγματικοτήτων, μυθευμάτων και «εναλλακτικών αφηγήσεων, ρητορικών, γεγονότων» που παρουσιάζονται ως αληθινά; Ποια είναι τα ακριβή χαρακτηριστικά της γλώσσας που χρησιμοποιείται με σκοπό τη συναισθηματική διέγερση, επιρροή και άμβλυνση της ορθολογικής κρίσης των ακροατών - αναγνωστών;

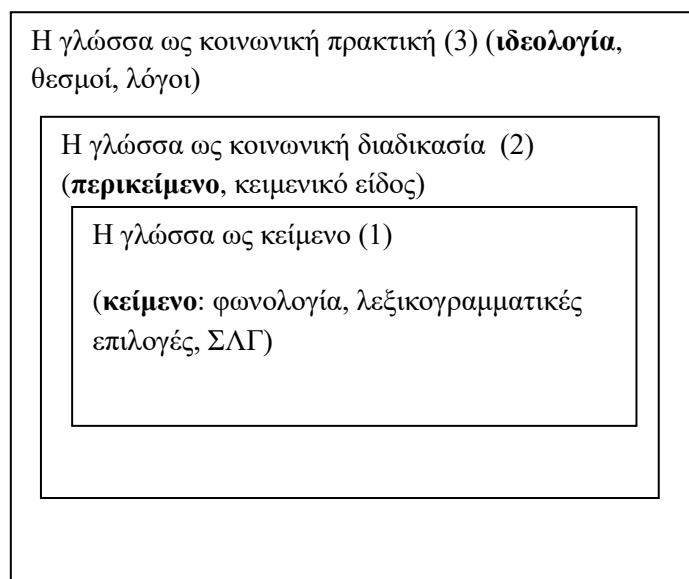
(δ) Πώς μπορεί το θεωρητικό εργαλείο που προτείνεται να εφαρμοστεί σε πραγματικά δεδομένα, τι μπορεί να μας φανερώσει και ποια είναι τα όριά του;

(ε) Με ποιους τρόπους η ανάλυση που προτείνεται μπορεί να συνδράμει στην καλύτερη κατανόηση του φαινομένου των ψευδών ειδήσεων; Πώς μπορεί η ανάλυση με βάση το εργαλείο να επεκταθεί και σε κείμενα διαφορετικών πεδίων λόγου (όπως κείμενα πολιτικής, δικανικών λόγων, ανακοινώσεων από θεσμικούς φορείς και οργανισμούς);

(στ) Πώς χρησιμοποιούν τη γλώσσα άτομα με διαφορετικές θέσεις στην ιεραρχία των ειδήσεων (επιστήμονες, δημοσιογράφοι, κοινό) για τον σχεδιασμό των μηνυμάτων τους; Ποιες ταυτότητες διεκδικούν μέσω της γλώσσας που χρησιμοποιούν; Ποια εννοιακά πλαίσια ερμηνείας επιδιώκουν να ενεργοποιήσουν μέσω των γλωσσικών επιλογών τους;

4.4 Εργαλείο Ανάλυσης Συμβάντων Γραμματισμού

Ο Baynham (2002: 34-38) καταρτίζει ένα μοντέλο ανάλυσης της γλώσσας σε συμφραζόμενα, το οποίο αποτελείται από τρία επίπεδα. Στον πυρήνα του μοντέλου βρίσκεται η ανάλυση της γλώσσας ως κειμένου με παραδοσιακά γλωσσολογικά εργαλεία και μεθόδους (φωνολογική και λεξικογραμματική ανάλυση, αξιοποίηση ΣΛΓ). Το ενδιάμεσο επίπεδο είναι η μελέτη της γλώσσας ως στοχοθετημένης κοινωνικής διαδικασίας, το οποίο περιλαμβάνει τη μελέτη της σχέσης κειμένου - περικειμένου (καταστασιακού, συγκειμένου, γνωσιακού, κοινωνικοπολιτιστικού Γούτσος, 2020: 469-470), καθώς και του κειμενικού είδους στο οποίο εντάσσεται το κείμενο (αφηγηματικό - μη αφηγηματικό, Goutsos & Georgakoroulou, 2000). Το ενδιάμεσο επίπεδο είναι το πιο άμεσα προσβάσιμο στον ομιλητή. Τέλος, το εξωτερικό επίπεδο είναι η μελέτη της γλώσσας ως κοινωνικής πρακτικής, στο οποίο εξετάζονται οι ιδεολογίες που περιβάλλουν τους λόγους και που υπονοούνται.

Το μοντέλο του Baynham, 2002: 34-38

Βάσει του παραπάνω μοντέλου και των θεωρητικών εννοιών που παρατέθηκαν στο θεωρητικό σκέλος της εργασίας (ενότητα 3), προχωράμε στη συγκρότηση ενός μεθοδολογικού εργαλείου ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού. Το εργαλείο που παρατίθεται στην παρούσα εργασία αποτελεί μία αναπροσαρμοσμένη εκδοχή του εργαλείου που προτείνει ο Ιντζίδης (2019):

Μοντέλο Ανάλυσης Συμβάντων Γραμματισμού (Ιντζίδης & Ρήγας, 2022)			
<p>1. Εισαγωγή</p> <p>1.1 α) Πλαίσιο Κουλτούρας (Ιστορικό - Πολιτισμικό Πλαίσιο) & Πλαίσιο Περιστασης (Συμφραζόμενα, Χρόνος, Χώρος Συγκεκριμένου Συμβάντος)</p> <p>1.2 β) Σύντομη - γενική αναφορά στο τι λέγεται στο κείμενο (θέμα - πεδίο), στη σχέση μεταξύ των συμμετεχόντων (ποιος - τόνος) και στο μέσο επικοινωνίας (πώς - τρόπος)</p> <p>Πολυτροπικός Σχεδιασμός Νοήματος (Σχεδιασμένο - Σχεδιασμός - Ανασχεδιασμένο / Εμπειρία) - Επισήμανση των διαφορετικών τρόπων σχεδιασμού νοήματος (ηχητικού, οπτικού, απτικού κ.ά.)</p>			
μοντέλο Baynham (2002)	Η γλώσσα ως κείμενο 4	Η γλώσσα ως κοινωνική διαδικασία / πρακτική λόγου 3	Η γλώσσα ως κοινωνική πρακτική 2
	<p>4.1 Παρουσίαση του δράστη: Ενεργητική - Παθητική σύνταξη, Γραμματικές Μεταφορές - Εννοιακές Μεταφορές</p> <p>4.2 Τροπικότητα, Γλωσσικές Πράξεις, Γλωσσική Ευγένεια - Αγένεια, Δείξη, Συνομιλιακά Υπονοήματα, Οπισθοχωρητική Αναφορά - Καταφορά</p> <p>4.3 Θέμα - Ρήμα (από ΣΛΓ)</p>	<p>3.1 Κειμενικό Είδος / Είδη Προτάσεων,</p>	<p>2.1 Ιεραρχία - Αναπαραστάσεις των Κοινωνικών Συμμετεχόντων (από την ΚΑΛ)</p>
	4.4 Διακειμενικότητα Φυσικοποίηση (από την ΚΑΛ)	3.2 Περικείμενο (συγκείμενο, γνωσιακό, πολιτισμικό περικείμενο)	
	4.5 Υβριδικότητα Πολυφωνία (από τον Μπαχτίν)	3.3 Διαλογικότητα, (από τον Μπαχτίν)	2.2 Ρητορικές (από την ΚΑΛ) Ρητορικοί τόποι (από την ΚΑΛ)
	4.6 Στοιχεία Προφορικότητας - Στοιχεία Εγγραμματοσύνης	3.4 Πρωτογενής Λόγος Δευτερογενείς λόγοι (από την ΚΑΛ)	2.3 Ταυτότητες
<p>5. Γενικότερες Παρατηρήσεις - Άλλοι Σημειωτικοί Πόροι</p> <p>Συμπληρωματική Σημειωτική Ανάλυση των άλλων τρόπων σχεδιασμού του νοήματος (π.χ. εικόνων, βίντεο, ηχητικών ντοκουμέντων με βάση Οπτική Αναπαράσταση των Κοινωνικών Συμμετεχόντων και Στοιχεία Σχεδίου των Πολυγραμματισμών)</p> <p>6. Καταληκτικό Συγκεφαλαιωτικό Σχόλιο</p> <p>Αλληλουχία Συμβάντων Γραμματισμού: Σύνδεση με προηγούμενα ή επόμενα συμβάντα γραμματισμού</p>			

Πίνακας 20: Το εργαλείο ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού.

5. Ανάλυση Συμβάντων Γραμματισμού

Στην πέμπτη ενότητα πραγματοποιείται η ανάλυση των δύο συνόλων συμβάντων γραμματισμού που συγκροτήθηκαν για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, τα οποία περιλαμβάνουν το καθένα: ένα κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, ένα κείμενο που ασκεί έλεγχο για παραπληροφόρηση και τα σχόλια του κοινού που έπονται των δύο προειρημένων κειμένων. Τα προς ανάλυση κείμενα παρατίθενται αυτούσια στο παράρτημα (βλ. Παράρτημα).

5.1 Σύνολο Συμβάντων Γραμματισμού 1

5.1.1 Το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό

Η ανάλυση ξεκινά με το πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, το οποίο τιτλοφορείται:

(1) *America's Frontline Doctors: «Το AIDS που σχετίζεται με τα εμβόλια θα χτυπήσει εκατομμύρια έως το φθινόπωρο».*

Το κείμενο δημοσιεύτηκε αρχικά στην ιστοσελίδα *pronews.gr* στις 4 Απριλίου 2022, ενώ αναπαράχθηκε σε ποικίλες άλλες ελληνικές ιστοσελίδες, όπως το *ygeiamasnews.gr* και το *anazitiseis.gr*. Το ελληνικό άρθρο αποτελεί μετάφραση του πρωτότυπου αγγλικού άρθρου με τίτλο:

(2) *America's Frontline Doctors Confirm: Vaccine-Related AIDS Will Hit MILLIONS By Fall*

που αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα *TheTrueReporter.com* στις 26 Μαρτίου 2022. Το πρωτότυπο άρθρο αντλεί με τη σειρά του το περιεχόμενό του από μία συνέντευξη που παραχώρησε η γιατρός Δρ. Elizabeth Eads στον δημοσιογράφο Greg Hunter, στην οποία υποστήριξε ότι τα εμβόλια κατά της Covid - 19 θα προκαλέσουν AIDS σε εκατομμύρια εμβολιασμένους Αμερικανούς μέχρι το φθινόπωρο του 2022.²⁶

Παρατηρείται επομένως αλληλεπίδραση ανάμεσα σε διαφορετικά κείμενα, δικτύωση μεταξύ τους και δημιουργία πέντε διαφορετικών επιπέδων:²⁷

---

²⁶ Ολόκληρη η συνέντευξη της Δρος Eads στον Greg Hunter αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα *USAWatchdog.com* στις 23 Μαρτίου του 2022.

²⁷ Με τις τρεις κουκκίδες στην εικόνα, υποδηλώνονται τα κείμενα που αναλύονται στο παρόν σύνολο συμβάντων γραμματισμού (επίπεδα 3, 4 και 5).

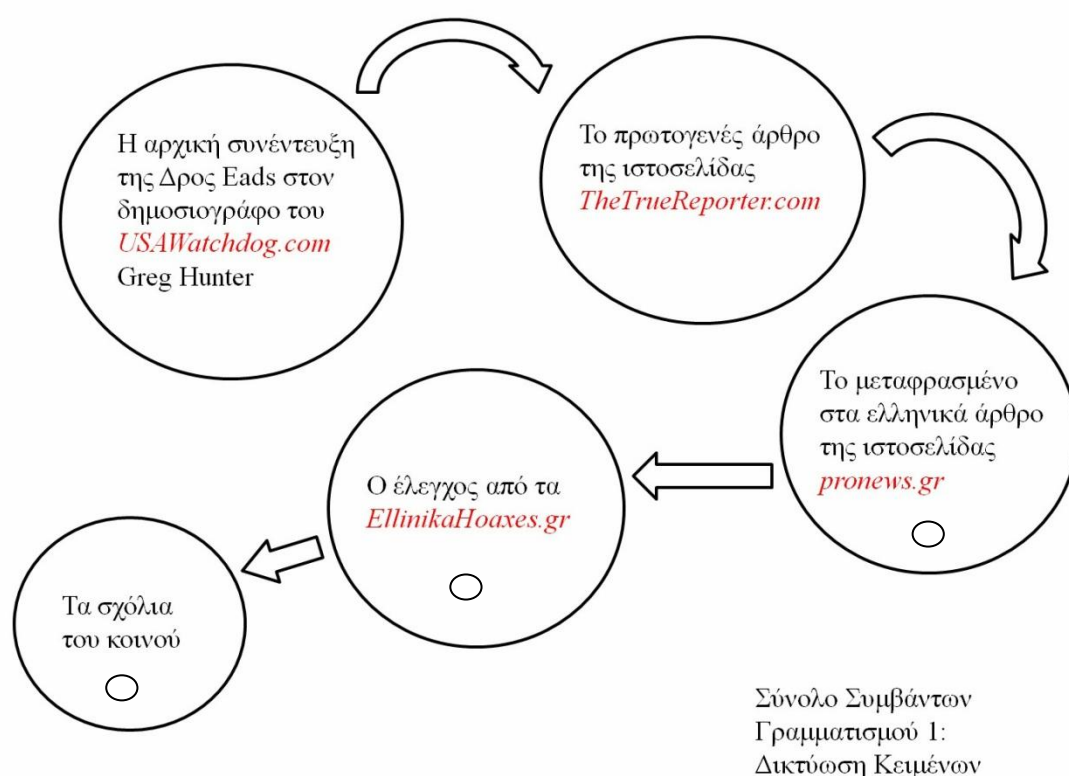
1^ο επίπεδο: η πρωτότυπη συνέντευξη της Δρος Eads στον δημοσιογράφο Greg Hunter της ιστοσελίδας *USAWatchdog.com*,

2^ο επίπεδο: το άρθρο στο *TheTrueReporter.com* που αναδημοσιεύει μέρος των δηλώσεων της γιατρού και τις κοινοποιεί στο αγγλόφωνο αναγνωστικό κοινό,

3^ο επίπεδο: το μεταφρασμένο στα ελληνικά άρθρο του *pronews.gr* που γνωστοποιεί την είδηση στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό,

4^ο επίπεδο: το κείμενο από τα *EllinikaHoaxes.gr* που ασκεί τον έλεγχο στο ελληνικό άρθρο (3^ο επιπέδου) και παράλληλα στα άλλα δύο κείμενα (1^ο - 2^ο επιπέδου), αποδεικνύοντας πως είναι παραπληροφορητικά,

5^ο επίπεδο: τα σχόλια του αναγνωστικού κοινού γύρω από τον έλεγχο που ασκείται και γύρω από το όλο συμβάν εν γένει.

Αξίζει να σημειωθεί πως αποτελεί συχνή πρακτική ορισμένων ελληνικών ειδησεογραφικών ιστοσελίδων να μεταφράζουν (συχνά από τα αγγλικά) κείμενα που διαδίδουν παραπληροφορητικούς ισχυρισμούς στο διαδίκτυο και να τα δημοσιεύουν. Από την έναρξη των εμβολιασμών κατά της Covid -19 μάλιστα, οι ιστοσελίδες αυτές επιδόθηκαν στη μετάφραση άρθρων που απαριθμούν επιβλαβείς για τον πληθυσμό παρενέργειες των εμβολίων. Τα άρθρα αυτά τυγχάνουν συνήθως αναδημοσιεύσεων στα κοινωνικά δίκτυα, στα οποία αναγιγνώσκονται από ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό.

5.1.1.1 Πλαίσιο Κουλτούρας - Πλαίσιο Περίστασης

Την περίοδο εκείνη (Απρίλιος 2022), στην Ελλάδα είχαν πραγματοποιηθεί πάνω από 20 εκατομμύρια εμβολιασμοί κατά της Covid - 19, ενώ οι συνολικοί εμβολιασμοί με τουλάχιστον μία δόση πλησίαζαν τα 8 εκατομμύρια (7.901.495), περίπου ενάμισι χρόνο έπειτα από την έναρξη των εμβολιασμών ενάντια στη νόσο (27 Δεκεμβρίου 2020) και δύομισι χρόνια μετά από την πρώτη εμφάνιση του ιού στην πόλη Wuhan της κεντρικής Κίνας (Δεκέμβρης 2019). Οι πλήρως εμβολιασμένοι ξεπερνούσαν τα 7.5 εκατομμύρια (7.600.110), ενώ σε σχεδόν 6 εκατομμύρια (5.665.145) είχε χορηγηθεί και η αναμνηστική τρίτη δόση (ποσοστό 52,9%).²⁸ Αντίστοιχα, στην Αμερική 255.969.004 άνθρωποι είχαν πραγματοποιήσει τουλάχιστον μία δόση εμβολιασμού κατά του κορωνοϊού, με το ποσοστό των πλήρως εμβολιασμένων να αγγίζει το 67% (66,4%).²⁹ Σε παγκόσμια κλίμακα το 65,2% των ανθρώπων είχε προχωρήσει σε τουλάχιστον μία δόση του εμβολίου, ενώ το ποσοστό των πλήρως εμβολιασμένων ξεπερνούσε το 50% (ανερχόταν σε 58,7%). Επομένως, ο εμβολιασμός του ελληνικού, του αμερικανικού, αλλά και του παγκόσμιου πληθυσμού βρισκόταν σε αρκετά προχωρημένο στάδιο την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος άρθρου.

Το πλαίσιο της κουλτούρας είναι η σύγχρονη αμερικανική και ελληνική κοινωνία που απαρτίζονται από τους επιστήμονες - ιατρούς, τους δημοσιογράφους, τους Αμερικανούς και Έλληνες πολίτες συνολικά. Το πλαίσιο της περίστασης είναι η Αμερική και η Ελλάδα την περίοδο της πανδημίας Covid - 19. Από την έναρξη της πανδημίας μέχρι και σήμερα υπήρξε ιδιαίτερα συχνή η διενέργεια συνεντεύξεων με γιατρούς και επιστήμονες, καθώς αυτοί καθίστανται ειδικοί σε θέματα υγείας και δύνανται να πληροφορήσουν το κοινό σχετικά με τον ιό (μεταλλάξεις, αντιμετώπιση, προστασία κ.ά.). Το πλαίσιο της κουλτούρας και το πλαίσιο της περίστασης σε συνδυασμό συγκροτούν το καταστασιακό περιεχόμενο μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα το παρόν συμβάν γραμματισμού.

Η ανάλυση της γλώσσας του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό ξεκινά με τη διερεύνηση της γλώσσας ως κοινωνικής πρακτικής, η οποία περιλαμβάνει τις σχέσεις ιεραρχίας ανάμεσα στους συμμετέχοντες του συμβάντος, τις

²⁸ https://www.data.gov.gr/datasets/mdg_emvolio/ Δεδομένα από 28/12/2020 έως 04/04/2022.

²⁹ Τα δεδομένα προέρχονται από την ιστοσελίδα *ourworldindata.org*: τελευταία πρόσβαση 26 Μαΐου 2022.

αναπαραστάσεις των κοινωνικών συμμετεχόντων, τις ρητορικές, τους ρητορικούς τύπους και τις ταυτότητες που οικοδομούνται και υιοθετούνται σε αυτό. Η εξέταση στη συνέχεια της γλώσσας ως κοινωνικής διαδικασίας, εμπεριέχει το κειμενικό είδος στο οποίο ανήκει το παρόν κείμενο, τη σχέση του με το περικείμενο στο οποίο εντάσσεται, τη διαλογικότητα και τα στοιχεία πρωτογενούς Λόγου και δευτερογενών λόγων που εντοπίζονται σε αυτό. Η πραγμάτευση τέλος της γλώσσας ως κειμένου αφορά τη διερεύνηση της μεταβιβαστικότητας, των μεταφορών, της τροπικότητας, των γλωσσικών πράξεων, των συνομιλιακών αξιωμάτων και της οργάνωσης των πληροφοριών σύμφωνα με τη ΣΛΓ και το εργαλείο ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού που προτείνεται, παράλληλα με τη διερεύνηση της διακειμενικότητας, της υβριδικοποίησης, της πολυφωνίας και της καταγραφής των στοιχείων προφορικότητας και εγγραμματοσύνης του κειμένου.

5.1.1.2 Θέμα (τι) - Τόνος (ποιοι) - Τρόπος (πώς)

Το θέμα του πρώτου κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό είναι η πρόβλεψη της γιατρού Elizabeth Eads ότι εκατομμύρια Αμερικανοί που έχουν εμβολιαστεί κατά της Covid - 19 θα διαγνωστούν με AIDS μέχρι το φθινόπωρο του 2022, εμφανίζοντας το εν λόγω σύνδρομο ως παρενέργεια του εμβολίου ενάντια στον ιό. Μάλιστα υποστηρίζεται πως ο αριθμός των δόσεων στις οποίες έχουν προχωρήσει χειροτερεύει αναλογικά την κατάστασή τους. Η αναμνηστική τρίτη δόση αποκαλείται «φονική βολή» (Kill Shot) που καταστρέφει το ανοσοποιητικό σύστημα, καθώς περιέχει μία πρωτεΐνη ονόματι *lentivirus* (φακοϊός), η οποία αλλάζει το γονιδίωμα του κυττάρου και προκαλεί AIDS, σκορπώντας τρόμο στην ανήμπορη να αντιδράσει ιατρική κοινότητα. Οι συμμετέχοντες στο παρόν συμβάν γραμματισμού συνδέονται μεταξύ τους ως άνθρωποι που αντιμετωπίζουν την κοινή απειλή του Covid - 19, ενώ στα μέσα που χρησιμοποιούν για την κατασκευή και διαπραγμάτευση των νοημάτων τους συγκαταλέγονται ο προφορικός και ο γραπτός λόγος (γλώσσα και αριθμοί), οι εικόνες, τα βίντεο και η μουσική (πολυτροπικότητα).

Αναγκαίως προβάλλει ο εντοπισμός των τριών στοιχείων σχεδιασμού του νοήματος (σχεδιασμένου, σχεδιασμού, ανασχεδιασμένου) στο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό. Στο σχεδιασμένο νόημα (δοσμένο, ήδη διαμορφωμένο) εντάσσεται η προγενέστερη γνώση της Δρος Eads, του δημοσιογράφου που της παίρνει συνέντευξη κ. Hunter και των αρθρογράφων για την πορεία του εμβολιασμού

κατά της Covid - 19 και για την επιφυλακτικότητα μερίδας του πληθυσμού απέναντι στα εμβόλια. Στο σχεδιασμό (το διαμορφούμενο) ανήκει η διαδικασία της συνέντευξης και της συγγραφής των κειμένων που περιέχουν αποσπάσματα από αυτή, ενώ στο ανασχεδιασμένο (το διαμορφωμένο που ανανεώνει το δοσμένο) περιλαμβάνονται τα τελικά κείμενα, έτσι όπως δημοσιεύονται στις διάφορες ιστοσελίδες (*TheTrueReporter.com*, *USAWatchdog.com*, *pronews.gr*) και προσπελάζονται από το κοινό. Η δοσμένη πραγματικότητα (εφαρμογή υποχρεωτικού εμβολιασμού κατά του ιού) αμφισβητείται από ορισμένους ανθρώπους, οι οποίοι χρησιμοποιούν τη γλώσσα για να υποκινήσουν δράσεις αντίστασης απέναντί της. Η γλώσσα έτσι αποτελεί κοινωνικό εργαλείο διαμόρφωσης και ανακατανομής της ισχύος. Ακόμα και όταν δεν ανταποκρίνεται σε πραγματικά γεγονότα, έχει τη δύναμη να επηρεάσει τη σκέψη μίας μερίδας του πληθυσμού που δεν την υποβάλλει σε κριτικό έλεγχο.

5.1.1.3 Ιεραρχία και αναπαράσταση των κοινωνικών συμμετεχόντων

Εμφανής είναι η ιεραρχία ανάμεσα στους συμμετέχοντες του παρόντος συμβάντος γραμματισμού, με τους γιατρούς - επιστήμονες να βρίσκονται στην κορυφή, ως ειδήμονες σε θέματα υγείας, τους δημοσιογράφους στη μέση, ως διαμεσολαβητές των ειδήσεων και τους πολίτες παρακάτω, ως αποδέκτες αυτών. Σημαντική είναι έπειτα η εξέταση του τρόπου με τον οποίο αναπαρίστανται μέσω της γλώσσας οι κοινωνικοί συμμετέχοντες στο παρόν κείμενο:

Η Δρ. Elizabeth Eads αναπαρίσταται εξειδικευμένη, προσωποποιημένη, υπερπροσδιορισμένη (*Δρ., εντάχθηκε στους America's Frontline Doctors*), συνδεδεμένη με την επιστημονική κοινότητα (*ιατρός οστεοπαθητικής ιατρικής από τη Φλόριντα*), ενεργή και δρώσα εντασσομένη στο κείμενο. Η ίδια η γιατρός, στις δηλώσεις της, αναπαριστά τον εαυτό της ως μέλος της επιστημονικής κοινότητας, αξιοποιώντας προσωπική δείξη α' πληθυντικού προσώπου:

(3) βλέπουμε επίκτητη ανοσοανεπάρκεια, δεν είμαστε πραγματικά σίγουροι πώς να το αντιμετωπίσουμε, Προσπαθούμε να χρησιμοποιήσουμε ό,τι μπορούμε να σκεφτούμε³⁰

---

³⁰ στις πρωτότυπες δηλώσεις της στα αγγλικά, η γιατρός χρησιμοποιεί το πρώτο πρόσωπο της προσωπικής αντωνυμίας *we: we see, we try* κ.ο.κ.

Με αυτόν τον τρόπο παρουσιάζει τις απόψεις της ως απόψεις της ιατρικής επιστημονικής κοινότητας συλλήβδην, ενώ στην πραγματικότητα αποτελούν θέσεις της ίδιας και μόνο. Επίσης, όταν απευθύνεται στο ευρύ κοινό (το έξω από την επιστημονική - ιατρική κοινότητα), χρησιμοποιεί β' πληθυντικό πρόσωπο (προσωπική αντωνυμία *you* στα αγγλικά):

(4) «*Πιστεύω ότι από τον Απρίλιο έως το καλοκαίρι θα αρχίσετε να βλέπετε όλο και περισσότερες περιπτώσεις AIDS, κυρίως σε άτομα 18 έως 39 ετών.*»

Η αποσύνδεσή της Δρος Eads από την επιστημονική - ιατρική κοινότητα συντελείται ρητά στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο και μάλιστα με έντονα (bold) γράμματα για έμφαση:

(5) *είχε εκφράσει συνωμοσιολογικές απόψεις που αντιτίθονταν στην ομοφωνία της επιστημονικής κοινότητας.*

Οι America's Frontline Doctors αναπαρίστανται εξειδικευμένοι, μη προσωποποιημένοι (αντικειμενική αναφορά μέσω μετωνυμίας), προσδιορισμένοι, συνδεδεμένοι μεταξύ τους, ενεργοί και δρώντες εντασσόμενοι στο κείμενο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως στον τίτλο του πρωτότυπου αγγλικού κειμένου, αλλά και του μεταφρασμένου ελληνικού επιλέγεται η προβολή της συγκεκριμένης οργάνωσης και η απόδοση σε αυτήν της δήλωσης που συσχετίζει τα εμβόλια κατά της Covid - 19 με το AIDS, παρόλο που στην πραγματικότητα η δήλωση πραγματοποιήθηκε από τη γιατρό Δρ. Elizabeth Eads:

(6) *America's Frontline Doctors: «Το AIDS που σχετίζεται με τα εμβόλια θα χτυπήσει εκατομμύρια έως το φθινόπωρο».*

Στο κυρίως κείμενο γνωστοποιείται στον αναγνώστη πως η Δρ. Eads έχει προσχωρήσει στην εν λόγω οργάνωση και επομένως την αντιπροσωπεύει με τις δηλώσεις της. Βέβαια, στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο το παραπάνω γεγονός αμφισβητείται, προκαλώντας την απορία για την ακρίβεια του τίτλου του κειμένου που ελέγχεται.

Η ιατρική κοινότητα αναπαρίσταται γενικευμένη, προσωποποιημένη, προσδιορισμένη, συνδεδεμένη, ενεργή και δρώσα εντασσόμενη στο κείμενο, ενώ οι εμβολιασμένοι αναπαρίστανται στις δηλώσεις της Δρος Eads γενικευμένοι, προσωποποιημένοι, προσδιορισμένοι, συνδεδεμένοι μεταξύ τους και αποσυνδεδεμένοι από τους μη εμβολιασμένους, παθητικοί δέκτες των παρενεργειών των

εμβολίων (Και οι 40άρηδες και οι 50άρηδες πιθανότατα θα ξεκινήσουν να βλέπουν το ανοσοποιητικό τους σύστημα να καταρρέει τον επόμενο χρόνο) και εντασσόμενοι στο κείμενο.

Οι Αμερικανοί και οι Έλληνες πολίτες - αναγνώστες του άρθρου αναπαρίστανται γενικευμένοι, προσωποποιημένοι, μη προσδιορισμένοι, συνδεδεμένοι μεταξύ τους, είτε υπεύθυνοι για την επιβάρυνση του οργανισμού τους, είτε παθητικοί δέκτες των παρενεργειών των εμβολίων και εντασσόμενοι στο κείμενο:

(7) *όσο περισσότερες δόσεις κάνουμε, τόσο χειρότερα εμφανίζονται τα αυτοάνοσα και νευροεκφυλιστικά συμπτώματά μας,*

(8) ***εκατομμύρια Αμερικανοί θα διαγνωστούν με AIDS, θα ξεκινήσουν να βλέπουν το ανοσοποιητικό τους σύστημα να καταρρέει τον επόμενο χρόνο.***

Οι ερευνητές του Στάνφορντ αναπαρίστανται στις δηλώσεις της Δρος Eads γενικευμένοι, μη προσωποποιημένοι (αφαιρετική αναφορά (μελέτη του Στάνφορντ, θα διαβάσω μόνο μερικές φράσεις από τη μελέτη του Στάνφορντ)), μη προσδιορισμένοι (υπονοείται πως υπάρχουν), συνδεδεμένοι μεταξύ τους, ενεργοί και δρώντες αποκλεισμένοι, καθώς δεν περιλαμβάνονται στο κείμενο, παρά εντάσσονται σε αυτό μέσω του κειμένου που συνέθεσαν και δημοσίευσαν (στην πραγματικότητα, σύμφωνα με τον έλεγχο που διενεργείται δεν υφίσταται η εν λόγω μελέτη, ούτε οι μελετητές).

Ο δημοσιογράφος που πραγματοποίησε τη συνέντευξη Greg Hunter αναπαρίσταται εξειδικευμένος, προσωποποιημένος, υπερπροσδιορισμένος (από το *USA Watchdog*), συνδεδεμένος ως αντιεμβολιαστής με την Elizabeth Eads, ενεργός και δρών εντασσόμενος στο κείμενο. Το συντακτικό προσωπικό του *pronews.gr* τέλος αναπαρίσταται γενικευμένο, μη προσωποποιημένο (αφαιρετική αναφορά με γενίκευση (*Newsroom*)), μη προσδιορισμένο, συνδεδεμένο μεταξύ του, αδρανές και αποκλεισμένο από το κείμενο (καθώς δεν περιλαμβάνεται σε αυτό, παρά μόνο αναφέρεται κάτω από τον τίτλο του).

Οι διαφορετικές αναπαραστάσεις των κοινωνικών συμμετεχόντων γίνεται με βάση τους διαφορετικούς κοινωνικούς ρόλους που αυτοί καλούνται να διαδραματίσουν στο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό. Η εξειδικευτική αναφορά σε ορισμένους κοινωνικούς συμμετέχοντες έναντι άλλων για παράδειγμα (*Δρ. Eads, Americas Frontline Doctors, Creg Hunter*) πραγματοποιείται

συνειδητά και τους προβάλλει έναντι των συμμετεχόντων που αναπαρίστανται γενικευμένοι και στο παρασκήνιο.

5.1.1.4 Ρητορικές - Ρητορικοί Τόποι

Στο πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό εντοπίζεται η ρητορική απονομιμοποίησης της ασφάλειας των εμβολίων, η οποία επιτυγχάνεται:

(α) με αξιολογήσεις ηθικού τύπου, οι οποίες προβάλλουν τα εμβόλια ως επιβλαβή για την υγεία:

(9) *Είναι απλώς καταστροφικό για το ανοσοποιητικό σύστημα.*

(10) *Γι' αυτό οι εμβολιασμένοι είναι τόσο άρρωστοι.*

(β) μέσω ορθολογικοποίησης και αναφοράς σε εξουσιοδοτική αρχή (το πανεπιστήμιο του Στάνφορντ), η οποία πιστοποιεί τα λεχθέντα:

(11) *θα διαβάσω μόνο μερικές φράσεις από τη μελέτη του Στάνφορντ*

Αναφορικά με τους ρητορικούς τόπους, στο κείμενο κατισχύει ο ρητορικός τόπος *pro bono publico* (για το καλό όλων), αφού και η Δρ. Eads και οι ιστοσελίδες που φιλοξενούν τις δηλώσεις της πιστεύουν πως ωφελούν όλους τους ανθρώπους, προστατεύοντάς τους από τις σοβαρές παρενέργειες των εμβολίων, τις οποίες θεωρούν πως έχουν εντοπίσει και επισημάνει (ανεξαρτήτως του εάν τα εμβόλια είναι πράγματι επιβλαβή για τον πληθυσμό).

5.1.1.5 Ταυτότητες

Οι ταυτότητες που διεκδικεί για τον εαυτό της η υπεύθυνη για το περιεχόμενο του άρθρου Δρ. Eads είναι αφενός εκείνη της γιατρού που προειδοποιεί το ευρύ κοινό για τις παρενέργειες των εμβολίων (ειδικότερα της τρίτης δόσης) κατά της Covid -19 και αφετέρου της αυθεντίας που προβλέπει την εμφάνιση AIDS σε μερίδα του εμβολιασμένου πληθυσμού. Οι ταυτότητες αυτές την τοποθετούν στην ομάδα των *αντιεμβολιαστών* και τη διαχωρίζουν από την ομάδα των *εμβολιαστών* (συσχειστική ταυτότητα). Το ιδεολογικό τετράγωνο του Van Dijk (1987γ) βρίσκει εφαρμογή ως προς τον τονισμό των αρνητικών χαρακτηριστικών της αντίπαλης ομάδας:

(12) *Είναι παρενέργεια του εμβολίου και δεν είμαστε πραγματικά σίγουροι πώς να το αντιμετωπίσουμε.*

(13) *To Kill Shot, το Money Ball ή όπως αλλιώς θέλετε πείτε το. Είναι απλώς καταστροφικό για το ανοσοποιητικό σύστημα.*

(14) *Γι' αυτό οι εμβολιασμένοι (φορέας) είναι τόσο άρρωστοι (χαρακτηριστικό).*

[συσχετιστική πρόταση που συσχετίζει ρητά τους εμβολιασμένους με τη νόσηση και μάλιστα με τη βαριά νόσηση μέσω του ποσοτικού επιρρήματος *τόσο*]

Η ταυτότητα που οικοδομεί και υιοθετεί ο συγγραφέας του άρθρου που περιέχει τις δηλώσεις της Δρος Eads (και εκείνος του πρωτότυπου αγγλικού κειμένου και ο μεταφραστής του) είναι αυτή του δημοσιογράφου που γνωστοποιεί μια είδηση, η οποία ανατρέπει την καθεστηκία τάξη, αμφισβητώντας την ασφάλεια των εμβολίων και πληροφορώντας για την εμφάνιση κρυφών παρενεργειών τους σε μερίδα του πληθυσμού. Αποδεικνύεται πως πίσω από το πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό υποκρύπτεται μία ιδεολογία αμφισβήτησης των επίσημων θεσμών και των αποφάσεών τους (ο υποχρεωτικός εμβολιασμός παρουσιάζεται μη ασφαλής), η οποία συνάδει με τα κινήματα της *μετανεωτερικότητας* και της *μετα-αλήθειας*, που απασχολούν τα τελευταία χρόνια το δημόσιο βίο (βλ. ενότητα θεωρητικών 2.4).

5.1.1.6 Κειμενικά Είδη / Είδη προτάσεων

Το πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό εντάσσεται στα κειμενικά είδη της *αναφοράς γεγονότων*, της *εξήγησης* και της *διαδικασίας*. Τα είδη των προτάσεων που απαντούν στο κείμενο, τεκμηριώνουν τα κειμενικά είδη στα οποία αυτό ανήκει. Στο κείμενο απαντούν αρκετές συσχετιστικές προτάσεις (με ρήματα όπως *είμαι, ονομάζομαι, αποτελώ*), οι οποίες συσχετίζουν ρητά τα εμβόλια με την πρόκληση σοβαρών παρενεργειών στους ανθρώπους:

(15) *(Ενν. Η επίκτητη ανοσοανεπάρκεια (έκτυπο)) Είναι παρενέργεια του εμβολίου (αξία) και δεν είμαστε (ενν. εμείς φορέας) πραγματικά σίγουροι (χαρακτηριστικό) πώς να το αντιμετωπίσουμε. [Ταυτοποιητική / Απόδοσης Χαρακτηριστικού]*

(16) *η τρίτη δόση (φορέας) είναι η «φονική βολή (Kill Shot)» (χαρακτηριστικό) [Απόδοσης Χαρακτηριστικού]*

(17) *Γι' αυτό οι εμβολιασμένοι (φορέας) είναι τόσο άρρωστοι (χαρακτηριστικό). [Απόδοσης Χαρακτηριστικού]*

(18) Η Δρ. Eads (έκτυπο) είναι γιατρός οστεοπαθητικής ιατρικής (αξία) από τη Φλόριντα. [Ταυτοποιητική]

(19) Η πρωτεΐνη ακίδας στα εμβόλια CV19 για την οποία όλοι μιλούν (έκτυπο) ονομάζεται *Lentivirus* (αξία). [Ταυτοποιητική]

Η πλειονότητα όμως των προτάσεων του πρώτου κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό είναι υλικές, οι οποίες αναπαριστούν δράσεις και γεγονότα του πραγματικού κόσμου με ρήματα όπως *κάνω*, *ενισχύω*, *αντιστρέφω*, *χρησιμοποιώ*.³¹

(20) Αυτό (στόχος) το κάνει (ενν. η Δρ. Eads (δράστης)) *εδώ και 25 χρόνια*. [ενεργητική σύνταξη που συνδέει τη Δρ. Eads με την ιατρική κοινότητα μέσω οπισθοχωρητικής αναφοράς]

(21) οι γιατροί (δράστες) προσπαθούν να (ενν. οι γιατροί δράστες) βρουν τη σωστή θεραπεία για αυτούς τους ανθρώπους (στόχος).

Στο κείμενο εντοπίζονται και νοητικές προτάσεις με τα ρήματα *βλέπω*, *σκέπτομαι* και *ξέρω*:

(22) για τον οποίο (ενν. εμείς αισθανόμενοι) βλέπουμε αυτοάνοση και νευροεκφυλιστική πτώση μετά τον εμβολιασμό για Covid (φαινόμενο) [αντίληψης]

(23) θα αρχίσετε (ενν. εσείς αισθανόμενοι) να βλέπετε όλο και περισσότερες περιπτώσεις AIDS (φαινόμενο) [αντίληψης]

(24) ό,τι μπορούμε (φαινόμενο) (ενν. εμείς αισθανόμενοι) να σκεφτούμε [γνώσης]

(25) Απλώς δεν ξέρουμε (ενν. εμείς αισθανόμενοι) πώς να επιτεθούμε σε αυτό (φαινόμενο). [γνώσης]

αλλά και λεκτικές με τα ρήματα *προσθέτω*, *τονίζω* και *λέω*, όπως αναμένεται σε ένα κείμενο που ενσωματώνει δηλώσεις ενός προσώπου:

(26) Η ίδια πρόσθεσε ότι [λέγων η Δρ. Eads]:

(27) τόνισε [λέγων η Δρ. Eads]

(28) είπε η Eads, σύμφωνα με το *thetrue reporter*. [λέγων η Δρ. Eads]

---

³¹ Από τα 63 ρήματα που απαντούν στο πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, τα 26 πραγματώνουν προτάσεις υλικές (41, 2%), τα 18 συσχετιστικές (28,5%), τα 13 νοητικές (20,63%) και τα 6 λεκτικές (9,52%).

Το κειμενικό είδος της εξήγησης πραγματώνεται με την επαναληπτική χρήση του προτασιακού επιρρήματος της αιτίας *γι' αυτό*, αλλά και με τη χρήση του αιτιολογικού συνδέσμου *γιατί*:

(29) *Αυτό είναι ο Spike Lentivirus. Αποτελείται από HIV και AIDS μαζί με SARS και MERS.*

Γι' αυτό οι εμβολιασμένοι είναι τόσο άρρωστοι.

Γι' αυτό κυριαρχούν στα νοσοκομεία και για την ασθένεια Covid - 19.

και θα σας πω γιατί.

Γι' αυτό είναι τρομακτικό σε εμάς στην ιατρική κοινότητα, γιατί απλά δεν ξέρουμε πώς να επιτεθούμε.

Στο πλαίσιο της εξήγησης των παρενεργειών των εμβολίων, εμπεριέχεται και η περιγραφή της διαδικασίας αλλαγής του DNA των κυττάρων από τα εμβόλια, σύμφωνα πάντοτε με τη Δρα Eads:

(30) *Και το mRNA (δράστης) από το κοκτέιλ του φακοϊού, εισέρχεται στο DNA των ανθρώπινων κυττάρων (στόχος) μέσω μιας επεμβατικής ένεσης, και αλλάζει μόνιμα το DNA των κυττάρων (στόχος).*

5.1.1.7 Περικείμενο

Εκτός από το καταστασιακό περικείμενο που περιγράφεται στην αρχή της παρούσας ανάλυσης (ενότητες 5.1.1.1 - 5.1.1.2), ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εξέταση του συγκεκριμένου του άρθρου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, καθώς και του γνωσιακού και πολιτισμικού περικειμένου μέσα στα οποία αυτό λειτουργεί και ερμηνεύεται. Στο άμεσο συγκεκριμένο του άρθρου εντοπίζονται διαφημίσεις με τοποθετήσεις προϊόντων, ιατρικών και μη. Ανάμεσα στις παραγράφους του κυρίως κειμένου παρεμβάλλονται ποικίλες διαφημίσεις, τα πιο πρόσφατα δημοσιευμένα άρθρα της ιστοσελίδας και παραινέσεις προς τους αναγνώστες να την ακολουθήσουν στα social media. Ένας καταγισμός σημείων παρουσιάζεται ταυτόχρονα στον αναγνώστη, ο οποίος οφείλει να εστιάσει την προσοχή του στο κέντρο της ιστοσελίδας, εάν επιθυμεί να διαβάσει το κείμενο με την είδηση που μεταδίδεται. Στο γνωσιακό περικείμενο εντάσσεται η γνώση του κοινού για την προηγούμενη ιδεολογία και δράση της Δρος Eads (και κυρίως τη στάση της απέναντι στον Covid - 19 και τα εμβόλια), καθώς και για την αξιοπιστία των ιστοσελίδων που φιλοξενούν τις δηλώσεις της. Τέτοιες πληροφορίες παρέχονται απλόχερα στο κείμενο που

πραγματοποιεί τον έλεγχο, με σκοπό τη δημιουργία υποβάθρου (background) στους αναγνώστες:

(31) (ενν. η Δρ. Eads) είχε εκφράσει συνωμοσιολογικές απόψεις που αντιτίθονταν στην ομοφωνία της επιστημονικής κοινότητας.

(32) Τα επίμαχα ελληνικά δημοσιεύματα βασίζονται σε άρθρο που αναρτήθηκε στην αμφιλεγόμενη ιστοσελίδα TheTrueReporter.com.

(33) Το άρθρο αφορά από συνέντευξη της Dr. Eads στην ιστοσελίδα USAWatchdog.com, η οποία παρουσιάζει πολυετές ιστορικό συνωμοσιολογίας, καλύπτοντας θεματολογία από την επίθεση στις ΗΠΑ την 11η Σεπτεμβρίου του 2001, μέχρι τους αεροψεκασμούς.

(34) η εν λόγω οργάνωση (America's Frontline Doctors) έχει παρουσιάσει εκτενές ψευδοεπιστημονικό ιστορικό κατά την πανδημία, και στο παρελθόν έχει προωθήσει παρόμοιους ισχυρισμούς δήθεν πρόκλησης AIDS λόγω του εμβολιασμού.

Με αυτόν τον τρόπο, το περιεχόμενο της παρούσας ανάρτησης και η υποστηριζόμενη αντιεμβολιαστική ιδεολογία δεν μπορούν να θεωρηθούν ως μη αναμενόμενα από το αναγνωστικό κοινό.

Στο πολιτισμικό περιεχόμενο εντάσσεται η γενικότερη συζήτηση για τον κορωνοϊό και την αποτελεσματική αντιμετώπισή του, η οποία είχε ξεκινήσει ήδη από το Δεκέμβριο του 2020, όταν και εντοπίστηκε το πρώτο κρούσμα στην πόλη Wuhan της κεντρικής Κίνας και είχε κλιμακωθεί με την απόφαση υποχρεωτικού εμβολιασμού του πληθυσμού, ως του πιο αποδοτικού τρόπου καταπολέμησής του.

5.1.1.8 Διαλογικότητα

Στο πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, εντοπίζεται διαλογικότητα, καθώς μέσα στη φωνή της Δρος Eads συμπεριλαμβάνεται και η φωνή που η ίδια θέλει να έχουν οι ακροατές - αναγνώστες της. Πραγματοποιώντας συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές και όχι διαφορετικές, η Δρ. Eads κατασκευάζει τον τρόπο με τον οποίο επιθυμεί να της απαντήσουν, προετοιμάζοντας την αποκριματική στάση των ακροατών - αναγνωστών της:

(35) «Ναι, βλέπουμε επίκτητη ανοσοανεπάρκεια που σχετίζεται με το εμβόλιο στο νοσοκομείο τώρα από την τριπλή δόση... Είναι παρενέργεια του εμβολίου και δεν είμαστε πραγματικά σίγουροι πώς να το αντιμετωπίσουμε.

Προσπαθούμε να χρησιμοποιήσουμε ό,τι μπορούμε να σκεφτούμε για να ενισχύσουμε τον αριθμό των CD4 και CD8 και να αντιστρέψουμε αυτήν την κατάρρευση, αυτήν την καταστροφή της κατάρρευσης του ανοσοποιητικού. Είναι πολύ εντυπωσιακό.»

Η Δρ. Eads αναπαριστά τον εαυτό της ως μέλος της επιστημονικής - ιατρικής κοινότητας (πβ. χρήση προσωπικής αντωνυμίας α' προσώπου: για εμάς στην ιατρική κοινότητα), την οποία παρουσιάζει εξ ολοκλήρου σε αδιέξοδο απέναντι στη σοβαρή παρενέργεια των εμβολίων κατά της Covid -19 (πρόκληση AIDS σε μεγάλη μερίδα του πληθυσμού). Η συγκεκριμένη παρενέργεια επίσης προβάλλεται ως υφιστάμενη και δεδομένη (χρήση οριστικής έγκλισης και απουσίας μετριαστικών δεικτών), παράλληλα με τη βαριά νόσηση εμβολιασμένων ατόμων που κατακλύζουν σύμφωνα με εκείνη τα νοσοκομεία:

(36) Γι' αυτό οι εμβολιασμένοι είναι τόσο άρρωστοι. Γι' αυτό κυριαρχούν στα νοσοκομεία και για την ασθένεια Covid.

Ακόμα, η μελέτη του Stanford προβάλλεται ως αδιάσειστο τεκμήριο των ισχυρισμών της:

(37) Αν κοιτάξετε την πρόσφατη μελέτη του Στάνφορντ, και θα διαβάσω μόνο μερικές φράσεις από τη μελέτη του Στάνφορντ:

(38) Η πρωτεΐνη ακίδας στα εμβόλια CV19 για την οποία όλοι μιλούν

*[ενεργοποίηση του πλαισίου του συνόλου της επιστημονικής κοινότητας (ίσως και της κοινωνίας) που γνωρίζει την εν λόγω πρωτεΐνη και μιλά γι' αυτή. Ο έλεγχος που πραγματοποιείται από τα *EllinikaHoaxes.gr* αποκαλύπτει πως η εν λόγω μελέτη δεν υφίσταται στην πραγματικότητα, επομένως τα πορίσματα που παρουσιάζει με βεβαιότητα η Δρ. Eads αποτελούν δικές της θέσεις και μόνο.]*

Με τον τρόπο που αναπαριστά και πλαισιώνει την πραγματικότητα μέσω της γλώσσας, η Δρ. Eads επιχειρεί να προκαταλάβει τους αναγνώστες - ακροατές της, υποβάλλοντάς τους μια στάση αμφισβήτησης απέναντι στα εμβόλια και μια στάση αντίστασης - οργής απέναντι στον εμβολιασμό. Ο κριτικός αναγνώστης οφείλει να συνειδητοποιήσει επακριβώς τους γλωσσικούς μηχανισμούς που αξιοποιεί η Δρ. Eads και να θέσει υπό αμφισβήτηση τους ισχυρισμούς της, ώστε να διαπιστώσει εάν επαληθεύονται. Μία συγκεντρωτική παρουσίαση αυτών των μηχανισμών

παρουσιάζεται στο τέλος εξέτασης του πρώτου κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό (Πίνακας 21).

Την ίδια στάση απέναντι στους αναγνώστες λαμβάνει και ο συγγραφέας του άρθρου που φιλοξενεί τις δηλώσεις της Δρος Eads στο *TheTrueReporter.com*, αλλά και ο μεταφραστής του στο *pronews.gr*:

(α) με την ένταξη της Δρος Eads στην κοινότητα των γιατρών:

(39) *Η Δρ. Eads (έκτυπο) είναι γιατρός (αξία) οστεοπαθητικής ιατρικής από τη Φλόριντα. Αυτό το κάνει εδώ και 25 χρόνια.*

[συσχετιστική πρόταση που συσχετίζει ρητά τη Δρ. Eads με την κοινότητα των γιατρών και υλική πρόταση που αξιοποιεί οπισθοχωρητική αναφορά και μαρκαρισμένο θέμα για εστίαση στο επάγγελμά της]

(40) *Αυτή και άλλοι γιατροί προσπαθούν να βρουν τη σωστή θεραπεία για αυτούς τους ανθρώπους.*

και (β) με τη χρήση δεοντικής τροπικότητας που δημιουργεί την αίσθηση επιτακτικότητας δράσης στους αναγνώστες:

(41) *Χρησιμοποιούν υδροξυχλωροκίνη, ιβερμεκτίνη, αντιπαρασιτικά και άλλες παρόμοιες θεραπείες, αλλά τίποτα από αυτά δεν φαίνεται να λειτουργεί. Πρέπει να βρουν άλλες εναλλακτικές λύσεις.*

Η αναπαράσταση της Δρος Eads ως γιατρού μέσω της γλώσσας, δεν εξασφαλίζει από μόνη της την εγκυρότητα των θέσεων που υποστηρίζει. Ακόμα και εάν αληθεύει πως η Δρ. Eads επαγγέλλεται γιατρός (κάτι που στο κείμενο παρουσιάζεται μέσω συσχετιστικής ταυτοποιητικής πρότασης: *Η Δρ. Eads είναι γιατρός οστεοπαθητικής ιατρικής από τη Φλόριντα*), το γεγονός αυτό δεν καθιστά τους, σχετικούς με θέματα υγείας, ισχυρισμούς της αυτόματα αληθείς. Η γνωστική προκατάληψη (Kahneman, 2011) που εντοπίζεται στη συγκεκριμένη περίπτωση ονομάζεται *προκατάληψη της αυθεντίας* (authority bias): οι άνθρωποι τείνουν να εμπιστεύονται λόγια που προέρχονται από μία αυθεντία, αν και δεν θα έπρεπε να το κάνουν άκριτα, δίχως δηλαδή να τα υποβάλλουν πρώτα σε κριτικό έλεγχο.

5.1.1.9 Πρωτογενής Λόγος - Δευτερογενείς λόγοι

Στον πρωτογενή Λόγο, μπορούν να ενταχθούν οι εκφράσεις της αργκό που χρησιμοποιεί η Δρ. Eads:

(42) *To Kill Shot* (η φονική βολή), *το Money Ball* (η μεγάλη μπίζνα) ή όπως αλλιώς θέλετε πείτε το.

ενώ στους δευτερογενείς λόγους, η εξειδικευμένη ιατρική ορολογία που ενσωματώνει στο λόγο της, παράλληλα με τη χρήση αριθμών:

(43) *πρωτεΐνη ακίδας, Lentivirus, το παθογόνο της ανθρώπινης ανοσοανεπάρκειας, αυτοάνοση και νευροεκφυλιστική πτώση SRV/1, AIDS, MERS και SARS.*
τύπου 1 έως 3

Με τη χρήση της παραπάνω ορολογίας, η γιατρός επιθυμεί να προσδώσει κύρος στα λεγόμενά της και να δημιουργήσει την αίσθηση επιστημονικής τεκμηρίωσης των ισχυρισμών της. Γίνεται εμφανές πως ο λόγος της Δρος Eads παρουσιάζει *υβριδικότητα*, αναμειγνύοντας το πρωτογενές με το δευτερογενές, το ανεπίσημο με το επίσημο.

5.1.1.10 Μεταβιβαστικότητα - Μεταφορές

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση της μεταβιβαστικότητας στο παρόν συμβάν γραμματισμού:³²

Μέσω συσχετιστικών προτάσεων και παθητικών συντάξεων συνδέονται ρητά τα εμβόλια κατά της Covid -19 με την πρόκληση παρενεργειών στον πληθυσμό:

(44) *η τρίτη δόση (φορέας) είναι η «φονική βολή» (Kill Shot) (χαρακτηριστικό)*

(45) *(Το εμβόλιο φορέας) Είναι απλώς καταστροφικό (χαρακτηριστικό) για το ανοσοποιητικό σύστημα.*

(46) *αυτή η κατάσταση (στόχος) θα προκληθεί από τα εμβόλια για τον κορωνοϊό (δράστης).*

Στις δηλώσεις της Δρος Eads εντοπίζονται κυρίως ρηματικές συντάξεις έναντι ονοματοποιήσεων, κάτι που αναμενόταν σε ένα βαθμό, καθώς αυτές προέρχονται από προφορική συνέντευξη,:

(47α) *Απλώς δεν ξέρουμε πώς να επιτεθούμε σε αυτό.*

αντί για:

---

³² Συμπληρωματική ανάλυση της μεταβιβαστικότητας έχει ήδη πραγματοποιηθεί στην ενότητα 5.1.1.6, στην οποία παρουσιάζονται με λεπτομέρεια τα είδη των προτάσεων του παρόντος κειμένου, καθώς και οι συμμετέχοντες σε αυτές.

(47β) Παρατηρείται άγνοια των γιατρών απέναντι στην αντιμετώπιση της παρενέργειας των εμβολίων.

(48α) Προσπαθούμε να χρησιμοποιήσουμε ό,τι μπορούμε να σκεφτούμε για να ενισχύσουμε τον αριθμό των CD4 και CD8 και να αντιστρέψουμε αυτήν την κατάρρευση του ανοσοποιητικού.

(48β) Γίνεται προσπάθεια χρήσης κάθε μέσου για την ενίσχυση του αριθμού των CD4 και CD8 και την αντιστροφή της κατάρρευσης του ανοσοποιητικού.

Η εμπλοκή της ομιλήτριας στα λεγόμενά της είναι μεγαλύτερη και η απόσταση από αυτά που περιγράφει μικρότερη, ενώ προβάλλει συνεχώς την ιδιότητά της ως γιατρού.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι και στα σημεία του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, στα οποία εντοπίζεται η φωνή του δημοσιογράφου, προτιμώνται ρηματικές συντάξεις έναντι ονοματοποιήσεων:

(49α) Αυτή και άλλοι γιατροί προσπαθούν να βρουν τη σωστή θεραπεία για αυτούς τους ανθρώπους.

αντί του:

(49β) Οι γιατροί επιδίδονται σε μια μεγάλη προσπάθεια εύρεσης της σωστής θεραπείας για αυτούς τους ανθρώπους.

και

(50α) Πρέπει να βρουν άλλες εναλλακτικές λύσεις.

αντί του:

(50β) Είναι αναγκαία η εύρεση εναλλακτικών λύσεων.

με σκοπό την αμεσότητα στην έκφραση και τη μείωση της απόστασης ανάμεσα στον συγγραφέα και τον αναγνώστη (η ουδετερότητα - αντικειμενικότητα στο ύφος θυσιάζεται στο βωμό αύξησης της υποκειμενικής εμπλοκής του συγγραφέα στο κείμενό του). Με αυτόν τον τρόπο, τονίζεται επίσης η ένταξη της Δρος Eads στην ομάδα των γιατρών και η από κοινού δράση της με αυτούς. Συνολικά εντοπίζονται 4 ονοματοποιήσεις στο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό (σε σύνολο 63 προτάσεων, δηλαδή σε ποσοστό 6,3%), έναντι 34 στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο (σε σύνολο 118 προτάσεων, δηλαδή σε ποσοστό 28,8%),³³ κάτι που πιστοποιεί και

---

³³ Ως ονοματοποιήσεις συνυπολογίζονται και οι ονοματικές μετοχές όπως οι εμβολιασμένοι (αντί αυτοί που έχουν εμβολιαστεί) και οι ανοσοκατεσταλμένοι (αντί αυτοί που παρουσιάζουν ανοσολογική ανεπάρκεια) στα κείμενα.

ποσοτικά τη μεγάλη διαφορά ανάμεσα στα δύο κείμενα. Οι ονοματοποιήσεις στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο εξετάζονται διεξοδικώς παρακάτω.

Όπως συνηθίζεται σε κείμενα που επιθυμούν να προκαλέσουν συναισθήματα στους αναγνώστες, έτσι και στο πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό γίνεται χρήση εννοιακών μεταφορών. Στα σύντομα αποσπάσματα με τις δηλώσεις της Δρος Eads εντοπίζονται τρεις μεταφορές:

(α) ΤΟ ΑΝΟΣΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΙΝΑΙ ΚΤΗΡΙΟ (αυτήν την κατάρρευση του ανοσοποιητικού)³⁴

(β) Η ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΘΕΣΗΣ ΝΟΣΗΛΕΙΑΣ ΣΤΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΟΙ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΕΝΟΙ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΜΑΧΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΤΑΞΗ (Γι' αυτό κυριαρχούν στα νοσοκομεία και για την ασθένεια Covid.)

(γ) Η ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ ΕΜΒΟΛΙΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΧΘΡΟΣ (Απλώς δεν ξέρουμε πώς να επιτεθούμε σε αυτό.)

Είναι γεγονός πως η εικονοπλαστική, παραστατική χρήση της γλώσσας που επιτυγχάνεται μέσω των μεταφορών, μπορεί να παρασύρει συναισθηματικά τους αναγνώστες, αποδυναμώνοντας την ορθολογική τους σκέψη. Η χρήση μεταφορών είναι αρκετά συχνή σε ποικίλα είδη δημοσιογραφικών κειμένων, ακόμα και μη παραπληροφορητικών (π.χ. *Είδηση - Σεισμός*, *Είδηση - Βόμβα στη Θεσσαλονίκη* βλ. ενότητα 2.3 η ποιητική των τίτλων), παράλληλα με τη χρήση μετωνυμιών και ιδιωματισμών (π.χ. *Η Ελλάδα κάθεται στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων* (αντί οι Έλληνες), *Μαλλιά κουβάρια*), με σκοπό την προσέλκυση της προσοχής των αναγνωστών. Κατά τον Χριστίδη (2002: 162), η μεταφορά αποτελεί «το τεκμήριο του προ - προτασιακού, βιωματικού υποστρώματος της προτασιακής γλώσσας» και μέσω αυτής η γλώσσα «διατηρεί έντονη την ανάμνηση της ... αδιαμεσολάβητης βίωσης της εμπειρίας». Η μεταφορά με άλλα λόγια αποτελεί τη γέφυρα ανάμεσα στο προ-γλωσσικό και το γλωσσικό, το άμεσο και το έμμεσο, το καθηλωμένο στην εμπειρία «ενστικτώδες» σημείο των προ-γλωσσικών συστημάτων επικοινωνίας (δεικτών, εικόνων) και το «αικίνητο» ανεξάρτητο από την εμπειρία γλωσσικό σημείο. Η ρήση του Locke: «η μεταφορά κινεί τα πάθη» (Χριστίδης, 2002: 161) επιβεβαιώνει το ρόλο της μεταφοράς ως γλωσσικού μηχανισμού πρόκλησης συναισθημάτων στους ανθρώπους.

---

³⁴ Στην προφορική πρωτότυπη συνέντευξη χρησιμοποιούνται οι λέξεις *collapse* και *calamity*.

5.1.1.11 Τροπικότητα - Γλωσσικές Πράξεις - Συνομιλιακά Υπονοήματα

Ως προς την επιστημική τροπικότητα, παρατηρείται απόλυτη βεβαιότητα στον τίτλο του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, καθώς χρησιμοποιείται *θα + οριστική* (έγκλιση που δηλώνει το βέβαιο), ενώ απουσιάζει οποιοσδήποτε μετριαστικός δείκτης (*πιθανώς, μάλλον, ενδέχεται να*):

(51) *America's Frontline Doctors: «Το AIDS που σχετίζεται με τα εμβόλια θα χτυπήσει εκατομμύρια έως το φθινόπωρο»*

Στις δηλώσεις της, η Δρ. Eads παρουσιάζεται επίσης αρκετά βέβαιη για τα λεγόμενά της:

(52) *Και οι 40άρηδες και οι 50άρηδες πιθανότατα θα ξεκινήσουν να βλέπουν το ανοσοποιητικό τους σύστημα να καταρρέει τον επόμενο χρόνο.*

[χρήση επιρρήματος στον υπερθετικό βαθμό: *πιθανότατα*]

(53) *Γι' αυτό οι εμβολιασμένοι είναι τόσο άρρωστοι.*

[χρήση οριστικής Ενεστώτα που δηλώνει βεβαιότητα]

(54) *Γι' αυτό κυριαρχούν στα νοσοκομεία και για την ασθένεια Covid.*

[χρήση Οριστικής Ενεστώτα που δηλώνει βεβαιότητα]

(55) *πρωτεΐνη ακίδας στα εμβόλια CV19 για την οποία όλοι μιλούν.*

[χρήση Οριστικής Ενεστώτα που δηλώνει βεβαιότητα]

Η Δρ. Eads παρουσιάζεται αβέβαιη μόνο όταν μιλά για την αδυναμία αντιμετώπισης της σοβαρής παρενέργειας των εμβολίων που αναφέρει:

(56) *δεν είμαστε πραγματικά σίγουροι πώς να το αντιμετωπίσουμε.*

Ο στόχος που επιχειρείται να εκπληρωθεί μέσω των παραπάνω επιλογών, είναι η προσέλκυση της προσοχής του κοινού και η πρόκληση σε αυτό αισθημάτων φόβου απέναντι στα εμβόλια.

Δεοντική τροπικότητα αξιοποιείται από τον συντάκτη του άρθρου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, με σκοπό τη δημιουργία της αίσθησης του επείγοντος στους αναγνώστες:

(57) *Πρέπει (ενν. οι γιατροί) να βρουν άλλες εναλλακτικές λύσεις.*

Η αξιολογική τροπικότητα από την άλλη, πραγματώνεται μέσα από επίθετα και επιρρήματα που χρησιμοποιεί η Δρ. Eads για να προβάλλει τη στάση της απέναντι στην κατάσταση που περιγράφει:

(58) *Είναι πολύ εντυπωσιακό*

(59) αυτό είναι τόσο τρομακτικό για εμάς στην ιατρική κοινότητα.

Η αξιολογική τροπικότητα πραγματώνεται και μέσα από έντονα (bold) γράμματα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας του άρθρου με τις δηλώσεις της Δρος Eads, για να υποδείξει τα σημεία του που θεωρεί σημαντικά για τον αναγνώστη:

(60) «**Βλέπουμε επίκτητη ανοσοανεπάρκεια που σχετίζεται με το εμβόλιο**» λέει η Δρ Elizabeth Eads (σύνοψη του άρθρου)

(61) Η Δρ. Eads εξήγησε επίσης **ότι όσο περισσότερες δόσεις κάνουμε, τόσο χειρότερα εμφανίζονται τα αυτοάνοσα και νευροεκφυλιστικά συμπτώματά μας. Σύμφωνα με αυτήν, η τρίτη δόση είναι η «φονική βολή (Kill Shot)».** (κυρίως κείμενο)

Επίσης, πραγματώνεται με τη χρήση κεφαλαίων γραμμάτων στην επικεφαλίδα του πρωτότυπου αγγλικού κειμένου με τις δηλώσεις της Δρος Eads, τα οποία δρουν ως υποκατάστατα του επιτονισμού του προφορικού λόγου:

(62) *America's Frontline Doctors Confirm: Vaccine-Related AIDS Will Hit MILLIONS By Fall*

Ως προς τις γλωσσικές πράξεις, στο κείμενο πραγματώνεται μέσω αποφάνσεων η έμμεση κατευθυντική γλωσσική πράξη αποτροπής των ακροατών - αναγνωστών από τον εμβολιασμό και ιδιαίτερα από τη «φονική» όπως κατονομάζεται τρίτη δόση. Με το ποσοστό των Αμερικανών που είχαν πραγματοποιήσει τη συγκεκριμένη δόση μέχρι τη στιγμή της συνέντευξης (23 Μαρτίου του 2022) να μην ξεπερνά το 30%,³⁵ γίνεται φανερή η πρόθεση της γιατρού να αποτρέψει όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο από τη διενέργεια του συγκεκριμένου εμβολίου:

(63) *Γι' αυτό οι εμβολιασμένοι (έκτυπο) είναι τόσο άρρωστοι (αξία). [συσχετιστική πρόταση που συσχετίζει ρητά τους εμβολιασμένους με την αρρώστια, αποσιωπώντας παράλληλα το τι συμβαίνει με τους ανεμβολίαστους]*

(64) *Γι' αυτό κυριαρχούν στα νοσοκομεία και για την ασθένεια Covid. [χρήση εννοιακής μεταφοράς που προκαλεί συναισθήματα: Η ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΘΕΣΗΣ ΝΟΣΗΛΕΙΑΣ ΣΤΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΟΙ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΕΝΟΙ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΜΑΧΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΤΑΞΗ]³⁶*

³⁵ σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ourworldindata.org: τελευταία πρόσβαση 26 Μαΐου 2022.

³⁶ η σήμανση των εννοιακών μεταφορών γίνεται στη βιβλιογραφία με κεφαλαία γράμματα με σκοπό να δηλωθεί πως πρόκειται για έννοιες που συνδέονται μεταφορικά, όχι για λέξεις.

Το συνομιλιακό αξίωμα της ποσότητας (να λες τόσα όσα χρειάζονται) παραβιάζεται από τη Δρα Eads. Ως απάντηση στην ερώτηση του δημοσιογράφου κ. Greg Hunter που είχε ως θέμα την κατονομασία της ενισχυτικής δόσης ως «φονικής βολής (The Kill Shot)», η Δρ. Eads αποκρίνεται:

(65) *To Kill Shot, το Money Ball ή όπως αλλιώς θέλετε πείτε το.*

υπονοώντας ότι όποια ονομασία και να δοθεί στην ενισχυτική δόση, αυτή καθίσταται επιβλαβής για τον πληθυσμό. Παρότι όπως δηλώνει η ίδια, η ονομασία δεν έχει καμία σημασία για αυτήν, ο τρόπος που επιλέγει να κατονομάσει τα εμβόλια είναι αποκλειστικά αρνητικός, ενεργοποιώντας είτε το πλαίσιο του θανάτου (*Kill Shot - η φονική βολή*), είτε εκείνο του κέρδους σε βάρος των ασθενών από τις εταιρείες παρασκευής των εμβολίων (*Money Ball - η μεγάλη μπίζνα*).

5.1.1.12 Οργάνωση των πληροφοριών

Στο πλαίσιο εξέτασης της κειμενικής λειτουργίας της γλώσσας εντάσσεται η διερεύνηση της οργάνωσης των πληροφοριών και η κατάτμησή τους σε γνωστές και νέες (θέμα - ρήμα). Στο πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό κυριαρχούν αμαρκάριστα θέματα, καθώς αυτά συμπίπτουν με το υποκείμενο της πρότασης:

(66) *Η Δρ. Elizabeth Eads (αμαρκάριστο θέμα) προειδοποίησε ότι (ρήμα)*

εκατομμύρια Αμερικανοί (αμαρκάριστο θέμα) θα διαγνωστούν με AIDS (ρήμα)

(67) *Το Lenti (αμαρκάριστο θέμα) περιέχει έναν συνδυασμό HIV, τύπου 1 έως 3, SRV/1, που είναι AIDS, MERS και SARS (ρήμα)»*

ενώ ενίοτε εμφανίζονται και αμαρκάριστα θέματα για απόδοση έμφασης σε κάποια πληροφορία (τοποθέτησή της στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος):

(68) *από τον Απρίλιο έως το καλοκαίρι (μαρκκαρισμένο θέμα, προσδιορισμός του χρόνου) θα αρχίσετε (ρήμα)*

(69) *Αυτό (ενν. το επάγγελμα της γιατρού) το κάνει για 25 χρόνια.*

Ο εντοπισμός των τρόπων πραγμάτωσης των τριών μεταλειτουργιών της γλώσσας (αναπαραστατικής - διαπροσωπικής - κειμενικής) στο πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό αποδεικνύεται χρήσιμος για την καλύτερη κατανόηση των νοημάτων που κατασκευάζονται και διαπραγματεύονται σε αυτό. Η αναπαραστατική μεταλειτουργία αποκαλύπτει με λεπτομέρεια τους τρόπους αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας, ενώ η διαπροσωπική

μεταλειτουργία φανερώνει τους ρόλους που έχουν επιλέξει να υιοθετήσουν τόσο ο συγγραφέας του κειμένου που ελέγχεται, όσο και η Δρ. Eads, εκείνοι δηλαδή των ατόμων που παρουσιάζονται βέβαιοι για τις παρενέργειες των εμβολίων και που επιχειρούν να ενημερώσουν τους συμπολίτες τους για αυτές, αποτρέποντάς τους από τον εμβολιασμό κατά της Covid - 19. Τέλος, η κειμενική μεταλειτουργία φανερώνει την εστίαση σε ορισμένες πληροφορίες έναντι άλλων και τη συνολική διάταξή τους στις διάφορες προτάσεις του κειμένου. Έτσι, καθίστανται συνειδητές ορισμένες από τις διαδικασίες κατασκευής της αντιεμβολιαστικής ρητορικής και ιδεολογίας, αλλά και η χρήση της γλώσσας ως μέσου αμφισβήτησης της ισχύουσας κοινωνικής πραγματικότητας.

5.1.1.13 Διακειμενικότητα

Καταφανής διακειμενικότητα εντοπίζεται στο σημείο παράθεσης αυτούσιων των δηλώσεων της Δρος Eads σε ευθύ λόγο (γραπτό, αλλά προφορικό μέσω της συνέντευξης που ενσωματώνεται), ενώ στις ίδιες τις δηλώσεις της γιατρού απαντά εκ νέου καταφανής διακειμενικότητα με την ανάγνωση των πορισμάτων της μελέτης του Στάνφορντ:

(70) Αν κοιτάξετε την πρόσφατη μελέτη του Στάνφορντ, και θα διαβάσω μόνο μερικές φράσεις από τη μελέτη του Στάνφορντ: «Η πρωτεΐνη ακίδας στα εμβόλια CV19 για την οποία όλοι μιλούν ονομάζεται Lentivirus. Το Lenti περιέχει έναν συνδυασμό HIV, τύπου 1 έως 3, SRV/1, που είναι AIDS, MERS και SARS.»

Αν και η καταφανής διακειμενικότητα συναντάται στο πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, η συστατική διακειμενικότητα είναι πενιχρή σε αυτό, καθώς αξιοποιούνται λέξεις κυρίως από τον χώρο της ιατρικής (*παθογόνο της ανθρώπινης ανοσοανεπάρκειας, εμβόλιο, τριπλή δόση*), αλλά και της χημείας (*υδροξυλωροκίνη, ιβερμεκτίνη, αντιπαρασιτικά*), χωρίς να διαπλέκονται πολλά διαφορετικά περιεχόμενα μεταξύ τους.

5.1.1.14 Πολυφωνία

Στο πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό εναλλάσσονται τέσσερις φωνές, καθιστώντας το πολυφωνικό:

(α) Η φωνή του δημοσιογράφου του άρθρου (κυριαρχία 3^{ου} προσώπου):

(71) Σύμφωνα με τη γιατρό, αυτή η κατάσταση θα προκληθεί από τα εμβόλια για τον κορωνοϊό.

(β) Η φωνή της Δρος. Eads (α' ενικό πρόσωπο):

(72) Πιστεύω ότι από τον Απρίλιο έως το καλοκαίρι θα αρχίσετε να βλέπετε όλο και περισσότερες περιπτώσεις AIDS, κυρίως σε άτομα 18 έως 39 ετών.

(γ) Η φωνή της ιατρικής κοινότητας, έτσι όπως την αναπαριστά η Δρ. Eads (α' πληθυντικό πρόσωπο):

(73) (α) Προσπαθούμε να χρησιμοποιήσουμε ό,τι μπορούμε να σκεφτούμε για να ενισχύσουμε τον αριθμό των CD4 και CD8 και να αντιστρέψουμε αυτήν την κατάρρευση

(β) για εμάς στην ιατρική κοινότητα.

(δ) Η φωνή της μελέτης του Στάνφορντ:

(74) «**Η πρωτεΐνη ακίδα στα εμβόλια CV19 για την οποία όλοι μιλούν ονομάζεται Lentivirus. Το Lentί περιέχει έναν συνδυασμό HIV, τύπου 1 έως 3, SRV/1, που είναι AIDS, MERS και SARS.**»

Οι τέσσερις φωνές διεπιδρούν μεταξύ τους, συμβάλλοντας στο σχεδιασμό του νοήματος, το οποίο αμφισβητεί την ασφάλεια των εμβολίων κατά της Covid - 19 και δηλώνει την αδυναμία αντιμετώπισης σοβαρής παρενέργειάς τους (πρόκληση AIDS) από την επιστημονική κοινότητα.

5.1.1.15 Στοιχεία Προφορικότητας - Στοιχεία Εγγραμματοσύνης

Καθώς οι δηλώσεις της Δρος Eads προέρχονται από προφορική συνέντευξη, περιέχουν ποικίλα στοιχεία προφορικότητας όπως:

(α) αποσπασματικότητα (με σύντομες προτάσεις):

(75) *To Kill Shot, το Money Ball ή όπως αλλιώς θέλετε πείτε το.*

Είναι απλώς καταστροφικό για το ανοσοποιητικό σύστημα, και θα σας πω γιατί.

(β) εμπλοκή:

(76) Πιστεύω ότι ... 39 ετών.

(γ) επανεκκινήσεις:

(77) *Αν κοιτάξετε την πρόσφατη μελέτη του Στάνφορντ, / και θα διαβάσω μόνο μερικές φράσεις από τη μελέτη του Στάνφορντ.*

(δ) νεολογικές εκφράσεις της αργκό:

(78) *To Kill Shot, το Money Ball*

(ε) ρηματοποιήσεις έναντι ονοματοποιήσεων:

(79) *Προσπαθούμε να χρησιμοποιήσουμε ό,τι μπορούμε να σκεφτούμε για να ενισχύσουμε τον αριθμό των CD4 και CD8 και να αντιστρέψουμε αυτήν την κατάρρευση*

αλλά και εγγραματοσύνης όπως:

(α) χρήση επιστημονικού λεξιλογίου - ορολογίας και αριθμών:

(80) *πρωτεΐνη ακίδα, φακοϊός, AIDS, MERS και SARS*

Στοιχεία προφορικότητας με στοιχεία εγγραματοσύνης αναμειγνύονται και στο κείμενο του δημοσιογράφου που φιλοξενεί τις δηλώσεις της Δρος. Eads:

προφορικότητα:

(81α) *Αυτό το κάνει εδώ και 25 χρόνια.*

Αντί για:

(81β) *Ασκεί το επάγγελμα αυτό για 25 χρόνια.*

εγγραματοσύνη:

(82) *οστεοπαθητικής ιατρικής, χρησιμοποιούν υδροξυχλωροκίνη, ιβερμεκτίνη, αντιπαρασιτικά*

(83α) *προσπαθούν να βρουν τη σωστή θεραπεία για αυτούς τους ανθρώπους.*
[χρήση ονοματοποίησης]

Αντί για:

(83β) *Προσπαθούν να θεραπεύσουν αυτούς τους ανθρώπους.*

5.1.1.16 Αξιοποίηση επιπλέον σημειωτικών πόρων στο σχεδιασμό του νοήματος

Εκτός από τη γλώσσα, στο πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό επιστρατεύονται και άλλοι τρόποι σχεδιασμού νοημάτων όπως: εικόνες, βίντεο και μουσική. Όπως αναφέρθηκε και στο θεωρητικό κομμάτι της εργασίας, οι τρεις μεταλειτουργίες της γλώσσας από τη ΣΛΓ (αναπαραστατική, διαπροσωπική, κειμενική), μπορούν να αξιοποιηθούν και για την ανάλυση των εικόνων του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό (Kress & Van Leeuwen, 1996, 2010).

Στην εικόνα αναπαρίσταται ένα πεσμένο στα δεξιά εμβόλιο κατά της Covid - 19 (με την ετικέτα *Coronavirus Vaccine SARS - CoV - 2*) και μια σύριγγα που αντλεί από αυτό το περιεχόμενό της (άψυχο αντικείμενο). Δεν διακρίνεται κάποιος δράστης (π.χ. γιατρός) να χρησιμοποιεί τη σύριγγα, παρότι αυτή είναι προσδεδεμένη στο εμβόλιο και έτοιμη να χρησιμοποιηθεί. Η εικόνα εντάσσεται στο ευρύτερο

περικείμενο του εμβολιασμού κατά της Covid - 19, το οποίο περιλαμβάνει τους πολίτες που προσέρχονται με σκοπό να εμβολιαστούν και τους γιατρούς που πραγματοποιούν το εμβόλιο. Η εικόνα συνδέεται στενά με το περιεχόμενο του άρθρου, το οποίο αφορά ανεπιθύμητες παρενέργειες του συγκεκριμένου εμβολίου (και συγκεκριμένα πρόκληση AIDS) στον εμβολιασμένο πληθυσμό.

Η απεικόνιση του εμβολίου και της σύριγγας γίνεται *από κοντά*, υφίσταται *αποσύνδεσή* της από τον θεατή, με τη γωνία λήψης να είναι *πλάγια* και *ισότητα* ως προς την ισχύ της αναπαράστασης, αφού αυτή γίνεται στο επίπεδο του βλέμματός του. Ως προς τη διεπίδραση, εκείνη είναι *έμμεση*, καθώς απουσιάζουν βλέμματα, μορφασμοί ή χειρονομίες κίνησης από τη φωτογραφία.

Το εμβόλιο και η συνδεδεμένη με αυτό σύριγγα αναπαρίστανται στο κέντρο της φωτογραφίας και στο προσκήνιο (προβάλλονται), ενώ στο παρασκήνιο διακρίνεται το περιβάλλον ενός εργαστηρίου, το οποίο ενεργοποιεί αυτόματα το ιατρικό - επιστημονικό πλαίσιο χρήσης και ερμηνείας τους.

5.1.1.17 Βίντεο

Στο άρθρο ενσωματώνεται ακόμα ένα βίντεο διάρκειας ενός λεπτού και τριάντα δύο δευτερολέπτων, στο οποίο μία δημοσιογράφος της ιστοσελίδας *pronews.gr* παρουσιάζει και προφορικά την είδηση που μεταδίδεται, όπως θα συνέβαινε εάν αυτή προβαλλόταν σε κάποιο δελτίο ειδήσεων της τηλεόρασης. Το βίντεο συνοδεύει υποβλητική κλασική μουσική (βιολιά που εκτελούν μία μινόρε, λυπητερή μελωδία), η οποία του προσδίδει δραματικό τόνο. Παράλληλα προβάλλονται εικόνες σχετικές με την είδηση, όπως η Δρ. Eads, η κόκκινη κορδέλα - σύμβολο αλληλεγγύης για τα άτομα με AIDS, μια περιστρεφόμενη σειρά εμβολίων Covid - 19 και στιγμιότυπα εμβολιασμών ασθενών, τα οποία συνοδεύει η επικεφαλίδα:

(84) *A.F.DRS: ΤΟ AIDS ΑΠΟ ΤΑ ΕΜΒΟΛΙΑ ΘΑ ΧΤΥΠΗΣΕΙ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΩΣ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ*

Μετά την ολοκλήρωση του άρθρου, παρατίθεται ένα δεύτερο βίντεο με ολόκληρη τη συνέντευξη της Δρος. Eads στον δημοσιογράφο Greg Hunter του *USAWatchdog.com* (συνολικής διάρκειας πενήντα τριών λεπτών), στην οποία είχε πρωτοδιατυπώσει τους ισχυρισμούς της σχετικά με τα εμβόλια και το AIDS. Όλοι οι διαφορετικοί σημειωτικοί πόροι λειτουργούν συνδυαστικά, ενισχύοντας το μεταδιδόμενο νόημα που προσλαμβάνει ο αποδέκτης - αναγνώστης. Ο κάθε

αναγνώστης με τη σειρά του προβαίνει στις δικές του ερμηνείες των επικοινωνούμενων μηνυμάτων, φιλτράροντάς τα μέσα από το υπόβαθρό του, το σύνολο των πεποιθήσεων, επιθυμιών, συνηθειών και αναμονών που έχει διαμορφώσει μέσα από τις προγενέστερες εμπειρίες του στο περιβάλλον.

5.1.1.18 Ανακεφαλαίωση

Συγκεφαλαιώνοντας, είναι σημαντικό να εξετάσουμε συγκεντρωτικά τις βασικές διαδικασίες που αξιοποιούνται στο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, για την κατασκευή και επικοινωνία του αντιεμβολιαστικού μηνύματος στους αναγνώστες:

Διαδικασίες με στόχο την κατασκευή και επικοινωνία του αντιεμβολιαστικού μηνύματος στο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό	
(α) χρήση επιστημονικού λεξιλογίου - επιστημονικής ορολογίας (στοιχείων εγγραμματοσύνης) για κατ' επίφαση απόδοση επιστημονικής εγκυρότητας στα λεχθέντα	στο λόγο της Eads: <i>επίκτητη ανοσοανεπάρκεια, πρωτεΐνη ακίδας, το παθογόνο της ανθρώπινης ανοσοανεπάρκειας, Spike Lentivirus, παρενέργεια</i> στο λόγο του δημοσιογράφου: <i>Χρησιμοποιούν υδροξυχλωροκίνη, ιβερμεκτίνη, αντιπαρασιτικά και άλλες παρόμοιες θεραπείες</i>
(β) χρήση (β1) εκφράσεων της αργκό, (β2) προσωπικής εμπλοκής με προσωπική δείξη α' πληθυντικού προσώπου, (β3) ρηματοποιήσεων έναντι ονοματοποιήσεων (στοιχείων προφορικότητας) για μείωση της απόστασης ανάμεσα στους δημιουργούς των κειμένων και τους αναγνώστες. Ανάμειξη του (α) και του (β), του δευτερογενούς και του πρωτογενούς, του επίσημου και του ανεπίσημου	(β1) <i>Kill Shot, Money Ball</i> (β2) <i>βλέπουμε</i> <i>επίκτητη ανοσοανεπάρκεια, δεν είμαστε πραγματικά σίγουροι πώς να το αντιμετωπίσουμε</i> (β3) <i>Απλώς δεν ξέρουμε πώς να επιτεθούμε σε αυτό.</i> (Αντί για: <i>Παρατηρείται άγνοια των γιατρών απέναντι στην αντιμετώπιση της παρενέργειας των εμβολίων.</i>)
(γ) επίκληση σε οργανώσεις - εξουσιαστικές αρχές που νομιμοποιούν τα αντιεμβολιαστικά επιχειρήματα (καταφανής διακειμενικότητα)	<i>Americas Frontline Doctors</i> από το δημοσιογράφο, <i>μελέτη του Στάνφορντ</i> από τη Δρ. Eads
(δ) χρήση πληθώρας συσχετιστικών προτάσεων (σε ποσοστό 28,5%) που συσχετίζουν ρητά τα εμβόλια κατά της Covid - 19 με επιβλαβείς για τους	<i>η τρίτη δόση (φορέας) είναι η «φονική βολή (χαρακτηριστικό) Η επίκτητη ανοσοανεπάρκεια (έκτυπο) είναι παρενέργεια του εμβολίου</i>

ανθρώπους παρενέργειες, όπως το AIDS	(αξία)
(ε) χρήση ατεκμηρίωτων γενικευτικών υπερβολών που προκαταλαμβάνουν τον ακροαστή - αναγνώστη, χωρίς να του αφήνουν περιθώρια αμφισβήτησης των λεχθέντων (στο λόγο της Eads εμπεριέχεται και η φωνή που εκείνη θέλει να έχει ο αναγνώστης - ακροατής της, προετοιμάζοντας έτσι την αποκριματική στάση του, διαλογικότητα)	<i>Η πρωτεΐνη ακίδας στα εμβόλια CV19 για την οποία όλοι μιλούν, Γι' αυτό <u>οι εμβολιασμένοι είναι τόσο άρρωστοι.</u> Γι' αυτό <u>κυριαρχούν στα νοσοκομεία και για την ασθένεια Covid</u></i>
(στ) χρήση εννοιακών μεταφορών που δημιουργούν συναισθήματα	<i>Απλώς δεν ξέρουμε πώς να επιτεθούμε σε αυτό. (Ο ΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΧΘΡΟΣ), <u>της κατάρρευσης του ανοσοποιητικού (ΤΟ ΑΝΟΣΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΙΝΑΙ ΚΤΗΡΙΟ)</u></i>
(ζ) χρήση (ζ1) επιστημικής τροπικότητας (υποκειμενικής) που δηλώνει ισχυρή έως απόλυτη βεβαιότητα για την εμφάνιση AIDS στους εμβολιασμένους (οριστική έγκλιση και θα) (ζ2) δεοντικής τροπικότητας (αντικειμενικής) που δημιουργεί την αίσθηση του επείγοντος στους αναγνώστες (ζ3) αξιολογικής τροπικότητας που φανερώνει την αξιολογική στάση των ομιλητών απέναντι στα γεγονότα	<i>(ζ1) «America's Frontline Doctors: «<u>Το AIDS που σχετίζεται με τα εμβόλια θα χτυπήσει εκατομμύρια έως το φθινόπωρο</u>» (ζ2) <u>Πρέπει</u> (ενν. οι γιατροί) να βρουν άλλες εναλλακτικές λύσεις. (ζ3) <u>Είναι πολύ εντυπωσιακό</u> αυτό είναι <u>τόσο τρομακτικό</u> για εμάς στην ιατρική κοινότητα.</i>
(η) χρήση επαναλήψεων για επίταση του ισχυρισμού ότι σύμφωνα με τη μελέτη του Στάνφορντ, στο εμβόλιο εμπεριέχεται ο Lentivirus που προκαλεί AIDS	<i><u>Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο βλέπουμε</u> αυτοάνοση και νευροεκφυλιστική πτώση <u>Αυτός είναι ο λόγος</u> που αυτό είναι τόσο τρομακτικό για εμάς στην ιατρική κοινότητα.</i>
(θ) χρήση αριθμών	<i>κυρίως σε άτομα 18 έως 39 ετών. Και οι 40άρηδες και οι 50άρηδες Αυτό το κάνει εδώ και 25 χρόνια.</i>

(ι) χρήση κεφαλαίων γραμμάτων για έμφαση (στον αγγλικό τίτλο) χρήση έντονων (bold) γραμμάτων για έμφαση (στο ελληνικό άρθρο)	<i>America's Frontline Doctors Confirm: Vaccine-Related AIDS Will Hit MILLIONS By Fall</i> <i>Η Δρ Elizabeth Eads η οποία εντάχθηκε στους America's Frontline Doctors και προειδοποίησε ότι εκατομμύρια Αμερικανοί θα διαγνωστούν με AIDS.</i>
(κ) παράλληλη χρήση και άλλων σημειωτικών πόρων για την κατασκευή και διαπραγμάτευση του νοήματος, συνδυασμός σημειωτικών συστημάτων	εικόνες, βίντεο, υποβλητική κλασική μουσική κατά την παρουσίαση της είδησης

Πίνακας 21: Διαδικασίες με στόχο την κατασκευή και επικοινωνία του αντιεμβολιαστικού μηνύματος στο πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό.

Είναι αναγκαίο να επισημανθεί πως ο αναγνώστης του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό εκτίθεται σε αυτούς τους μηχανισμούς - διαδικασίες αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας όχι μεμονωμένα, μα συνδυαστικά - συνολικά. Οφείλει επομένως με προσοχή και υπομονή να τους αναγνωρίσει μέσω του μεθοδολογικού εργαλείου που προτείνεται, ώστε να τους φέρει στο προσκήνιο και τελικά να τους συνειδητοποιήσει και να τους εξετάσει κριτικά.

Έπειτα από την ανάλυση του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, ακολουθεί η ανάλυση του κειμένου που το ελέγχει, το οποίο εξετάζεται επίσης ως συμβάν γραμματισμού (ως δραστηριότητα δηλαδή που περιλαμβάνει και περιστρέφεται γύρω από γραπτά κείμενα), δημιουργώντας μία ενδιαφέρουσα αλυσίδα - αλληλουχία συμβάντων γραμματισμού.

5.1.2 Το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο

Το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο συντάχθηκε από τον ελεγκτή γεγονότων της ιστοσελίδας *EllinikaHoaxes.gr* κ. Ανδρόνικο Κουτρούμπη και δημοσιεύτηκε

στην εν λόγω ιστοσελίδα και τα κοινωνικά της δίκτυα στις 27 Απριλίου του 2022.³⁷

Το κείμενο τιτλοφορείται:

(85) *Ψευδής ισχυρισμός ότι ο εμβολιασμός κατά της COVID-19 θα προκαλέσει επιδημία AIDS μέχρι το φθινόπωρο.*

5.1.2.1 Πλαίσιο Κουλτούρας - Πλαίσιο Περίστασης

Λόγω της μικρής χρονικής απόστασης ανάμεσα στη δημοσίευση των δύο κειμένων (μικρότερης του ενός μήνα), τα πλαίσια κουλτούρας και περίστασης παραμένουν τα ίδια.

5.1.2.2 Θέμα (τι) - Τόνος (ποιος) - Τρόπος (πώς)

Θέμα του κειμένου που πραγματοποιεί τον έλεγχο είναι η αποκατάσταση της αλήθειας ως προς το δημοσίευμα της ιστοσελίδας *pronews.gr*, το οποίο υποστηρίζει ότι εκατομμύρια Αμερικανοί θα νοσήσουν από AIDS μέχρι το φθινόπωρο του 2022 εξαιτίας των εμβολίων κατά της Covid - 19 και πως η αναμνηστική δόση θα οδηγήσει σε ακόμη χειρότερη καταστολή του ανοσοποιητικού τους συστήματος, βάσει πάντοτε των δηλώσεων της γιατρού Δρος Elizabeth Eads στον δημοσιογράφο Greg Hunter.

Οι παραπάνω ισχυρισμοί ελέγχονται ως παραπληροφορητικοί και ψευδοεπιστημονικοί, καθώς δεν υφίστανται επιστημονικά τεκμήρια που να συνδέουν τα εμβόλια κατά της Covid - 19 με το AIDS. Η Δρ. Eads έχει μεγάλο ιστορικό ως προς τη διακίνηση παραπληροφορητικών ειδήσεων σχετικών με τον κορωνοϊό, ενώ οι δηλώσεις της φιλοξενούνται σε αμφιλεγόμενης αξιοπιστίας ιστοσελίδες, όπως το *USAWatchdog.com* και το *TheTrueReporter.com*. Η μελέτη του Στάνφορντ, στην οποία εκείνη παραπέμπει για να τεκμηριώσει τους ισχυρισμούς της, δεν υφίσταται στην πραγματικότητα, ενώ οι δηλώσεις της βρίθουν επιστημονικών ανακρίβειών και καθίστανται αναληθείς, συμπεράσμα στο οποίο καταλήγουν και διεθνή πρακτορεία ελέγχου γεγονότων.

Οι συμμετέχοντες στο κείμενο συνδέονται με την ιδιότητά τους ως ανθρώπων που αντιμετωπίζουν την απειλή του Covid – 19 και ειδικότερα για τους γιατρούς με

---

³⁷ Το κείμενο παρατίθεται ολόκληρο στο παράρτημα. Η ιστοσελίδα *EllinikaHoaxes.gr* δεν παρέχει τη δυνατότητα σχολιασμού κάτω από την εκάστοτε δημοσίευση. Ως εκ τούτου, τα σχόλια που αναλύονται είναι παρμένα από τη δημόσια κοινοποίηση της δημοσίευσης στη σελίδα του Facebook: *Ελληνικά Hoaxes*. Η επιλογή του δείγματος των σχολίων προς ανάλυση έγινε τυχαία. Διατηρείται αυθεντική η ορθογραφία και η στίξη των σχολίων.

την ιδιότητά τους ως ενεργά μαχόμενων ενάντια στη νόσο. Τα μέσα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για την κατασκευή και διαπραγμάτευση των νοημάτων του είναι η γραπτή γλώσσα σε συνδυασμό με εικόνες και βίντεο, τα οποία ενισχύουν τη θέση που υποστηρίζει και θεμελιώνουν την επιχειρηματολογία του.

Ο συγγραφέας βασίζεται στο σχεδιασμένο (το δοσμένο, την ήδη διαμορφωμένη κατάσταση) για τη συγγραφή του κειμένου του. Γνωρίζει πως τα τελευταία χρόνια ποικίλες θεωρίες συνωμοσίας έχουν διατυπωθεί και προωθηθεί μέσω διαδικτύου, με μία από αυτές να διατείνεται πως τα εμβόλια καθίστανται επιβλαβή για τον άνθρωπο, αντί να τον προστατεύουν. Οι θεωρίες συνωμοσίας ανέκαθεν είλκυαν μία μερίδα του πληθυσμού λόγω της αποκλίνουσας φύσης τους και η περίπτωση των εμβολίων κατά της Covid - 19 δεν αποτελεί εξαίρεση. Παράλληλα με την επίγνωση της ύπαρξης θεωριών συνωμοσίας, ο συγγραφέας λαμβάνει υπόψη του την προγενέστερη δράση των κοινωνικών συμμετεχόντων του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, προτού περάσει στη σύνθεση του δικού του κειμένου. Στη φάση του σχεδιασμού (του διαμορφούμενου) εμπεριέχεται η συγκέντρωση των πηγών που αποδεικνύουν την αλήθεια ή την αναλήθεια των ισχυρισμών του ελεγχόμενου ως παραπληροφορητικού κειμένου και η διαδικασία συγγραφής του κειμένου που ασκεί τον έλεγχο, ενώ στο ανασχεδιασμένο (το διαμορφωμένο που ανανεώνει το δοσμένο) ανήκει το τελικό δημοσιευμένο κείμενο στην ιστοσελίδα *EllinikaHoaxes.gr*, το οποίο διατίθεται στους αναγνώστες προς ανάγνωση.

5.1.2.3 Ιεραρχία και αναπαράσταση των κοινωνικών συμμετεχόντων

Η ιεραρχία των κοινωνικών συμμετεχόντων του παρόντος κειμένου είναι σαφής. Στην κορυφή βρίσκονται οι επιστήμονες, επιδημιολόγοι και γιατροί, ειδήμονες σε θέματα σχετικά με τον Covid - 19. Στη μέση οι δημοσιογράφοι και ελεγκτές γεγονότων ως διαμεσολαβητές των ειδήσεων και πιο κάτω οι αναγνώστες των δημοσιογραφικών κειμένων, πολίτες που ενδιαφέρονται για την επαρκή ενημέρωσή τους σχετικά με τα εμβόλια.

Η αναπαράσταση των κοινωνικών συμμετεχόντων διαφέρει εν μέρει από το ελεγχόμενο ως παραπληροφορητικό κείμενο:

Η Dr. Elizabeth Eads αναπαρίσταται εξειδικευμένη, προσωποποιημένη, υπερπροσδιορισμένη (είναι οστεοπαθητική ιατρός που εργάζεται σε νοσοκομεία και

διδάσκει σε Πανεπιστήμιο της Φλόριντα των ΗΠΑ.), συνδεδεμένη με τους παραπληροφορητές και τους αντιεμβολιαστές, αποσυνδεδεμένη από την υπόλοιπη επιστημονική κοινότητα, ενεργή και δρώσα εντασσόμενη στο κείμενο. Ο προσδιορισμός της Δρος Eads είναι ακόμα μεγαλύτερος στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο από το κείμενο που ελέγχεται, καθώς εμπλουτίζεται με υπερσυνδέσμους (hyperlinks) που οδηγούν τον αναγνώστη σε ιστοσελίδες με περισσότερες πληροφορίες για την εν λόγω γιατρό. Αποδεικνύεται πως πράγματι επαγγέλλεται γιατρός που εργάζεται σε νοσοκομείο και διδάσκει στο Πανεπιστήμιο της Πολιτείας της Φλόριντα. Η ιδιότητά της παρ' όλα αυτά δεν την εμποδίζει από το να διατυπώσει παραπληροφορητικούς ισχυρισμούς σχετικά με τα εμβόλια. Η διαφορετική αναπαράσταση της Δρος Eads στα δύο κείμενα συνοψίζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Αναπαράσταση της Δρος Eads στα δύο κείμενα	
Κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό:	Κείμενο που ασκεί τον έλεγχο:
εξειδικευμένη	εξειδικευμένη
προσωποποιημένη	προσωποποιημένη
υπερπροσδιορισμένη	υπερπροσδιορισμένη (χρήση υπερσυνδέσμων για τη διασταύρωση των πληροφοριών)
γιατρός συνδεδεμένη με την επιστημονική κοινότητα	συνδεδεμένη με τους συνωμοσιολόγους και αποσυνδεδεμένη από την υπόλοιπη επιστημονική κοινότητα
ενεργή	ενεργή
δρώσα εντασσόμενη	δρώσα εντασσόμενη

Πίνακας 22: Η αναπαράσταση της Δρος. Eads στα δύο κείμενα.

Ο κ. Κουτρούμπελης αναπαρίσταται στο κυρίως κείμενο ως μέλος του επιτελείου των *Ellinika Hoaxes*. Το επιτελείο με τη σειρά του αναπαρίσταται γενικευμένο, προσωποποιημένο, μη προσδιορισμένο, συνδεδεμένο (μέσω προσωπικής δείξης α' πληθυντικού προσώπου: *έχουμε γράψει, όπως έχουμε αναφέρει*) ενεργό και δρών εντασσόμενο στο κείμενο. Μετά την ολοκλήρωση του κειμένου, γίνεται υπερπροσδιοριστική αναφορά στον συγγραφέα του, αφού παρατίθεται ένα σύντομο βιογραφικό του, με σκοπό ο αναγνώστης να αποκτήσει παραπάνω γνώσεις για την προγενέστερη δράση του και το δημοσιογραφικό του προφίλ (σπουδές, δραστηριότητα). Κάτι ανάλογο δεν πραγματοποιείται στο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό (δεν αναφέρεται εξειδικευτικά και υπερπροσδιοριστικά ο συγγραφέας του άρθρου του *pronews.gr*, παρά απαντά γενικευτικά και μη προσδιορισμένα η ονομασία *Newsroom*).

Ο Robert F. Kennedy Jr. αναπαρίσταται εξειδικευμένος, προσωποποιημένος, υπερπροσδιορισμένος (*αντιεμβολιαστής*), συνδεδεμένος με τους αντιεμβολιαστές και τη Δρ. Eads, αδρανοποιημένος και δρών εντασσόμενος στο κείμενο.

Οι ιστοσελίδες *TheTrueReporter.com* και *USAWatchdog.com* αναπαρίστανται εξειδικευμένες, μη προσωποποιημένες (αντικειμενική αναφορά μέσω μετωνυμίας), υπερπροσδιορισμένες, συνδεδεμένες ως αμφιλεγόμενες και αναξιόπιστες, ενεργές και εντασσόμενες στο κείμενο. Ο δημοσιογράφος Greg Hunter που πραγματοποίησε τη συνέντευξη με τη Δρ. Eads είναι αποκλεισμένος από το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, καθώς δεν αναφέρεται καθόλου σε αυτό.

Ο καθηγητής του Stanford Scott Boyd αναπαρίσταται εξειδικευμένος (μέσω υπερσυνδέσμου ο αναγνώστης μαθαίνει το όνομά του), προσωποποιημένος, σκόπιμα υπερπροσδιορισμένος ως άτομο σε θέση βαρύνουσας σημασίας για να κρίνει την αξιοπιστία των ισχυρισμών της Δρος Eads (*καθηγητής παθολογίας του Πανεπιστημίου του Stanford*), συνδεδεμένος με την υπόλοιπη επιστημονική κοινότητα, ενεργός και δρών εντασσόμενος στο κείμενο.

Η επιστημονική - ιατρική κοινότητα αναπαρίσταται γενικευμένη, προσωποποιημένη, προσδιορισμένη, συνδεδεμένη, ενεργή και δρώσα εντασσόμενη στο κείμενο, ενώ οι εμβολιασμένοι και οι ανεμβολίαστοι αναπαρίστανται γενικευμένοι, προσωποποιημένοι, προσδιορισμένοι, αποσυνδεδεμένοι μεταξύ τους, οι μιν ωφελούμενοι, οι δε σε κίνδυνο και εντασσόμενοι στο κείμενο.

Οι America's Frontline Doctors (AFD), αναπαρίσταται εξειδικευμένοι, μη προσωποποιημένοι (αντικειμενική αναφορά μέσω μετωνυμίας (*η οργάνωση AFD αναφέρει τη Δρ. Eads στην ιστοσελίδα*)), προσδιορισμένοι, συνδεδεμένοι μεταξύ τους, ενεργοί και δρώντες εντασσόμενοι στο κείμενο.

Τα διεθνή πρακτορεία ελέγχου γεγονότων *AFP* και *The Dispatch* αναπαρίστανται εξειδικευμένα, προσωποποιημένα, υπερπροσδιορισμένα, συνδεδεμένα μεταξύ τους, ενεργά και δρώντα εντασσόμενα στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο.

5.1.2.4 Ρητορικές - Ρητορικοί Τόποι

Η ρητορική που εδραιώνεται στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο είναι η ρητορική νομιμοποίησης της ασφάλειας των εμβολίων και της αποτελεσματικότητας της ενισχυτικής τρίτης δόσης, η οποία πραγματώνεται μέσω *ορθολογικοποίησης*

(rationalization) με την παράθεση πορισμάτων επιστημονικών ερευνών σχετικών με τα εμβόλια σε *υπερσυνδέσμους* (hyperlinks):

(86) *ο εμβολιασμός κατά της COVID-19 δεν έχει καμιά σχέση με αντίστοιχους ιούς*. (εννοείται AIDS)

(87) *έχει διαπιστωθεί ότι η τρίτη δόση ενισχύει την άμυνα κατά της COVID-19*.

[υλική πρόταση που συσχετίζει ρητά την τρίτη δόση με ενίσχυση της άμυνας κατά της Covid -19, μέσω ενεργητικής σύνταξης και οριστικής έγκλισης (βεβαιότητα ως προς την επιστημική τροπικότητα)]

σε συνδυασμό με τη ρητορική της αντίστασης απέναντι στους ισχυρισμούς που διατυπώνονται στο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό:

(88) *Πρόκειται για αβάσιμη άποψη της Dr. Elizabeth Eads.*

Η ρητορική της αντίστασης πραγματώνεται ενίοτε και μέσω άμεσης *αναφοράς σε εξουσιοδοτικές αρχές* (authorization), όπως τα πρακτορεία ελέγχου γεγονότων AFP και *The Dispatch*:

(89) *οι ομάδες ελέγχου γεγονότων των AFP και The Dispatch, και όλοι οι ειδικοί τους χαρακτήρισαν από αβάσιμους μέχρι και καθαρά ψευδείς.*

Η ιδεολογία που βρίσκεται πίσω από το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο είναι η επιστημονική ορθολογική ιδεολογία. Τα εμβόλια έχουν αποδειχθεί ο αποτελεσματικότερος τρόπος καταπολέμησης των παθογόνων μικροοργανισμών στην ιστορία και η περίπτωση του Covid – 19 δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση.

Ο ρητορικός τόπος του κειμένου που πραγματοποιεί τον έλεγχο είναι ο τόπος *pro bono publico* (για το καλό όλων). Η παράθεση στοιχείων από ποικίλες επιστημονικές έρευνες και άρθρα τίθεται στην υπηρεσία των ανθρώπων που επιθυμούν να ενημερωθούν αξιόπιστα για την ασφάλεια και την αποτελεσματικότητα των εμβολίων.

5.1.2.5 Ταυτότητες

Η ταυτότητα που διεκδικεί για τον εαυτό του ο συγγραφέας του κειμένου που ασκεί τον έλεγχο είναι αυτή του σχολαστικού ελεγκτή γεγονότων, του επιστημονικού δημοσιογράφου που αναζητά την αλήθεια με σκοπό να τη γνωστοποιήσει στο ευρύτερο κοινό και του προασπιστή της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητας των εμβολίων απέναντι στην αντιεμβολιαστική ρητορική.

5.1.2.6 Κειμενικό Είδος / Είδη Προτάσεων

Το κειμενικά είδη στα οποία εντάσσεται το κείμενο που ασκεί τον έλεγχο είναι αυτά της αναφοράς γεγονότων, της εξήγησης και της έκθεσης, αφού έπειτα από την αρχική παράθεση της είδησης που ελέγχεται ως παραπληροφορητική, εξηγούνται οι λόγοι που την καθιστούν αναξιόπιστη (οι οποίοι περιλαμβάνουν παραπομπές σε πορίσματα επιστημονικών ερευνών), στο πλαίσιο ενός ευρύτερου επιχειρήματος του συγγραφέα υπέρ της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητας των εμβολίων. Επίσης, στην αρχή του κειμένου συντελείται μία αναδιήγηση της προηγούμενης δράσης της Δρος Eads και των ιστοσελίδων που φιλοξενούν δηλώσεις της, με στόχο τη δημιουργία υποβάθρου στους αναγνώστες.³⁸ Τα είδη των προτάσεων που απαντούν στο κείμενο τεκμηριώνουν τα κειμενικά είδη στα οποία αυτό εντάσσεται. Συγκεκριμένα, στο κείμενο συναντώνται προτάσεις:

υλικές με ρήματα όπως *σώζω, ενισχύω, εργάζομαι, διδάσκω, γράφω*:

(90) η πρακτική (ενν. του εμβολιασμού, δράστης) έσωσε αναρίθμητες ζωές (στόχος) διεθνώς, [υλική πρόταση που δηλώνει ρητά πως ο εμβολιασμός κατά της Covid -19 είναι αποτελεσματικός και ασφαλής]

(91) η τρίτη δόση (δράστης) ενισχύει την άμυνα κατά της COVID-19 (στόχος) [υλική πρόταση που δηλώνει ρητά με ενεργητική σύνταξη και οριστική έγκλιση (μεγάλη βεβαιότητα) τη λειτουργία και αποτελεσματικότητα των εμβολίων]

συσχετιστικές με τα ρήματα *είμαι, σχετίζομαι, συνιστώ, αποτελώ, χαρακτηρίζω*:

(92) Ο εν λόγω ισχυρισμός (φορέας) ωστόσο συνιστά παραπληροφόρηση (χαρακτηριστικό). [απόδοσης χαρακτηριστικού]

(93) τους οποίους (ενν. ισχυρισμούς, φορέας) και χαρακτήρισε τελείως ανακριβείς και παράλογους (χαρακτηριστικό).

[απόδοσης των χαρακτηριστικών της ανακρίβειας και του παραλογισμού στους ισχυρισμούς της Δρος Eads από τον καθηγητή παθολογίας του Πανεπιστημίου του Stanford Scott Boyd]

---

³⁸ Την αναδιήγηση κατευθύνουν ημερομηνίες που τοποθετούν τα γεγονότα στον άξονα του χρόνου:

α. από την αρχή της πανδημίας της COVID-19, είχε εκφράσει συνωμοσιολογικές απόψεις που αντιτίθονταν στην ομοφωνία της επιστημονικής κοινότητας

β. τον Μάιο του 2020, η Dr. Eads είχε ισχυριστεί ότι τα mRNA εμβόλια είναι αποτυχημένα και ανασφαλή

γ. γράφοντας τον Αύγουστο του 2021 ότι ο κορωνοϊός SARS-CoV-2 δεν υπάρχει καν

(94) η περιγραφή ενσωμάτωσης του mRNA του φακοϊού στο ανθρώπινο DNA (φορέας) είναι βιολογικά λανθασμένη (χαρακτηριστικό) [απόδοσης χαρακτηριστικού πρόταση που δηλώνει ρητά ότι ο λόγος της Δρος Eads περιέχει επιστημονικές ανακρίβειες]

(95) η πρωτεΐνη ακίδα του κορωνοϊού SARS-CoV-2 (έκτυπο) δεν είναι φακοϊός (αξία) [ταυτοποιητική πρόταση που αποσυνδέει την πρωτεΐνη ακίδα του κορωνοϊού από το προσεχές γένος των φακοϊών, σε αντίθεση με τις δηλώσεις της Δρος Eads]

λεκτικές με τα ρήματα τοποθετούμαι, εκφράζω, ισχυρίζομαι, δηλώνω:

(96) είχε τοποθετηθεί (Δρ. Eads, λέγων) φανατικά κατά των mRNA εμβολίων (η Δρ. Eads, λέγων) είχε εκφράσει συνωμοσιολογικές απόψεις που αντιτίθονταν στην ομοφωνία της επιστημονικής κοινότητας.

(97) Ο καθηγητής παθολογίας του Πανεπιστημίου του Stanford (λέγων), δήλωσε ... ότι δεν υπάρχει μελέτη από το Πανεπιστήμιό του που να υποστηρίζει τους ισχυρισμούς της Dr. Eads.

νοητικές με τα ρήματα εντοπίζω, διαπιστώνω, εξετάζω, επαληθεύω και αποδεικνύω:

(98) (ενν. εμείς αισθανόμενοι) δεν εντοπίσαμε καμιά σχετική μελέτη (φαινόμενο) από ερευνητές του Πανεπιστημίου του Stanford. [νοητική, γνώσης]

(99) εκτενέστατων μελετών (αισθανόμενοι δράστες οι επιστήμονες που πραγματοποίησαν τις μελέτες), που επαλήθευσαν τη γενικευμένη ασφάλεια του εμβολιασμού (φαινόμενο 1, στόχος 1) και απέδειξαν ότι η πρακτική έσωσε αναρίθμητες ζωές (φαινόμενο 2, στόχος 2) [νοητική γνώσης υλική]

και υπαρκτικές με το ρήμα υπάρχει:

(100) αντίστοιχη μελέτη (υπάρχων) δεν υπάρχει,

[υπαρκτική πρόταση που δηλώνει ρητά μέσω άρνησης τη μη ύπαρξη μελέτης από το πανεπιστήμιο του Στάνφορντ που επικαλείται η Δρ. Eads]

Από τα 118 ρήματα που απαντούν στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο, τα 60 πραγματώνουν προτάσεις υλικές (50,8%), τα 22 συσχετιστικές (18,6%), τα 20 λεκτικές (16,9%), τα 10 νοητικές (8,4%), και τα 6 υπαρκτικές (5%).

Οι συσχετιστικές προτάσεις είναι οι δεύτερες πιο συχνές και στα δύο κείμενα (μετά τις υλικές), κάτι που πιθανώς εξηγείται από το είδος του λόγου στο οποίο εντάσσονται (επιστημονικός λόγος), ενώ το υψηλό ποσοστό λεκτικών προτάσεων στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο δύναται να εξηγηθεί ίσως λόγω της υψηλής καταφανούς διακειμενικότητας που απαντά σε αυτό, με αλληπάλληλες παραπομπές

σε πηγές που τεκμηριώνουν τους ισχυρισμούς του συγγραφέα και στηρίζουν την επιχειρηματολογία του. Η γλώσσα χρησιμοποιείται περισσότερο συχνά για να αναπαραστήσει δράσεις και γεγονότα του πραγματικού κόσμου, για να συσχετίσει μεταξύ τους έννοιες και για να εκφράσει νοητικές διεργασίες και συναισθήματα.

5.1.2.7 Περικείμενο

Στο άμεσο συγκείμενο του κειμένου που πραγματοποιεί τον έλεγχο, εντοπίζεται το λογότυπο του *Διεθνούς Δικτύου Ελέγχου Γεγονότων* (International Fact - Checking Network), το οποίο πιστοποιεί ότι η ιστοσελίδα *EllinikaHoaxes.gr* είναι πολιτικά ανεξάρτητη και καθ' όλα νόμιμη στην πραγματοποίηση του έργου ελέγχου γεγονότων. Στο περιθώριο του κυρίως κειμένου εντοπίζονται διαφημίσεις και άλλα πρόσφατα δημοσιευμένα άρθρα της ιστοσελίδας.

Όσον αφορά το γνωσιακό περικείμενο, στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο αφιερώνονται πέντε παράγραφοι, οι οποίες παρέχουν πληροφορίες στον αναγνώστη για την προηγούμενη δράση:

(α) της Δρος Eads,

(β) των ιστοσελίδων που φιλοξενούν τις δηλώσεις της,

(γ) της οργάνωσης *Americas Frontline Doctors*, στην οποία η Δρ. Eads παρουσιάζεται ότι ανήκει, πριν από τη μία προς μία κατάρριψη των ισχυρισμών της γιατρού.

Με αυτόν τον τρόπο, επιχειρείται να δημιουργηθεί ένα *υπόβαθρο* (background) στους αναγνώστες και μία αίσθηση αναμονής για τις παραπληροφορητικές δηλώσεις που υποστηρίζονται στο κείμενο που ελέγχεται. Η προγενέστερη δράση της Δρος Eads θεωρείται τόσο σημαντική από τον συγγραφέα του κειμένου που ασκεί τον έλεγχο, ώστε να συμπεριληφθεί και στο τελικό επιχείρημα κατάρριψης των ισχυρισμών της (στα συμπεράσματα). Στο γνωσιακό περικείμενο εντάσσεται επίσης η γνώση των αναγνωστών για την προηγούμενη δράση των *EllinikaHoaxes.gr* ως ιστοσελίδας ελέγχου γεγονότων, η οποία εμπλουτίζεται μέσω των παραπομπών που οδηγούν σε προηγούμενες δημοσιεύσεις της.

Στο πολιτισμικό περικείμενο του παρόντος κειμένου εντάσσονται οι γνώσεις των πολιτών για την ύπαρξη υποστηρικτών θεωριών συνωμοσίας γενικότερα και υπέρμαχων του αντιεμβολιαστικού κινήματος ειδικότερα, οι οποίοι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να κοινοποιήσουν τις θέσεις τους, αλλά και για να ασκήσουν επιρροή

σε ένα ευρύτερο κοινό. Στο πολιτισμικό περικείμενο εντάσσεται επίσης ο γενικότερος δημόσιος διάλογος για την πανδημία, την καραντίνα, τα εμβόλια και την αποτελεσματικότητά τους στην προσπάθεια καταπολέμησης του ιού.

5.1.2.8 Διαλογικότητα

Διαλογικότητα απαντά και στον λόγο του κ. Κουτρούμπη, από τη στιγμή που μέσα στη δική του φωνή συμπεριλαμβάνεται η φωνή που επιθυμεί να έχουν οι αναγνώστες του. Με την παράθεση επιστημονικών τεκμηρίων που αποδεικνύουν την κατάρριψη των ισχυρισμών που ελέγχονται ως παραπληροφορητικοί, δίνονται απαντήσεις σε ερωτήσεις που πιθανώς θα είχε ο εγγράμματος και με επιθυμία για επιστημονική ενημέρωση αναγνώστης. Ο συγγραφέας καλεί τους αναγνώστες να λάβουν υπόψη τα τελευταία επιστημονικά ευρήματα που σχετίζονται με τα εμβόλια και αποδεικνύουν πως είναι ασφαλή. Τους λαμβάνει υπόψη του όταν μιλά και πλάθει το λόγο του ανάλογα, τοποθετώντας τους σε συγκεκριμένη θέση και προσδοκώντας από μέρους τους συγκεκριμένες αποκριματικές στάσεις.

5.1.2.9 Πρωτογενής Λόγος - Δευτερογενείς λόγοι

Στο πρώτο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο, εντοπίζονται κυρίως στοιχεία δευτερογενών λόγων όπως:

(α) επιστημονικό λεξιλόγιο:

(101) *οστεοπαθητική ιατρός, φακοϊούς, παθήσεις prion, AIDS, αποβεί σωτήρια, DNA*

(β) αρχαιοπρεπείς λέξεις και φράσεις:

(102) *ομοφωνία της επιστημονικής κοινότητας, η εν λόγω πρακτική, αποβεί σωτήρια, τα εν λόγω δημοσιεύματα*

(γ) στερεότυπες μεταβάσεις:

(103) *είναι σκόπιμο να αναφερθεί*

(δ) μακροπερίοδος, υποταγμένος, προσχεδιασμένος λόγος:

(104) *Ωστόσο, η Dr. Eads εξακολούθησε να δημοσιεύει ολόένα και πιο αβάσιμες απόψεις, γράφοντας τον Αύγουστο του 2021 ότι ο κορωνοϊός SARS-CoV-2 δεν υπάρχει καν, καθώς δεν έχει απομονωθεί ποτέ.*

αλλά και ορισμένα στοιχεία πρωτογενούς Λόγου:

(105) *δήθεν, φανατικά, σκοτώσει*

Το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο είναι εκτενέστερο από το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, καθώς επιθυμεί να εξετάσει την εγκυρότητα της είδησης που επικοινωνείται, αλλά και επιπρόσθετα να παράσχει στους αναγνώστες του παραπάνω πληροφορίες σχετικά με την πανδημία και την αντιμετώπισή της μέσω των εμβολίων.

Ακριβώς μετά τον τίτλο του κειμένου και πριν την έναρξη του κυρίως κειμένου παρατίθεται μία σύνοψη του άρθρου που ασκεί τον έλεγχο με τα διαλογικά δίπολα (Ισχυρισμός 1 - Συμπέρασμα 1, Ισχυρισμός 2 - Συμπέρασμα 2), στα οποία διατυπώνονται συνοπτικά οι ισχυρισμοί του κειμένου που ελέγχεται και το τι ισχύει στην πραγματικότητα, έπειτα από τον έλεγχο που ασκείται. Με αυτόν τον τρόπο ο αναγνώστης προϋδεάζεται για το περιεχόμενο του άρθρου ελέγχου, προτού προχωρήσει στην πλήρη ανάγνωσή του.

Ο έλεγχος πραγματοποιείται σε δύο διακριτά στάδια, τα οποία τιτλοφορούνται ως εξής:

Τι ισχύει

Συμπέρασμα

Προς το τέλος του κειμένου που ασκεί τον έλεγχο ανασκευάζεται το περιεχόμενο του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό:

(106) «Αντιθέτως, όπως έχουμε γράψει και στο παρελθόν, η COVID-19 μπορεί να προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στο ανοσοποιητικό σύστημα σε βάθος τουλάχιστον 8 μηνών, ακόμη και αν η αρχική νόσηση είναι ήπια.»

(107) οι επίμαχοι ισχυρισμοί της Dr. Eads, έχουν εξεταστεί από σειρά ειδικών και όλοι οι ειδικοί τους χαρακτήρισαν από αβάσιμους μέχρι και καθαρά ψευδείς.

Η αποκατεστημένη αλήθεια δεν διατυπώνεται άπαξ στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, αλλά επαναλαμβάνεται τρεις φορές (στο συμπέρασμα της σύνοψης, στην εισαγωγή και στο καταληκτικό συμπέρασμα).

5.1.2.10 Μεταβιβαστικότητα - Μεταφορές

Μέσω ενεργητικών ή παθητικών συντάξεων, οριστικής έγκλισης (δηλώνει βεβαιότητα) και αμαρκάριστων θεμάτων (που ταυτίζονται δηλαδή με το υποκείμενο της πρότασης) δηλώνεται ρητά πως οι ισχυρισμοί που διατυπώνονται στο κείμενο που ελέγχεται δεν ευσταθούν:

(108) *όλοι οι ειδικοί (δράστες) τους (φορέας - στόχος 1) χαρακτήρισαν από αβάσιμους μέχρι και καθαρά ψευδείς (χαρακτηριστικό - στόχος 2).*

[υλική - συσχετιστική πρόταση με ενεργητική σύνταξη και οριστική έγκλιση που αποδίδει στους ισχυρισμούς της Δρος Eads τα χαρακτηριστικά της αναξιοπιστίας και της αναλήθειας]

(109) *οι επίμαχοι ισχυρισμοί της Dr. Eads (στόχος), έχουν εξεταστεί από σειρά ειδικών (δράστες)*

(110) *η Dr. Eads (δράστης) εξακολούθησε να δημοσιεύει ολοένα και πιο αβάσιμες απόψεις (στόχος)*

Στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο εντοπίζονται συχνά ονοματοποιήσεις, έναντι ρηματικών συντάξεων:

(111) *Ψευδής ισχυρισμός ότι ο εμβολιασμός κατά της COVID-19 θα προκαλέσει επιδημία AIDS μέχρι το φθινόπωρο.*

(112) *Μεγάλη αναπαραγωγή σε ιστολόγια του ελληνικού διαδικτύου*

(113) *δεν υπάρχει καμιά τέτοια ένδειξη*

(114) *Αντίθετα με την αναφορά της Dr. Eads*

(115) *στην εμφάνιση AIDS στους εμβολιασμένους.*

(116) *πρόκειται για διαστρέβλωση των εν λόγω δεδομένων*

(117) *δήθεν πρόκλησης AIDS λόγω του εμβολιασμού.*

(118) *Αντίθετα με την αναφορά της Dr. Eads*

κάτι που προσιδιάζει σε γραπτό, αποστασιοποιημένο (με μικρότερη εμπλοκή του συγγραφέα), προσχεδιασμένο λόγο και περισσότερο ουδέτερο ύφος (χωρίς να επιθυμεί έντονα την εμπλοκή στο κείμενο και την αλληλεπίδραση με τους αναγνώστες). Οι ονοματοποιήσεις πυκνώνουν τον λόγο και υποβοηθούν τη διακριτή κατηγοριοποίηση - συστηματοποίηση των γεγονότων στον νου των αναγνωστών του κειμένου που πραγματοποιεί τον έλεγχο. Στο πρώτο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο εντοπίζονται σημαντικά περισσότερες ονοματοποιήσεις από το κείμενο που ελέγχεται και από τα σχόλια (28,8% έναντι 6,3% και 6,4% αντίστοιχα), κάτι που φανερώνει το περισσότερο αποστασιοποιημένο ύφος του.

Εννοιακές μεταφορές εντοπίζονται και στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, για τον εμπλουτισμό του επιστημονικού ύφους ενίοτε με αναλογικά - εικονοπλαστικά - συναισθηματικά στοιχεία.

- (α) Η ΑΠΟΨΗ ΕΙΝΑΙ ΚΤΗΡΙΟ (*αβάσιμη άποψη*)
- (β) ΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΕΙΝΑΙ ΑΙΤΙΟ ΜΑΧΗΣ - ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗΣ (*οι επίμαχοι ισχυρισμοί της Dr. Eads, έχουν εξεταστεί από σειρά ειδικών*)
- (γ) ΟΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΖΩΝΤΑΝΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΟΥ ΑΝΑΠΑΡΑΓΕΤΑΙ (*Μεγάλη αναπαραγωγή σε ιστολόγια του ελληνικού διαδικτύου γνώρισαν δηλώσεις της Dr. Elizabeth Eads*)

5.1.2.11 Τροπικότητα - Γλωσσικές Πράξεις - Δείξη

Ως προς την επιστημική τροπικότητα, παρουσιάζεται απολύτως βέβαιο το ότι οι ισχυρισμοί του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό δεν ισχύουν. Δεν υφίσταται μετριασμός με κάποιον μετριαστικό δείκτη (*πιθανώς, ενδέχεται να*):

(119) Είναι ψευδής ο ισχυρισμός ότι εκατομμύρια άτομα θα αντιμετωπίσουν AIDS μέχρι το φθινόπωρο.

Δεοντική τροπικότητα από την άλλη, εμφανίζεται με τη χρήση υποτακτικής για την επισήμανση αναγκαιότητας αναφοράς ενός γεγονότος:

(120) είναι σκόπιμο να αναφέρουμε

Έντονη αξιολογική τροπικότητα τέλος απαντά στο πρώτο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, κυρίως με τη χρήση επιθέτων και επιρρημάτων που μειώνουν την αξιοπιστία των δηλώσεων της γιατρού Eads:

(121) επίμαχοι ισχυρισμοί, αβάσιμη άποψη, καθαρά ψευδείς, είχε τοποθετηθεί φανατικά κατά των mRNA εμβολίων, αμφιλεγόμενη ιστοσελίδα

(122) η εν λόγω πρακτική (τρίτη δόση) μπορεί να αποβεί σωτήρια

Στο πρώτο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο πραγματώνεται η έμμεση κατευθυντική γλωσσική πράξη παραίνεσης του πληθυσμού να εμβολιαστεί και μάλιστα και με όλες τις προβλεπόμενες δόσεις. Η γλωσσική αυτή πράξη υλοποιείται γλωσσικά μέσω αποφάνσεων που αποκαθιστούν την αποδοτικότητα των εμβολίων:

(123) έχει διαπιστωθεί ότι η τρίτη δόση ενισχύει την άμυνα κατά της COVID-19, ακόμη περισσότερο σε σχέση με την παροχή δύο δόσεων.

(124) Ειδικά για τους ανοσοκατεσταλμένους, η εν λόγω πρακτική μπορεί να αποβεί σωτήρια.

Μέσω προσωπικής δείξης (εμείς α' πληθυντικό - αυτοί γ' ενικό σε τρεις διαφορετικές περιπτώσεις), το επιτελείο της ιστοσελίδας *EllinikaHoaxes.gr*, διαφοροποιείται ρητά από τους υποστηρικτές της αντιεμβολιαστικής ιδεολογίας: τη Δρ. Eads, τις

ιστοσελίδες *TheTrueReporter.com* και *USAWatchdog.com* και την οργάνωση *America's Frontline Doctors*.

5.1.2.12 Οργάνωση των πληροφοριών

Στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο, εντοπίζονται ενίοτε μαρκαρισμένα θέματα που εστιάζουν σε καταστασιακές πληροφορίες των συμβάντων, όπως ο χρόνος, ενώ στις υπόλοιπες περιπτώσεις τα αμαρκάριστα θέματα προβάλλουν τους δράστες των διαδικασιών που πραγματοποιούνται και τα ρήματα παρέχουν τις καινούργιες πληροφορίες για αυτά, σχολιάζοντάς τα:

(125) από την αρχή της πανδημίας της COVID-19 (μαρκαρισμένο θέμα) **είχε εκφράσει συνωμοσιολογικές απόψεις** (ρήμα)

[εστίαση στο χρονικό διάστημα κατά το οποίο η Δρ. Eads εκφράζει συνωμοσιολογικούς ισχυρισμούς, ώστε να μην θεωρηθεί απροσδόκητη η παρούσα συμπεριφορά της]

(126) Μέχρι και τα μέσα Απριλίου 2022 (μαρκαρισμένο θέμα), **δεν έχει εγκριθεί κανένα εμβόλιο** (ρήμα) που να χρησιμοποιεί φακοϊούς για τον εμβολιασμό κατά της COVID-19.

(127) η COVID-19 (δράστης αμαρκάριστο θέμα) **μπορεί να προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στο ανοσοποιητικό σύστημα σε βάθος τουλάχιστον 8 μηνών** (ρήμα)

5.1.2.13 Καταφανής - Συστατική Διακειμενικότητα

Στο πρώτο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, εντοπίζεται πληθώρα παραδειγμάτων καταφανούς διακειμενικότητας, καθώς ο συγγραφέας του παραπέμπει σε άλλα άρθρα ή βίντεο, για να υποστηρίξει την επιχειρηματολογία του και να καταρρίψει με αποδείξεις τους ισχυρισμούς του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό. Οι παραπομπές αυτές γίνονται με τη χρήση *υπερσυνδέσμων* (hyperlinks) που χρωματίζονται με πορτοκαλί χρώμα για να διαφέρουν από το υπόλοιπο κείμενο:

(128) Ενδεικτικά, τον Μάιο του 2020, η Dr. Eads **είχε ισχυριστεί** ότι τα mRNA εμβόλια είναι αποτυχημένα και ανασφαλή [παραπομπή σε προηγούμενο ισχυρισμό της Δρος Eads]

(129) *Αντιθέτως, όπως έχουμε γράψει και στο παρελθόν [παραπομπή σε προηγούμενο κείμενο της ιστοσελίδας *EllinikaHoaxes.gr*]*

(130) *Έχει δημοσιευτεί μόνο μια πολύ προκαταρκτική μελέτη σχετικού εμβολίου σε ζώα [παραπομπή σε επιστημονικές μελέτες που τεκμηριώνουν την κατάρριψη]*

(131) *Η Dr. Eads υποστηρίζει τους ισχυρισμούς της με τις παρακάτω αναφορές, που ακούγονται από το 3ο λεπτό της συνέντευξης [παραπομπή στο βίντεο με ολόκληρη της συνέντευξη της Δρος Eads]*

Καταφανής διακειμενικότητα υφίσταται και στο σημείο στο οποίο αναδημοσιεύεται ολόκληρο το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, ανάμεσα στην εισαγωγή και την ενότητα *Τι ισχύει* του κειμένου που ασκεί τον έλεγχο. Η υψηλή καταφανής διακειμενικότητα συμπίπτει με το μεγάλο ποσοστό των λεκτικών προτάσεων στο πρώτο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο (16,9%) αναλογικά προς το κείμενο που ελέγχεται (9,5%), αλλά και προς τα σχόλια (11,1%).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως ο έλεγχος δεν αρκείται μόνο στην κατάρριψη του ισχυρισμού του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό (πρόκληση AIDS σε εκατομμύρια εμβολιασμένους), αλλά προχωρά και στην παράθεση μελετών που αποδεικνύουν την ασφάλεια και την αποτελεσματικότητα των εμβολίων κατά της Covid - 19 συνολικά, κάνοντας αναφορά ακόμα και σε μελέτες που αφορούν την ασφάλεια της επικείμενης τέταρτης δόση του εμβολίου κατά του ιού.

Συστατική διακειμενικότητα από την άλλη, εντοπίζεται στη χρήση λεξιλογίου από τα περιεχόμενα της ιατρικής (*εργαστήρια, mRNA, μελετών, τα εν λόγω δημοσιεύματα*), του διαδικτύου (*ιστοσελίδα, Twitter*), της ρητορικής (*απόψεις, ισχυρισμούς*) και της δημοσιογραφίας (*συνέντευξη, δημοσιεύει*).

5.1.2.14 Πολυφωνία

Πολυφωνία εντοπίζεται στο πρώτο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, αφού σε αυτό απαντούν 8 φωνές:

(α) η φωνή του συγγραφέα μεμονωμένη ή ως μέλους των *EllinikaHoaxes.gr*:

(132) *Είναι ψευδής ο ισχυρισμός ότι εκατομμύρια άτομα θα αντιμετωπίσουν AIDS μέχρι το φθινόπωρο.*

(133) *Όπως όμως έχουμε αναφέρει σε προηγούμενα άρθρα μας*

(β) η φωνή της επιστημονικής κοινότητας:

(134) *η τρίτη δόση ενισχύει την άμυνα κατά της COVID-19, ακόμη περισσότερο σε σχέση με την παροχή δύο δόσεων.*

(γ) η φωνή του συγγραφέα του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό:

(135) *Πρέπει να βρουν άλλες εναλλακτικές λύσεις.*

(δ) η φωνή της Δρος. Eads:

(136) *Ναι, βλέπουμε επίκτητη ανοσοανεπάρκεια που σχετίζεται με το εμβόλιο στο νοσοκομείο τώρα από την τριπλή δόση...*

(ε) η φωνή του *TheTrueReporter.com*:

(137) *το άρθρο του TheTrueReporter.com ισχυρίζεται ότι η Dr. Eads αποτελεί μέλος της οργάνωσης America's Frontline Doctors.*

(στ) η φωνή του καθηγητή παθολογίας του Στάνφορντ κ.Scott Boyd:

(138) *δεν υπάρχει μελέτη από το Πανεπιστήμιό του που να υποστηρίζει τους ισχυρισμούς της Dr. Eads*

(ζ) η φωνή των βρετανικών θεσμών:

(139) *πρόκειται για διαστρέβλωση των εν λόγω δεδομένων*

(η) η φωνή των *AFP* και *The Dispatch*:

(140) *όλοι οι ειδικοί τους χαρακτήρισαν από αβάσιμους μέχρι και καθαρά ψευδείς.*

Όλες οι φωνές ενσωματώνονται με φυσικό τρόπο στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο και διαλέγονται μεταξύ τους, συμβάλλοντας στη συζήτηση, στην από κοινού δηλαδή αναζήτηση της αλήθειας (Μπαμπινιώτης, 2002: 1678) και στη διατύπωση των βασικών επιχειρημάτων που χαρακτηρίζουν το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, παραπληροφορητικό:

(α) Το *AIDS* δεν συνδέεται με τα εμβόλια κατά της Covid - 19.

(β) Η ενισχυτική τρίτη δόση όχι μόνο δεν θα προκαλέσει καταστολή του ανοσοποιητικού συστήματος, αλλά αντίθετα θα το ενισχύσει παραπάνω έναντι του ιού. Οι ισχυρισμοί της Δρος Eads δεν ευσταθούν.

5.1.2.15 Στοιχεία Προφορικότητας - Στοιχεία Εγγραμματοσύνης

Στα στοιχεία εγγραμματοσύνης του κειμένου που ασκεί τον έλεγχο μπορούν να ενταχθούν:

(α) το απρόσωπο τρίτο ενικό και η παθητική φωνή που προσδίδουν περισσότερο αντικειμενικό ύφος;³⁹

(141) *έχει διαπιστωθεί*

έχει εντοπιστεί

να αναφερθεί

(β) οι ονοματοποιήσεις που αποστασιοποιούν και συμπυκνώνουν τον λόγο (όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 5.1.2.10)

(γ) η χρήση μετοχών⁴⁰ που συμβάλλουν στη δημιουργία υποταγμένου, μακροπεριόδου, προσχεδιασμένου, αποστασιοποιημένου, επισημότερου - τυπικότερου λόγου:

(142) *επικαλούμενη μια μελέτη του Πανεπιστημίου του Στάνφορντ,*

(143) *και ισχυριζόμενη ότι τα εμβόλια κατά της COVID-19 συνδέονται με ιούς όπως ο HIV, που προκαλεί AIDS.*

(144) *γράφοντας τον Αύγουστο του 2021 ότι ο κορωνοϊός SARS - CoV - 2 δεν υπάρχει καν*

(145) *Κλείνοντας, είναι σκόπιμο να αναφερθεί*

(146) *επικροτώντας αβάσιμες θέσεις του αντιεμβολιαστή Robert F. Kennedy Jr.*

(δ) το επιστημονικό λεξιλόγιο και η χρήση αριθμών που ταιριάζουν σε λόγο προσχεδιασμένο:

(147) *ανοσοκαταστολή, AIDS, MERS, SARS, φακοϊός*

(148) *σε βάθος τουλάχιστον 8 μηνών, 4 μήνες νωρίτερα*

(ε) τα προσδιοριστικά επίθετα:

(149) *αμφιλεγόμενη ιστοσελίδα, εκτενές ψευδοεπιστημονικό ιστορικό, γενετικές θεραπείες*

---

³⁹ Συχνή ιδεολογική πρακτική και των προφορικών συζητήσεων για πρόκληση αντικειμενικότητας, Αλφιέρης (2014: 199) -> θεωρούνται οι Πολωνοί σε προφορική συζήτηση, αντί οι Γάλλοι θεωρούν τους Πολωνούς.

⁴⁰ Στο πρώτο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό δεν απαντούν μετοχές, στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο εντοπίζονται 10 μετοχές σε σύνολο 118 προτάσεων (8,4%), ενώ στα σχόλια οι μετοχές είναι ελάχιστες (εντοπίζεται 1 σε σύνολο 139 προτάσεων (ποσοστό 0,7%). Στην ανάλυσή μας οφείλουμε να διαχωρίσουμε τις μετοχές που υποκαθιστούν δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις και δημιουργούν μακροπερίοδο λόγο (*γράφοντας τον Αύγουστο του 2021 ότι ο κορωνοϊός SARS - CoV - 2 δεν υπάρχει καν*), από τις μετοχές που λειτουργούν ως ονόματα - ονοματοποιήσεις στη θέση ρηματικών συντάξεων (π.χ. *οι εμβολιασμένοι, οι ψεκασμένοι*), όπως αναφέρθηκε και παραπάνω.

Στα στοιχεία προφορικότητας από την άλλη μπορεί να ενταχθεί η χρήση λέξεων που προσιδιάζουν στον προφορικό λόγο και η κατά τόπους αύξηση της εμπλοκής του συγγραφέα, που όμως καθίστανται περιθωριακά σε σχέση με τα στοιχεία εγγραμματοσύνης του παρόντος κειμένου:

(150) *δήθεν δείχνουν, σκοτώσει* (αντί προκαλέσει θάνατο).

(151) *είναι σκόπιμο να αναφέρουμε* (αντί να αναφερθεί)

5.1.2.16 Αξιοποίηση επιπλέον σημειωτικών πόρων στο σχεδιασμό του νοήματος

Το κείμενο ελέγχου συνοδεύει μια εικόνα που απεικονίζει μία γυναίκα γιατρό να προετοιμάζει έναν εμβολιασμό (πιθανώς κατά της Covid - 19). Σύμφωνα με το εργαλείο ανάλυσης εικόνων που προτείνεται, μπορούμε να εξετάσουμε τη συνύπαρξη και διαπλοκή των τριών μεταλειτουργιών της ΣΛΓ (αναπαραστατικής - διαπροσωπικής - κειμενικής) στην παρούσα εικόνα.

Στην εικόνα αναπαρίσταται μία γυναίκα νοσηλεύτρια (έμπυχη οντότητα) να γεμίζει μία σύριγγα με εμβόλιο (άψυχα αντικείμενα), πιθανώς για να πραγματοποιήσει έναν εμβολιασμό κατά της Covid - 19 (δυναμική διαδικασία). Η εικόνα συνδέεται με το ευρύτερο περιεχόμενο των εμβολιασμών κατά του κορωνοϊού, ο οποίος τη στιγμή της παρούσας δημοσίευσης βρισκόταν σε αρκετά προχωρημένο στάδιο, αλλά και με το περιεχόμενο του κειμένου που πραγματοποιεί τον έλεγχο, αφού αυτό επιχειρεί να επαληθεύσει τον ισχυρισμό ότι ο εμβολιασμός κατά της COVID - 19 θα προκαλέσει επιδημία AIDS μέχρι το φθινόπωρο του 2022.

Η γυναίκα αναπαρίσταται από κοντά (δεν φαίνεται το πρόσωπό της), ενώ προβάλλονται τα χέρια της που προπαρασκευάζουν το εμβόλιο. Με το δεξί της χέρι κρατά τη σύριγγα, ενώ με το αριστερό το εμβόλιο. Στο δεξί χέρι φορά ένα ιατρικό μπλε γάντι, ενώ στο αριστερό όχι. Παρουσιάζεται σε σχέση εμπλοκής με το θεατή, καθώς η οπτική γωνία λήψης στον οριζόντιο άξονα είναι *μπροστινή* και σε σχέση *ισότητας* μαζί του, αφού απεικονίζεται στο επίπεδο του βλέμματός του. Ως προς τη διεπίδραση, εκείνη είναι έμμεση, με το αναπαριστώμενο πρόσωπο να μην κοιτάζει τον θεατή.

Στο προσκήνιο της εικόνας και στο κέντρο βρίσκεται η διαδικασία παρασκευής του εμβολίου, ενώ στα αριστερά εντοπίζεται μία σφραγίδα των *EllinikaHoaxes.gr* με τη λέξη ψευδοεπιστήμη, η οποία ταξινομεί το παρόν άρθρο στην κατηγορία της κατάρριψης ψευδοεπιστημονικών ισχυρισμών. Την προσοχή του

αναγνώστη επιχειρούν να τραβήξουν το εμβόλιο και η εν λόγω σφραγίδα, ενώ τα στοιχεία της εικόνας συνδέει το επιστημονικό - ιατρικό πλαίσιο. Η πορεία ανάγνωσης είναι μη γραμμική, με τον αναγνώστη να είναι ελεύθερος να επιλέξει ο ίδιος τη σειρά με την οποία θα διαβάσει την εικόνα (πρώτα η γιατρός που προετοιμάζει το εμβόλιο, μετά η σφραγίδα ή το ανάποδο), χωρίς το σημαινόμενο να επηρεάζεται. Αξίζει να σημειωθεί πως κάθε κείμενο ελέγχου που δημοσιεύεται στα *Ellinika Hoaxes* συνοδεύεται από μία αντίστοιχη σχετική σφραγίδα: *απάτη, fake news, παραπληροφόρηση, θεωρία συνωμοσίας, ψευδοεπιστήμη κ.ά.*⁴¹ που γνωστοποιεί στους αναγνώστες την κατηγορία του άρθρου που θα διαβάσουν.

5.1.2.17 Ανακεφαλαίωση

Συγκεφαλαιώνοντας, στον ακόλουθο πίνακα συγκεντρώνονται οι διαδικασίες κατασκευής και διαπραγμάτευσης του νοήματος στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο:

Οι διαδικασίες που συντελούν συνδυαστικά στην κατασκευή και επικοινωνία του μηνύματος υπεράσπισης του εμβολιασμού.	
(α) εξειδικευτική, υπερπροσδιοριστική αναφορά στη Δρ. Eads και ρητή αποσύνδεσή της από την υπόλοιπη επιστημονική κοινότητα	(α) <i>Η Δρ. Elizabeth Eads είναι οστεοπαθητική ιατρός. είχε εκφράσει συνωμοσιολογικές απόψεις που αντιτίθονταν στην ομοφωνία της επιστημονικής κοινότητας.</i>
(β) (β1) ρητορική νομιμοποίησης της ασφάλειας των εμβολίων μέσω ορθολογικοποίησης (παράθεση πορισμάτων επιστημονικών ερευνών) (β2) ρητορική της αντίστασης απέναντι στους αντιεμβολιαστικούς ισχυρισμούς μέσω αναφοράς σε εξουσιαστική αρχή (διασταύρωση των ισχυρισμών)	(β1) <i>ο εμβολιασμός κατά της COVID-19 δεν έχει καμιά σχέση με αντίστοιχους ιούς. (εννοείται AIDS)</i> (β2) <i>οι ομάδες ελέγχου γεγονότων των AFP και The Dispatch, και όλοι οι ειδικοί τους χαρακτήρισαν από αβάσιμους μέχρι και καθαρά ψευδείς.</i>
(γ) συσχετιστικές προτάσεις που συσχετίζουν ρητά του ισχυρισμούς του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό με την ψευδοεπιστήμη, την παραπληροφόρηση και την αναξιοπιστία	(γ) <i>η περιγραφή ενσωμάτωσης του mRNA του φακοϊού στο ανθρώπινο DNA (φορέας) είναι βιολογικά λανθασμένη (χαρακτηριστικό) η πρωτεΐνη ακίδα του κορωνοϊού SARS-CoV-2 (έκτυπο) δεν είναι φακοϊός (αξία)</i>

⁴¹ Πβ. σχετικά με εμάς: *EllinikaHoaxes.gr*.

<p>(δ) παράθεση πληροφοριών για την προηγούμενη δράση της Δρος. Eads και των ιστοσελίδων που εμπεριέχουν δηλώσεις της, με στόχο τη δημιουργία υποβάθρου στους αναγνώστες (στο πλαίσιο του γνωσιακού περικειμένου του κειμένου που πραγματοποιεί τον έλεγχο) - κατά τόπους χρήση μαρκαρισμένων θεμάτων</p>	<p>(δ) <u>γράφοντας τον Αύγουστο του 2021</u> (μαρκαρισμένο θέμα) <u>ότι ο κορωνοϊός SARS-CoV-2 δεν υπάρχει καν</u> (ρήμα)</p> <p>άρθρο που αναρτήθηκε στην <u>αμφιλεγόμενη ιστοσελίδα TheTrueReporter.com.</u></p> <p>Το άρθρο αφοράται από <u>συνέντευξη της Dr. Eads στην ιστοσελίδα USAWatchdog.com, η οποία παρουσιάζει πολυετές ιστορικό συνωμοσιολογίας</u></p>
<p>(ε) χρήση στοιχείων δευτερογενών λόγων όπως: (ε1) επιστημονικό λεξιλόγιο (ε2) αρχαιοπρεπείς λέξεις και φράσεις (ε3) μακροπερίοδο υποταγμένο λόγο (μέσω μετοχών)</p>	<p>(ε1) <u>οστεοπαθητική ιατρός, φακοϊούς, παθήσεις prion</u> (ε2) <u>ομοφωνία της επιστημονικής κοινότητας, η εν λόγω πρακτική</u> (ε3) <u>Ωστόσο, η Dr. Eads εξακολούθησε να δημοσιεύει ολοένα και πιο αβάσιμες απόψεις, γράφοντας τον Αύγουστο του 2021 ότι ο κορωνοϊός SARS-CoV-2 δεν υπάρχει καν, καθώς δεν έχει απομονωθεί ποτέ.</u></p>
<p>(στ) χρήση ενεργητικών ή παθητικών συντάξεων με οριστική έγκλιση (βεβαιότητα) για τη ρητή δήλωση πως οι ισχυρισμοί της Δρος Eads δεν ευσταθούν</p>	<p>(στ) <u>όλοι οι ειδικοί (δράστες) τους (φορέας) χαρακτήρισαν από αβάσιμους μέχρι και καθαρά ψευδείς (χαρακτηριστικό)</u> <u>η Dr. Eads (δράστης) εξακολούθησε να δημοσιεύει ολοένα και πιο αβάσιμες απόψεις (στόχος)</u></p>
<p>(ζ) χρήση ονοματοποιήσεων για αποστασιοποιημένο, προσχεδιασμένο λόγο και μείωση της εμπλοκής του συγγραφέα στα λεγόμενά του</p>	<p>(ζ) <u>Ψευδής ισχυρισμός ότι ο εμβολιασμός κατά της COVID-19 θα προκαλέσει επιδημία AIDS μέχρι το φθινόπωρο.</u> <u>Μεγάλη αναπαραγωγή σε ιστολόγια του ελληνικού διαδικτύου</u></p>
<p>(η) χρήση προσωπικής δείξης που διαχωρίζει το επιτελείο του <i>EllinikaHoaxes.gr</i> από τους υποστηρικτές του αντιεμβολιαστικού μηνύματος (εμείς α' πληθυντικό / αυτή γ' ενικό - αυτοί γ' πληθυντικό)</p>	<p>(η) <u>όπως έχουμε γράψει / η Dr. Eads εξακολούθησε να δημοσιεύει ολοένα και πιο αβάσιμες απόψεις</u></p>
<p>(θ) έντονη χρήση καταφανούς διακειμενικότητας με παραπομπές σε ποικίλα κείμενα που τεκμηριώνουν τους</p>	<p>(θ) <u>Τα επίμαχα ελληνικά δημοσιεύματα βασίζονται σε άρθρο που αναρτήθηκε στην αμφιλεγόμενη</u></p>

ισχυρισμούς που γίνονται	ιστοσελίδα <i>TheTrueReporter.com</i> . Το άρθρο αφορά από συνέντευξη της <i>Dr. Eads</i> στην ιστοσελίδα <i>USAWatchdog.com</i> , η οποία παρουσιάζει πολυετές ιστορικό συνωμοσιολογίας.
(ι) χρήση στοιχείων εγγραμματοσύνης και κυρίως μετοχών που συμβάλλουν στη δημιουργία μακροπεριόδου, υποταγμένου λόγου.	(ι) επικαλούμενη, ισχυριζόμενη, γράφοντας, κλείνοντας
(κ) αξιοποίηση άλλων σημειωτικών πόρων παράλληλα με το κείμενο για τη δημιουργία του μηνύματος υπεράσπισης των εμβολίων απέναντι στην αντιεμβολιαστική ρητορική.	(κ) εικόνα, βίντεο με ολόκληρη τη συνέντευξη της Δρος. Eads, έντονα (bold) γράμματα για έμφαση

Πίνακας 23: Οι διαδικασίες που αξιοποιούνται για τον σχεδιασμό και την επικοινωνία του μηνύματος υπεράσπισης του εμβολιασμού.

5.1.3 Τα σχόλια γύρω από το πρώτο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο

Υπενθυμίζεται στον αναγνώστη πως τα σχόλια γύρω από το πρώτο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο προέρχονται από τη δημόσια ανάρτηση του κειμένου ελέγχου στη σελίδα *Ελληνικά Hoaxes* στο Facebook, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 27 Απριλίου 2022.

5.1.3.1 Η γλώσσα ως κοινωνική πρακτική: Αναπαράσταση - Ρητορικές - Ταυτότητες

Οι σχολιαστές του πρώτου κειμένου που ασκεί τον έλεγχο αναπαρίστανται εξειδικευμένοι, προσωποποιημένοι, προσδιορισμένοι, ενίοτε συνδεδεμένοι, ενίοτε αποσυνδεδεμένοι μεταξύ τους, ενεργοί και δρώντες εντασσόμενοι στα σχόλια.

Η κυρίαρχη ρητορική στα σχόλια που εκφέρουν κρίση για τον έλεγχο που ασκείται (16 στα 20 / 80%) είναι η ρητορική της νομιμοποίησης αυτού:

(152) *Τι άλλο θα σκεφτούν τα ψεκια ρε γαμώτο*

(153) *Είναι απίστευτο τι βλακείες μπορούν να ισχυριστούν ακόμα και τώρα, τόσο καιρό μετά, με την προφανέστατη επιτυχία των εμβολίων.*

(154) *πρόκειται για μπουρδολογίες.*

Σε ορισμένα σχόλια ωστόσο (4 στα 20 / 20%) απαντά η ρητορική της αντίστασης απέναντι στον έλεγχο που διενεργείται από τα *Ellinika Hoaxes*. Πιο συγκεκριμένα, ένας σχολιαστής κριτικάρει την πρακτική της ιστοσελίδας να ελέγχει ειδησεογραφικά άρθρα όχι και τόσο δημοφιλή στο ευρύ αναγνωστικό κοινό, με άλλα

λόγια άρθρα που οι περισσότεροι Έλληνες αναγνώστες θα αγνοούσαν εάν δεν ελέγχονταν από την ιστοσελίδα, όπως το συγκεκριμένο με θέμα τα εμβόλια κατά της Covid - 19 και την πρόκληση AIDS:

(155) *...αν δεν τα διέψευδαν εδώ όλα αυτά, δε θα είχα δει τα άρθρα έτσι κιαλλιώς...σπάνια έχω δει διαψευση για άρθρο που έχω διαβάσει...*

Παραβιάζοντας το αξίωμα της συνάφειας (υπονοώντας ειρωνεία) και χρησιμοποιώντας δεοντική τροπικότητα, ένας δεύτερος σχολιαστής απαντά στον πρώτο:

(156) *Κάπως πρέπει να βγει το μεροκάματο.*

παραθέτοντας παράλληλα κείμενο από τα *EllinikaHoaxes.gr* (καταφανής διακειμενικότητα), στο οποίο γνωστοποιείται συνεργασία της ιστοσελίδας με το Facebook για την πραγματοποίηση ελέγχου γεγονότων. Ο σχολιαστής υπαινίσσεται ότι η ιστοσελίδα επιδίδεται στην πρακτική ελέγχου όχι και τόσο δημοφιλών άρθρων με κίνητρο το κέρδος:

(157) *Το χρηματικό ποσό εξαρτάται από τον αριθμό των πραγματικών ελέγχων που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του προγράμματος.*

Με την εξήγηση αυτή δεν συμφωνούν όλοι οι σχολιαστές:

(158) *εφόσον δημοσιεύεται σε ιστοσελίδες και υπάρχουν ψέκια που το πιστεύουν, ναι. Προφανώς χρειάζεται. Δε χρειάζεται και πολύ μυαλό.*

(159) *εγώ όμως το είδα πολλές φορές να αναπαράγεται και ορδές ολόκληρες ηλιθίων που το έχαψαν αμάσητο.*

Οι ταυτότητες που διεκδικούν για τους εαυτούς τους οι σχολιαστές του κειμένου που ασκεί τον έλεγχο μπορούν να οργανωθούν σε αντιθετικά ζεύγη: υποστηρικτές του ελέγχου που ασκείται $\neq$ επικριτές του ελέγχου που ασκείται υπέρ της αποτελεσματικότητας των εμβολίων $\neq$ κατά της αποτελεσματικότητας των εμβολίων
υποστηρικτές της πολιτικής της κυβέρνησης $\neq$ αντιεξουσιαστές

5.1.3.2 Η γλώσσα ως κοινωνική διαδικασία: Κειμενικά Είδη - Διαλογικότητα - Λόγοι

Ορισμένα σχόλια καθίστανται πιο εκτεταμένα από άλλα, επιχειρηματολογώντας υπέρ των θέσεών τους:

Εισαγωγή: *Αρκεί να ξέρουμε να μετράμε ως το 10.*

1^η προκειμένη: *Νοσούν και μεταδίδουν όλοι.*

2^η προκειμένη (1^ο σκέλος): Από τους πολλούς εμβολιασμένους [7εκ], πεθαίνουν λίγοι.

2^η προκειμένη (2^ο σκέλος): Από τους λιγότερους ανεμβολίαστους [3εκ], πεθαίνουν πιο πολλοί.

Συμπέρασμα: Άρα οι περισσότεροι εμβολιασμένοι είναι ασφαλείς.

Άρα οι περισσότεροι ανεμβολίαστοι, είναι ανασφαλείς.

Ανακεφαλαίωση: Εσείς διαλέγετε με ποιους περισσότερους θα συμπορευτείτε.

Οι ισχυρισμοί που γίνονται και τα επιχειρήματα που υποστηρίζονται ενίοτε τεκμηριώνονται μέσω καταφανούς διακειμενικότητας, παραπομπής δηλαδή σε επιστημονικές μελέτες που αποδεικνύουν τα λεχθέντα.

Διαφορετικά σχόλια εντάσσονται στα κειμενικά είδη: (α) της αναφοράς γεγονότων, (β) του απολογισμού και (γ) της εξήγησης:

(160 (α)) εφόσον δημοσιεύεται σε ιστοσελίδες και υπάρχουν πσέκια που το πιστεύουν, ναι.

(161 (β)) Τα μέτρα δούλεψαν και αποφύγαμε τα χειροτερότερα στις μεθ.

Ο κοβιντ σκότωσε κόσμο

(162 (γ)) Μην του λες τέτοια γ έχει δηλώσει ότι δεν δέχεται τον Ελον Μάσκα στο προφίλ του

Ως προς τα είδη των προτάσεων των σχολίων, από τις 134 προτάσεις που εξετάστηκαν, οι 72 είναι υλικές (53,7%), οι 23 νοητικές (17,1%), οι 15 λεκτικές (11,1%), οι 21 συσχετιστικές (15,6%) και οι 3 υπαρκτικές (2,2%). Η κυριαρχία των υλικών προτάσεων επιβεβαιώνεται και στα σχόλια, με την αναπαράσταση δράσεων και γεγονότων του πραγματικού κόσμου να είναι πρώτιστης σημασίας για τους σχολιαστές και τη συσχέτιση μεταξύ εννοιών να έπεται μαζί με την έκφραση νοητικών διεργασιών όπως η αντίληψη, η γνώση και τα συναισθήματα.

Διαλογικότητα απαντά και στη γλώσσα ορισμένων σχολίων, αφού οι επιλογές των δημιουργών τους προκαταλαμβάνουν την αποκριματική στάση των αναγνωστών τους. Σε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα διαλόγου που διενεργείται ανάμεσα σε δύο σχολιαστές, ο δεύτερος σχολιαστής αμφισβητεί τα επιχειρήματα του πρώτου, τα οποία θεωρεί ότι δεν είναι έγκυρα. Χρησιμοποιώντας ανεπίσημο ύφος, σύντομες προτάσεις και μεγάλη εμπλοκή, σχεδιάζει το μήνυμά του, προσδοκώντας ανάλογη απόκριση από τον πρώτο σχολιαστή, προδιαθέτοντας συγκεκριμένο ύφος στην απάντησή του:

(163α) α. Τα μέτρα δούλεψαν και αποφύγαμε τα χειροτερότερα στις μεθ.

(Αντί για (163β): Τα μέτρα απέδωσαν και αποφεύχθηκαν τα χειρότερα στις μεθ. / χρήση ανεπίσημου λεξιλογίου, προσωπικής δείξης α' πληθυντικού προσώπου, αδόκιμου λεξιλογίου)

(164α) β. Ο κοβιντ σκότωσε κόσμο, αν το αγνοείς αυτό τότε οκ να μη συνεχίσω.

(Αντί για (164β): Ο κόβιντ απεδείχθη θανατηφόρος.

προσωποποίηση του κόβιντ σε ρόλο δράστη, προσωπική εμπλοκή με χρήση α' και β' ενικού προσώπου, χρήση παραγεμίσματος)

(165α) γ. Η παρέα του μητσου και του τάκη δεν επηρεάζει τον κοβιντ. Άσχετο.

(Αντί για (165β): Η πολιτική της κυβέρνησης είναι ανεξάρτητη από τον ιό.

χρήση λογοπαιγνίου, σύντομου αποσπασματικού λόγου)

(166α) δ. Τα ποσοστά σου είναι απο τα lidl.

((166β) Αντί για παράδειγμα να πει: Οι πηγές που χρησιμοποιείτε δεν είναι έγκυρες.

χρήση ανεπίσημης έκφρασης, ειρωνικής γλώσσας)

(167) Κόβεσαι.

(Αναπαριστώμενος ως ιεραρχικά ανώτερος κριτής των λόγων του πρώτου σχολιαστή, του απευθύνεται σε δεύτερο πρόσωπο και χρησιμοποιώντας θετική αγένεια (αποκλεισμό του άλλου από δραστηριότητα) εκφράζει τη διαφωνία του μαζί του.)

Πράγματι ο πρώτος σχολιαστής ανταπαντά στον δεύτερο σε προσωπικό τόνο, αξιοποιώντας ενίοτε κάποιες από τις συμβάσεις που αυτός έθεσε:

(168) Κάνε εσύ ότι μετάφραση χρειάζεται. (εμπλοκή με χρήση προσωπικής δείξης δεύτερου προσώπου)

(169) Οι "ειδικοί" έχουν κάνει τη δική τους. (αποσύνδεση του δεύτερου σχολιαστή από τους ειδικούς)

(170) Δυστυχώς σε εμας, περισσότερο, αναλογικά με άλλους. Άσχολίστο? (χρήση μίας μεμονωμένης λέξης για το κλείσιμο της αλληλεπίδρασης)

5.1.3.3 Η γλώσσα ως κείμενο: προφορικότητα - εγγραμματοσύνη

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ειρωνεία - χιούμορ που απαντά σε μερικά σχόλια, με τους σχολιαστές να υπαινίσσονται τα ακριβώς αντίθετα από την κυριολεκτική θεώρηση των λεγομένων τους:

(171) Σε 6 μήνες περίπου αναμένω να μεταμορφωθώ σε ζόμπι. (παραβίαση του αξιώματος της ποιότητας)

(172) Λογικό ακούγεται. Αν κολλάς αυτισμό, τότε γιατί όχι κι AIDS? Δεν είναι να παίζεις με αυτά τα πράγματα... (παραβίαση του αξιώματος της ποιότητας)

Ειρωνεία και υπαινικτικότητα απαντά και με τη χρήση αποκλίνουσας στίξης (κυρίως αποσιωπητικών) που χρησιμοποιούνται από ορισμένους σχολιαστές:

(173) Πάμε τώρα πάλι απ την αρχή,.....

(174) ενώ είσαι αρχιψέκ...

Εκτός από αποσιωπητικά, σε κάποια σχόλια εντοπίζεται επαναληπτική χρήση θαυμαστικών για εκδήλωση έκπληξης - θαυμασμού (*Το έχουν εξελίξει το θέμα!!!*), αλλά και ερωτηματικών για επίταση της απορίας (*Εεεεε;::;*). Τα σημεία στίξης και τα κεφαλαία γράμματα (π.χ. *ΣΑΤΑΝΙΚΟ!* σε ένα σχόλιο) υποκαθιστούν τα παραγλωσσικά στοιχεία του προφορικού λόγου, όπως ο επιτονισμός (διακύμανση του τονικού ύψους της φωνής κατά την παραγωγή ενός εκφωνήματος), ο ρυθμός και η ένταση της φωνής.

Γενικότερα ο λόγος των σχολίων, αν και γραπτός, εμφανίζει στοιχεία προφορικότητας, καθώς είναι περισσότερο οικείος, λιγότερο προσχεδιασμένος (ορισμένα σχόλια δεν φέρουν τόνο), με μεγαλύτερη εμπλοκή των συγγραφέων (χρήση προσωπικής δείξης α' και β' ενικού προσώπου (*Θα προτιμούσα να σταθείς στα πρώτα*)), λιγότερο αποστασιοποιημένος και ενίοτε αποσπασματικός (*Προφανώς χρειάζεται. Δε χρειάζεται και πολύ μυαλό*). Επίσης, εντοπίζονται σε αυτόν παραδείγματα γλωσσικής δημιουργικότητας:

(α) με την παραγωγή νεολογισμών γύρω από το ίδιο θέμα: τα πσέκια - ψέκια ή οι ψέκες -> οι ψεκιές -> αρχιψέκ - αντιψέκ⁴²

(β) με τη χρήση λογοπαιγνίων: *Μιζοτάκης* (Μητσοτάκης) / *Η παρέα του μητσου και του τάκη*

Σε αντίθεση με το ίδιο το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, στα σχόλια τα στοιχεία πρωτογενούς λόγου, προφορικότητας και ανεπίσημου - δημόδους ύφους είναι περισσότερα:

---

⁴² Μέσω της χρήσης του προθήματος αντι- γίνεται διαχωρισμός ανάμεσα σε αυτούς που δέχονται την παραπληροφόρηση και την αναπαράγουν (αποκαλούνται «ψεκασμένοι» -> *ψέκ*) και αυτούς που τους εναντιώνονται (*αντιψέκ*).

(α) λαϊκότερες λέξεις: τζιμάνι στα μαθηματικά, κουμπούρας, μας μπόλιασαν, οι μπολιασμένοι

(β) νεολογισμοί: τα ψεκια, οι ψεκες, οι ψεκιές, αρχιψέκ ≠ αντιψέκ, μπουρδολογίες, τρολάρει

(γ) ιδιωματικές εκφράσεις: πήραν το πάνω χέρι (επικράτησαν), τρίχες κατσαρές (ανοησίες)

(δ) εννοιακές μεταφορές:

(175) μασήσαμε μαζί με το σανό το σενάριο ότι

(μτφ: δεχθήκαμε άκριτα, Η ΑΚΡΙΤΗ ΑΠΟΔΟΧΗ ΕΙΔΗΣΕΩΝ ΕΙΝΑΙ ΜΑΣΗΜΑ ΣΑΝΟΥ)

(176) ορδές ολόκληρες ηλιθίων που το έχασαν αμάσητο

(Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΜΙΑΣ ΕΙΔΗΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΡΟΦΗΣ)

(ε) ηχομίμηση του προφορικού λόγου: χαχαχαχα

(στ) καθημερινό λεξιλόγιο: βλακειές, μπούρδες, πεθαμένους από Covid

(ζ) λογοπαίγνια: *Η παρέα του μητσου και του τάκη*

(η) ανεπίσημο ύφος, εκφράσεις της αργκό:

(177) *με κάποια τελευταία εγκεφαλικά κύτταρα σε λειτουργία*, (που δεν έχουν χάσει πλήρως την κριτική τους σκέψη)

(178) *Τα ποσοστά σου είναι από τα lidl.* (δεν είναι από έγκυρες πηγές)

(θ) εναλλαγή κώδικα που ταιριάζει περισσότερο σε ανεπίσημη επικοινωνία (γλώσσα των νέων):

(179) *Υπάρχει deadline για τους εμβολιασμένους!*

Βέβαια, τα παραπάνω στοιχεία αλληλοδιαπλέκονται με στοιχεία εγγραμματοσύνης και δευτερογενών λόγων, αναδεικνύοντας τον υψηλό βαθμό υβριδικότητας της γλώσσας των σχολίων:

(α) αρχαιοπρεπείς εκφράσεις: μαθηματική υστέρηση, τα εν εξελίξει δεδομένα, υποπροποθέσεις, *Πριν αλέκτωρ λαλήσει τρεις*

(β) χρήση ποσοστών: *Με 75% εμβολιασμενο το γενικο πληθυσμο ειναι λογικο να ειναι 50%.*

(γ) ονοματοποιήσεις: η εισαγωγή δεδομένων, στα μαθηματικά, είναι αυτό που κάνει τη δόμησή τους "υπο προουποθέσεις", σπάνια έχω δει διαψευση για άρθρο που έχω διαβάσει⁴³

Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως στο φάσμα προφορικότητας - εγγραμματοσύνης, τα σχόλια βρίσκονται περισσότερο κοντά στην προφορικότητα, παρουσιάζοντας όμως και κάποια χαρακτηριστικά από τον αντίθετο πόλο.

5.1.3.4 Η γλώσσα ως κείμενο: Δείξη - Ευγένεια - Διακειμενικότητα

Ο διαχωρισμός των σχολιαστών μεταξύ τους, αλλά και από τους υποστηρικτές αντίθετης ιδεολογίας, γίνεται με τη χρήση προσωπικής δείξης:

(α) εγώ (είχα δει) ≠ αυτοί (διέψευδαν)

(β) εγώ (είδα) ≠ εσύ (είχες δει)

(γ) οι μεν (Όποιος δεν είναι εντελώς ηλίθιος) ≠ οι δε (Υπάρχουν και οι εντελώς ηλίθιοι όμως)

(δ) εμάς (Μας έκλεισαν καραντίνα, μας μπόλιασαν, μας έσκισαν οικονομικά) ≠ αυτοί (Μας έκλεισαν καραντίνα, μας μπόλιασαν, μας έσκισαν οικονομικά)

(ε) εμείς (πρέπει να σταθούμε) ≠ εσύ (παριστάνεις, είσαι)

Στα σχόλια επίσης απαντούν περιπτώσεις γλωσσικής αγένειας:

(α) αρνητική αγένεια με τη χρήση μειωτικού λεξιλογίου:

(180) *ορδές ηλιθίων, Υπάρχουν και οι εντελώς ηλίθιοι όμως, που τα πιστεύουν κάτι τέτοια, Για τόσο βλάκες μιλάμε.*

(β) αρνητική αγένεια μέσω σύνδεσης του άλλου με αρνητικά χαρακτηριστικά:

(181) *παριστάνεις τον αντιψέκ, ενώ είσαι αρχιψέκ*

(γ) θετική αγένεια με τη χρήση υπαινικτικού - κρυπτικού λόγου:

(182) *...αν δεν τα (ποια;) διέψευδαν (ποιοι;) εδώ όλα αυτά (ποια;)*

(δ) θετική αγένεια με αποκλεισμό του άλλου από κοινωνική δραστηριότητα:

---

⁴³ Το ποσοστό των ονοματοποιήσεων σε σχέση με το σύνολο των προτάσεων των σχολίων ανέρχεται σε 6,4% (9 ονοματοποιήσεις σε 139 προτάσεις), ένα ποσοστό που βρίσκεται πολύ κοντά σε αυτό του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό (6,3%). Τα δύο αυτά ποσοστά είναι σημαντικά μικρότερα από το κείμενο που ασκεί τον έλεγχο (28,8%), κάτι που φανερώνει το αμεσότερο, εγγύτερα στον προφορικό λόγο ύφος των πρώτων, σε σχέση με το περισσότερο αποστασιοποιημένο και αντικειμενικότερο ύφος του δεύτερου.

(183) *Κόβεσαι*

Συστατική διακειμενικότητα απαντά και στα σχόλια με τη χρήση λεξιλογίου από τα περιεχόμενα του διαδικτύου (*κοινωνικού δικτύου*), της ιατρικής (*κοβιντ, μεθ, εμβολιασμένων, ηπατίτιδα, αυτισμό, AIDS*), των μαθηματικών (*ποσοστά, δεδομένο, αποτέλεσμα*), της πολιτικής (*υπουργός Υγείας, η αμερικανική κυβέρνηση, Πουτινισμό*) και της δημοσιογραφίας (*άρθρο, προϊόν παραπληροφόρησης*). Ποικίλες θεματικές επομένως αναφέρονται και αλληλοδιαπλέκονται στα σχόλια.

5.1.3.5 Αξιοποίηση περαιτέρω σημειωτικών πόρων στο σχεδιασμό του νοήματος - Ανακεφαλαίωση

Ορισμένοι σχολιαστές αξιοποιούν και άλλους σημειωτικούς πόρους κατά το σχεδιασμό των νοημάτων τους, όπως φατσούλες (emojis). Επίσης, διάφοροι χρήστες του Facebook αλληλεπιδρούν με ορισμένα σχόλια, εκφράζοντας την αξιολογική τους στάση απέναντί τους (μέσω καρδιάς, like, γέλιου ή έκπληξης). Αξιολογική στάση εκφράζεται και μέσω αξιολογικής τροπικότητας με τη χρήση αξιολογικού λεξιλογίου και συσχετιστικών προτάσεων (απόδοσης χαρακτηριστικού ή ταυτοποιητικών):

(184) *είναι ψαγμενος (ειρωνικά), πρόκειται για μπουρδολογίες,*

(185) *είσαι αρχιψέκ*

Συνολικά, τα δημόσια σχόλια στο διαδίκτυο συνιστούν μία ιδιαίτερη περιοχή μελέτης της γλώσσας, αφού βρίσκονται ανάμεσα στο επίσημο και το ανεπίσημο, το γραπτό και το προφορικό, το δευτερογενές και το πρωτογενές, πυροδοτώντας συχνά τη γλωσσική δημιουργικότητα και ωθώντας τους σχολιαστές να εκφράσουν αμεσότερα και ανεπιτήδευτα τις απόψεις τους για τα τεκταινόμενα. Τα σχόλια με αυτόν τον τρόπο αποτελούν πεδίο έντονων κοινωνικών αντιπαραθέσεων, στο οποίο αναδεικνύονται υπαρκτοί προβληματισμοί μερίδας του πληθυσμού για επίκαιρα κοινωνικά ζητήματα, όπως στην παρούσα περίπτωση τα εμβόλια κατά της COVID - 19.

Συγκεκριλαιωτικά, η ανάλυση των παραπάνω κειμένων και των σχολίων με βάση το εργαλείο ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού που προτείνεται (Ιντζίδης & Ρήγας, 2022), φέρνει στην επιφάνεια και καθιστά συνειδητούς, μηχανισμούς κατασκευής και διαπραγμάτευσης νοημάτων σε αυτά που δεν γίνονται αμέσως ορατοί. Για παράδειγμα, οι διαφορές ως προς την αναπαράσταση της Δρος Eads και

των άλλων κοινωνικών συμμετεχόντων, οι αποκλίσεις ως προς το ύφος, τη χρήση μεταφορών, προσωπικών δεικτικών και σημείων στίξης σε αυτά, οι αντιθέσεις ως προς την τροπικότητα, την ευγένεια - αγένεια και την οργάνωση των πληροφοριών είναι δυνατό να περιγραφούν επαρκώς μόνο μέσα από τη συστηματική ανάλυση και τη μεταγλωσσική ορολογία που επιτρέπει το μεθοδολογικό εργαλείο που προτείνεται.

5.2 Σύνολο Συμβάντων Γραμματισμού 2

5.2.1 Το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό

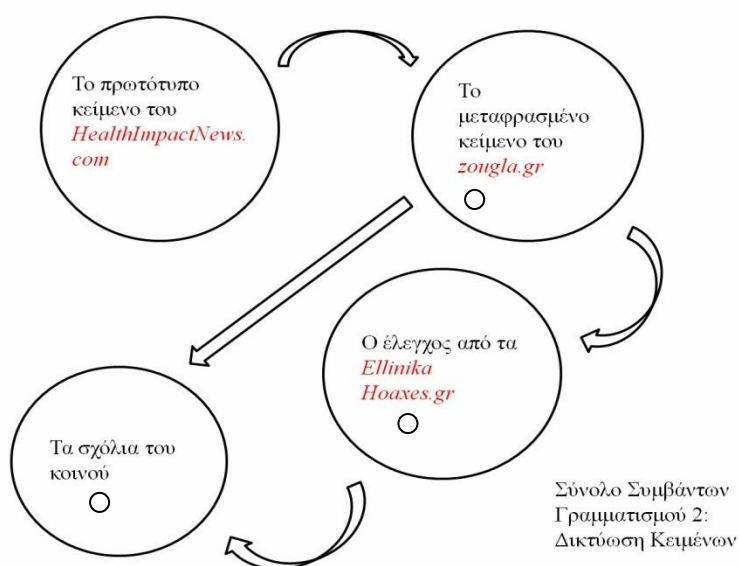
Το δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό τιτλοφορείται:

(1) *2.620 νεκρά μωρά μετά από εμβόλια-COVID σε εγκύους (ΗΠΑ)*

και δημοσιεύτηκε αρχικά στην ιστοσελίδα *zougla.gr* στις 24 Νοεμβρίου 2021, ενώ αναπαράχθηκε σε ποικίλες ιστοσελίδες και κοινωνικά δίκτυα, όπως το *pronews.gr* και το *katohika.gr*. Το κείμενο αποτελεί μετάφραση του πρωτότυπου αγγλικού άρθρου με τίτλο:

(2) *2,620 Dead Babies in VAERS After COVID Shots*

το οποίο δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα *HealthImpactNews.com* στις 20 Νοεμβρίου του 2021. Συγγραφέας του πρωτότυπου κειμένου είναι ο συντάκτης και ιδιοκτήτης της εν λόγω ιστοσελίδας κύριος Brian Shilhavy. Τη μετάφραση από το πρωτότυπο στα ελληνικά πραγματοποίησε ο ψυχίατρος κύριος Κλεάνθης Γρίβας.⁴⁴

⁴⁴ Η μετάφραση του κ. Γρίβα είναι ακριβής και κατά λέξη, ενώ περιέχει επιπρόσθετα τον πίνακα δεδομένων από το VAERS, ορισμένες χρωματισμένες λέξεις με κόκκινο χρώμα για έμφαση και τρία από τα δεκάδες κολάζ φωτογραφιών που εμπεριέχονται στο πρωτότυπο κείμενο, τα οποία απεικονίζουν ανθρώπους που έχασαν τη ζωή τους, έπειτα από εμβολιασμό κατά της Covid-19 (σύμφωνα πάντοτε με τους ισχυρισμούς του πρωτότυπου κειμένου). Με κουκκίδες σημειώνονται τα κείμενα που αναλύονται στο παρόν δεύτερο σύνολο συμβάντων γραμματισμού.

5.2.1.1 Πλαίσιο Κουλτούρας - Πλαίσιο Περίστασης

Ο συνολικός αριθμός των επιβεβαιωμένων κρουσμάτων Covid - 19 στην Ελλάδα εκείνο το διάστημα (έως τις 20 Νοεμβρίου 2021) ανερχόταν σε 874.812, ενώ από τους 594 διασωληνωμένους ασθενείς, οι 493 (83%) ήταν ανεμβολίαστοι ή μερικώς εμβολιασμένοι και οι 101 (17%) ήταν πλήρως εμβολιασμένοι.⁴⁵ Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως από τη Δευτέρα 22 Νοεμβρίου 2021 έως και τη Δευτέρα 6 Δεκεμβρίου 2021 είχαν τεθεί σε εφαρμογή περιοριστικά μέτρα, τα οποία απαγόρευαν στους ανεμβολίαστους την πρόσβαση σε κέντρα διασκέδασης, θέατρα, κινηματογράφους, μουσεία, εκθέσεις, συνέδρια, γυμναστήρια, γήπεδα και χώρους εστίασης, ενώ συζητείτο η πιθανότητα επιβολής lockdown στη χώρα.

Το πλαίσιο της κουλτούρας του παρόντος συμβάντος γραμματισμού είναι ξανά η σύγχρονη ελληνική κοινωνία που απαρτίζεται από τους πολιτικούς, τους επιστήμονες - ιατρούς, τους δημοσιογράφους και τους Έλληνες πολίτες συνολικά. Το πλαίσιο της περίπτωσης είναι η Ελλάδα στο μέσο της πανδημίας Covid - 19 και συγκεκριμένα περί τα τέλη Νοεμβρίου του 2021, λίγες μέρες μετά την πρώτη ταυτοποίηση της μετάλλαξης Όμικρον σε δείγματα ασθενών με Covid -19 στη Μποτσουάνα της νότιας Αφρικής. Το πλαίσιο της κουλτούρας και το πλαίσιο της περίπτωσης σε συνδυασμό συγκροτούν το καταστασιακό περιεχόμενο μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα το παρόν συμβάν γραμματισμού.

5.2.1.2 Θέμα (τι) - Τόνος (ποιοι) - Τρόπος (πώς)

Το θέμα του δεύτερου κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό είναι ο θάνατος χιλιάδων εμβρύων έπειτα από εμβολιασμό των εγκύων μητέρων τους. Αναφέρεται συγκεκριμένα πως 2.620 μωρά έφυγαν από τη ζωή έπειτα από εμβολιασμούς κατά της Covid - 19 σε εγκύους βάσει στοιχείων του *Συστήματος Αναφοράς Παρενεργειών των Εμβολίων* (Vaccine Adverse Event Reporting System - VAERS). Μάλιστα επισημαίνεται πως μέσα σε 11 μήνες σημειώθηκαν περισσότεροι θάνατοι εμβρύων μόνο από εμβόλια κατά της Covid - 19, από ό, τι από όλα τα εμβόλια μαζί τα τελευταία 30 χρόνια. Σύμφωνα με τον έλεγχο εγκυρότητας της είδησης που πραγματοποίησε ο ελεγκτής γεγονότων του *EllinikaHoaxes.gr* κύριος

---

⁴⁵ Ημερήσια έκθεση επιδημιολογικής επιτήρησης λοίμωξης από το νέο κορωνοϊό (COVID-19): Δεδομένα έως 20 Νοεμβρίου 2021, ώρα 15:00.

Θάνατος Σιτίστας,⁴⁶ η είδηση είναι παραπληροφορητική, καθώς το VAERS δέχεται καθημερινά αναφορές για ανεπιθύμητες ενέργειες ή αντιδράσεις που προέκυψαν έπειτα από έναν εμβολιασμό κατά της Covid -19, χωρίς να έχει εξακριβωθεί ότι το εμβόλιο ήταν αυτό που τις προκάλεσε ή που συνέβαλε στην εκδήλωσή τους. Με άλλα λόγια, οποιοσδήποτε μπορεί να αναφέρει μία *ανεπιθύμητη ενέργεια* (adverse effect) που προκλήθηκε έπειτα από έναν εμβολιασμό κατά της Covid -19 στο VAERS και αυτή ενέργεια να καταγραφεί, ακόμα και εάν δεν είναι εξακριβωμένο πως το εμβόλιο ήταν αυτό που την προκάλεσε (ή πως υπάρχει πραγματικά).

Το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό δεν σταματά την επιχειρηματολογία του υπέρ της επικινδυνότητας των εμβολίων στην παράθεση στοιχείων από το VAERS. Αντίθετα, προς επίρρωση αυτής αναφέρεται στην επανανάλυση δεδομένων μίας ήδη δημοσιευμένης μελέτης, η οποία έδειξε ότι τα ποσοστά αυτόματης αποβολής για τις εγκύους έπειτα από εμβολιασμό κατά της Covid -19 είναι ιδιαίτερα υψηλά (82 - 91%), εάν το παιδί τους είναι μικρότερο από 20 εβδομάδες.⁴⁷ Σύμφωνα όμως με το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, η εν λόγω μελέτη δεν έρχιζε επανανάλυσης, καθώς το αποτέλεσμα της ήταν εξαρχής αξιόπιστο (δεν είχε βρεθεί αιτιώδης συσχέτιση μεταξύ των εμβολίων κατά της COVID-19 και προβλημάτων στη κύηση). Τουναντίον, η επανάλυση έγινε με εφαρμογή εσφαλμένης μεθοδολογίας από τους ερευνητές που την πραγματοποίησαν, δημοσιεύτηκε σε ένα αμφιβόλου επιστημονικής αξιοπιστίας περιοδικό (IPAK) και τελικά οι ίδιοι της οι συγγραφείς αποφάσισαν να την ανακαλέσουν, έπειτα από την εκτεταμένη κριτική που της ασκήθηκε.

Στο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό διατυπώνεται επίσης ο ισχυρισμός ότι πιθανώς έχουν υπάρξει 107.420 θάνατοι εμβρύων μετά από «εμβόλια» COVID-19, αλλά και πως στη Σκωτία διενεργείται έρευνα για να βρεθεί εξήγηση για την απότομη αύξηση των θανάτων μεταξύ νεογέννητων βρεφών. Καταλήγοντας, ο συγγραφέας απευθύνεται σε προσωπικό τόνο στους αναγνώστες, γνωστοποιώντας τους τις ανησυχίες του απέναντι στα εμβόλια και παρακινώντας τους να δουν μία σειρά από βίντεο με θέματα όπως οι παρενέργειες των εμβολίων σε έμβρυα και η ρευστή κατάσταση που επικρατεί στα νοσοκομεία. Οι τελευταίοι ισχυρισμοί δεν ελέγχονται από το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο. Αντίθετα, αυτό προβαίνει

---

⁴⁶ σε κείμενο που δημοσιεύτηκε στις 4 Δεκεμβρίου του 2021

⁴⁷ Brock & Thornley (2021)

σε μια παράθεση μελετών που αποδεικνύουν την ασφάλεια του εμβολιασμού στις έγκυες γυναίκες, προτρέποντάς τες έτσι έμμεσα να εμβολιαστούν.

Οι συμμετέχοντες στο παρόν συμβάν γραμματισμού συνδέονται μεταξύ τους ως άνθρωποι που αντιμετωπίζουν την κοινή απειλή του Covid - 19 από τη δική τους σκοπιά ο καθένας (διεθνείς οργανισμοί, γιατροί, δημοσιογράφοι, πολίτες και ειδικότερα οι έγκυες γυναίκες και τα μωρά), ενώ τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή και διαπραγμάτευση των νοημάτων τους περιλαμβάνουν γραπτό λόγο, εικόνες και βίντεο.

Στο σχεδιασμένο νόημα (το δοσμένο) εντάσσεται η προγενέστερη γνώση των συγγραφέων για το VAERS και τα δεδομένα που καταγράφονται σε αυτό, αλλά και για την πορεία του εμβολιασμού κατά της Covid - 19 εν γένει. Στον σχεδιασμό (το διαμορφούμενο) περιλαμβάνεται η προκαταρκτική έρευνα και συλλογή των δεδομένων που θα αξιοποιηθούν κατά τη συγγραφή του κυρίως κειμένου, αλλά και η ίδια η διαδικασία της συγγραφής του, ενώ στο ανασχεδιασμένο (το διαμορφωμένο που ανανεώνει το δοσμένο), ανήκει το τελικό δημοσιευμένο κείμενο στην ιστοσελίδα *zougla.gr*, το οποίο διατίθεται στο κοινό για ανάγνωση.

5.2.1.3 Ιεραρχία και αναπαράσταση των κοινωνικών συμμετεχόντων

Στην κορυφή της ιεραρχίας του παρόντος συμβάντος γραμματισμού βρίσκονται οι οργανισμοί υγείας που δημοσιοποιούν τα δεδομένα σχετικά με τον ιό (*CDC, FDA, VAERS, PHS*). Στη μέση, οι δημοσιογράφοι που τα γνωστοποιούν στο ευρύ κοινό και πιο κάτω οι αναγνώστες - σχολιαστές που τα προσλαμβάνουν και αλληλεπιδρούν μαζί τους. Σημαντική προβάλλει έπειτα η αναπαράσταση των κοινωνικών συμμετεχόντων στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό:

Ο συγγραφέας αναπαρίσταται εξειδικευμένος (από τον *Brian Shilhavy*), προσωποποιημένος, υπερπροσδιορισμένος (*Editor, Health Impact News*), συνδεδεμένος με το επιτελείο του περιοδικού του, ενεργός και δρών εντασσόμενος στο κείμενο (*Αμφιβάλλω σοβαρά*). Οι αναγνώστες αναπαρίστανται γενικευμένοι, προσωποποιημένοι, μη προσδιορισμένοι, συνδεδεμένοι μεταξύ τους, ενεργοί και δρώντες εντασσόμενοι στο κείμενο (*Πιστεύετε ότι;*).

Τα έμβρυα⁴⁸ αναπαρίστανται γενικευμένα, προσωποποιημένα, μη προσδιορισμένα, συνδεδεμένα μεταξύ τους, παθητικά (*Οι θάνατοι εμβρύων*) και δρώντα εντασσόμενα στο κείμενο. Οι έγκυες γυναίκες αναπαρίστανται γενικευμένες, προσωποποιημένες, μη προσδιορισμένες, συνδεδεμένες, παθητικές (αποδέκτριες των παρενεργειών των εμβολίων, *θα υποστούν αποβολές*) και εντασσόμενες στο κείμενο.

Εκπρόσωποι της επιστημονικής κοινότητας αναπαρίστανται ενίοτε γενικευμένα, ενίοτε εξειδικευμένα. Το περιοδικό *New England Journal of Medicine* αναπαρίσταται εξειδικευμένο, αποπροσωποποιημένο (αντικειμενοποίηση μέσω μετωνυμίας), προσδιορισμένο, συνδεδεμένο με την επιστημονική κοινότητα, ενεργό και εντασσόμενο στο κείμενο. Οι ερευνητές της Νέας Ζηλανδίας που πραγματοποίησαν την επανάλυση, αναπαρίστανται γενικευμένοι, προσωποποιημένοι, μη προσδιορισμένοι, συνδεδεμένοι, ενεργοί και δρώντες εντασσόμενοι στο κείμενο. Η Δρ. Τζέσικα Ρόουζ αναπαρίσταται εξειδικευμένη, προσωποποιημένη, υπερπροσδιορισμένη (*Δρ, ανεξάρτητη επιστήμονας*), αποσυνδεδεμένη από την υπόλοιπη επιστημονική κοινότητα (ως ανεξάρτητη επιστήμονας), ενεργή και εντασσόμενη στο κείμενο. Οργανισμοί υγείας όπως τα *CDC*, η *FDA*, το *VAERS* και η *PHS*, εταιρείες παρασκευής εμβολίων κατά της Covid - 19 όπως η *Pfizer*, η *Moderna* και η *AstraZeneca*, αλλά και η εφημερίδα *The Herald* αναπαρίστανται εξειδικευμένοι, αποπροσωποποιημένοι (αντικειμενική αναφορά μέσω μετωνυμίας), προσδιορισμένοι, συνδεδεμένοι, ενεργοί και δρώντες εντασσόμενοι στο κείμενο. Ένας πληροφοριοδότης του *Funeral Director*, ο οποίος εξηγεί την αύξηση των νεκρών νεογέννητων μωρών σε βίντεο της ιστοσελίδας αναπαρίσταται γενικευμένος, προσωποποιημένος, μη προσδιορισμένος (*Ένας*), συνδεδεμένος με τους αντιεμβολιαστές, ενεργός και δρών εντασσόμενος στο κείμενο. Οι γιατροί που αναφέρονται στα προτεινόμενα βίντεο μετά το κείμενο αναπαρίστανται γενικευμένοι, προσωποποιημένοι, προσδιορισμένοι (εμβολιασμένοι -

---

⁴⁸ Στο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό χρησιμοποιείται δώδεκα φορές το λέξιμα *έμβρυο* (*fetus* σε τύπους όπως *έμβρυα*, *εμβρυϊκούς*, *εμβρύων*), πέντε το λέξιμα *βρέφος* (*infant* σε τύπους όπως *νεογέννητα βρέφη*, *αγέννητα* και *νεογέννητα βρέφη* και *βρεφικούς θανάτους*) και τρεις το λέξιμα *μωρό* (*baby* σε τύπους όπως *νεκρά μωρά*, *νεκρών νεογέννητων μωρών*, *αγέννητα μωρά*). Επιλέγονται και αξιοποιούνται με άλλα λόγια εναλλάξ λέξεις που παραπέμπουν σε αγέννητους οργανισμούς (*έμβρυο*), με λέξεις που παραπέμπουν σε ζωντανά πλάσματα (*βρέφη*, *μωρά*), σε μια προσπάθεια να συνδεθούν τα εμβόλια κατά της Covid - 19 με παρενέργειες πριν, αλλά και μετά τη γέννησή τους.

ανεμβολίαστοι), αποσυνδεδεμένοι οι μεν από τους δε (αυτοί που έκαναν το εμβόλιο από αυτούς που δεν το έκαναν), ενίοτε παθητικοί (*ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ, απολύονται*), ενίοτε ενεργοί (*παραιτούνται*) και δρώντες εντασσόμενοι στο κείμενο.

Παρόμοιες αναπαραστάσεις των κοινωνικών συμμετεχόντων δύνανται να επιτελούν ενίοτε αντιφατικές λειτουργίες στα κείμενα που αναλύονται. Για παράδειγμα, εξειδικευτική αποπροσωποποιημένη αναφορά γίνεται σε οργανισμούς υγείας, είτε για έκφραση διαμαρτυρίας απέναντι στη δράση τους:

(3) *Ωστόσο, τα CDC και η FDA συνεχίζουν να συνιστούν τα εμβόλια-COVID-19*

είτε για επίκληση στην αυθεντία τους ως αξιόπιστων πηγών:

(4) *Μέχρι τώρα, αναφέρθηκαν 2.620 θάνατοι εμβρύων στο VAERS. Η Δημόσια Υγεία της Σκωτίας (PHS) ... ανακοίνωσε...*

5.2.1.4 Ρητορικές - Ρητορικοί Τόποι

Στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό κυριαρχεί η ρητορική απονομιμοποίησης του εμβολιασμού ως ασφαλούς πρακτικής, στην οποία μπορεί να υποβληθεί ο πληθυσμός και η ρητορική της διαμαρτυρίας απέναντι στην αποσιώπηση από τα Μέσα των σοβαρών κινδύνων που ελλοχεύουν από τα εμβόλια:

(5) *Άραγε, πόσες από αυτές τις γυναίκες θα μπορέσουν να συλλάβουν και να τεκνοποιήσουν ξανά;*

Γιατί ακόμη και τα Εναλλακτικά Μέσα δεν δημοσιεύουν αυτούς τους εμβρυϊκούς θανάτους που περιέχονται στα δεδομένα της ίδιας της κυβέρνησης μετά από «εμβόλια»-COVID-19;

Ο ειδικότερος ρητορικός τόπος που κυριαρχεί στο κείμενο είναι ο *pro bono eorum* (για το καλό τους), καθώς γνωστοποιείται μια είδηση σχετική με τα εμβόλια και συγκεκριμένα με τον κίνδυνο που διατρέχουν έγκυες γυναίκες, οι οποίες εμβολιάζονται. Αυτή η είδηση, αν και ιδιάζουσας σημασίας για το σύνολο του πληθυσμού (γενικότερος ρητορικός τόπος *pro bono publico*), δεν έχει γνωρίσει κατά τον συγγραφέα του κειμένου τη διάδοση που της αναλογεί:

(6) *Γιατί αυτό δεν αποτελεί πρωτοσέλιδη είδηση;*

5.2.1.5 Ταυτότητες

Η ταυτότητα που διεκδικεί για τον εαυτό του ο συγγραφέας του ελεγχόμενου ως παραπληροφορητικού κειμένου είναι αυτή του δημοσιογράφου που πληροφορεί το

κοινό και ιδιαίτερα τις εγκύους για τις επικίνδυνες παρενέργειες των εμβολίων κατά της Covid - 19, επιθυμώντας με αυτόν τον τρόπο να το/τις αποτρέψει από τον εμβολιασμό και να το/τις προστατέψει.

5.2.1.6 Κειμενικά Είδη / Είδη προτάσεων

Στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό αναμειγνύονται τα κειμενικά είδη της αναφοράς γεγονότων και της έκθεσης, αφού ο συγγραφέας του βασίζεται στα γεγονότα που παραθέτει, για να υποστηρίξει την επικινδυνότητα εμβολιασμού του πληθυσμού. Οι προτάσεις που συναντώνται στο κείμενο, τεκμηριώνουν τα κειμενικά είδη, στα οποία αυτό ανήκει. Συγκεκριμένα εντοπίζονται προτάσεις:

υλικές (με ρήματα όπως *συστήνω, κάνω, συνεχίζω, χρησιμοποιώ*):⁴⁹

(7) *Τα CDC και η FDA (δράστες) συνέστησαν τα εμβόλια για εγκύους (στόχος).*

[δράσης]

(8) *του τι (στόχος 1) κάνουν τα «εμβόλια»-COVID-19 (δράστης) στα αγέννητα μωρά (στόχος 2).* [δράσης]

(9) *αλλά τα «εμβόλια» mRNA της Pfizer και της Moderna (στόχος) χρησιμοποιούνται επίσης στο Ηνωμένο Βασίλειο.* [δράσης]

νοητικές (με ρήματα όπως *βλέπω, αναγνωρίζω, θεωρώ*):

(10) *Αυτή τη στιγμή, (εμείς, αισθανόμενοι) βλέπουμε συνολικά 2.838 καταγεγραμμένους εμβρυϊκούς θανάτους (φαινόμενο).* [αντίληψη]

(11) *Τώρα φαίνεται ότι στη Σκωτία (εκείνοι, αισθανόμενοι) αναγνωρίζουν αυτή την απότομη αύξηση των θανάτων σε έμβρυα και νεογέννητα βρέφη (φαινόμενο).* [αντίληψης]

(12) *(εγώ, αισθανόμενος) Αμφιβάλλω σοβαρά ότι οι υπάλληλοι της δημόσιας υγείας στο Ηνωμένο Βασίλειο θα εξετάσουν το ρόλο των «εμβολίων»-COVID-19 που χορηγούνται σε εγκύους ως πιθανή αιτία αυτών των επιπτώσεων (φαινόμενο).* [αντίληψης]

---

⁴⁹ Παραπάνω από τις μισές προτάσεις του δεύτερου κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό είναι υλικές. Σε σύνολο 98 προτάσεων, οι 56 είναι υλικές (57,1%), οι 21 συσχετιστικές (21,4%), οι 12 νοητικές (12,2%), οι 5 λεκτικές (5,1%), οι 3 υπαρκτικές (3%) και η 1 συμπεριφορική (1%).

και συσχετιστικές (με ρήματα όπως είμαι, αποτελώ και έχω):

(13) *το New England Journal of Medicine παραδέχτηκε ότι ήταν εσφαλμένη (χαρακτηριστικό) η αρχική μελέτη (φορέας) [απόδοσης χαρακτηριστικού]*

(14) *το 82% έως 91% των εγκύων θα υποστούν αποβολές εάν το αγέννητο παιδί τους (φορέας) είναι μικρότερο (χαρακτηριστικό) από 20 εβδομάδες. [απόδοσης χαρακτηριστικού]*

(15) *Το VAERS (έκτυπο) είναι ένα παθητικό σύστημα (αξία), στο οποίο γίνονται υπο-αναφορές των παρενεργειών. [ταυτοποιητική]*

Το δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό περιλαμβάνει ακόμα χρονικούς δείκτες (στοιχείο αφήγησης που διέπει τα δημοσιογραφικά κείμενα εν γένει), οι οποίοι λειτουργούν ως μαρκαρισμένα θέματα που κατευθύνουν την εξέλιξη της ροής του:

(16) *Μέσα σε 11 ΜΗΝΕΣ σημειώθηκαν*

Αυτή τη στιγμή, βλέπουμε συνολικά

Τον περασμένο μήνα (Οκτώβριος, 2021)

Τώρα φαίνεται

5.2.1.7 Περικείμενο

Στο άμεσο συγκείμενο του δεύτερου κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό εντοπίζονται διαφημίσεις, τίτλοι με τις τελευταίες ειδήσεις της ιστοσελίδας που το φιλοξενεί και επόμενα άρθρα προς ανάγνωση. Στο γνωσιακό περικείμενο συμπεριλαμβάνονται προηγούμενες γνώσεις του αναγνωστικού κοινού για το περιεχόμενο και τη θεματολογία των άρθρων της ιστοσελίδας *zougla.gr*, καθώς και για την προηγούμενη ιδεολογία και δράση του επιμελητή του παρόντος άρθρου κ. Κλεάνθη Γρίβα. Όπως και στο πρώτο σύνολο συμβάντων γραμματισμού που εξετάστηκε, έτσι και τώρα, τέτοιου είδους πληροφορίες παρέχονται απλόχερα στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, με σκοπό τη δημιουργία *υποβάθρου* (background) στους αναγνώστες και αναμονών για την αξιοπιστία των ισχυρισμών που πρόκειται να συναντήσουν στο κείμενο που ελέγχεται:

(17) *Στο παρελθόν έχουμε ασχοληθεί ξανά με τον κ. Γρίβα και τους παραπλανητικούς ισχυρισμούς που είχε κάνει για θανάτους που προκαλούνται από τα εμβόλια για την COVID-19.*

(18) *τόσο ο κύριος Γρίβας όσο και η σύζυγος του αποτελούν δύο εκ των πιο γνωστών περιπτώσεων αντιεμβολιαστών στην Ελλάδα.*

Στο πολιτισμικό περικείμενο τέλος εντάσσεται ο δημόσιος διάλογος με θέματα εμβόλια που λαμβάνει χώρα από τα τέλη του 2020 και ο ρόλος του εκάστοτε συμμετέχοντα σε αυτόν (επιστήμονα, δημοσιογράφου, πολίτη).

5.2.1.8 Διαλογικότητα - Εμπειρία

Το δοσμένο (η απόφαση της κυβέρνησης για υποχρεωτικό εμβολιασμό του πληθυσμού βάσει της υπόδειξης των CDC και της FDA) αμφισβητείται από το διαμορφούμενο, μέσα από την παράθεση στοιχείων του VAERS που τεκμηριώνουν κατά τον συγγραφέα τις παρενέργειες των εμβολίων για τις εγκύους. Η αμφισβήτηση εξελίσσεται σε διαμαρτυρία:

(19) ***Γιατί αυτό δεν αποτελεί πρωτοσέλιδη είδηση; Γιατί ακόμη και τα Εναλλακτικά Μέσα δεν δημοσιεύουν αυτούς τους εμβρυϊκούς θανάτους που περιέχονται στα δεδομένα της ίδιας της κυβέρνησης μετά από «εμβόλια»-COVID-19;***⁵⁰

Η διαμαρτυρία, έτσι όπως εκφράζεται με τα δύο διαδοχικά ρητορικά ερωτήματα, αποτελεί στοιχείο διαλογικότητας του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, αφού ο συγγραφέας του ενσωματώνει στη δική του φωνή τη φωνή που επιθυμεί να έχουν οι αναγνώστες του, μία φωνή εναντίωσης απέναντι στην αποσιώπηση των παρενεργειών των εμβολίων από τις αρχές και τα μέσα ενημέρωσης.

Λίγο παρακάτω, ο συγγραφέας απευθύνεται σε δεύτερο πρόσωπο στους αναγνώστες, αυξάνοντας την εμπλοκή και την αλληλεπίδραση μαζί τους:

(20) ***Πιστεύετε ότι οι υπάλληλοι της δημόσιας υγείας στο Ηνωμένο Βασίλειο θα εξετάσουν το ρόλο των «εμβολίων»-COVID-19 που χορηγούνται σε εγκύους ως πιθανή αιτία αυτών των επιπτώσεων (σσ. εννοεί τους βρεφικούς θανάτους);***

για να ακολουθήσει η απάντησή του σε πρώτο πρόσωπο:

(21) ***Αμφιβάλλω σοβαρά, αλλά τα «εμβόλια» mRNA της Pfizer και της Moderna χρησιμοποιούνται επίσης στο Ηνωμένο Βασίλειο (μαζί με το εμβόλιο AstraZeneca) και είναι καθαρή παράνοια να μην θεωρούμε ότι αυτές οι πειραματικές ενέσεις συνδέονται με αυτούς τους βρεφικούς θανάτους, και να ληφθούν μέτρα μήνες πριν!***

---

⁵⁰ Οι έντονοι (bold) χαρακτήρες διατηρούνται αυτούσιοι από το πρωτότυπο κείμενο.

5.2.1.9 Πρωτογενής Λόγος - Δευτερογενείς λόγοι

Στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό κυριαρχούν οι δευτερογενείς λόγοι με χρήση ιατρικής (παράγοντας υποαναφοράς, εμβόλια, αυτόματης αποβολής), αλλά και δημοσιογραφικής (πληροφοριοδότης, Εναλλακτικά Μέσα, πρωτοσέλιδη είδηση) ορολογίας. Επίσης στοιχείο δευτερογενών λόγων αποτελεί η εκτεταμένη χρήση αριθμών, με σκοπό την επιστημονική τεκμηρίωση των ισχυρισμών που διατυπώνονται κατά των εμβολίων:

(22) *Μέχρι τώρα, αναφέρθηκαν 2.620 θάνατοι εμβρύων στο VAERS.*

(23) *Αυτή τη στιγμή, βλέπουμε συνολικά 2.838 καταγεγραμμένους εμβρυϊκούς θανάτους μετά από εμβόλια COVID-19 μέσα σε 11 μήνες, ενώ ο ετήσιος μέσος όρος των καταγεγραμμένων εμβρυϊκών θανάτων μετά τον εμβολιασμό εγκύων τα τελευταία 30 χρόνια ήταν κατά μέσο όρο 74 εμβρυϊκοί θάνατοι ετησίως.*

(24) *σωρευτική συχνότητα αυτόματης αποβολής που κυμαίνεται από 82% (104/127) έως 91% (104/114)*

(25) *Αυτό σημαίνει ότι πιθανώς έχουν υπάρξει 107.420 θάνατοι εμβρύων μετά από «εμβόλια»-COVID-19 μέχρι στιγμής.*

Βέβαια, η παράθεση αριθμών δεν μπορεί από μόνη της να εξασφαλίσει την επιστημονική εγκυρότητα ενός κειμένου, εάν οι ίδιοι οι αριθμοί δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Για παράδειγμα, παρ' όλο που αποτελεί αλήθεια το γεγονός ότι στο VAERS δεν αναφέρονται όλα τα περιστατικά παρενεργειών των εμβολίων (υφίστανται υποαναφορές), τα νούμερα θυμάτων που υπολογίζει η μόνη επιστήμονας που αναπαρίσταται εξειδικευτικά στο κείμενο (Δρ. Τζέσικα Ρόουζ) είναι εξαιρετικά μεγάλα (**107.420 θάνατοι εμβρύων**). Μάλιστα, σε μια παραπομπή που βρίσκεται ανάμεσα στις δηλώσεις της ερευνήτριας και στο σχολιασμό τους από τον συγγραφέα, ο αριθμός παρουσιάζεται ακόμη μεγαλύτερος (MELETH: Τα δεδομένα της κυβέρνησης αποκαλύπτουν ότι τουλάχιστον 150.000 πιθανώς πέθαναν στις ΗΠΑ μετά από εμβόλια COVID-19). Όμως σύμφωνα με έλεγχο γεγονότων του διεθνούς ειδησεογραφικού πρακτορείου Reuters, αποδεικνύεται πως οι ισχυρισμοί της Δρος Ρόουζ δεν ευσταθούν, καθώς αποτελούν παρερμηνεία των δεδομένων του VAERS.⁵¹ Λαμβάνοντας ως a priori αληθή και επιστημονικά έγκυρη τη μελέτη της ερευνήτριας

⁵¹ <https://www.reuters.com/article/factcheck-coronavirus-usa-idUSL1N2R00KP>

(μη υποβάλλοντάς τη δηλαδή σε κριτικό έλεγχο), ο συγγραφέας διατυπώνει ένα εικοτολογικό ρητορικό ερώτημα με στόχο να συγκινήσει τον αναγνώστη και να του προκαλέσει οργή απέναντι στην κατάσταση:

(26) Άραγε, πόσες από αυτές τις γυναίκες θα μπορέσουν να συλλάβουν και να τεκνοποιήσουν ξανά;

Η γνωστική προκατάληψη (cognitive bias, Kahneman, 2011) που εμφανίζεται στο σημείο αυτό του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό είναι η προκατάληψη της επιβεβαίωσης (confirmation bias). Ο συγγραφέας του επιλέγει και παραθέτει μόνο τις δηλώσεις και τις μελέτες που στηρίζουν το επιχείρημά του, το οποίο στρέφεται κατά της ασφάλειας των εμβολίων, επιβεβαιώνοντας έτσι τις προϋπάρχουσες αμφιβολίες του για τα εμβόλια. Ένα μη παραπληροφορητικό δημοσιογραφικό κείμενο θα έπρεπε πρώτα να ελέγξει τους ισχυρισμούς της Δρος Ρόουζ ως προς την ορθότητά τους και έπειτα να αποφασίσει αν θα τους χρησιμοποιήσει ως επιχείρημα κατά των εμβολίων. Μία δεύτερη προκατάληψη συναφής με την πρώτη που εντοπίζεται στο σημείο αυτό είναι η προκατάληψη της αυθεντίας (authority bias): το ότι ένας κάτοχος διδακτορικού διπλώματος προβαίνει σε μια δήλωση για τα εμβόλια, δεν συνεπάγεται αυτόματα ότι αυτή η δήλωση είναι και αληθής.

Σύμφωνα με τον Baynham (2002), το επίπεδο της γλώσσας ως κοινωνικής διαδικασίας (πρακτικής λόγου) είναι το επίπεδο στο οποίο έχουν πιο άμεση πρόσβαση οι χρήστες της γλώσσας, όταν συμμετέχουν σε επικοινωνιακά συμβάντα που περιλαμβάνουν γλώσσα. Η συγκεκριμένη είδηση καθαυτή, ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται και το τι επιχειρεί να «κάνει» στο πλαίσιο στο οποίο λειτουργεί, προσλαμβάνεται και σχολιάζεται, είναι με άλλα λόγια τα στοιχεία που ενδιαφέρουν πρωτίστως την πλειονότητα των ανθρώπων που χρησιμοποιούν τη γλώσσα, ενώ η ευρύτερη λειτουργία και ιδεολογία που πρεσβεύουν οι ειδήσεις στον σύγχρονο κόσμο (γλώσσα ως κοινωνική πρακτική) παράλληλα με την εκ του σύνεγγυς εξέταση των λειτουργιών της γλώσσας σε επίπεδο γραμματικής (γλώσσα ως κείμενο) περνούν σε δεύτερη μοίρα, όντας περισσότερο απρόσιτα στον μέσο αναγνώστη.

Το δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό παρουσιάζει τυπική (πυραμιδωτή) δομή άρθρου. Έπειτα από τον τίτλο (2.620 νεκρά μωρά μετά από εμβόλια-COVID σε εγκύους (ΗΠΑ)), ακολουθεί η σύνοψη (Μέσα σε 11 ΜΗΝΕΣ σημειώθηκαν περισσότεροι θάνατοι εμβρύων ΜΟΝΟ από «εμβόλια»-COVID από ό, τι από ΟΛΑ τα εμβόλια μαζί τα τελευταία 30 ΧΡΟΝΙΑ, Στη Σκωτία αρχίζει έρευνα) και το

κυρίως κείμενο. Μετά το τέλος του κειμένου ακολουθεί αξιολόγησή του από τους αναγνώστες (βαθμολογία 2 σχολιαστών 3 στα 5 αστέρια), ο σχολιασμός του και επιπλέον άρθρα προς ανάγνωση στην ενότητα *Διαβάστε Επίσης*.

5.2.1.10 Μεταβιβαστικότητα - Μεταφορές

Στο κείμενο εντοπίζεται ρητή υπόδειξη των εμβολίων ως υπαίτιων για την εμφάνιση παρενεργειών στις εγκύους και τα μωρά. Η υπόδειξη αυτή επιτυγχάνεται γλωσσικά είτε με χρήση ενεργητικής σύνταξης που συνδέει αιτιωδώς τα εμβόλια κατά τις Covid - 19 με τις παρενέργειες στα έμβρυα:

(27) *τι (στόχος 1) κάνουν τα «εμβόλια»-COVID-19 (δράστης) στα αγέννητα μωρά (στόχος 2).*

είτε μέσω παθητικής σύνταξης στην περίπτωση των εμβολιασμών, για την απόκρυψη των γιατρών που πραγματοποιούν τη διαδικασία και τη μετατόπιση της εστίασης ξανά στα εμβόλια:

(28α) *Οι θάνατοι εμβρύων μετά από εμβόλια-COVID-19 (στόχος 1, εστίαση) που ενέθηκαν σε εγκυμονούσες (στόχος 2) συνεχίζουν να αυξάνονται.*

αντί της σύνταξης:

(28β) *μετά από εμβόλια - COVID -19 που οι γιατροί έκαναν σε εγκυμονούσες.*

Για την πραγματοποίηση της παραπάνω σύνταξης επιστρατεύεται σκόπιμα το αδόκιμο ρήμα *ενέθηκαν* σε μια προσπάθεια του μεταφραστή να αποδώσει πιστά το πρωτότυπο αγγλικό *injected* και να ενεργοποιήσει το πλαίσιο της ένεσης, παράλληλα με τα πλαίσια του πόνου και του φόβου που αυτή ενδέχεται να ενεργοποιήσει συνειρμικά στο νου ορισμένων αναγνωστών. Αντί της παραπάνω μετάφρασης, θα μπορούσε να έχει προτιμηθεί μια πιο δόκιμη για τα ελληνικά απόδοση, η οποία δεν θα εμπεριείχε το στοιχείο της ένεσης:

(28γ) *μετά από εμβόλια-COVID-19 που έγιναν / πραγματοποιήθηκαν σε εγκυμονούσες*

Η αναπαραστατική λειτουργία της γλώσσας πραγματώνεται μέσω των παραπάνω συντάξεων, με σκοπό να θεμελιωθεί η αντιεμβολιαστική ιδεολογία, να αναπαραχθεί μέσω της γλώσσας και να προκαλέσει φόβο στους αναγνώστες απέναντι στα εμβόλια. Σε ένα τρίτο παράδειγμα, τα *CDC* και η *FDA* κατηγορούνται για αδράνεια και ανευθυνότητα, σε αντίθεση με την ανεξάρτητη ερευνήτρια Δρ. Τζέσικα Ρόουζ, η οποία αναπαρίσταται δραστήρια και υπεύθυνη:

(29) Τα CDC και η FDA (δράστες) δεν έχουν κάνει ποτέ κάποια μελέτη (στόχος) για να προσδιοριστεί ποιος είναι ο παράγοντας υποαναφοράς.

(30) Αλλά το (στόχος) έχουνε κάνει ανεξάρτητοι επιστήμονες, όπως η Δρ Τζέσικα Ρόουζ (δράστης), την ανάλυση της οποίας έχουμε δημοσιεύσει προηγουμένως.

Στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό αξιοποιούνται συχνά ρηματικές συντάξεις στη θέση ονοματοποιημένων συντάξεων, κάτι που προσιδιάζει περισσότερο στον προφορικό λόγο και δηλώνει μεγαλύτερη εμπλοκή του συγγραφέα στα λεγόμενά του:

(31α) για να προσπαθήσουν να εξηγήσουν γιατί πεθαίνουν τόσα πολλά αγέννητα και νεογέννητα βρέφη.

αντί του:

(31β) γίνεται μια προσπάθεια εξήγησης των θανάτων τόσων πολλών αγέννητων και νεογέννητων βρεφών.

5.2.1.11 Τροπικότητα - Δείξη

Ως προς την τροπικότητα, στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό εντοπίζονται παραδείγματα επιστημικής τροπικότητας με τη χρήση οριστικής ενεστώτα και την απουσία μετριαστικών δεικτών να δημιουργούν ένα απόλυτο ύφος:

(32) Οι θάνατοι εμβρύων μετά από εμβόλια-COVID-19 που ενέθηκαν σε εγκυμονούσες συνεχίζουν να αυξάνονται.

(33) **Μέσα σε 11 ΜΗΝΕΣ σημειώθηκαν περισσότεροι θάνατοι εμβρύων **ΜΟΝΟ** από «εμβόλια»-COVID από ό, τι από **ΟΛΑ** τα εμβόλια μαζί τα τελευταία 30 ΧΡΟΝΙΑ.**

(34) Αυτή τη στιγμή, βλέπουμε συνολικά **2.838 καταγεγραμμένους εμβρυϊκούς θανάτους μετά από εμβόλια COVID-19 μέσα σε 11 μήνες.**

Η μόνη περίπτωση χρήσης μετριαστικού δείκτη βεβαιότητας (πιθανώς) συντελείται στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων της Δρος Ρόουζ, αν και στις ρητορικές ερωτήσεις που ακολουθούν, το συμπέρασμά της φαίνεται να μην αμφισβητείται και να θεωρείται ως δεδομένο:

(35) Αυτό σημαίνει ότι πιθανώς έχουν υπάρξει 107.420 θάνατοι εμβρύων μετά από «εμβόλια»-COVID-19 μέχρι στιγμής.

...

Γιατί ακόμη και τα Εναλλακτικά Μέσα δεν δημοσιεύουν αυτούς τους εμβρυϊκούς θανάτους που περιέχονται στα δεδομένα της ίδιας της κυβέρνησης μετά από «εμβόλια»-COVID-19;

Αξιολογική τροπικότητα από την άλλη, πραγματώνεται με τη χρήση επιθέτων, επιρρημάτων και αξιολογικού λεξιλογίου:

(36) είναι καθαρή παράνοια να μην θεωρούμε ότι αυτές οι πειραματικές ενέσεις συνδέονται με αυτούς τους βρεφικούς θανάτους.

(37) Ακολουθεί ένα βίντεο που κάναμε τον περασμένο μήνα που περιέχει μερικά πολύ ατυχή φρικιαστικά παραδείγματα του τι κάνουν τα «εμβόλια»-COVID-19 στα αγέννητα μωρά.

Εκτός από την τροπικότητα, η διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας πραγματώνεται και μέσω της προσωπικής δείξης, η οποία συμβάλλει στην καλλιέργεια της διχοτομικής σκέψης (αυτοί - εμείς):

3^ο πληθυντικό - αυτοί:

(38) Ωστόσο, τα CDC και η FDA συνεχίζουν να συνιστούν τα εμβόλια-COVID-19,

(39) Γιατί ακόμη και τα Εναλλακτικά Μέσα δεν δημοσιεύουν αυτούς τους εμβρυϊκούς θανάτους που περιέχονται στα δεδομένα της ίδιας της κυβέρνησης μετά από «εμβόλια»-COVID-19;

1^ο ενικό - 1^ο πληθυντικό - εμείς:

(40) Αμφιβάλλω σοβαρά

(41) Ακολουθεί ένα βίντεο που κάναμε τον περασμένο μήνα που περιέχει μερικά πολύ ατυχή φρικιαστικά παραδείγματα του τι κάνουν τα «εμβόλια»-COVID-19 στα αγέννητα μωρά.

5.2.1.12 Οργάνωση των πληροφοριών

Στο κείμενο εντοπίζονται κατά τόπους μαρκαρισμένα θέματα, με τα οποία δίνεται έμφαση σε χρονικούς προσδιορισμούς πριν την παράθεση των ρημάτων:

(42) Μέσα σε 11 ΜΗΝΕΣ (θέμα, χρονικός προσδιορισμός) | σημειώθηκαν περισσότεροι θάνατοι εμβρύων **ΜΟΝΟ** από «εμβόλια»-COVID από ό,τι από **ΟΛΑ** τα εμβόλια μαζί τα τελευταία 30 ΧΡΟΝΙΑ (ρήμα).

(43) *Τον περασμένο μήνα (Οκτώβριος, 2021)* (θέμα, χρονικός προσδιορισμός) | το *New England Journal of Medicine* παραδέχτηκε ότι ... (ρήμα)

(44) *Τώρα* (θέμα, χρονικός προσδιορισμός) | φαίνεται ότι ... (ρήμα)

Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργείται η αίσθηση της επικαιρότητας στους αναγνώστες του άρθρου, οι οποίοι νιώθουν πως πληροφορούνται για τις τελευταίες εξελίξεις σχετικά με τα εμβόλια.

5.2.1.13 Διακειμενικότητα

Στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό υφίσταται εκτεταμένη καταφανής διακειμενικότητα μέσω συνεχών παραπομπών στις πρωτογενείς πηγές των κειμένων που αξιοποιούνται για τη δόμηση των επιχειρημάτων του. Συγκεκριμένα, εντοπίζονται δεκαεπτά *υπερσύνδεσμοι* (hyperlinks) που κατευθύνουν τον αναγνώστη στις πρωτογενείς πηγές των κειμένων από τα οποία αντλούνται τα δεδομένα που παρατίθενται και οι ισχυρισμοί που διατυπώνονται. Η έρευνα έχει δείξει ότι πολλοί υπερσύνδεσμοι σε κείμενα που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά αυξάνουν την εμπιστοσύνη των αναγνωστών τους απέναντι στο περιεχόμενό τους (Verma, Fleischmann, Koltai, 2017).

Συστατική διακειμενικότητα από την άλλη απαντά με τη χρήση λεξιλογίου από τα περιεχόμενα της ιατρικής (*εμβόλια, συλλάβουν, τεκνοποιήσουν, παράγοντας υποαναφοράς, Δημόσια Υγεία της Σκωτίας, mRNA*) και της δημοσιογραφίας (*πρωτοσέλιδη είδηση, Εναλλακτικά Μέσα, κανάλι*).

5.2.1.14 Στοιχεία προφορικότητας - εγγραμματοσύνης

Τέλος, στοιχεία προφορικότητας συνυπάρχουν με στοιχεία εγγραμματοσύνης στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό. Ως στοιχείο προφορικότητας λαμβάνεται η κατά πρόσωπο (σε β' πληθ) αποστροφή του συγγραφέα στους αναγνώστες και η αλληλεπίδραση μαζί τους:

(45) *Πιστεύετε ότι ... των επιπτώσεων;* (β' πληθυντικό, προσωπική δείξη)

(46) *Αμφιβάλλω σοβαρά, ... πριν!* (α' ενικό, προσωπική δείξη)

Τα στοιχεία εγγραμματοσύνης στο κυρίως κείμενο είναι σαφώς περισσότερα και δημιουργούν μία αίσθηση επιστημότητας και κύρους:

παράγοντας υποαναφοράς, καταγεγραμμένους εμβρυϊκούς θανάτους, θνησιγένεια, αποβολής, εσφαλμένη η αρχική μελέτη, 82% (104/127) έως 91% (104/114)

Στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό εντοπίζονται κατά τύπους χρήσεις κεφαλαίων γραμμάτων και έντονων (bold), μερικές φορές έγχρωμων χαρακτήρων (με μπλε για διακειμενική αναφορά (παραπομπή σε πηγή ή άλλο κείμενο), με κόκκινο για έμφαση):

(47) *Μέσα σε 11 ΜΗΝΕΣ σημειώθηκαν περισσότεροι θάνατοι εμβρύων **ΜΟΝΟ** από «εμβόλια»-COVID από ό,τι από **ΟΛΑ** τα εμβόλια μαζί τα τελευταία 30 ΧΡΟΝΙΑ*

(48) *Γιατί αυτό δεν αποτελεί πρωτοσέλιδη είδηση; Γιατί ακόμη και τα Εναλλακτικά Μέσα δεν δημοσιεύουν αυτούς τους εμβρυϊκούς θανάτους που περιέχονται στα δεδομένα της ίδιας της κυβέρνησης μετά από «εμβόλια»-COVID-19;*

(49) ***ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΜΒΡΥΙΚΟΥΣ ΘΑΝΑΤΟΥΣ ΑΠΟ «ΕΜΒΟΛΙΑ»-COVID ΣΤΗ ΣΚΩΤΙΑ***

(50) *Εμβολιασμένοι γιατροί ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ και οι μη-εμβολιασμένοι γιατροί απολύονται ή παραιτούνται. ΠΟΙΟΣ θα λειτουργήσει τα νοσοκομεία;*

Όπως ειπώθηκε και στο πρώτο κείμενο που ελέγχθηκε ως παραπληροφορητικό, τα κεφαλαία γράμματα, οι έντονοι έγχρωμοι χαρακτήρες και τα σημεία στίξης υποκαθιστούν προσωδιακά χαρακτηριστικά του προφορικού λόγου, όπως η ένταση της φωνής (τα πρώτα δύο) και ο επιτονισμός (το τρίτο). Με αυτόν τον τρόπο, λειτουργίες όπως η έμφαση (απόδοση βαρύτητας σε μια πληροφορία) και η εστίαση (η τοποθέτηση μιας πληροφορίας στο επίκεντρο του επικοινωνιακού ενδιαφέροντος), τα οποία στην κατά πρόσωπο επικοινωνία επιτυγχάνονται με τη χρήση προσωδιακών και παραγλωσσικών στοιχείων συμπληρωματικά προς τη γλώσσα (επιτονισμός / χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου, κινήσεις), στη γραπτή απρόσωπη επικοινωνία δύναται να δηλωθούν με τη χρήση κεφαλαίων γραμμάτων και έντονων έγχρωμων χαρακτήρων (bold):

(51) *Μέσα σε 11 ΜΗΝΕΣ σημειώθηκαν περισσότεροι θάνατοι εμβρύων **ΜΟΝΟ** από «εμβόλια»-COVID από ό,τι από **ΟΛΑ** τα εμβόλια μαζί τα τελευταία 30 ΧΡΟΝΙΑ.*

[έμφαση και εστίαση στις αντιθέσεις:

χρονικό διάστημα: 11 ΜΗΝΕΣ ≠ τα τελευταία 30 ΧΡΟΝΙΑ,
αναλογία: θάνατοι ΜΟΝΟ από εμβόλια COVID ≠ από ό, τι από ΟΛΑ τα
εμβόλια μαζί]

(52) Τα CDC και η FDA συνέστησαν τα εμβόλια για εγκύους, παρόλο που μια
σωστή ανάλυση των αρχικών δεδομένων δείχνει ότι **το 82% έως 91% των**
εγκύων θα υποστούν αποβολές εάν το αγέννητο παιδί τους είναι μικρότερο
από 20 εβδομάδες. (Πηγή.)

[έμφαση στο ποσοστό (**το 82% έως 91%**)

εστίαση στο ότι πολλές γυναίκες θα υποστούν αποβολές εάν το αγέννητο παιδί
τους είναι μικρότερο από 20 εβδομάδες]

5.2.1.15 Αξιοποίηση επιπλέον σημειωτικών πόρων στο σχεδιασμό του νοήματος

Το δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό συνοδεύεται από μία
ασπρόμαυρη φωτογραφία του επιμελητή του Κλεάνθη Γρίβα (έμφυχο ον),
προβληματισμένου και με απλανές βλέμμα. Το δεξί του χέρι είναι ακουμπισμένο στο
κεφάλι του, δηλώνοντας απογοήτευση και εξουθένωση (στατικότητα). Η ψυχική
κατάσταση στην οποία βρίσκεται συνδέεται άρρηκτα με την αγανάκτηση που
εκφράζεται στο κείμενο που επιμελείται, η οποία με τη σειρά της έχει προκληθεί
εξαιτίας της αποσιώπησης των επιβλαβών παρενεργειών των εμβολίων κατά της
Covid - 19 από τα Μέσα και την κυβέρνηση.⁵² Τα παραπάνω χαρακτηριστικά
πραγματώνουν την αναπαραστατική λειτουργία της παρούσας εικόνας.

Η απεικόνιση του κ. Γρίβα γίνεται *από κοντά*, υφίσταται *εμπλοκή* του με τον
θεατή, καθώς η γωνία λήψης της φωτογραφίας είναι *μπροστινή* και *ισότητα* ως προς
την ισχύ της αναπαράστασης, αφού αυτή συντελείται *στο επίπεδο του βλέμματός του*.
Ως προς τη διεπίδραση, εκείνη είναι *έμμεση*, με το εικονιζόμενο πρόσωπο να μην
κοιτάζει τον θεατή, όντας απορροφημένο στις σκέψεις του. Με τους παραπάνω
τρόπους υλοποιείται η διαπροσωπική λειτουργία της παρούσας εικόνας.

Ο κ. Γρίβας αναπαρίσταται στο κέντρο της εικόνας, με μία ελαφριά κλίση
προς τα αριστερά, ενώ προβάλλεται και προσελκύει την προσοχή του θεατή. Τα
στοιχεία της εικόνας συνδέει το προσωπικό πλαίσιο, με τον κ. Γρίβα να αποτελεί

⁵² σύμφωνα πάντοτε με τους ισχυρισμούς που διατυπώνονται στο κείμενο που ελέγχεται.

σύμβολο των αποκαμωμένων και απηυδισμένων εξαιτίας της ισχύουσας κατάστασης πολιτών. Η πορεία της ανάγνωσης είναι μη γραμμική, αφού εναπόκειται στον αναγνώστη το πώς θα τη διαβάσει. Τα παραπάνω στοιχεία συνδέονται με την κειμενική λειτουργία της εικόνας.

Ανάμεσα στη σύνοψη και το κυρίως κείμενο εντοπίζεται μία δεύτερη, έγχρωμη αυτή τη φορά εικόνα που αναπαριστά ένα έμβρυο και τον ομφάλιο λώρο του που το συνδέει με τον πλακούντα (έμψυχο ον, δυναμική διαδικασία). Η εικόνα λειτουργεί στο ευρύτερο περικείμενο του άρθρου, το οποίο πραγματεύεται τον θάνατο χιλιάδων εμβρύων έπειτα από εμβολιασμούς των εγκύων μητέρων τους κατά της Covid - 19. Είναι αναγκαίο να σημειωθεί πως η εικόνα δεν είναι πραγματική φωτογραφία, αλλά σχέδιο (animation).

Η αναπαράσταση του εμβρύου γίνεται σε μία μέση απόσταση από τον θεατή, υφίσταται αποσύνδεσή του από τον αναγνώστη, αφού η γωνία απεικόνισής του είναι πλάγια, ισότητα ως προς την αναπαράσταση (στο επίπεδο του βλέμματος του θεατή) και έμμεση διεπίδραση (το έμβρυο δεν κοιτάζει τον θεατή). Την εικόνα του εμβρύου συνοδεύει λεζάντα με άσπρα γράμματα (*2.620 Fetal Deaths in VAERS following COVID -19 Injections in pregnant women*, μεταφράζεται ως: *2.620 Εμβρυϊκοί Θάνατοι στο VAERS έπειτα από Ενέσεις κατά της COVID - 19 σε έγκυες γυναίκες*). Έχοντας κατά νου πως η γλώσσα αποτελεί σύστημα επιλογών (βλ. Halliday, 2014, βλ. ΣΛΓ παραπάνω), η επιλογή και χρήση της λέξης *ένεση* (injection και μάλιστα με κεφαλαίο E), αντί της λέξης *εμβόλιο* (vaccine) δεν μπορεί να θεωρηθεί τυχαία. Ο Fillmore (1976) έδειξε πως κάθε λέξη σε κάθε γλώσσα του κόσμου γίνεται κατανοητή μέσα σε ένα πλαίσιο στο οποίο ανήκει και το οποίο ενεργοποιεί κάθε φορά που χρησιμοποιείται. Η λέξη *ένεση* έχει συχνά χρησιμοποιηθεί συμφραστικά με τα ναρκωτικά (*ενέσεις ναρκωτικών*) και τις εξαρτήσεις, ενώ η λέξη *εμβόλιο* δεν έχει γνωρίσει ανάλογη χρήση. Η πλαισίωση του εμβολίου ως *ένεσης* και όχι ως *αποτελεσματικού μέτρου προστασίας κατά της Covid - 19* μετατοπίζει το πλαίσιο ερμηνείας από την ασφάλεια, στην αβεβαιότητα, την αμφιβολία και τον φόβο.⁵³ Προς το τέλος του άρθρου επανέρχεται η συγκεκριμένη διατύπωση σε ένα σημείο

---

⁵³ Η ιδιότητα αυτή διαφορετικών λέξεων να πλαισιώνουν με διαφορετικό τρόπο την πραγματικότητα (πλάθοντας ακόμα και πλασματικές πραγματικότητες) ήταν γνωστή ήδη από την αρχαία Ελλάδα στους δημαγωγούς και τους σοφιστές, με τους τελευταίους να αποκαλούνται από τον Πλάτωνα «αθλητές στους διαγωνισμούς των λέξεων» («τῆς γὰρ ἀγωνιστικῆς περὶ λόγους ἦν τις ἀθλητῆς» Πλάτων, Σοφιστής 231e).

κορύφωσης, στο οποίο αυξάνεται η εμπλοκή και η αξιολογική στάση του συγγραφέα απέναντι στα εμβόλια:

(53) και είναι καθαρή παράνοια να μην θεωρούμε ότι αυτές οι πειραματικές ενέσεις συνδέονται με αυτούς τους βρεφικούς θανάτους!

Υπενθυμίζεται, πως στην αρχή του ελληνικού άρθρου απαντά επίσης το ρήμα *ενέθηκαν*, σε μια απόφαση του μεταφραστή να προτιμήσει έναν αδόκιμο τύπο, αντί μίας περισσότερο δόκιμης ελληνικής μετάφρασης (όπως π.χ. *μετά από εμβόλια - COVID-19 που πραγματοποιήθηκαν σε εγκυμονούσες*), προσπαθώντας να αποδώσει πιστά το πρωτότυπο κείμενο (*injected*) και να δημιουργήσει απωθητικά για τα εμβόλια συναισθήματα στους αναγνώστες:

(54) Οι θάνατοι εμβρύων μετά από εμβόλια-COVID-19 που ενέθηκαν σε εγκυμονούσες συνεχίζουν να αυξάνονται.

Οι πληροφορίες της εικόνας οργανώνονται από πάνω προς τα κάτω, με το κείμενο της λεζάντας να διασπάται σε δύο μέρη και στη μέση να εντοπίζεται το εικονιζόμενο έμβρυο. Την προσοχή του θεατή προσελκύουν συνδυαστικά το κείμενο και το έμβρυο, την εικόνα συνέχει το ιατρικό πλαίσιο, ενώ η πορεία ανάγνωσης είναι γραμμική (καθορίζεται από την εικόνα και συντελείται από πάνω προς τα κάτω).

Από το δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό δεν λείπουν και μακάβρια στοιχεία. Το κυρίως κείμενο συνοδεύει ένα κολάζ νεαρών χαμογελαστών γιατρών σε μαύρο φόντο. Στα κεφάλια τους είναι γραμμένη η λέξη *DEAD (NEKPOΣ)* με κεφαλαία γράμματα, ενώ κάτω από τις φωτογραφίες τους είναι γραμμένο το όνομά τους και ο τίτλος τους (π.χ. *Dr. ...*). Το κολάζ συνοδεύει η λεζάντα: *Vaccinated & "Sudden Death" Medical Doctors (Εμβολιασμένοι και με "Αιφνίδιο Θάνατο" Γιατροί)*. Ο τρόπος με τον οποίο είναι σχεδιασμένο το συγκεκριμένο κολάζ είναι σχεδόν αδύνατο να μην επηρεάσει συναισθηματικά τους αναγνώστες, καθώς εκείνοι, ως άνθρωποι με *ενσυναίσθηση* (empathy), δεν μπορούν να μείνουν ατάραχοι στην εικόνα δεκάδων άλλων ανθρώπων που έφυγαν από τη ζωή και μάλιστα όπως υποστηρίζει η λεζάντα εξαιτίας του εμβολιασμού κατά της Covid - 19. Ο πολυτροπικός σχεδιασμός νοήματος, ο οποίος συνδυάζει γραπτό λόγο και εικόνες, μπορεί να επιφέρει ισχυρότερο αποτέλεσμα κατά την επικοινωνία του αντιεμβολιαστικού μηνύματος, ειδικά σε αναγνώστες χωρίς οξυμένη την κριτική τους σκέψη. Με μειωμένη τη δυνατότητα ελέγχου της πραγματικής αιτίας θανάτου αυτών των ανθρώπων ξεχωριστά (λόγω έλλειψης χρόνου), αλλά και με τη μη γνωστοποίηση του αριθμού των γιατρών, οι οποίοι εμβολιάστηκαν και προστατεύτηκαν από τον ιό

συνεχίζοντας απρόσκοπτα το έργο τους, ενδέχεται να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι τα εμβόλια είναι επικίνδυνα, έως και θανατηφόρα. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι άνθρωποι είναι πρωτίστως οπτικά όντα (Bergen, 2012: 49), επομένως μία εικόνα μπορεί να επιδράσει καθοριστικά στη σκέψη τους, παράλληλα με τη χρήση εικονοπλαστικής γλώσσας (πβ. συνεκδοχή (γένος - είδος): *πειραματικές ενέσεις* (experimental injections), αντί για *πειραματικά εμβόλια* (experimental vaccines) κατά Covid -19). Αξίζει να σημειωθεί πως στην αγγλική ιστοσελίδα στην οποία πρωτοδημοσιεύτηκε η είδηση (*HealthImpactNews.com*) απαντούν και άλλα παρόμοια κολάζ παράλληλα με το κυρίως κείμενο, εμπεριέχοντας φωτογραφίες και νεότερων θυμάτων των εμβολίων κατά της Covid - 19.

Καθώς το παρόν άρθρο είναι ένα ειδησεογραφικό κείμενο που δημοσιεύεται στο διαδίκτυο, ο συγγραφέας του γνωρίζει πως οι αναγνώστες πιθανότατα πρόκειται να το διατρέξουν γρήγορα από τους υπολογιστές ή τα κινητά τους. Λαμβάνοντας αυτό το δεδομένο υπ' όψιν του, σχεδιάζει το κείμενό του ανάλογα, κατανέμοντας τα διάφορα σημεία (γλώσσα, εικόνες) με στρατηγικό τρόπο σε όλη την έκτασή του, ώστε να λειτουργήσουν άμεσα, συνδυαστικά και με τον πιο αποδοτικό τρόπο.

5.2.1.16 Ανακεφαλαίωση

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται συγκεντρωτικά οι διαδικασίες που αξιολογούνται με στόχο την κατασκευή και επικοινωνία του αντιεμβολιαστικού μηνύματος στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό:

Διαδικασίες με στόχο την κατασκευή και επικοινωνία του αντιεμβολιαστικού μηνύματος στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό	
(α) αναπαράσταση των εγκύων και των μωρών τους ως παθητικών δεκτών των παρενεργειών των εμβολίων	<i>Οι θάνατοι εμβρύων μετά από εμβόλια-COVID-19 που ενέθηκαν σε εγκυμονούσες συνεχίζουν να αυξάνονται.</i>
(β) χρήση υλικών προτάσεων δράσης που εκφράζουν ρητά (με ενεργητική σύνταξη, οριστική έγκλιση και απουσία μετριαστικών δεικτών) τις παρενέργειες των εμβολίων στα μωρά	<i>του τι (στόχος 1) <u>κάνουν</u> τα «εμβόλια»-COVID-19 (δράστης) στα αγέννητα μωρά (στόχος 2). [δράσης]</i>
(γ) χρήση αλλεπάλληλων ρητορικών ερωτημάτων για την έκφραση διαμαρτυρίας - κατασκευή της αποκριματικής στάσης του αποδέκτη (διαλογικότητα)	<i>Γιατί αυτό δεν αποτελεί πρωτοσέλιδη είδηση; Γιατί ακόμη και τα Εναλλακτικά Μέσα δεν δημοσιεύουν αυτούς τους εμβρυϊκούς θανάτους που περιέχονται στα δεδομένα της ίδιας της κυβέρνησης μετά από «εμβόλια» -</i>

	<i>COVID-19</i>
(δ) χρήση αριθμών για τεκμηρίωση των λεχθέντων και δημιουργία αίσθησης επιστημονικής εγκυρότητας	<p>αναφέρθηκαν <u>2.620</u> θάνατοι εμβρύων στο VAERS.</p> <p><u>2.838</u> καταγεγραμμένους εμβρυϊκούς θανάτους μετά από εμβόλια COVID-19 μέσα σε <u>11</u> μήνες</p> <p>τα τελευταία <u>30</u> χρόνια ήταν κατά μέσο όρο <u>74</u> εμβρυϊκοί θάνατοι ετησίως.</p>
(ε) αύξηση της εμπλοκής με τη χρήση πρώτου, δεύτερου και τρίτου προσώπου	<p><u>Πιστεύετε</u> ότι οι υπάλληλοι της δημόσιας υγείας στο Ηνωμένο Βασίλειο θα εξετάσουν το ρόλο των «εμβολίων»-COVID-19</p> <p><u>Αμφιβάλλω</u> σοβαρά, αλλά τα «εμβόλια» mRNA της Pfizer και της Moderna χρησιμοποιούνται επίσης στο Ηνωμένο Βασίλειο (μαζί με το εμβόλιο AstraZeneca) και είναι καθαρή παράνοια να μην θεωρούμε ότι αυτές οι πειραματικές ενέσεις συνδέονται με αυτούς τους βρεφικούς θανάτους, και να ληφθούν μέτρα μήνες πριν!</p> <p><u>για να προσπαθήσουν να εξηγήσουν</u> γιατί <u>πεθαίνουν</u> τόσα πολλά αγέννητα και νεογέννητα βρέφη.</p>
(στ) προσπάθεια πρόκλησης συναισθημάτων στους αναγνώστες	<i>Άραγε, πόσες από αυτές τις γυναίκες θα μπορέσουν να συλλάβουν και να τεκνοποιήσουν ξανά;</i>
(ζ) χρήση της λέξης <i>ένεση</i> και της αδόκιμης μετάφρασης <i>ενέθηκαν</i> για την ενεργοποίηση του πλαισίου δυσάρεστων συναισθημάτων στους αναγνώστες (οδύνη, πόνος, φόβος)	<p>και είναι καθαρή παράνοια να μην θεωρούμε ότι αυτές οι <u>πειραματικές ενέσεις</u> συνδέονται με αυτούς τους βρεφικούς θανάτους!</p> <p>Οι θάνατοι εμβρύων μετά από εμβόλια-COVID-19 που <u>ενέθηκαν</u> σε εγκυμονούσες <u>συνεχίζουν να αυξάνονται.</u></p>
(η) χρήση προσωπικής δείξης που ενισχύει τη διχοτόμηση αυτοί ≠ εμείς	<p><u>συνεχίζουν να συνιστούν τα εμβόλια-COVID-19</u></p> <p><i>Ακολουθεί ένα βίντεο που κάναμε τον περασμένο μήνα που περιέχει μερικά πολύ ατυχή φρικιαστικά παραδείγματα του τι κάνουν τα «εμβόλια»-COVID-19 στα αγέννητα μωρά</i></p>
(θ) χρήση μαρκαρισμένων θεμάτων (ή θέματος προσανατολισμού κατά Μαλμέν, 2021) που δηλώνουν χρόνο και δημιουργούν την αίσθηση του επίκαιρου στους αναγνώστες	<i>Μέσα σε 11 μήνες, Αυτή τη στιγμή, Τον περασμένο μήνα, Τώρα</i>

(ι) χρήση ρηματικών συντάξεων έναντι ονοματοποιήσεων	για να προσπαθήσουν να εξηγήσουν γιατί πεθαίνουν τόσα πολλά αγέννητα και νεογέννητα βρέφη
(κ) χρήση κεφαλαίων γραμμάτων, έντονων και έγχρωμων χαρακτήρων ως υποκατάστατων του επιτονισμού και της έντασης της φωνής του προφορικού λόγου	ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΜΒΡΥΚΟΥΣ ΘΑΝΑΤΟΥΣ ΑΠΟ «ΕΜΒΟΛΙΑ»-COVID ΣΤΗ ΣΚΩΤΙΑ
(λ) αξιοποίηση επιπλέον σημειωτικών πόρων στο σχεδιασμό του νοήματος, πολυτροπικότητα	εικόνες, κολάζ φωτογραφιών

Πίνακας 24: Διαδικασίες με στόχο την κατασκευή και επικοινωνία του αντιεμβολιαστικού μηνύματος στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό.

5.2.2 Το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο

Το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο στο δεύτερο σύνολο συμβάντων γραμματισμού που εξετάζεται συντάχθηκε από τον ελεγκτή γεγονότων του *EllinikaHoaxes.gr* κύριο Θάνο Σιτίστα (Επαχτίτη) και δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα στις 4 Δεκεμβρίου του 2021. Το κείμενο τιτλοφορείται:

(55) *Όχι, δεν πέθαναν 2.620 μωρά λόγω του εμβολιασμού κατά της COVID-19 σε εγκύους*

5.2.2.1 Πλαίσιο Κουλτούρας - Πλαίσιο Περίστασης

Λόγω της μικρής χρονικής απόστασης ανάμεσα στη συγγραφή και δημοσίευση των δύο κειμένων (κειμένου που ελέγχεται και κειμένου που πραγματοποιεί τον έλεγχο), τα πλαίσια κουλτούρας και περίστασης παραμένουν τα ίδια.

5.2.2.2 Θέμα (τι) - Τόνος (ποιος) - Τρόπος (πώς)

Όπως αναφέρθηκε και στην αρχή της ανάλυσης, ο ισχυρισμός πως 2.620 μωρά πέθαναν λόγω του εμβολιασμού κατά της COVID - 19 αποδεικνύεται παραπληροφορητικός, καθώς από μόνη της η αναφορά στο VAERS ανεπιθύμητων ενεργειών έπειτα από έναν εμβολιασμό δεν συνεπάγεται θεμελίωση σχέσης αιτίου - αιτιατού ανάμεσα στο εμβόλιο και αυτές τις ανεπιθύμητες ενέργειες. Επίσης, η μελέτη των ερευνητών από τη Νέα Ζηλανδία που παρατίθεται ως απόδειξη της επικινδυνότητας των εμβολίων για τις εγκύους, αποδεικνύεται προβληματική (δημοσιεύτηκε σε ένα μη αξιόπιστο επιστημονικό περιοδικό και ανακλήθηκε λίγες μέρες μετά τη δημοσίευσή της). Ο έλεγχος ολοκληρώνεται με παράθεση μελετών που επιβεβαιώνουν την ασφάλεια των εμβολίων για τις εγκύους και τα μωρά τους, αλλά και με παρότρυνσή σε αυτές να εμβολιαστούν, ώστε να προστατευτούν έναντι του ιού.

Οι συμμετέχοντες στο κείμενο συνδέονται μεταξύ τους ως άνθρωποι που αντιμετωπίζουν από κοινού την πανδημία Covid - 19 από τη δική του σκοπιά και ρόλο ο καθένας (οργανισμοί υγείας, γιατροί, δημοσιογράφοι, έγκυες γυναίκες, μωρά). Τα μέσα που αξιοποιούν συνδυαστικά για την κατασκευή και τη διαπραγμάτευση των νοημάτων τους είναι η γραπτή γλώσσα σε συνδυασμό με εικόνες και πίνακες.

Στο σχεδιασμένο (το δοσμένο) του δεύτερου κειμένου που ασκεί τον έλεγχο βρίσκεται η προγενέστερη γνώση του συγγραφέα του για την ύπαρξη και διακίνηση ψευδοεπιστημονικών και παραπληροφορητικών ισχυρισμών γύρω από τα εμβόλια κατά της Covid -19. Επίσης, εντάσσεται η γνώση του σχετικά με την προηγούμενη ιδεολογία και δράση του επιμελητή κ. Κλεάνθη Γρίβα, αλλά και της ιστοσελίδας *healthimpactnews.com*. Στον σχεδιασμό περιλαμβάνονται οι διαδικασίες αναζήτησης, εύρεσης και συγκέντρωσης των πηγών και των στοιχείων που αποδεικνύουν την (αν)αλήθεια των λεγομένων του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό (π.χ κείμενο αποποίησης ευθυνών των CDC και του VAERS), ενώ στο ανασχεδιασμένο ανήκει το τελικό δημοσιευμένο κείμενο ελέγχου στην ιστοσελίδα *EllinikaHoaxes.gr*.

5.2.2.3 Ιεραρχία και αναπαράσταση των κοινωνικών συμμετεχόντων

Η ιεραρχία των κοινωνικών συμμετεχόντων του παρόντος κειμένου είναι σαφής. Στην κορυφή βρίσκονται οι οργανισμοί υγείας, οι επιστήμονες και οι γιατροί, που μάχονται ενάντια στον Covid - 19. Στη μέση, οι δημοσιογράφοι ως διαμεσολαβητές των ειδήσεων και πιο κάτω οι αναγνώστες των δημοσιογραφικών κειμένων, οι οποίοι

επιθυμούν να ενημερωθούν με έγκυρο τρόπο σχετικά με την ασφάλεια των εμβολίων για τις εγκύους και τα μωρά τους.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα προβάλλει η αναπαράσταση των κοινωνικών συμμετεχόντων στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο:

Ο ελεγκτής της είδησης κ. Θάνος Σιτίστας αναπαρίσταται ως μέλος του επιτελείου των *EllinikaHoaxes.gr*, όπως και στο πρώτο σύνολο συμβάντων που εξετάστηκε. Το επιτελείο καθαυτό αναπαρίσταται γενικευμένο, προσωποποιημένο, μη προσδιορισμένο, συνδεδεμένο μεταξύ του (έχουμε ασχοληθεί ζανά με τον κ. Γρίβα, Είναι ίδιος σκόπιμο να αναφέρουμε) και δρων εντασσόμενο στο κείμενο.

Σε αντίθεση με το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό (Πιστεύετε), στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο δεν εντάσσονται οι αναγνώστες. Ο κ. Κλεάνθης Γρίβας και η σύζυγός του αναπαρίστανται εξειδικευμένοι, προσωποποιημένοι, υπερπροσδιορισμένοι (ονοματεπώνυμο, ιδιότητα *ψυχίατρος*, δράση *έχουν αρθρογραφήσει και συμμετάσχει σε ομιλίες και σεμινάρια ... αποφεύγεται*), συνδεδεμένοι και δρώντες εντασσόμενοι στο κείμενο. Όπως στο πρώτο κείμενο που πραγματοποίησε έλεγχο, έτσι και στην παρούσα περίπτωση γίνεται ονομαστική υπερπροσδιοριστική αναφορά στον επιμελητή - μεταφραστή του κειμένου που ελέγχεται και άμεση σύνδεσή του με τα λεγόμενα που υποστηρίζονται (παρ' όλο που ο ίδιος δεν αποτελεί τον συγγραφέα του πρωτότυπου κειμένου):

(56) Ο ισχυρισμός του κ. Γρίβα ότι το περιοδικό *New England Journal of Medicine* παραδέχτηκε πως η εν λόγω μελέτη είναι εσφαλμένη, αποτελεί διαστρέβλωση της πραγματικότητας.

(57) Στο εν λόγω σημείο του άρθρου ο κ. Γρίβας αναφέρεται σε μια μελέτη

Οργανισμοί υγείας όπως τα *CDC* και το *VAERS* αναπαρίστανται γενικευμένοι, αποπροσωποποιημένοι (μέσω μετωνυμίας), προσδιορισμένοι, συνδεδεμένοι και δρώντες εντασσόμενοι στο κείμενο. Παρόμοια αναπαράσταση γνωρίζουν βάσεις δεδομένων όπως το *ScienceDirect* και το *PubMed*.

Το *healthimpactnews.com* αναπαρίσταται ενίοτε γενικευμένο (*ιστότοπος*), ενίοτε εξειδικευμένο (*healthimpactnews.com*), αποπροσωποποιημένο (αντικειμενοποίηση μέσω μετωνυμίας), υπερπροσδιορισμένο (δημοσιεύει συχνά ψευδοεπιστημονικές, αντιεμβολιαστικές και γενικότερα ανυπόστατες κινδυνολογικές θεωρίες), συνδεδεμένο και δρων εντασσόμενο στο κείμενο. Οι ερευνητές από τη Νέα Ζηλανδία αναπαρίστανται γενικευμένοι, προσωποποιημένοι, μη προσδιορισμένοι, συνδεδεμένοι και δρώντες εντασσόμενοι στο κείμενο. Το περιοδικό στο οποίο

δημοσιεύτηκε η μελέτη τους, το IPAK, αναπαρίσταται εξειδικευμένο, αποπροσωποποιημένο (αντικειμενοποίηση μέσω μετωνυμίας) και υπερπροσδιορισμένο (αναπαράγει *συστηματικά* *αντιεμβολιαστική παραπληροφόρηση*).

Τα έμβρυα⁵⁴ αναπαρίστανται γενικευμένα, προσωποποιημένα, μη προσδιορισμένα, συνδεδεμένα μεταξύ τους, ωφελούμενα και εντασσόμενα στο κείμενο. Οι έγκυες γυναίκες αναπαρίστανται γενικευμένες, προσωποποιημένες, μη προσδιορισμένες, συνδεδεμένες, ενίοτε ωφελούμενες (προστατεύονται από τον Covid - 19), ενίοτε ενεργές (μεταφέρουν αντισώματα στα μωρά τους) και εντασσόμενες στο κείμενο. Η αναπαράσταση των εγκύων και των μωρών τους είναι η ακριβώς αντίθετη ανάμεσα στα δύο κείμενα.

5.2.2.4 Ρητορικές - Ρητορικοί Τόποι

Ως προς τις ρητορικές, στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο απαντά η ρητορική νομιμοποίηση της ασφάλειας των εμβολίων και η ρητορική απονομιμοποίηση των επιφυλάξεων απέναντί τους. Οι παραπάνω ρητορικές πραγματώνονται μέσω δύο στρατηγικών:

Αρχικά, με αναφορά σε εξουσιοδοτική αρχή, όπως τα CDC, παράλληλα με ορθολογικοποίηση (αναφορά στα πορίσματα των ερευνών):

(58) Στις 11-8-2021, ο CDC (δράστης) **ανακοίνωσε** νέα στοιχεία (στόχος) που **επιβεβαίωναν εκτενέστερα την ασφάλεια** των εμβολίων για τις εγκύους, ενώ πλέον τις (στόχος 1) **παρότρυνε ενεργά** να εμβολιαστούν (στόχος 2)
[υπογραμμίζεται ρητά πως ο δράστης είναι τα CDC, κάτι που διασφαλίζει την εγκυρότητα των στοιχείων που μεταδίδονται.]

Έπειτα, με την παράθεση φωτογραφίας του πίνακα δεδομένων του VAERS, η οποία περιλαμβάνει και υπερσύνδεσμο που οδηγεί στο κείμενο αποποίησης ευθυνών ως προς την χρήση των δεδομένων του οργανισμού (*Government Disclaimer on use of this data*). Στο κείμενο αυτό αναφέρεται ρητά πως:

(59) *μόνες οι αναφορές από το VAERS δεν είναι αρκετές για να τεκμηριωθεί αν ένα εμβόλιο προκάλεσε ή συνέβαλε σε μια ανεπιθύμητη ενέργεια ή ασθένεια.*

---

⁵⁴ Στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο (όπως και στο κείμενο που ελέγχεται) παρατηρείται αναφορά στα έμβρυα (4 χρήσεις) και με τις λέξεις *μωρά* (2 χρήσεις) ή *βρέφη* (2 χρήσεις).

Ο εν λόγω υπερσύνδεσμος αποκρύπτεται σκόπιμα από το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, καθώς αποτελεί κώλυμα για την αντιεμβολιαστική ρητορική που υποστηρίζεται (ρητορική της αποσιώπησης).

Ο ρητορικός τόπος που κατισχύει στο κείμενο είναι ο *pro bono publico* (για το κοινό καλό), καθώς εκτός από τις εγκύους που παροτρύνονται να εμβολιαστούν με σκοπό να προστατευτούν οι ίδιες και τα μωρά τους, το σύνολο του πληθυσμού επιδιώκεται να επωφεληθεί από μία αξιόπιστη πληροφόρηση σχετική με τα εμβόλια.

5.2.2.5 Ταυτότητες

Η ταυτότητα που οικοδομεί για τον εαυτό του ο συγγραφέας του κειμένου είναι αυτή του ελεγκτή γεγονότων, ο οποίος επαληθεύει την εγκυρότητα των ισχυρισμών που γίνονται στο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, του δημοσιογράφου που ενδιαφέρεται για την τεκμηριωμένη ενημέρωση του κοινού και του προασπιστή της ασφάλειας των εμβολίων.

5.2.2.6 Κειμενικό Είδος / Είδη Προτάσεων

Ως προς το κειμενικό είδος του παρόντος κειμένου, μπορεί να υποστηριχθεί πως σε αυτό αναμειγνύονται στοιχεία αναφοράς, εξήγησης και έκθεσης (επιχείρημα υπέρ της ασφάλειας των εμβολίων). Τα είδη των προτάσεων του κειμένου τεκμηριώνουν τα κειμενικά είδη στα οποία ανήκει. Συγκεκριμένα, στο κείμενο απαντούν:

υλικές προτάσεις με ρήματα όπως *διευκρινίζω, λαμβάνω, χρησιμοποιώ και ανέρχομαι*:⁵⁵

(60) *Ο CDC (δράστης) διευκρινίζει: (στόχος αυτά που διευκρινίζει) [δράσης]*

(61) *οι ερευνητές (δράστες) χρησιμοποίησαν δεδομένα (στόχος) από 3 ομοσπονδιακά συστήματα καταγραφής αναφορών για ασφάλεια εμβολίων. [δράσης]*

(62) *ο ρυθμός αποβολών ανέρχεται σε 82-91% [δράσης, γεγονοτική]*

συσχετιστικές προτάσεις με ρήματα όπως *αποτελώ, είμαι και συνιστώ*:

(63) *τόσο ο κύριος Γρίβας (έκτυπο) όσο και η σύζυγος του (έκτυπο), η παθολόγος Αλεξάνδρα Ευθυμιάδου Γρίβα, αποτελούν δύο εκ των πιο γνωστών*

---

⁵⁵ Από τις 127 προτάσεις κειμένου που ασκεί τον έλεγχο στο δεύτερο συμβάν γραμματισμού, οι 78 είναι υλικές (61,4%), οι 24 συσχετιστικές (18,8%), οι 6 νοητικές (4,7%), οι 11 λεκτικές (8,6%), οι 2 υπαρκτικές (1,5%) και οι 6 συμπεριφορικές (4,7%). Επομένως και σε αυτό το κείμενο οι υλικές προτάσεις πλεονάζουν.

περιπτώσεων αντιεμβολιαστών στην Ελλάδα (αξία) [ταυτοποιητική - κατηγοριοποιητική που συσχετίζει ρητά το ζεύγος Γρίβα με το αντιεμβολιαστικό κίνημα]

(64) *όταν το έμβρυο (φορέας) είναι πιο ανεπτυγμένο (χαρακτηριστικό) [απόδοσης χαρακτηριστικού]*

νοητικές προτάσεις με ρήματα όπως βλέπω και υπολογίζω:

(65) *Σχετικά παραδείγματα κατάρριψης αντιεμβολιαστικών ισχυρισμών (φαινόμενο) μπορείτε (εσείς ενν. αισθανόμενος δράστης) να δείτε εδώ. [αντίληψης]*

(66) *ο ρυθμός υπολογίστηκε σε 82%. [γνώσης]*

και συμπεριφορικές προτάσεις⁵⁶ με ρήματα όπως εμβολιάζομαι, αρθρογραφώ και συμμετέχω:

(67) *700 γυναίκες (συμπεριφερόμενος) που εμβολιάστηκαν κατά το 3ο τρίμηνο της εγκυμοσύνης*

(68) *Αμφότεροι (συμπεριφερόμενοι) έχουν αρθρογραφήσει και συμμετάσχει σε ομιλίες και σεμινάρια*

Η παραπομπή πληθώρας μελετών που αποδεικνύουν την ασφάλεια των εμβολίων συνιστά επιχείρημα υπέρ της ασφάλειας του εμβολιασμού των εγκύων γυναικών απέναντι στον Covid - 19.

5.2.2.7 Περικείμενο

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο παρέχονται στον αναγνώστη περικειμενικές πληροφορίες (γνωσιακού περικειμένου) για τον επιμελητή του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό. Αρχικά μέσω του μαρκαρισμένου θέματος:

(69) *Στο παρελθόν (μαρκαρισμένο θέμα, προσδιορισμός χρόνου) έχουμε ασχοληθεί ξανά με τον κ. Γρίβα και τους παραπλανητικούς ισχυρισμούς που είχε κάνει για θανάτους που προκαλούνται από τα εμβόλια για την COVID-19 (ρήμα).*

και έπειτα μέσω συσχετιστικών και συμπεριφορικών προτάσεων που τον συνδέουν μαζί με τη σύζυγό του με το αντιεμβολιαστικό κίνημα:

---

⁵⁶ Ορισμένες από τις προτάσεις που λογίζονται συμπεριφορικές, στην πραγματικότητα βρίσκονται στο μεταίχμιο μεταξύ υλικών και συμπεριφορικών προτάσεων (π.χ. ρήμα συμμετέχω).

(70) *Είναι επίσης σκόπιμο* (μαρκαρισμένο θέμα, τελικό αίτιο) να αναφέρουμε ότι τόσο ο κύριος Γρίβας όσο και η σύζυγος του, η παθολόγος Αλεξάνδρα Ευθυμιάδου Γρίβα, αποτελούν δύο εκ των πιο γνωστών περιπτώσεων αντιεμβολιαστών στην Ελλάδα. Αμφότεροι έχουν αρθρογραφήσει και συμμετάσχει σε ομιλίες και σεμινάρια στα οποία διατείνονται ότι ο εμβολιασμός για ασθένειες, όπως η ιλαρά, είναι επικίνδυνος και πρέπει να αποφεύγεται.

Πληροφορίες γνωστικού περιεχομένου δίνονται και για το περιοδικό στο οποίο πρωτοδημοσιεύτηκε η αρχική είδηση:

(71) *Το κείμενο του κ. Γρίβα αποτελεί μετάφραση άρθρου που δημοσιεύθηκε στο healthimpactnews.com στις 20-11-2021. Ο εν λόγω ιστότοπος δημοσιεύει συχνά ψευδοεπιστημονικές, αντιεμβολιαστικές και γενικότερα ανυπόστατες κινδυνολογικές θεωρίες.*

Με τη χρήση του υπερπροσδιορισμού (ονοματεπώνυμο, ιδιότητα, δραστηριότητες) των συγκεκριμένων κοινωνικών συμμετεχόντων γίνεται προσπάθεια δημιουργίας ενός υποβάθρου (background) στους αναγνώστες και μιας αίσθησης αναμονής των όσων ισχυρισμών ακολουθούν. Οι υπογραμμισμένες λέξεις στα χωρία που παρατίθενται παραπάνω αποτελούν υπερσυνδέσμους (hyperlinks) που οδηγούν στα σχετικά με τα όσα αναφέρονται κείμενα (καταφανής διακειμενικότητα).

5.2.2.8 Διαλογικότητα

Μέσα στη φωνή του κ. Σιτίστα συμπεριλαμβάνεται η φωνή που επιθυμεί να έχουν οι αναγνώστες του, δηλαδή μία ορθολογική φωνή αμφισβήτησης της αντιεμβολιαστικής ρητορικής. Παραθέτοντας δεδομένα που αποδομούν τους ισχυρισμούς του κειμένου που ελέγχεται, αλλά και επιχειρήματα που αναδεικνύουν σφάλματα στη μεθοδολογία των μελετών που αυτό αξιοποιεί, επιχειρείται η καλλιέργεια μίας στάσης αμφιβολίας απέναντι στο μήνυμα που μεταδίδεται στο κείμενο που ελέγχεται.

Το δεύτερο κείμενο που πραγματοποιεί έλεγχο παρουσιάζει παρόμοια δομή με το πρώτο. Έπειτα από τον τίτλο, ακολουθεί το δίπολο: *Ισχυρισμός - Συμπέρασμα*, στο οποίο συνοψίζεται το περιεχόμενο του άρθρου. Ανάμεσα στο δίπολο και το κυρίως κείμενο παρεμβάλλονται δύο κόκκινες σφραγίδες που χαρακτηρίζουν το κείμενο που ελέγχεται *παραπληροφορητικό και ψευδοεπιστημονικό*. Ο έλεγχος συντελείται ξανά σε δύο στάδια:

Τι ισχύει

Συμπέρασμα

Στην τελευταία παράγραφο του κυρίως κειμένου που πραγματοποιεί τον έλεγχο αντιστρέφεται πλήρως το συμπέρασμα του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό:

(72) Στις 11-8-2021, ο CDC ανακοίνωσε νέα στοιχεία που επιβεβαίωναν εκτενέστερα την ασφάλεια των εμβολίων για τις εγκύους, ενώ πλέον τις παρότρυνε ενεργά να εμβολιαστούν, καθώς ο κίνδυνος βαριάς νόσησης από COVID-19 που αντιμετωπίζουν είναι ιδιαίτερα αυξημένος. Αντίθετα, έχει τεκμηριωθεί η μεταφορά προστατευτικών αντισωμάτων από τις εμβολιασμένες μητέρες κατά την κύηση και θηλασμό τους.

Κάτι ανάλογο είχε παρατηρηθεί και στο πρώτο σύνολο επικοινωνιακής αλληλεπίδρασης που εξετάστηκε:

(73) έχει διαπιστωθεί ότι η τρίτη δόση ενισχύει την άμυνα κατά της COVID-19, ακόμη περισσότερο σε σχέση με την παροχή δύο δόσεων.

Γίνεται φανερό πως τα κείμενα που πραγματοποιούν τον έλεγχο δεν αρκούνται απλώς στην απονομιμοποίηση της παραπληροφορητικής ιδεολογίας, αλλά προχωρούν και στη θεμελίωση - υποστήριξη της αντίθετης ιδεολογίας, με βάση τα δεδομένα που παρατίθενται. Οι συγγραφείς των κειμένων που ασκούν τον έλεγχο νιώθουν την ανάγκη να εμπλουτίσουν την ρητορική υπέρ της ασφάλειας των εμβολίων στο διαδίκτυο, καθώς ένα μέρος των χρηστών του θεωρεί αληθές οτιδήποτε διαβάσει σε αυτό, απλώς και μόνο επειδή είναι γραμμένο.

5.2.2.9 Μεταβιβαστικότητα - Μεταφορές

Σε όποιο σημείο υπάρχει ανάγκη να προβληθεί ο δράστης και να συνδεθεί αιτιωδώς με ένα γεγονός, αυτό πραγματοποιείται μέσω ενεργητικών συντάξεων και αμαρκάριστων θεμάτων:

(74) Αμφότεροι (ο κ. Γρίβας και η σύζυγός του, δράστες αμαρκάριστο θέμα) έχουν αρθρογραφήσει και συμμετάσχει σε ομιλίες και σεμινάρια στα οποία διατείνονται ότι ο εμβολιασμός για ασθένειες, όπως η ιλαρά, είναι επικίνδυνος και πρέπει να αποφεύγεται.

(75) *Ο εν λόγω ιστότοπος (healthimpactnews.com, δράστης αμαρκάριστο θέμα) δημοσιεύει συχνά ψευδοεπιστημονικές, αντιεμβολιαστικές και γενικότερα ανυπόστατες κινδυνολογικές θεωρίες.*

(76) *Ο φορέας (δράστης, αμαρκάριστο θέμα) που διευθύνει το εν λόγω περιοδικό ονομάζεται **IPAK** ... αναπαράγει συστηματικά αντιεμβολιαστική παραπληροφόρηση.*

Απόκρυψη δραστών και εστίαση στις διαδικασίες συντελείται μέσω παθητικών συντάξεων:

(77) *Ωστόσο, η μεθοδολογία που επιστρατεύτηκε για να βγουν αυτά τα νούμερα είναι εσφαλμένη.*

(78) *Αντίστοιχα το 91% υπολογίστηκε διαιρώντας τις 127 γέννες με όλες τις περιπτώσεις όπου δεν ολοκληρώθηκε επιτυχώς η κύηση, δηλαδή όλες τις 104 αποβολές και τις 10 περιπτώσεις εκτοπικής κύησης.*

Κατά τόπους εντοπίζονται γραμματικές μεταφορές (ονοματοποιήσεις), για να δοθεί έμφαση στις διαδικασίες και τα αποτελέσματά τους, σε αντίθεση με τους δράστες τους και να επιτευχθεί αποστασιοποίηση του συγγραφέα από τα λεγόμενά του:

(79) *περιοδικό χωρίς επιστημονική αναγνώριση*

ο κίνδυνος βαριάς νόσησης από COVID-19

έπειτα από την επισήμανση ενός στοιχειώδους λάθους της

δε συνεπάγεται αυτόματη ακύρωση ολόκληρης της μελέτης.⁵⁷

Σε σύνολο 127 προτάσεων του κειμένου που πραγματοποιεί τον δεύτερο έλεγχο εντοπίζονται 39 ονοματοποιήσεις⁵⁸ (ποσοστό 30,7%), έναντι 17 του κειμένου που ελέγχεται (17,3%).⁵⁹

---

⁵⁷ Σε ορισμένες περιπτώσεις στη θέση ενός ρήματος επιλέγεται ένα ρήμα σε συνδυασμό με όνομα. Αντί για παράδειγμα ο συγγραφέας να πει: δεν ακυρώνει όλη τη μελέτη, λέει: δεν συνεπάγεται ακύρωση όλης της μελέτης. Τέτοιου είδους παραδείγματα λογίζονται ονοματοποιήσεις στην παρούσα εργασία.

⁵⁸ 22 γνήσιες και 17 ονοματοποιημένες μετοχές (όπως εμβολιασμένοι, ολοκληρωμένες, αυξημένη)

⁵⁹ 7 γνήσιες και 10 ονοματοποιημένες μετοχές (όπως καταγεγραμμένες και περασμένο)

5.2.2.10 Τροπικότητα - Γλωσσικές Πράξεις - Δείξη

Αξιολογική τροπικότητα απαντά στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, με τη χρήση επιθέτων και έντονων χαρακτήρων (bold):

(80) *Ο εν λόγω ιστότοπος δημοσιεύει συχνά ψευδοεπιστημονικές, αντιεμβολιαστικές και γενικότερα ανυπόστατες κινδυνολογικές θεωρίες.*

(81) *αναπαράγει συστηματικά αντιεμβολιαστική παραπληροφόρηση.*

Οι έντονοι χαρακτήρες χρησιμοποιούνται για έμφαση, ενώ οι έγχρωμοι για παραπομπή σε άλλα κείμενα.

Η κυρίαρχη γλωσσική πράξη που επιτελείται στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο είναι η έμμεση κατευθυντική πράξη παραίνεσης του πληθυσμού σε εμβολιασμό, η οποία πραγματώνεται γλωσσικά μέσω αποφάνσεων:

(82) *δεν παρατηρούνται προβλήματα ασφαλείας ούτε γονιμότητας σε αιτιώδη σχέση με τον εμβολιασμό εγκύων για την COVID-19.*

Μέσω της προσωπικής δείξης από την άλλη, κατασκευάζεται η αντίθεση ανάμεσα στο επιτελείο των Hoaxes και τους αντιεμβολιαστές (εμείς ≠ αυτός - αυτοί):

(83) *έχουμε (α' πληθυντικό) ασχοληθεί ξανά με τον κ. Γρίβα και τους παραπλανητικούς ισχυρισμούς που είχε κάνει (γ' ενικό) για θανάτους που προκαλούνται από τα εμβόλια για την COVID-19.*

(84) *τόσο ο κύριος Γρίβας όσο και η σύζυγος του, η παθολόγος Αλεξάνδρα Ευθυμιάδου Γρίβα, αποτελούν (γ' πληθυντικό) δύο εκ των πιο γνωστών περιπτώσεων αντιεμβολιαστών στην Ελλάδα.*

5.2.2.11 Οργάνωση των πληροφοριών

Ως προς την οργάνωση των πληροφοριών, στο κείμενο εντοπίζονται ενίοτε μαρκαρισμένα θέματα με σκοπό την έμφαση σε ορισμένες πληροφορίες έναντι άλλων:

(85) *Μεγάλη απήχηση γνώρισε σε ιστοσελίδες και μέσα κοινωνικής δικτύωσης ο ισχυρισμός*

(86) *Στο παρελθόν έχουμε ασχοληθεί ξανά με τον κ. Γρίβα και τους παραπλανητικούς ισχυρισμούς*

(87) *Ωστόσο, ο πίνακας παρατίθεται περικομμένος*

(88) *Στις υπόλοιπες 3,131 περιπτώσεις η κήση συνεχίστηκε*

5.2.2.12 Διακειμενικότητα

Το δεύτερο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο βρίθει περιπτώσεων καταφανούς διακειμενικότητας. Στο κυρίως κείμενο ενσωματώνονται οδηγίες χρήσης των δεδομένων των CDC και του VAERS, αυτούσια χωρία και πίνακες από το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό (με θέμα τη μελέτη στη Νέα Ζηλανδία), αλλά και παραπομπές σε προηγούμενα κείμενα των *Hoaxes* (και την έχουμε αναλύσει σε παλαιότερα άρθρα μας μερικά εκ των οποίων μπορείτε να δείτε [εδώ](#), [εδώ](#), [εδώ](#) και [εδώ](#)). Συστατική διακειμενικότητα παρατηρείται στην αξιοποίηση λεξιλογίου της επιστήμης γενικότερα (μελέτη, περιοδικό, επιστημονικά δεδομένα, επιστημονικών ενώσεων), της ιατρικής ειδικότερα (κύηση, αποβολές, εμβολιάστηκε), αλλά και της ρητορικής (ισχυρισμούς, ισχυρισμών, απόδειξη).

5.2.2.13 Πολυφωνία

Παράλληλα με τη διακειμενικότητα, στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο συνυπάρχουν πολλές διαφορετικές και ετερόκλητες φωνές, αναδεικνύοντας την πολυφωνία και πολυφωνικότητα που υφίσταται σε αυτό.

Συγκεκριμένα εναλλάσσονται:

α) η φωνή των *Hoaxes* που διαπνέει όλο το κείμενο:

(89) *έχουμε ασχοληθεί, την έχουμε αναλύσει, έχουμε δείξει στο παρελθόν*

β) η φωνή του επιμελητή του κειμένου που ελέγχεται κ. Γρίβα:

(90) ***Ο ισχυρισμός του κ. Γρίβα ότι το περιοδικό New England Journal of Medicine παραδέχτηκε πως η εν λόγω μελέτη είναι εσφαλμένη***

γ) η φωνή των CDC και του VAERS:

(91) *Ο CDC διευκρινίζει:*

Και το ίδιο το VAERS αναφέρει σχετικά:

δ) η φωνή των ερευνητών στη Νέα Ζηλανδία, αλλά και του επικεφαλής τους:

(92) *Οι ερευνητές υποστήριξαν ότι,*

(93) ***ο επικεφαλής του πανεπιστημιακού τμήματος... απαίτησε της ανάκλησή της λόγω της αβάσιμης ανησυχίας που προκαλούσε.***

ε) η φωνή της επιστημονικής κοινότητας συλλήβδην:

(94) *Σύμφωνα με τα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα, τις συστάσεις αρμοδίων φορέων υγείας και επιστημονικών ενώσεων, δεν*

παρατηρούνται προβλήματα ασφαλείας ούτε γονιμότητας σε αιτιώδη σχέση με τον εμβολιασμό εγκύων για την COVID-19.

Οι πέντε αυτές φωνές συνδιαλέγονται μεταξύ τους, αναζητώντας από κοινού την αλήθεια αναφορικά με τις παρενέργειες των εμβολίων στον ευρύτερο πληθυσμό και δη στις εγκύους και τα μωρά τους.

5.2.2.14 Στοιχεία προφορικότητας - στοιχεία εγγραμματοσύνης

Τα στοιχεία εγγραμματοσύνης είναι πολύ περισσότερα από τα στοιχεία προφορικότητας, κάτι που αναμένεται σε ένα κείμενο που ασκεί επιστημονικό έλεγχο. Η αποστασιοποίηση και η συμπύκνωση του προσχεδιασμένου γραπτού λόγου προτιμάται έναντι της αποσπασματικότητας και της εμπλοκής του απροσχεδιαστού προφορικού (μείωση υβριδικότητας):

στοιχεία εγγραμματοσύνης (δευτερογενείς λόγοι): *αξιολόγηση από ομοτίμους, αδιακρίτως, αιτιώδη σχέση, δεν ευσταθεί, εν τέλει, εν λόγω περιοδικό, εκτοπικές κινήσεις, πλήρως εσφαλμένη*

στοιχεία προφορικότητας (πρωτογενής Λόγος): *για να βγουν τα νούμερα*

Στοιχείο δευτερογενούς λόγου και εγγραμματοσύνης στο κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο αποτελεί επίσης η εκτεταμένη χρήση αριθμών, αλλά και μετοχών. Οι ισχυρισμοί που γίνονται τεκμηριώνονται και επιστημονικά, ενώ οι μετοχές⁶⁰ συμβάλλουν στη δημιουργία πυκνού, μακροπερίοδου λόγου και υποταγμένων συντάξεων:

(95) Στις υπόλοιπες 3,131 περιπτώσεις η κήση συνεχίστηκε ή δεν είχε ολοκληρωθεί η διαδικασία καταγραφής. Από τις 827 ολοκληρωμένες κινήσεις βρήκαν 104 περιπτώσεις αποβολών το οποίο μεταφράζεται σε 12.6% ρυθμό αποβολής το οποίο είναι συγκρίσιμο με τον μέσο ρυθμό αποβολών στο γενικό πληθυσμό για τις ΗΠΑ που είναι 12.5-18.7%.

---

⁶⁰ Ενώ στο κείμενο που ελέγχεται απαντά 1 μετοχή (ποσοστό 1% σε σχέση με τις προτάσεις του κειμένου), στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο εντοπίζονται 3 (ποσοστό 2,36% σε σχέση με τις προτάσεις του κειμένου). Η διαφορά ανάμεσα στα δύο κείμενα είναι μικρότερη σε σχέση με το πρώτο σύνολο συμβάντων που εξετάστηκε. Στα σχόλια γύρω από το συμβάν, επίσης οι μετοχές είναι ελάχιστες (ποσοστό 0,6% στα σχόλια του κειμένου που ασκεί τον έλεγχο, 0% στα σχόλια του κειμένου που ελέγχεται).

(96) Οι ερευνητές υποστήριξαν ότι, χρησιμοποιώντας τα ίδια δεδομένα με την μελέτη που δημοσιεύθηκε στο New England Journal of Medicine, ο ρυθμός αποβολών ανέρχεται σε 82-91%.

Αντίστοιχα το 91% υπολογίστηκε διαιρώντας τις 127 γέννες με όλες τις περιπτώσεις όπου δεν ολοκληρώθηκε επιτυχώς η κύηση, δηλαδή όλες τις 104 αποβολές και τις 10 περιπτώσεις εκτοπικής κύησης.

Χρήση έντονων (bold) γραμμάτων, αλλά και έγχρωμων χαρακτήρων πραγματοποιείται κατά τόπους και στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο. Τα έντονα γράμματα δηλώνουν έμφαση, ενώ τα έγχρωμα παραπομπές σε άλλα κείμενα (άρθρα και μελέτες).

5.2.2.15 Αξιοποίηση επιπλέον σημειωτικών πόρων στο σχεδιασμό του νοήματος

Το δεύτερο κείμενο που πραγματοποιεί έλεγχο παραπληροφορητικής είδησης στην παρούσα εργασία συνοδεύει μία φωτογραφία με μία σύριγγα στο προσκήνιο που φέρει την ετικέτα *COVID - 19 Vaccine, Injection only* (άψυχο αντικείμενο). Δίπλα στη σύριγγα διακρίνεται μία σφραγίδα με τη λέξη *Παραπληροφόρηση* στο κέντρο της και γύρω - γύρω το όνομα της ιστοσελίδας *EllinikaHoaxes.gr*. Στο παρασκήνιο της φωτογραφίας διακρίνονται τα μεγάλα δάχτυλα του χεριού ενός ενήλικα (πιθανότατα γονέα ή γιατρού), να αγγίζουν στοργικά τα μικρά δάχτυλα του χεριού ενός μωρού, ξαπλωμένου σε μία κλίνη (έμψυχο αντικείμενο - δυναμική διαδικασία). Η φωτογραφία συνδέεται άμεσα με τον κεντρικό ισχυρισμό της είδησης που ελέγχεται ως παραπληροφορητική, δηλαδή με το ότι τα εμβόλια κατά της Covid - 19 έχουν οδηγήσει στο θάνατο χιλιάδες μωρά (αναπαραστατική μεταλειτουργία της εικόνας).

Η απεικόνιση της σύριγγας γίνεται *από κοντά*, σε *αποσύνδεση* από το θεατή και σε σχέση *ισότητας* μαζί του (στο επίπεδο του βλέμματός του), με τη διεπίδραση να είναι *έμμεση* (το αναπαριστώμενο πρόσωπο δεν κοιτά τον θεατή, διαπροσωπική μεταλειτουργία εικόνας). Οι πληροφορίες οργανώνονται *διαγώνια*, από τα αριστερά προς τα δεξιά, η σύριγγα προβάλλεται και επιχειρεί να προσελκύσει την προσοχή του θεατή, τα στοιχεία της εικόνας συνέχει το ιατρικό πλαίσιο και η πορεία ανάγνωσης είναι μη γραμμική (κειμενική μεταλειτουργία εικόνας).

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται συγκεντρωμένες οι διαδικασίες που χρησιμοποιούνται με στόχο την προάσπιση της ασφάλειας των εμβολίων και την κατάρριψη των ισχυρισμών του κειμένου που ελέγχεται:

<p>Διαδικασίες με στόχο την προάσπιση της ασφάλειας των εμβολίων και την κατάρριψη των ισχυρισμών του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό.</p>	
<p>(α) υπερπροσδιοριστική αναφορά στον επιμελητή του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό</p>	<p><i>ψυχίατρος, παραπλανητικούς ισχυρισμούς που είχε κάνει</i></p>
<p>(β) ρητορική νομιμοποίησης της ασφάλειας των εμβολίων (β1) με αναφορά σε εξουσιοδοτική αρχή και ορθολογικοποίηση (παράθεση πορισμάτων ερευνών) (β2) με καταφανή διακειμενικότητα και παράθεση του πίνακα του VAERS</p>	<p>(β1) <i>Στις 11-8-2021, ο CDC (δράστης) ανακοίνωσε νέα στοιχεία (στόχος) που επιβεβαίωναν εκτενέστερα την ασφάλεια των εμβολίων για τις εγκύους, ενώ πλέον τις (στόχος 1) παρότρυνε ενεργά να εμβολιαστούν (στόχος 2)</i> (β2) <i>μόνες οι αναφορές από το VAERS δεν είναι αρκετές για να τεκμηριωθεί αν ένα εμβόλιο προκάλεσε ή συνέβαλε σε μια ανεπιθύμητη ενέργεια ή ασθένεια.</i></p>
<p>(γ) χρήση συσχετιστικών προτάσεων που συσχετίζουν ρητά τον επιμελητή του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό με το αντιεμβολιαστικό κίνημα</p>	<p><i>τόσο ο κύριος Γρίβας (έκτυπο) όσο και η σύζυγος του (έκτυπο), η παθολόγος Αλεξάνδρα Ευθυμιάδου Γρίβα, αποτελούν δύο εκ των πιο γνωστών περιπτώσεων αντιεμβολιαστών στην Ελλάδα (αξία)</i></p>
<p>(δ) παροχή πληροφοριών γνωστικού περιεχομένου για τη δημιουργία υποβάθρου στους αναγνώστες και αίσθησης αναμονής απέναντι στους ισχυρισμούς που διατυπώνονται</p>	<p><i>Στο παρελθόν έχουμε ασχοληθεί ξανά με τον κ. Γρίβα και τους παραπλανητικούς ισχυρισμούς που είχε κάνει για θανάτους που προκαλούνται από τα εμβόλια για την COVID-19.</i> <i>Ο εν λόγω ιστότοπος δημοσιεύει συχνά ψευδοεπιστημονικές, αντιεμβολιαστικές και γενικότερα ανυπόστατες κινδυνολογικές θεωρίες.</i></p>
<p>(ε) χρήση υπερσυνδέσμων με σκοπό τη μεταφορά του αναγνώστη σε ιστοσελίδες που τεκμηριώνουν τα λεχθέντα (έντονη καταφανής διακειμενικότητα)</p>	<p><i>Ο φορέας που διευθύνει το εν λόγω περιοδικό ονομάζεται ΙΡΑΚ, και όπως έχουμε δείξει στο παρελθόν και έχει επιβεβαιωθεί ξανά έκτοτε, αναπαράγει συστηματικά αντιεμβολιαστική παραπληροφόρηση.</i></p>
<p>(στ) αξιολογική τροπικότητα που χαρακτηρίζει ρητά τη δράση των κοινωνικών συμμετεχόντων του κειμένου που ελέγχεται</p>	<p><i>ψευδοεπιστημονικές, αντιεμβολιαστικές και γενικότερα ανυπόστατες κινδυνολογικές θεωρίες,</i> <i>αναπαράγει συστηματικά αντιεμβολιαστική παραπληροφόρηση.</i></p>
<p>(ζ) μαρκαρισμένα θέματα που εστιάζουν σε συγκεκριμένες πληροφορίες έναντι άλλων</p>	<p><i>Μεγάλη απήχηση γνώρισε σε ιστοσελίδες και μέσα κοινωνικής δικτύωσης ο ισχυρισμός</i> <i>Στο παρελθόν έχουμε ασχοληθεί ξανά με τον κ. Γρίβα και τους παραπλανητικούς ισχυρισμούς</i></p>

<p>(η) ανάμειξη και διάλογος πέντε φωνών που συνδιαλέγονται για τα εμβόλια, την αποτελεσματικότητα και την ασφάλειά τους σε μέρος του πληθυσμού</p>	<p><i>έχουμε ασχοληθεί, την έχουμε αναλύσει, έχουμε δείξει στο παρελθόν (φωνή των Hoaxes)</i> <i>Οι ερευνητές υποστήριξαν ότι</i></p>
<p>(θ) μείωση του υβριδικού λόγου, χρήση περισσότερων στοιχείων εγγραματοσύνης, από ό, τι προφορική προφορικότητας αποστασιοποίηση και συμπίκνωση (θ1) χρήση επιστημονικού και επίσημου - λόγιου λεξιλογίου (θ2) ονοματοποιήσεις (θ3) χρήση αριθμών (θ4) χρήση μετοχών</p>	<p>(θ1) <i>εκτοπικές κηύσεις, αιτιώδη σχέση, πλήρως εσφαλμένη</i> (θ2) <i>έπειτα από την επισήμανση ενός στοιχειώδους λάθους της</i> (θ3) <i><u>3,131</u> περιπτώσεις, <u>827</u> ολοκληρωμένες κηύσεις, <u>12.6%</u> ρυθμό αποβολής</i> (θ4) <i>χρησιμοποιώντας, διαιρώντας, περικομμένος</i></p>
<p>(ι) αξιοποίηση και άλλων τρόπων - σημειωτικών πόρων κατά την κατασκευή και διαπραγμάτευση των νοημάτων</p>	<p>εικόνα, σχεδιάγραμμα, έντονα (bold) γράμματα για έμφαση</p>

Πίνακας 25: Διαδικασίες με στόχο την προάσπιση της ασφάλειας των εμβολίων και την κατάρριψη των ισχυρισμών του κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό.

5.2.3 Τα σχόλια γύρω από το συμβάν.

Στο δεύτερο συμβάν γραμματισμού που αναλύεται, εξετάζονται και σχόλια γύρω από το πρωτότυπο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό (*zougla.gr*), αλλά και σχόλια γύρω από το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο (*EllinikaHoaxes.gr*).

5.2.3.1 Η γλώσσα ως κοινωνική πρακτική: Αναπαράσταση - Ρητορικές - Ταυτότητες γύρω από το δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό

Οι σχολιαστές του δεύτερου κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό αναπαρίστανται εξειδικευμένοι, προσωποποιημένοι, προσδιορισμένοι

(ονοματεπώνυμο ή ψευδώνυμο), συνδεδεμένοι μεταξύ τους, ενεργοί και δρώντες εντασσόμενοι στα σχόλια. Ο επιμελητής του άρθρου κ. Γρίβας αναπαρίσταται εξειδικευμένος, προσωποποιημένος, ενίοτε υπερπροσδιορισμένος (*Γιατρέ*), συνδεδεμένος, ενεργός και δρων εντασσόμενος στα σχόλια.

Στα σχόλια υπερισχύει η ρητορική της αντίστασης απέναντι στους κινδυνολογικούς ισχυρισμούς του κειμένου που ελέγχεται, αλλά και απέναντι στον Έλληνα μεταφραστή - επιμελητή του:

(97) *Εισαγγελεις υπαρχουν σε αυτην την χωρα ? Και εαν ναι , δεν διαβαζουν παραληρηματικα αρθρα σαν αυτο ? Νομιζω ο τυπος εχει ξεπερασει καθε οριο ....*

(98) *Μα καλα κανεις δεν διαβασε το μεγα αρθρο σου,οτι το τσαι του βουνου σωζει ζωες? Γιατι εξακολουθουν και πεθαινουν????*

Η πλειονότητα των σχολιαστών δημιουργεί για τον εαυτό της και υιοθετεί την ταυτότητα του επικριτή του συγγραφέα του κειμένου που ελέγχεται (για την ακρίβεια του επιμελητή του για τα ελληνικά κ. Κλεάνθη Γρίβα), είτε επιτιμώντας τον άμεσα, είτε έμμεσα μέσω σαρκασμού.

5.2.3.2 Η γλώσσα ως κοινωνική διαδικασία: Είδη προτάσεων

Τα σχόλια του δεύτερου κειμένου που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό βρίθουν υλικών προτάσεων:

(99) *κανεις (δράστης) δεν διαβασε το μεγα αρθρο σου (στόχος), [υλική δράσης]*

(100) *οτι το τσαι του βουνου (δράστης) σωζει ζωες (στόχος)? [υλική δράσης]*

με τις συσχετιστικές προτάσεις να ακολουθούν:

(101) *Ειναι σουπερ ψεκες [ταυτοποιητική]*

Συνολικά, από τις 26 προτάσεις των σχολίων, οι 19 είναι υλικές (73%), οι 4 συσχετιστικές (15,3%), η 1 συμπεριφορική (3,8%), η 1 λεκτική (3,8%) και η 1 υπαρκτική (3,8%).

5.2.3.3 Η γλώσσα ως κείμενο: Διαδικασίες - Τροπικότητα - Διακειμενικότητα - Προφορικότητα - Εγγραμματοσύνη

Παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον μία εκ του σύνεγγυς εξέταση των γλωσσικών διαδικασιών που αξιοποιούν οι επιμέρους σχολιαστές για την κατασκευή και διαπραγμάτευση των νοημάτων και συνάμα της ταυτότητάς τους. Αρχικά, εξετάζονται οι τέσσερις από τους επτά σχολιαστές που αποδοκιμάζουν φανερά:

(102) *Μα καλά κανεις δεν διαβασε το μεγα αρθρο σου,οτι το τσαι του βουνου σωζει ζωες?*

Γιατι εξακολουθουν και πεθαινουν????

[χρήση γεμίσματος (*Μα καλά*)

ειρωνική-μειωτική χρήση του επιθέτου *μέγας*, μηχανισμός αρνητικής αγένειας (*το μεγα αρθρο σου*)

αύξηση της εμπλοκής με απεύθυνση σε β' ενικό: *σου*

υπερβολική χρήση στίξης (*Γιατι εξακολουθουν και πεθαινουν????*)]

(103) *Εισαγγελεις υπαρχουν σε αυτην την χωρα? Και εαν ναι , δεν διαβαζουν παραληρηματικα αρθρα σαν αυτο? Νομιζω ο τυπος εχει ξεπερασει καθε οριο....*

[χρήση ρητορικών ερωτημάτων (*Εισαγγελεις υπαρχουν σε αυτην την χωρα?*

Και εαν ναι, δεν διαβαζουν παραληρηματικα αρθρα σαν αυτο?)

χρήση αξιολογικής τροπικότητας (*παραληρηματικα αρθρα*)

χρήση καθημερινού λεξιλογίου, πρωτογενούς προφορικού λόγου (*τυπος*)]

(104) *Γριβα οι μελετες που βαζεις αλλα λενε απο αυτα που γραφεις... Εχουμε καλα φροντηστηρια αγγλικων στη θεσσαλονικη τεαβα σε κανενα*

Επισης θα σου συνηστουσα σαν πηγες να χρησιμοποιοεις το ,brighteon. Ειναι σουπερ ψεκεσ θα διαβαζεις ψεματα σαν αυτα που γραφεις ολη μερα θα παλαβωσεις...

[θετική αγένεια με την απεύθυνση σε δεύτερο πρόσωπο στον συγγραφέα και την απουσία κατάλληλου δείκτη (*Γρίβα, θα σου συνηστουσα*)

αρνητική αγένεια με χρήση μειωτικής γλώσσας (*τεαβα -> τράβα*)

αρνητική αγένεια μέσω σύνδεσης του άλλου με αρνητικά χαρακτηριστικά
(*Επίσης θα σου συνηστουσα σαν πηγες να χρησιμοποιεις το ,brighteon. Είναι σουπερ ψεκεσ θα διαβαζεις ψεματα σαν αυτα που γραφεις ολη μερα θα παλαβωσεις...*)]

(105) *Ωωωωωχ αμάν..... Νέοι ορίζοντες*

[παράταση του Ω για μίμηση ήχου και αναπαράσταση προφορικού λόγου

(*Ωωωωωχ*)

υπαινικτικό περιεχόμενο σχολίου (*Νέοι ορίζοντες*)

χρήση αποσιωπητικών για ειρωνεία]

Έπειτα, οι δύο από τους επτά, οι οποίοι ειρωνεύονται μέσω σαρκασμού - αστεϊσμών:

(106) *Δώσε αλήθεια - πόνο Κλεάνθη.*

[παραλλαγή της νεολογικής ιδιοματικής έκφρασης *δίνω πόνο* (*Δώσε αλήθεια - πόνο Κλεάνθη*)

περιπαικτική χρήση του μικρού ονόματος του επιμελητή, το οποίο είναι σπάνιο.]

(107) *Ευχαριστούμε Γιατρέ.*

[πιθανή ειρωνική αναφορά στην επαγγελματική ιδιότητα του κ. Γρίβα, η οποία δηλώνεται με τη χρήση κεφαλαίου γράμματος κατά την προσφώνησή του (Γιατρέ). Το συγκεκριμένο σχόλιο βέβαια μπορεί να χρησιμοποιείται και κυριολεκτικά, πραγματώνοντας την εκφραστική γλωσσική πράξη της ευχαριστίας.]

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως τα σχόλια απευθύνονται στον Έλληνα μεταφραστή κ. Κλεάνθη Γρίβα και όχι στον συγγραφέα του αγγλικού πρωτότυπου κειμένου κ. Brian Shilhavy. Οι σχολιαστές παραβλέπουν το γεγονός ότι ο κ. Shilhavy είναι υπεύθυνος στην πραγματικότητα για το περιεχόμενο του άρθρου και καταφέρονται ενάντια στον μεταφραστή του, για την επιλογή του να το μεταφράσει με σκοπό να υποστηρίξει την αντιεμβολιαστική ιδεολογία.

Αξιολογική τροπικότητα απαντά στα σχόλια με την χρήση επιθέτων:

(108) παραληρηματικά άρθρα σαν αυτο?

Πιο περιορισμένη χρήση καταφανούς διακειμενικότητας απαντά στα σχόλια (*Μα καλά κανεις δεν διαβασε το μεγα αρθρο σου, οτι το τσαι του βουνου σωζει ζωες?*), ενώ συστατική διακειμενικότητα εμφανίζεται με τη χρήση δικανικού (*Εισαγγελεις*), ψυχολογικού (*παραληρηματικά άρθρα*) και ιατρικού λεξιλογίου (*Γιατρέ, εμβολια, Astrazeneca*).

Αντίθετα με το ίδιο το δεύτερο κείμενο που ελέγχεται, στα σχόλια κάτω από αυτό η αναλογία στοιχείων προφορικότητας και εγγραμματοσύνης αντιστρέφεται:

στοιχεία προφορικότητας: *Μα καλά* (γέμισμα), *Γριβα* (κλητική προσφώνηση χωρίς κατάλληλο δείκτη π.χ. κύριε), *ψεκες* (νεολογισμός), *παλαβωσεις* (λαϊκή έκφραση), *Δώσε αλήθεια - πόνο* (ιδιωματική έκφραση), *Ωωωωωχ* (μίμηση ήχου προφορικού λόγου), *αμάν* (επιφώνημα)

στοιχεία εγγραμματοσύνης: *παραληρηματικά άρθρα*

Στα σχόλια εντοπίζεται επίσης έντονη αποκλίνουσα χρήση των σημείων στίξης σε σχέση με το ίδιο το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό (*Γιατι εξακολουθουν και πεθαινουν????, Ωωωωωχ αμάν..... Νέοι ορίζοντες*). Αποκλίνουσα στίξη είχε εντοπιστεί και στα σχόλια του πρώτου κειμένου που ελέγχθηκε ως παραπληροφορητικό. Η απουσία τόνων (*Εισαγγελεις υπαρχουν σε αυτην την χωρα ?*), τα ορθογραφικά λάθη (*συνηστούσα -> συνιστούσα*) και τα λάθη στην πληκτρολόγηση (*τεαβα -> τράβα*) έπειτα ορισμένων σχολίων δηλώνουν τη βιασύνη των σχολιαστών να εκφράσουν εν θερμώ την άποψή τους για το κείμενο που διάβασαν.

5.2.3.4 Η γλώσσα ως κοινωνική πρακτική: Αναπαράσταση - Ρητορικές - Ταυτότητες γύρω από το δεύτερο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο

Οι σχολιαστές του κειμένου που ασκεί τον έλεγχο αναπαρίστανται εξειδικευμένοι, προσωποποιημένοι, προσδιορισμένοι, συνδεδεμένοι με τους ομοϊδεάτες τους, αποσυνδεδεμένοι από τους σχολιαστές αντίθετης ιδεολογίας, ενεργοί και δρώντες εντασσύμενοι στα σχόλια.

Όπως και στο πρώτο σύνολο επικοινωνιακής αλληλεπίδρασης που εξετάστηκε, έτσι και τώρα, δεν αποδέχεται το σύνολο των σχολιαστών τον έλεγχο που πραγματοποιείται. Σε ορισμένα σχόλια (6 στα 15, 40%) απαντά η ρητορική της αντίστασης απέναντι στο κείμενο που ασκεί τον έλεγχο:

(109) *Πέθαναν 2620 μωρά στην Αμερική σε 11 μήνες η όχι; Ανεξάρτητα απο το εάν συνδέονται οι θανατοι αυτοί η μέρος τους με το εμβόλιο, είναι ένα πραγματικό γεγονός αυτό απο μόνο του;*

Ενίοτε μάλιστα διατυπώνονται και ρητές κατηγορίες για διαφθορά της ιστοσελίδας και για αναξιοπιστία ως προς τον έλεγχο που πραγματοποιείται (μέσω προσωπικής δείξης τρίτου προσώπου και παθητικής φωνής), χωρίς όμως οι μομφές αυτές να τεκμηριώνονται:

(110) *Σαν σελίδα ελληνικά hoaxes αποδείχθηκε ότι και εσείς τελικά τα παίρνετε χοντρά για τα βγάζετε όλα αναληθές.ειχαν δίκιο που σας κατηγορούσαν ότι κρύβεται τις αλήθειες!να αποχωρούμε σιγά σιγά....*

(111) *Όταν αρνείστε κάτι αυτόματα λέτε την αλήθεια γιατί μέχρι τώρα ότι διαψευσατε αποδείχθηκε αλήθεια!*

Από τα σχόλια δεν απουσιάζουν βέβαια και σχολιαστές, οι οποίοι επικροτούν τον έλεγχο που πραγματοποιείται και καταφέρνουν ενάντια στους αντιεμβολιαστές, σε μια προσπάθεια νομιμοποίησης της εμβολιαστικής ρητορικής (9 στα 15, 60%):

(112) *Εξαιρετική δουλειά για μια ακόμα φορά*

(113)*Οποιος λοιπόν δεν είναι αντιεμβολιαστής και φοβάται μόνο τα συγκεκριμένα του covid... καλά θα κάνει τουλάχιστον να μην τρώει αμάσητα αυτά που του λένε οι εδώ και χρόνια επαγγελματίες αντιεμβολιαστές!*

(114) *γιατί δεν είπαν 3000 για να είναι στρογγυλος αριθμός; Ετσι και αλλιώς από τη μασχάλη τους βγάζουν τις έρευνες*

Ορισμένοι σχολιαστές διεκδικούν για τον εαυτό τους την ταυτότητα του επικριτή των Hoaxes:

(115) *Σαν σελίδα ελληνικά hoaxes αποδείχθηκε ότι και εσείς τελικά τα παίρνετε χοντρά για τα βγάζετε όλα αναληθές.*

ενώ άλλοι την ταυτότητα του υποστηρικτή του ελέγχου που ασκείται:

(116) *Εξαιρετική δουλειά για μια ακόμα φορά*

και του υπέρμαχου του εμβολιασμού:

(117) *αναζητείται ένας πραγματικά ικανοποιητικός λόγος για να παραμένει κάποιος ανεμβολίαστος. Υπάρχουν 102 για να εμβολιαστεί κανείς.*

5.2.3.5 Η γλώσσα ως κοινωνική διαδικασία: Κειμενικά Είδη - Διαλογικότητα

Η πλειονότητα των σχολίων γύρω από το δεύτερο κείμενο που πραγματοποιεί έλεγχο ανήκει στο κειμενικό είδος της αναφοράς γεγονότων, με τις προτάσεις που εντοπίζονται σε αυτά να είναι:

υλικές με ρήματα όπως *παραλείπω, καλύπτω, σχολιάζω και αναρτώ*:⁶¹

(118) *(Εσείς ενν. δράστης) παραλείψατε να αναφερθείτε και σε ένα ακόμα ΨΕΜΑ (στόχος) [δράσης]*

(119) *το σχόλιο σου (δράστης) με (στόχος) κάλυψε. [δράσης]*

(120) *Αναρτήθηκε, λέει, σε pronews, katohikanea, zougla [γεγονοτική]*

συσχετιστικές με ρήματα όπως *είμαι, έχω και αποτελώ*:

(121) *Οι αρνητές (φορέας) είναι φοβικοί, κοινωνιοπαθείς (χαρακτηριστικό) [απόδοσης χαρακτηριστικού]*

(122) *αλλά αυτά του covid (φορέας) είναι επικίνδυνα (χαρακτηριστικό) [απόδοσης χαρακτηριστικού]*

(123) *Όποιος (έκτυπο) λοιπόν δεν είναι αντιεμβολιαστής (αξία) [ταυτοποιητική - κατηγοριοποιητική]*

νοητικές με ρήματα όπως *ξέρω, αρέσω, αποδεικνύω*:

(124) *Μου φτάνει που το (φαινόμενο) ξέρω εγώ (αισθανόμενος) [γνώσης]*

και λεκτικές με ρήματα όπως *τονίζω, αναφέρομαι και λέω*:

(125) *λέτε (λέγων, εσείς) την αλήθεια*

(126) *Αναφέρομαι (λέγων, εγώ) στο "Έρευνα για τους εμβρυϊκούς θανάτους από εμβόλια Covid-19 στη Σκωτία."*

Μεγάλο ενδιαφέρον στις παραπάνω προτάσεις παρουσιάζει η αξιοποίηση παθητικής σύνταξης (*αποδείχθηκε*), η οποία αποκρύπτει τους δράστες και δίνει έμφαση στα γεγονότα.

Υφίστανται και επιμέρους σχόλια που εμφανίζουν στοιχεία:

εξήγησης:

(127) *Όταν αρνείστε κάτι αυτόματα λέτε την αλήθεια **γιατί** μέχρι τώρα ότι διαψεύσατε αποδείχθηκε αλήθεια!*

(128) *Έχει ενδιαφέρον και το γεγονός πως η αρχική πηγή του υπό εξέταση άρθρου είναι - για μία ακόμα φορά - ένα από τα γνωστότερα site αντιεμβολιαστικής προπαγάνδας εδώ και χρόνια (*healthimpactnews*). Το τονίζω **γιατί** υπάρχουν πολλοί που λένε "δεν είμαι αντιεμβολιαστής, έχω κάνει όλα τα*

⁶¹ Από τις 166 προτάσεις των σχολίων γύρω από το κείμενο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, οι 80 είναι υλικές (48,1%), οι 28 συσχετιστικές (16,8%), οι 28 νοητικές (16,8%), οι 19 λεκτικές (11,4%), οι 6 υπαρκτικές (3,6%) και οι 5 συμπεριφορικές (3%).

*εμβόλια στα παιδιά μου, αλλά αυτά του covid είναι επικίνδυνα! Να, δεξ τί λέει αυτό εδώ το άρθρο!*⁶²

αλλά και έκθεσης:

(129) *Ζητείται αρνητής χωρίς να βρίσει, με στοιχειώδη μόρφωση και ψυχραιμία να καταρρίψει ή να αποδείξει με αξιόπιστα και ακλονητα στοιχεία τα παρακάτω:*

-Το εμβόλιο προστατεύει από το να νοσησει κάποιος βαριά από covid. Μερικώς, όχι πλήρως, αλλά προστατεύει. (προκείμενη 1)

.... παράθεση άλλων 19 θέσεων - προκείμενων υπέρ του εμβολιασμού

Συμπερασματικά: Με εξαίρεση την περίπτωση που ένας γιατρός απαγορεύει στον ασθενή του να εμβολιαστεί για σοβαρούς λόγους ή πρόσφατη νόσηση, αναζητείται ένας πραγματικά ικανοποιητικός λόγος για να παραμένει κάποιος ανεμβολίαστος. Υπάρχουν 102 για να εμβολιαστεί κανείς.

Διαλογικότητα συναντάται σε ορισμένα σχόλια, τα οποία προετοιμάζουν τις αποκριματικές στάσεις των αναγνωστών τους, μερικοί από τους οποίους ενδέχεται να απαντήσουν και να ξεκινήσουν διάλογο. Σε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, ένας σχολιαστής απευθύνει τον παρακάτω αφορισμό ενάντια στην ιστοσελίδα:

(130) *Όταν αρνείστε κάτι αυτόματα λέτε την αλήθεια γιατί μέχρι τώρα ότι διαψευσατε αποδείχθηκε αλήθεια!*

Παρά την αντίρρηση ενός δεύτερου σχολιαστή, ο οποίος ζητά από τον πρώτο να αποδείξει τον ισχυρισμό του, ο πρώτος σχολιαστής παραμένει ανένδοτος:

(131) *ΣεΔεν με νοιάζει να αποδείξω τίποτα και σε κανέναν οποίος έχει νοημοσύνη καταλαβαίνει!*

Σε μεταγενέστερη προτροπή του δεύτερου σχολιαστή στον πρώτο να διαβάσει το άρθρο το οποίο επικρίνει, εκείνος ανταπαντά πως του αρκεί πως γνωρίζει ο ίδιος την αλήθεια:

(132) *Μου φτάνει που το ξέρω εγώ.*

Ο διάλογος ολοκληρώνεται με τον πρώτο σχολιαστή να αποφαίνεται απηυδισμένος:

---

⁶² Στο συγκεκριμένο σχόλιο μάλιστα υφίσταται και πολυφωνία, αφού η φωνή του σχολιαστή συνδιαλέγεται με τη φωνή μερίδας του πληθυσμού που φοβάται να προχωρήσει στον εμβολιασμό κατά της Covid - 19, αλλά και με τη φωνή των αντιεμβολιαστών που παρερμηνεύουν τα δεδομένα του VAERS.

(133) *το σχόλιο σου με κάλυψε*

Η διενέργεια διαλόγου μεταξύ των σχολιαστών δεν είναι επομένως απαραίτητο ότι θα οδηγεί πάντοτε σε γόνιμες συζητήσεις γύρω από ένα ζήτημα, αφού ενδέχεται να περιστρέφεται γύρω από την ανταλλαγή μομφών και εγωκεντρικών σχολίων.

5.2.3.6 Η γλώσσα ως κείμενο: Τροπικότητα - Ευγένεια - Συναισθηματική χρήση της γλώσσας

Αξιολογική τροπικότητα υφίσταται σε ορισμένα σχόλια για έκφραση επιδοκιμασίας:

(134) Εξαιρετική δουλειά για μια ακόμα φορά

αποδοκιμασίας:

(135) *Οι οποίοι έλεγαν ανέκαθεν παρόμοιες βλακείες για όλα τα εμβόλια.*

εκνευρισμού:

(136) *μας ζαλίσσατε το ριπαπά*

αλλά και διαφοροποίησης από την αντίθετη ομάδα:

(137) *Ταγμένοι υπέρ της πανδημίας και του θανάτου εδώ και καιρό οι ψέκες*

Η αξιολογική τροπικότητα στα σχόλια του κειμένου που πραγματοποιεί τον δεύτερο έλεγχο πραγματώνεται και μέσω αντιδράσεων με φατσούλες (emojis) χρηστών του Facebook στα σχόλια κάτω από την ανάρτηση. Οι διαθέσιμες αντιδράσεις περιλαμβάνουν δήλωση *αρέσκειας* (μου αρέσει), *αγάπης* (τέλειο), *ενδιαφέροντος* (νοιιάζομαι), *γέλωτος* (χαχα), *θαυμασμού* (ουαου), *λύπης* (λυπάμαι) ή *εκνευρισμού* (έλεος) ως προς το προτασιακό περιεχόμενο που μεταδίδεται.

Σε ορισμένα σχόλια συναντώνται μηχανισμοί αρνητικής αγένειας όπως:

(α) μειωτικό λεξιλόγιο (*βλαμένος είσαι φίλε;*)

(β) σύνδεση του άλλου (Hoaxes) με αρνητικά χαρακτηριστικά:

(138) *τελικά τα παίρνετε χοντρά για τα βγάζετε όλα αναληθές.ειχαν δίκιο που σας κατηγορούσαν ότι κρύβεται τις αλήθειες!*

(γ) γελοιοποίηση του άλλου:

(139) *στη δεύτερη δόση μας ζαλίσσατε το ριπαπά με τα hashtags σας*

Στα στοιχεία της γλώσσας των σχολίων που προκαλούν συναισθήματα εντάσσονται επίσης:

(α) η χρήση νεολογισμών (*ψεκ*)

(β) η χρήση σημείων στίξης αντί του επιτονισμού, των παύσεων και του ρυθμού του προφορικού λόγου και συγκεκριμένα:

(β1) η χρήση αποσιωπητικών για ειρωνεία - θαυμαστικών για επίταση της ειρωνείας:

(140) *Αναρτήθηκε, λέει, σε pronews, katohikanea, zougla.... εντάξει, καταλάβαμε! Αξιοπίστη ενημέρωση.... μόνο για στόκους και ψεκ!*

(β2) η χρήση εξεζητημένης στίξης για έκφραση δυσάρεστης έκπληξης, αγανάκτησης και επίτασης της απορίας:

(141) *ΠΕΘΑΝΑΝ!!! Γιατί δεν τα λένε;;;*

(γ) η χρήση κεφαλαίων γραμμάτων για έμφαση:

(142) *ΠΟΥΘΕΝΑ στη δημοσίευση αυτή δεν αναφέρονται “εμβρυικοί θάνατοι από εμβόλια”*

(143) *ΠΕΘΑΝΑΝ!!! Γιατί δεν τα λένε;;; (Δεν σε προβληματίζει αυτό;;;) Όλοι στον αθλητισμό.*

(δ) η χρήση αργκό (ποδανά):

(144) *μας ζαλίσατε το ριπαπά*

(ε) η χρήση εικονιδίων παράλληλα με τη γραπτή γλώσσα - η εναλλαγή σημειωτικών πόρων κατά την κατασκευή και διαπραγμάτευση του νοήματος (ιδιωματική έκφραση «καλά κρασιά»):

(145) *Αν περιμένατε να μάθετε την αλήθεια από αυτό το hoaxes καλά 🍷🍷🍷*

(στ) η χρήση παροιμιών (ελαφρώς παραλλαγμένων):

(146) *Τα ίδια Παντελάκη μου τα ίδια Παντελίδη....*

(ζ) η χρήση υβριστικού λεξιλογίου:

(147) *βλαμένος είσαι φίλε;*

να στέκεσαι σαν ηλιθιος στην ουρά για rapid 2 φορές την εβδομάδα

(η) η χρήση μεταφορικών εκφράσεων:

(148) *καλά θα κάνει τουλάχιστον να μην τρώει αμάσητα αυτά που του λένε*

(Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΕΙΝΑΙ ΜΑΣΗΜΑ ΤΡΟΦΗΣ)

(θ) η χρήση αφοριστικών υπερβολών:

(149) *μέχρι τώρα ότι διαψευσατε αποδείχθηκε αλήθεια!*

Η απουσία τέλος τόνων σε λέξεις επιμέρους σχολίων (λογος, εμβολιασμενοι, φαρμακευτικων, αρνειστε) και τα κατά τόπους λάθη στην πληκτρολόγησή τους (ΣεΔεν με νοιάζει να αποδείξω) υποδηλώνουν βιασύνη των σχολιαστών, οι οποίοι προσπαθούν να εκφραστούν όσο το δυνατόν γρηγορότερα γίνεται, χωρίς να υποβάλουν σε προσεκτικό έλεγχο τα σχόλιά τους πριν τα δημοσιεύσουν.

Παραδείγματα διακειμενικότητας εντοπίζονται επίσης στα σχόλια του κειμένου που ασκεί τον έλεγχο. Ένας σχολιαστής επιχειρεί να επεκτείνει τον έλεγχο που ασκείται στην ιστοσελίδα των Hoaxes, ώστε αυτός να συμπεριλάβει και την «Έρευνα για τους θανάτους από εμβόλια Covid-19 στη Σκωτία»:

(150) ΠΟΥΘΕΝΑ στη δημοσίευση αυτή δεν αναφέρονται “εμβρυικοί θάνατοι από εμβόλια”

ΠΟΥΘΕΝΑ δεν αναφέρεται ότι υπάρχει η υποψία έστω οι εμβολιασμοί να έχουν προκαλέσει αύξηση εμβρυικών θανάτων ή ότι κάτι τέτοιο ερευνάται.

Εκτός από την καταφανή διακειμενικότητα, στα σχόλια εντοπίζεται και συστατική διακειμενικότητα με τη χρήση ιατρικού (ΠΟΥ, εμβόλιο, πανδημία, γρίπη, δόση), ρητορικού (καταρρίψει, αποδείξει με αξιόπιστα και ακλόνητα στοιχεία, αλήθεια, ψέμα), αθλητικού (ποδοσφαιριστής, παίχτης, μπάσκετ) και δημοσιογραφικού (άρθρου, προπαγάνδας, fake news) λεξιλογίου.

Υβριδικότητα απαντά στη γλώσσα ορισμένων σχολίων, με ανάμειξη διαφορετικών επιπέδου ύφους:

(151) Ταγμένοι υπέρ της πανδημίας (χαρακτηριστικό στοιχείο εγγραμματοσύνης, λόγιο, αρχαιοπρεπές στοιχείο) και του θανάτου εδώ και καιρό οι ψέκες (προφορικό στοιχείο, νεολογισμός)

(152) Οι οποίοι έλεγαν ανάκαθεν παρόμοιες βλακείες (στοιχείο προφορικότητας) για όλα τα εμβόλια. Χρησιμοποιώντας τα ίδια ψεύδη (παρουσίαση των αναφορών στο VAERS ως "θανάτους από εμβολιασμό") και τις ίδιες εσκεμμένες παρερμηνείες (στοιχείο εγγραμματοσύνης, χρήση ορολογίας, αρχαιοπρεπές στοιχείο το εσκεμμένες).

Η υβριδικότητα στη γλώσσα των σχολίων αποδεικνύει πως το ύφος τους δεν είναι ενιαίο, αλλά τοποθετείται στη μέση του φάσματος προφορικού - γραπτού λόγου.

Στα στοιχεία προφορικότητας που απαντούν στα σχόλια εντάσσεται η χρήση λέξεων που ταιριάζουν περισσότερο στον προφορικό λόγο (Κουλη, στόκους και ψεκ, κοτσάνες, βλακείες, τα παίρνετε χοντρά) και η αξιοποίηση σύντομων αποσπασματικών εκφράσεων (ΠΕΘΑΝΑΝ!!! Γιατί δεν τα λένε;;; (Δεν σε προβληματίζει αυτό;;;)) Όλοι στον αθλητισμό).

Στα στοιχεία εγγραμματοσύνης των σχολίων από την άλλη, συμπεριλαμβάνονται η χρήση μακροπεριόδου λόγου:

(153) Ζητείται αρνητής χωρίς να βρίσει, με στοιχειώδη μόρφωση και ψυχραιμία να καταρρίψει ή να αποδείξει με αξιόπιστα και ακλονητα στοιχεία τα παρακάτω.

και λεξιλογίου που προσιδιάζει περισσότερο στον προσχεδιασμένο γραπτό λόγο (εσκεμμένες παρερμηνείες, ταγμένοι υπέρ της πανδημίας).

Συμπερασματικά, η εφαρμογή του εργαλείου απέβη χρήσιμη στη διερεύνηση των διαδικασιών αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας και στο δεύτερο σύνολο συμβάντων γραμματισμού που εξετάστηκε. Μέσα από την ανάλυση της αναπαράστασης των κοινωνικών συμμετεχόντων, των ρητορικών, των ρητορικών τόπων και των ταυτοτήτων που οικοδομούνται και υιοθετούνται σε κάθε κείμενο, γίνεται φανερός ο ρόλος της γλώσσας ως ενεργούς κοινωνικής διαδικασίας που αξιοποιείται από τους ανθρώπους κατά τον σχεδιασμό και τη διαπραγμάτευση των νοημάτων τους. Έπειτα, το κειμενικό είδος στο οποίο ανήκουν τα κείμενα και οι προτάσεις που το τεκμηριώνουν, σε συνάρτηση με το περικείμενο, τη διαλογικότητα και τους λόγους που συνδυάζονται σε αυτά, φωτίζουν το ρόλο της γλώσσας ως κοινωνικής πρακτικής ή πρακτικής λόγου που χρησιμοποιείται σε πραγματικές περιστάσεις, επιτελώντας συγκεκριμένες λειτουργίες. Τέλος, η μελέτη της γλώσσας ως κειμένου φανερώνει τη φύση της ως δυναμικού νοημάτων (meaning potential) και ως συστήματος επιλογών (Halliday, 1978), με τις διαφορετικές επιλογές να επικοινωνούν διαφορετικές σημασίες και να ταιριάζουν σε διαφορετικές επικοινωνιακές περιστάσεις.

6. Συμπεράσματα και συζήτηση

Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκε η κατασκευή και διαπραγμάτευση νοημάτων σε ειδησεογραφικά κείμενα με θέμα τον εμβολιασμό κατά της Covid - 19 που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά. Παράλληλα, εξετάστηκαν οι διαδικασίες σχεδιασμού νοημάτων στα κείμενα που τους ασκούν τον έλεγχο και στα σχόλια του κοινού γύρω από αυτά. Από τη λεπτομερή ανάλυση των δύο συνόλων συμβάντων γραμματισμού που πραγματοποιήθηκε, προέκυψαν χρήσιμα συμπεράσματα, τα οποία μας επιτρέπουν να δώσουμε συγκεκριμένες απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή της εργασίας. Υπενθυμίζεται πως τρία από τα κύρια ερωτήματα προς διερεύνηση ήταν:

(α) Πώς χρησιμοποιείται η γλώσσα σε συνδυασμό με άλλους σημειωτικούς πόρους (όπως εικόνες, βίντεο, μουσική) για την κατασκευή και διαπραγμάτευση νοημάτων που συνδέονται με μία συγκεκριμένη ιδεολογία; Πώς ακριβώς οι συντάκτες κειμένων που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά, οι συγγραφείς των κειμένων που τα ελέγχουν και οι σχολιαστές τους αξιοποιούν συνδυαστικά τους διαφορετικούς σημειωτικούς πόρους κατά τον σχεδιασμό και την επικοινωνία των νοημάτων τους;

(β) Πώς διαφέρει η χρήση της γλώσσας σε κείμενα αντίθετου ιδεολογικού προσανατολισμού και πώς εκείνη δρα ως μηχανισμός αναπαράστασης της πραγματικότητας, ως μηχανισμός σκέψης και ως κοινωνικό εργαλείο παρακίνησης ή καταστολής δράσεων;

(γ) Πώς λειτουργεί η γλώσσα ως δημιουργός πλαστών πραγματικοτήτων, μυθευμάτων και «εναλλακτικών» αφηγήσεων, ρητορικών, γεγονότων που παρουσιάζονται ως αληθινά; Ποια είναι τα ακριβή χαρακτηριστικά της γλώσσας που χρησιμοποιείται με σκοπό τη συναισθηματική διέγερση, επιρροή και άμβλυνση της ορθολογικής κρίσης των ακροατών - αναγνωστών;

Οι επιμέρους διαδικασίες που χρησιμοποιούν οι συγγραφείς για την κατασκευή και διαπραγμάτευση των νοημάτων τους έχουν αναλυθεί λεπτομερώς στο κύριο μέρος της παρούσας εργασίας και έχουν αποδελτιωθεί σε πίνακες (πίνακες 21 - 25). Στα συμπεράσματα επιχειρείται η συγκέντρωσή τους, η σύνθεσή τους και η διενέργεια συζήτησης γύρω από αυτές.

6.1 Τα κυριότερα ευρήματα της ανάλυσης

Η παρούσα εργασία επικεντρώθηκε στην περιγραφή των διαδικασιών αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας μεμονωμένης και στο συνδυασμό της με τους άλλους σημειωτικούς κώδικες:

- (α) σε παραπληροφορητικά κείμενα
- (β) σε κείμενα που τους ασκούν έλεγχο και
- (γ) σε σχόλια του κοινού γύρω από αυτά.

Επίσης, επεδίωξε να καταστήσει συνειδητούς τους μηχανισμούς με τους οποίους η γλώσσα λειτουργεί ως φορέας και ως διαμορφωτής ιδεολογιών. Ακολουθώντας τη λογική του εργαλείου ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού που προτείνεται, η γλώσσα εξετάζεται από έξω προς τα μέσα:

- (α) η γλώσσα ως κοινωνική πρακτική

Ως προς την αναπαράσταση των κοινωνικών συμμετεχόντων, παρατηρείται ενίοτε αντίθετη αναπαράσταση των ίδιων κοινωνικών συμμετεχόντων στα κείμενα που ελέγχονται και στα κείμενα που ασκούν τον έλεγχο. Για παράδειγμα, ενώ η Δρ. Elizabeth Eads παρουσιάζει τον εαυτό της ως γιατρό, δίνοντας την εντύπωση πως μιλά εκ μέρους ολόκληρης της ιατρικής κοινότητας (*βλέπουμε, δεν είμαστε, αντιμετωπίζουμε, εμάς*), στο κείμενο ελέγχου πραγματοποιείται ρητή αποσύνδεσή της από την υπόλοιπη ιατρική κοινότητα (*είχε εκφράσει συνωμοσιολογικές απόψεις που αντιτίθονταν στην ομοφωνία της επιστημονικής κοινότητας*). Αντίστοιχα, ενώ οι έγκυες γυναίκες και τα έμβρυα αναπαρίστανται ως παθητικοί συμμετέχοντες στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται για παραπληροφόρηση (*Οι θάνατοι εμβρύων, θα υποστούν αποβολές*), απεικονίζονται ως ωφελούμενοι, ή ως ενεργοί στο κείμενο που ασκεί τον δεύτερο έλεγχο (*δεν παρατηρούνται προβλήματα ασφαλείας ούτε γονιμότητας (ενν. από τον εμβολιασμό), έχει τεκμηριωθεί η μεταφορά προστατευτικών αντισωμάτων από τις εμβολιασμένες μητέρες*).

Ένα ενδιαφέρον εύρημα της ανάλυσης είναι πως παρόμοιες ρητορικές πρακτικές δύνανται να χρησιμοποιούνται για τη νομιμοποίηση αντιδιαμετρικά αντίθετων ιδεολογιών. Η πρακτική αναφοράς σε εξουσιοδοτική αρχή για παράδειγμα γίνεται και από την Δρα Eads, η οποία παραπέμπει σε μελέτη του Στάνφορντ για να αποδείξει τις επιβλαβείς παρενέργειες των εμβολίων (*θα διαβάσω μόνο μερικές φράσεις από τη μελέτη του Στάνφορντ*), αλλά και από τον συγγραφέα του κειμένου που ασκεί τον έλεγχο για την αποκάλυψη της αναξιοπιστίας των δηλώσεων της

γιατρού (οι ομάδες ελέγχου γεγονότων των *AFP* και *The Dispatch*, και όλοι οι ειδικοί τους χαρακτήρισαν από αβάσιμους μέχρι και καθαρά ψευδείς). Αντίστοιχα, η ορθολογικοποίηση που επιχειρεί να νομιμοποιήσει την αντιεμβολιαστική ρητορική στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται (δεδομένα από το VAERS), αξιοποιείται επίσης για την κατάρριψη της εν λόγω ρητορικής από το κείμενο που πραγματοποιεί τον δεύτερο έλεγχο (παραπομπή στη μελέτη του *New England Journal of Medicine* που δείχνει πως ο εμβολιασμός είναι ασφαλής πρακτική για τις εγκύους).

Η ανάλυση των ρητορικών των σχολίων έδειξε πως δεν αποδέχονται όλοι οι σχολιαστές τον έλεγχο που ασκείται, με ορισμένους να αντιστέκονται σε αυτόν:

	Ρητορική της νομιμοποίησης του ελέγχου	Ρητορική της αντίστασης στον έλεγχο
Επιμέρους Ρητορικές	80% (16 σχόλια)	20% (4 σχόλια)
Σύνολο Σχολίων	100% (20 σχόλια)	100% (20 σχόλια)

Πίνακας 26: Οι ρητορικές των σχολίων γύρω από τον πρώτο έλεγχο.

	Ρητορική της νομιμοποίησης του ελέγχου	Ρητορική της αντίστασης στον έλεγχο
Επιμέρους Ρητορικές	60% (9 σχόλια)	40% (6 σχόλια)
Σύνολο Σχολίων	100% (15 σχόλια)	100% (15 σχόλια)

Πίνακας 27: Οι ρητορικές των σχολίων γύρω από τον δεύτερο έλεγχο.

Παρότι κάποιες φορές διενεργείται διάλογος ανάμεσα σε σχολιαστές αντίθετης ιδεολογίας, αυτός δεν είναι πάντοτε γόνιμος, ούτε οδηγεί σε ένα ενδιαμέσο συμπέρασμα. Το ειρωνικό, σαρκαστικό, υπαινικτικό στοιχείο είναι αρκετά έντονο στα σχόλια.

Ο κυρίαρχος ρητορικός τόπος στα κείμενα είναι ο *pro bono publico* (για το καλό όλων), καθώς οι συγγραφείς επιδιώκουν να ωφελήσουν το σύνολο του πληθυσμού με τις δημοσιεύσεις τους. Βέβαια, ο επικρατών ρητορικός τόπος δεν ταυτίζεται απαραίτητα με την πραγματική επιρροή των κειμένων στους αναγνώστες, καθώς εκείνοι βλάπτονται μάλλον, παρά ωφελούνται, εάν οι ισχυρισμοί που διαβάζουν είναι παραπληροφορητικοί.

Οι ταυτότητες που οικοδομούν και διεκδικούν για τον εαυτό τους οι συγγραφείς των κειμένων ποικίλουν: από τον δημοσιογράφο που επιθυμεί να αμφισβητήσει την καθεστηκία τάξη και τον δημοσιογράφο ελεγκτή της εγκυρότητας των γεγονότων, στον σχολιαστή που υποστηρίζει ή επικρίνει τον έλεγχο που ασκείται. Επιβεβαιώνεται πως οι άνθρωποι δημιουργούν και εγκολπώνονται συνεχώς

νέες ταυτότητες, μέσω των πολυτροπικών κειμένων που σχεδιάζουν και δημοσιεύουν στο διαδίκτυο, επιβεβαιώνοντας τη ρευστότητα που υφίσταται σε αυτό το νέο πεδίο επικοινωνίας. Το ίδιο το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με τη σειρά τους μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στη δυναμική διαμόρφωση και ενστερνισμό αυτών των ταυτοτήτων.

(β) η γλώσσα ως κοινωνική διαδικασία

Η κατανομή των προτάσεων σε όλα τα κείμενα που εξετάστηκαν (παραπληροφορητικά, ελέγχου, σχόλια) φανερώνει πως η γλώσσα χρησιμοποιείται συχνότερα για την αναπαράσταση υλικών δράσεων, τη συσχέτιση εννοιών μεταξύ τους και την απεικόνιση νοητικών διεργασιών:

Είδος Πρότασης (1 ^ο σύνολο συμβάντων γραμματισμού)	Κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό	Κείμενο που ασκεί τον έλεγχο	Σχόλια
υλικές	41,2% (26)	50,8% (60)	53,7% (72)
συσχετιστικές	28,5% (18)	18,6% (22)	15,6% (21)
νοητικές	20,6% (13)	8,4% (10)	17,1% (23)
λεκτικές	9,5% (6)	16,9% (20)	11,1% (15)
υπαρκτικές	-	5% (6)	2,2% (3)
Σύνολο Προτάσεων	100% (63 ρήματα)	100% (118 ρήματα)	100% (134 ρήματα)

Πίνακας 28: Κατανομή των προτάσεων στο 1^ο σύνολο συμβάντων γραμματισμού.

Είδος Πρότασης (2ο σύνολο συμβάντων γραμματισμού)	Κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό	Κείμενο που ασκεί τον έλεγχο	Σχόλια γύρω από το κείμενο που ελέγχεται	Σχόλια γύρω από το κείμενο που ασκεί τον έλεγχο
υλικές	57,1% (56)	61,4% (78)	73% (19)	48,1% (80)
συσχετιστικές	21,4% (21)	18,8% (24)	15,3% (4)	16,8% (28)
νοητικές	12,2% (12)	4,7% (6)	-	16,8% (28)
λεκτικές	5,1% (5)	8,6% (11)	3,8% (1)	11,4% (19)
υπαρκτικές	3% (3)	1,5% (2)	3,8% (1)	3,6% (6)
συμπεριφορικές	1% (1)	4,7% (6)	3,8% (1)	3% (5)
Σύνολο Προτάσεων	100% (98 προτάσεις)	100% (127 προτάσεις)	100% (26 προτάσεις)	100% (166 προτάσεις)

Πίνακας 29: Κατανομή των προτάσεων στο 2^ο σύνολο συμβάντων γραμματισμού.

Οι πολλές υλικές και συσχετιστικές προτάσεις των κειμένων πραγματώνουν το κειμενικό είδος της *αναφοράς γεγονότων* (report), στο οποίο αυτά ανήκουν. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα γεγονότα που παρατίθενται, συνδέονται μεταξύ τους μέσω χρονικών δεικτών (μαρκαρισμένων θεμάτων, θεμάτων προσανατολισμού), δημιουργώντας *αναδιήγηση* (recount), όπως στο πρώτο κείμενο που πραγματοποιεί έλεγχο και το δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό. Η αναφορά των γεγονότων και η αναδιήγηση εντάσσονται στο πλαίσιο ενός ευρύτερου επιχειρήματος που επιθυμούν να υποστηρίξουν οι συγγραφείς τους, το οποίο περιλαμβάνει στοιχεία *εξήγησης* (explanation) και *έκθεσης* (exposition). Γενικότερα εντοπίζεται αλληλοδιαπλοκή και ανάμειξη πολλών διαφορετικών κειμενικών ειδών μεταξύ τους (μη αφηγηματικών και αφηγηματικών), κατά τον σχεδιασμό των νοημάτων των συγγραφέων.

Μία πρακτική που εντοπίστηκε και στα δύο κείμενα που ασκούν έλεγχο γεγονότων είναι η αφειδής παροχή πληροφοριών για την προγενέστερη δράση των πρωταγωνιστών των κειμένων που ελέγχονται, με στόχο τη δημιουργία *υποβάθρου* (background) στους αναγνώστες και μιας αίσθησης αναμονής για την εγκυρότητα των ισχυρισμών που διαβάζουν και πρόκειται να διαβάσουν στο μέλλον. Στο πρώτο κείμενο μάλιστα, η προγενέστερη αντιεμβολιαστική δράση της Δρος Eads θεωρείται τόσο σημαντική από το συγγραφέα, ώστε να συμπεριληφθεί στο τελικό επιχείρημα κατάρριψης της είδησης που ελέγχεται, ως μέρος των συμπερασμάτων. Ο βασικότερος τρόπος παροχής πληροφοριών γνωστικού περικειμένου για τους κοινωνικούς συμμετέχοντες στα συμβάντα είναι η υπερπροσδιοριστική αναπαράσταση της δράσης τους (αναφορά στην ιδιότητα και τις προγενέστερες ενέργειές τους).

Η διαλογικότητα αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό της γλώσσας και η εξέτασή της απεδείχθη σημαντική στα κείμενα. Η Δρ. Eads παρουσιαζόμενη ως γιατρός, αυξάνοντας την εμπλοκή της με τους ακροατές - αναγνώστες της (μέσω α' πληθυντικού προσώπου) και πλαισιώνοντας με το δικό της τρόπο την πραγματικότητα (κυριαρχία των εμβολιασμένων στα νοσοκομεία, παρουσίασή τους ως βαριά νοσούντων) επιχειρεί να προκαταλάβει την αποκριματική στάση των αναγνωστών της, υποβάλλοντάς τους μία στάση αμφισβήτησης απέναντι στην ασφάλεια των εμβολίων. Αντίστοιχα, μέσω αλληπάλλληλων παραπομπών των αναγνωστών σε πηγές που τεκμηριώνουν την αναλήθεια των ισχυρισμών της Δρος Eads και μέσω της χρήση αντικειμενικότερου, πιο αποστασιοποιημένου ύφους από το

συγγραφέα του κειμένου ελέγχου κ. Κουτρούμπη, επιδιώκεται η κατασκευή ενός αναγνώστη που δεν δέχεται άκριτα οτιδήποτε διαβάζει στο διαδίκτυο, απλώς και μόνο επειδή είναι γραμμένο. Αντίστοιχα, η συνειδητή επιλογή του αδόκιμου ρήματος *ενέθηκαν* και η πλαισίωση των εμβολίων ως *πειραματικών ενέσεων* στο δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, στοχεύει στη δημιουργία αισθημάτων φόβου στους αναγνώστες απέναντι στα εμβόλια, ενώ τα αλλεπάλληλα ρητορικά ερωτήματα στο ίδιο κείμενο εκφράζουν τη διαμαρτυρία του συγγραφέα του απέναντι στην υποτιθέμενη αποσιώπηση από τα μέσα των κρυφών παρενεργειών των εμβολίων. Διαλογικότητα εντοπίζεται και στα σχόλια, με ορισμένους σχολιαστές να προδιαθέτουν τις αποκρίσεις των άλλων σχολιαστών απέναντί τους.

Οι συγγραφείς των κειμένων αντλούν από τη δοσμένη - σχεδιασμένη πραγματικότητα το υλικό για να προβούν στο σχεδιασμό των δικών τους νοημάτων, τα οποία επικυρώνουν ή αμφισβητούν αυτή τη δοσμένη πραγματικότητα. Το αποτέλεσμα του σχεδιασμού, το ανασχεδιασμένο νόημα, έτσι όπως δημοσιεύεται και κοινοποιείται στο διαδίκτυο προστίθεται στη δεξαμενή των σχεδιασμένων νοημάτων, για να αντληθεί από επόμενους σχεδιαστές που επιθυμούν να αλληλεπιδράσουν με αυτό και να σχεδιάσουν τα δικά τους νοήματα. Συντελείται επομένως μία διαλεκτική ανάμεσα στα κείμενα των Μέσων (θέση - επικύρωση θέσης ή αντίθεση στη θέση - ανασχεδιασμένη σύνθεση), μέσω της οποίας οι κυρίαρχες ιδεολογίες και οι κρατούσες αφηγήσεις ανανεώνονται, εξελίσσονται ή και αμφισβητούνται. Όπως σημειώνει Fairclough (1995: 52): «τα κείμενα των Μέσων αποτελούν μία πολύτιμη πηγή υλικού για την εξερεύνηση της κοινωνικής και πολιτισμικής αλλαγής.»

(γ) η γλώσσα ως κείμενο

Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως τα στοιχεία πρωτογενούς λόγου και δευτερογενών λόγων με τα στοιχεία προφορικότητας και εγγραμματοσύνης συνδέονται στενά, ενίοτε συμπίπτουν. Παραδείγματα και από τα δύο είδη του λόγου, αλλά και από τους δύο πόλους του γλωσσικού συνεχούς εντοπίζονται σε όλα τα κείμενα, με τα σχόλια και τα κείμενα που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά να παρουσιάζουν περισσότερα στοιχεία προφορικότητας - πρωτογενούς λόγου (π.χ. χρήση αργκό, μεγαλύτερη εμπλοκή των συγγραφέων, χρήση ρηματοποιήσεων έναντι ονοματοποιήσεων) και περισσότερο υβριδικοποιημένο λόγο (ανάμειξη πρωτογενούς - δευτερογενούς, ανεπίσημου και επίσημου). Τα κείμενα που πραγματοποιούν τον έλεγχο από την άλλη, επιθυμούν μέσα από τις επιλογές των συγγραφέων τους να είναι περισσότερο επίσημα, ουδέτερα και αντικειμενικά, προκαλώντας λιγότερα

συναισθήματα στους αναγνώστες και επιδιώκοντας να απευθυνθούν περισσότερο στο αναλυτικό, κριτικό μέρος της σκέψης τους. Από την ποσοτική ανάλυση φαίνεται πως χρησιμοποιούν περισσότερες ονοματοποιήσεις και επιρρηματικές μετοχές, χαρακτηριστικά που συμβάλλουν στην αποστασιοποίηση από το προφορικό και τη δημιουργία μακροπερίοδου, υποταγμένου λόγου:

ΣΣΓ 1	Κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό	Κείμενο που ασκεί τον έλεγχο	Σχόλια
Ονοματοποιήσεις	6,3% (3 ονοματοποιήσεις + 1 ονοματοποιημένη μετοχή)	28,8% (29 + 5 ονοματοποιημένες μετοχές ονοματοποιήσεις)	6,4% (7 + 2 ονοματοποιημένες μετοχές ονοματοποιήσεις)
Σύνολο Προτάσεων	100% (63 προτάσεις)	100% (118 προτάσεις)	100% (139 προτάσεις)

Πίνακας 30: Ονοματοποιήσεις ΣΣΓ 1

ΣΣΓ 1	Κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό	Κείμενο που ασκεί τον έλεγχο	Σχόλια
Μετοχές	0% (0 μετοχές)	8,4% (10 μετοχές)	0,7% (1 μετοχή)
Σύνολο Προτάσεων	100% (63 προτάσεις)	100% (118 προτάσεις)	100% (139 προτάσεις)

Πίνακας 31: Μετοχές ΣΣΓ 1

ΣΣΓ2	Κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό	Κείμενο που ασκεί τον έλεγχο	Σχόλια γύρω από το κείμενο που ελέγχεται	Σχόλια γύρω από το κείμενο που ασκεί τον έλεγχο
Ονοματοποιήσεις	17,3% (7 ον. + 10 ον. μετοχές)	30,7% (22 ον. + 17 ον. μετοχές)	0% (0 ον.)	10,2% (10 ον. + 7 ον. μετοχές)
Σύνολο Προτάσεων	100% (98 προτάσεις)	100% (127 προτάσεις)	100% (26 προτάσεις)	100% (166 προτάσεις)

Πίνακας 32: Ονοματοποιήσεις ΣΣΓ 2

ΣΣΓ2	Κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό	Κείμενο που ασκεί τον έλεγχο	Σχόλια γύρω από το κείμενο που ελέγχεται	Σχόλια γύρω από το κείμενο που ασκεί τον έλεγχο
Μετοχές	1% (1 μετοχή)	2,36% (3 μετοχές)	0% (0 μετοχές)	0,6% (1 μετοχή)
Σύνολο	100% (98)	100% (127)	100% (26)	100%

Προτάσεων	προτάσεις)	προτάσεις)	προτάσεις)	(166 προτάσεις)
-----------	------------	------------	------------	--------------------

Πίνακας 33: Μετοχές ΣΣΓ 2

Ως προς τη μεταβιβαστικότητα (κλίμακα αιτιότητας), στα κείμενα που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά, τα εμβόλια κατά της Covid - 19 συνδέονται ρητά με ανεπιθύμητες παρενέργειες σε μερίδα του πληθυσμού, μέσω συσχετιστικών προτάσεων, ενεργητικών ή παθητικών συντάξεων. Αντίστοιχες διαδικασίες αξιολογούνται και στα κείμενα που πραγματοποιούν τον έλεγχο, αλλά με αντίθετη λειτουργία, αποδομώντας τους ισχυρισμούς των κειμένων υπό έλεγχο.

Σε αντίθεση με τον υπαινικτικό, ειρωνικό, υπόρρητο λόγο ορισμένων σχολίων, τα ειδησεογραφικά κείμενα που ελέγχονται και τα κείμενα ελέγχου είναι περισσότερο άμεσα, κατηγορηματικά και σαφή. Λογοπαίγνια, εκφράσεις της αργκό, νεολογισμοί και χρήση σύντομων αποσπασματικών προτάσεων εμφανίζονται στα σχόλια, ενώ η χρήση τους είναι περιορισμένη στα δημοσιευμένα δημοσιογραφικά κείμενα. Σε ορισμένα σχόλια δόθηκε η ευκαιρία να καταγραφούν και να μελετηθούν οι μηχανισμοί γλωσσικής αγένειας (αρνητικής ή θετικής) που χρησιμοποιούνται από ορισμένους χρήστες της γλώσσας, αποδεικνύοντας τη συνεμφάνιση των δύο.

Μέσω της προσωπικής δείξης, συντελείται ενίοτε διαχωρισμός των αναπαριστώμενων κοινωνικών συμμετεχόντων σε αντίθετες μεταξύ τους ομάδες, με αποτέλεσμα την ενίσχυση της διχοτομικής - αντιθετικής σκέψης (εμείς ≠ εσείς, αυτοί). Η προσωπική δείξη μπορεί να λειτουργήσει ακόμα και ως μηχανισμός παραποίησης της πραγματικότητας. Η Δρ. Eads για παράδειγμα, χρησιμοποιώντας α' πληθυντικό και την αιτιατική πληθυντικού του πρώτου προσώπου της προσωπικής αντωνυμίας (εμάς) παρουσιάζει τις απόψεις της ως θέσεις της επιστημονικής κοινότητας συλλήβδην, ενώ στην πραγματικότητα αποτελούν δικές της θέσεις και μόνο.

Όσον αφορά την υποκειμενική στάση των ομιλητών απέναντι στα λεγόμενά τους (τροπικότητα), ο λόγος των παραπληροφορητικών κειμένων παρουσιάζεται απόλυτος, με απουσία δεικτών που να μετριάζουν τη βεβαιότητα των λεγομένων, επιτακτικός με χρήση δεοντικής τροπικότητας και αξιολογικά χρωματισμένος. Απόλυτος παρουσιάζεται και ο λόγος των κειμένων που ασκούν τον έλεγχο, επιβεβαιώνοντας τη θέση ότι ο δημοσιογραφικός λόγος εν γένει είναι αρκετά κατηγορηματικός (Fairclough, 1995). Και τα τρία είδη κειμένων που εξετάστηκαν βρίθουν στοιχείων αξιολογικής τροπικότητας, με τους συγγραφείς τους να αποτιμούν

την αξία των θέσεων που διατυπώνονται ή των δράσεων των προσώπων που αναπαρίστανται. Η αξιολογική χρήση και λειτουργία της γλώσσας καθίσταται κεντρική στην καθημερινή επικοινωνία των ανθρώπων.

Καταφανής διακειμενικότητα αξιοποιείται κατά κόρον στα κείμενα που ασκούν τον έλεγχο, κυρίως μέσω *υπερσυνδέσμων* (hyperlinks) και λεκτικών ρημάτων, χωρίς να απουσιάζει και από τα κείμενα που ελέγχονται για παραπληροφόρηση ή από τα σχόλια. Στα σχόλια μάλιστα καταγράφεται υψηλό ποσοστό λεκτικών προτάσεων αναλογικά με τα άλλα δύο είδη κειμένων που εξετάζονται, με τους σχολιαστές να παραθέτουν, να σχολιάζουν και να ενσωματώνουν στο λόγο τους λεγόμενα άλλων προσώπων. Ως προς τη συστατική διακειμενικότητα, λόγοι από ποικίλα περικείμενα συνδυάζονται, κυρίως στη γλώσσα των σχολίων, όπως δείχνει η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε (πολιτική, ιατρική, επιστήμη, δημοσιογραφία, ρητορική).

Επιπλέον διαδικασίες για την κατασκευή και διαπραγμάτευση των παραπληροφορητικών μηνυμάτων είναι η χρήση επαναλήψεων, η χρήση αριθμών και επιστημονικής ορολογίας για κατ' επίφαση απόδοση κύρους στα λεχθέντα, η χρήση κεφαλαίων, έντονων και χρωματισμένων γραμμάτων μαζί με αποκλίνουσα στίξη ως υποκατάστατων του επιτονισμού του προφορικού λόγου, η χρήση αλληπάληλων εννοιακών μεταφορών, η χρήση υπερβολών, η χρήση υπέρμετρα μεγάλων τίτλων και ο συνδυασμός διαφορετικών σημειωτικών πόρων κατά την κατασκευή και διαπραγμάτευση των νοημάτων, όπως τα βίντεο, οι εικόνες και η μουσική. Η αξιοποίηση αυτών των μηχανισμών βέβαια, δεν συνεπάγεται πάντοτε και από μόνη της πως τα λεχθέντα σε ένα κείμενο είναι παραπληροφορητικά. Η συνδυαστική τους χρήση αποτελεί μία ένδειξη πιθανής επιθυμίας του συγγραφέα να επηρεάσει συναισθηματικά τους αναγνώστες και να αμβλύνει την ορθολογική τους σκέψη, αποσπώντας την προσοχή τους από την κριτική αξιολόγηση των λεγομένων. Ο έλεγχος της εγκυρότητας των ισχυρισμών που γίνονται στα διάφορα ειδησεογραφικά κείμενα (το *τι* της γλώσσας) είναι αναγκαίο να πραγματοποιείται ανεξάρτητα σε κάθε περίπτωση, παράλληλα με τη διερεύνηση των γλωσσικών μηχανισμών που αξιοποιούνται σε αυτά για την έκφραση - αναπαράσταση των εν λόγω ισχυρισμών (το *πώς* της γλώσσας).

Τα κεφαλαία γράμματα, η χρήση μεταφορών και υπερβολών, η προσωπική δείξη και τα εξεζητημένα σημεία στίξης είναι εμφανώς μειωμένα στα κείμενα που πραγματοποιούν τον έλεγχο, καθώς αυτά δεν στοχεύουν κυρίως στην πρόκληση συναισθημάτων στους αναγνώστες, αλλά στην αναζήτηση της αλήθειας σχετικά με

τον ιό και τα εμβόλια, η οποία φανερώνεται μέσα από την επιστήμη και τα πορίσματα των ερευνών. Αντ' αυτού παρατίθενται περισσότερα αριθμητικά δεδομένα, τα οποία δεν αφορούν μόνο ημερομηνίες, αλλά και ποσοστά.

Πολυφωνία απαντά σε όλα τα κείμενα που εξετάζονται, με διαφορετικές φωνές να συνδιαλέγονται για την υποστήριξη της εκάστοτε ιδεολογίας. Οι φωνές ενσωματώνονται με φυσικό τρόπο στη ροή των κειμένων και ενίοτε ορισμένες φωνές προβάλλονται περισσότερο από άλλες, με αποτέλεσμα να υπερισχύουν.

Η ανάλυση των εικόνων, των βίντεο και της μουσικής που πλαισιώνουν τη γλώσσα αποβαίνει καθοριστικής σημασίας για την κατανόηση της πλήρους δυναμικής του νοήματος που σχεδιάζεται και επικοινωνείται στα κείμενα, τα οποία καθίστανται πολυτροπικά. Όλοι οι σημειωτικοί πόροι λειτουργούν από κοινού, επιδρώντας συνδυαστικά στον αποδέκτη του μηνύματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το δεύτερο κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό, το οποίο συνοδεύει μία ασπρόμαυρη εικόνα του επιμελητή του κ. Κλεάνθη Γρίβα αποκαμωμένου και απηυδισμένου από τις εξελίξεις και ένα κολλάζ με θύματα από τα εμβόλια κατά της Covid - 19 που δύναται να επηρεάσει άμεσα τα συναισθήματα αναγνωστών με στοιχειώδη ενσυναίσθηση. Το μήνυμα ότι χιλιάδες μωρά έχασαν τη ζωή τους έπειτα από εμβόλια κατά της Covid - 19 ισχυροποιείται με τα συναισθήματα της απόγνωσης και της οργής που μεταδίδουν οι εικόνες. Σε μία εποχή, στην οποία τα πολυτροπικά κείμενα βρίσκονται παντού γύρω μας, είναι σημαντικό να αρχίσουμε να συνειδητοποιούμε τους τρόπους με τους οποίους κατασκευάζονται, προσλαμβάνονται και λειτουργούν.

Είναι απαραίτητο να αντιληφθούμε πως αν και στην κυρίως ανάλυση οι επιμέρους διαδικασίες που ακολουθούν οι σχεδιαστές νοημάτων παρουσιάζονται και αναλύονται μία προς μία, στην πράξη αξιοποιούνται και δρουν συνδυαστικά, συνολικά και με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνουν τα ποικίλα αποτελέσματά τους στους αναγνώστες.

6.2 Η χρήση του εργαλείου

Το εργαλείο ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού που προτείνεται, επιτρέπει τη συστηματική, μεθοδική και οργανωμένη εξέταση του τρόπου αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας και του ιδεολογικού ρόλου που η γλώσσα διαδραματίζει στα διάφορα κείμενα που εξετάζονται. Η διερεύνηση της γλώσσας ως

κοινωνικής πρακτικής, διαδικασίας και κειμένου, μας βοηθά να κατανοήσουμε τη λειτουργία της πληρέστερα, απ' ό,τι θα το έκανε μία αυστηρά γλωσσολογική ανάλυση που θα παρέβλεπε την ένταξή της σε ένα ευρύτερο πλαίσιο - περικείμενο - ιδεολογία. Θεωρείται επομένως αναγκαία η σύνθεση θεωρητικών και μεθοδολογικών εργαλείων από ποικίλους (γλωσσολογικούς και μη) επιστημονικούς κλάδους, όπως η Συστημική Λειτουργική Γλωσσολογία, η Κριτική Ανάλυση Λόγου, η Πραγματολογία και η Κοινωνική Σημειωτική.⁶³

Παράλληλα με τη διενέργεια ποσοτικών μετρήσεων, η ποιοτική ανάλυση των δεδομένων μέσω του εργαλείου παραμένει απαραίτητη. Όπως επισημαίνει ο Chomsky (2014), από μόνες τους οι στατιστικές μετρήσεις μεγάλης ποσότητας δεδομένων χωρίς κάποιο θεωρητικό υπόβαθρο από πίσω τους δεν μπορούν να οδηγήσουν σε σημαντικά επιστημονικά ευρήματα:

«Αυτός δεν είναι ο τρόπος με τον οποίος κατανοείς πράγματα. Πρέπει να έχεις θεωρητικές γνώσεις (θεωρητικό πλαίσιο). Πρέπει να ξέρεις τι είδους πειράματα να διεξαγάγεις και τι είδους δεδομένα αξίζει να κοιτάξεις, ποια να παραβλέψεις και ούτω καθεξής. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο οι επιστήμες πάντοτε δούλευαν. Πρέπει να κατανοείς τις αρχές που καθορίζουν τι υπόκειται του συστήματος.»

Μένοντας πιστοί στον θεωρητικό προσανατολισμό της παρούσας εργασίας, ο οποίος αντιμετωπίζει τη γλώσσα ως σημειογενές σύστημα επιλογών, παρέχονται κατά τόπους εναλλακτικές διατυπώσεις που θα μπορούσαν να είχαν κάνει οι συγγραφείς των διαφόρων κειμένων, εάν επιθυμούσαν να πλαισιώσουν και να αναπαραστήσουν την πραγματικότητα διαφορετικά (στο πολυτροπικό συνεχές προφορικού - γραπτού, επίσημου - ανεπίσημου, πρωτογενούς - δευτερογενούς). Έτσι, αποδεικνύεται πως εκτός από το περιεχόμενο της γλώσσας που μεταδίδει σημασίες (το *τι* της γλώσσας), ο τρόπος έκφρασης αυτού του περιεχομένου επικοινωνεί επίσης σημασίες (το *πώς* της γλώσσας, το *ύφος*), εξίσου σημαντικές.

Με την ίδια λογική που εφαρμόστηκε το εργαλείο στα δύο σύνολα επικοινωνιακών αλληλεπιδράσεων που εξετάστηκαν, μπορεί να εφαρμοστεί και για

---

⁶³ Οι Wodak και Busch (2004: 107) υπογραμμίζουν ότι «ο στόχος δεν είναι η αποκάλυψη κρυμμένων μηνυμάτων που τα κείμενα ήδη έχουν, αλλά η αναγνώριση και η ανάλυση στρατηγικών λόγου, σχημάτων επιχειρηματολογίας (τόπων) και τρόπων σημειωτικής πραγμάτωσης, στόχος που μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την εφαρμογή μίας πολυμεθοδολογικής προσέγγισης».

την ανάλυση ποικίλων κειμένων (παραπληροφορητικών και μη), από διαφορετικά περιβάλλοντα λόγου (πολιτική, κοινωνική σφαίρα, νομικό πλαίσιο, σχολείο, καλλιτεχνικός χώρος), ώστε να καταστήσει:

(α) συνειδητούς τους μηχανισμούς - στρατηγικές - διαδικασίες που αξιοποιούνται για την αναπαράσταση της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας, κατά την κατασκευή και διαπραγμάτευση νοημάτων,

(β) φανερή την ιδεολογία που κρύβεται πίσω από τα κείμενα και δεν γίνεται ορατή με μία πρώτη ανάγνωση,

(γ) εναργέστερη τη συνεργασία και αλληλοδιαπλοκή της γλώσσας με τους άλλους σημειωτικούς πόρους, σε μία προσπάθεια το μήνυμα να ενισχυθεί και να μεταδοθεί στον αποδέκτη.

Το εργαλείο που προτείνεται φιλοδοξεί να έχει και θεωρητική αξία και πρακτική εφαρμογή, οξύνοντας την κριτική σκέψη των αναγνωστών, αλλά και των παραγωγών των διαφόρων κειμένων. Επιθυμεί δε να τεθεί στην υπηρεσία ερευνητών από ποικίλα διαφορετικά γνωστικά πεδία, οι οποίοι διαπραγματεύονται και αναλύουν κείμενα (όπως π.χ. φιλόλογοι, παιδαγωγοί, φιλόσοφοι, ιστορικοί, πολιτικοί αναλυτές, κοινωνιολόγοι, νομικοί κ.ά.).

6.3 Περιορισμοί της έρευνας

Αν και η ανθρώπινη γλώσσα καθίσταται κατεξοχήν φορέας και διαμορφωτής ιδεολογιών, η κατανόηση των βαθύτερων αιτιών υποστήριξης μίας ιδεολογίας έναντι άλλων, αλλά και η πλήρης συνειδητοποίηση του τρόπου σκέψης των θιασωτών της δεν μπορεί να επιτευχθεί αποκλειστικά και μόνο από τη μελέτη της γλώσσας που εκείνοι χρησιμοποιούν. Αντίθετα, οφείλει να επεκταθεί και να συνδυαστεί με έρευνες στους τομείς της ψυχολογίας και της κοινωνιολογίας, οι οποίες θα εστιάσουν στη μελέτη των *πεποιθήσεων* (beliefs), των *επιθυμιών* (desires), των *προσδοκιών* (expectations), της *επεισοδικής μνήμης* (episodic memory), των *γνωστικών προκαταλήψεων* (cognitive biases), των *κοινών εμπειριών* (common experiences) και των *υποκείμενων κοινών αφηγήσεων* (common narratives) που τους διέπουν. Η γλώσσα, ως μία *γνωσιακή δεξιότητα* (cognitive skill), βρίσκεται σε στενή σύνδεση με τις υπόλοιπες γνωσιακές δεξιότητες, επηρεάζοντάς τες, αλλά και δεχόμενη επιρροή από αυτές. Η ανθρώπινη γλώσσα καθίσταται με άλλα λόγια και ψυχολογικό και κοινωνικό φαινόμενο, ένα φαινόμενο «τρίτου τύπου» (Keller, 1994).

Παράλληλα με την παρούσα γλωσσολογική μελέτη που εξέτασε το πώς λειτουργεί η γλώσσα ως φορέας ιδεολογίας και ως εργαλείο αναπαράστασης, διαστρέβλωσης, αλλά και διαμόρφωσης της πραγματικότητας, αναγκαία προβάλλει η διενέργεια κοινωνιολογικών και ψυχολογικών ερευνών, οι οποίες θα φανερώσουν τις βαθύτερες κοινωνικές και ψυχολογικές αιτίες - παράγοντες που υπόκεινται της υποστήριξης διαφορετικών ιδεολογιών σε πρώτο χρόνο. Για παράδειγμα, η κοινωνική απόρριψη, η άγρα δημοσιότητας, η επιστημονική αγραμματοσύνη, το ασκούμενο επάγγελμα ή η επιρροή από άλλα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας θα μπορούσαν να αποτελούν ορισμένες από τις ψυχολογικό - κοινωνικές αιτίες που να εξηγούν τις ιδεολογικές προτιμήσεις μίας μερίδας του πληθυσμού, με την υπόθεση αυτή να αποτελεί απλώς μία εικασία προς διερεύνηση από τους ειδικούς. Επίσης, η αναζήτηση απλοϊκών εξηγήσεων σε έναν σύνθετο κόσμο ενδέχεται να προσελκύει ορισμένους ανθρώπους και να τους ωθεί στο να πιστέψουν συνωμοσιολογικές θεωρίες για τα εμβόλια και τον Covid - 19, χωρίς να είναι πρόθυμοι να τις θέσουν υπό αμφισβήτηση (Harari, 2020).

Ένας δεύτερος περιορισμός της παρούσας εργασίας είναι ότι σε αυτήν προτιμήθηκε η σε βάθος ανάλυση ολόκληρων συνόλων συμβάντων γραμματισμού, τα οποία περιλαμβάνουν πολλά αλληλεπιδρώμενα μεταξύ τους κείμενα, έναντι μίας περισσότερο επιφανειακής ανάλυσης μεγαλύτερου δείγματος κειμένων. Αντί με άλλα λόγια να εξεταστούν πολλά παραπληροφορητικά κείμενα, κείμενα ελέγχου και σχόλια ως προς ένα χαρακτηριστικό, εξετάστηκαν δύο ως προς όλα τα χαρακτηριστικά τους. Σε μελλοντικές έρευνες δύναται να συγκροτηθεί ένα μεγαλύτερο σώμα κειμένων και να διερευνηθεί η χρήση της γλώσσας σε αυτό, ώστε να αποκαλυφθούν σε ευρεία κλίμακα οι διαδικασίες κατασκευής και διαπραγμάτευσης των νοημάτων των συγγραφέων και να ελεγχθεί η επαληθευσιμότητα των ευρημάτων της παρούσας έρευνας.

Τέλος, στην ενότητα 2.1 αναφέρθηκε ότι η γλώσσα ποτέ δεν είναι ιδεολογικά ουδέτερη, αλλά πάντοτε χρωματίζεται ιδεολογικά και ως εκ τούτου ακόμα και η γλώσσα του παρόντος κειμένου δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση. Η βασική ιδεολογία που αντιπροσωπεύεται στο κείμενο είναι η επιστημονική ιδεολογία, η οποία επιχειρεί να περιγράψει και να ερμηνεύσει τα δεδομένα που συγκεντρώνονται, ακολουθώντας την επιστημονική μέθοδο. Βέβαια, υπενθυμίζεται πως αν και υπάρχει επιστημονική ιδεολογία (η θέση της επιστήμης), δεν υπάρχει επιστημονική

πραγματικότητα, παρά η μία πραγματικότητα που η επιστήμη επιχειρεί να περιγράψει μέσω της επιστημονικής μεθόδου που ακολουθεί.

Είναι αναγκαίο να σημειωθεί πως επιχειρήθηκε να διενεργηθεί μία όσο το δυνατόν πιο ουδέτερη ανάλυση στην παρούσα εργασία, καθώς ο στόχος της δεν ήταν να αποδείξει την αλήθεια ή το ψεύδος των ισχυρισμών των κειμένων που εξετάστηκαν, αλλά αντίθετα να περιγράψει και να κατανοήσει με ακρίβεια τις διαφορετικές σημειωτικές διαδικασίες που χρησιμοποιήθηκαν για την αναπαράσταση της πραγματικότητας και τη θεμελίωση αντίθετων ιδεολογιών.

6.4 Προεκτάσεις της έρευνας

Αναγκαία προβάλλει η εκπόνηση περισσότερων ερευνών γύρω από την παραπληροφόρηση, τον έλεγχο και τον σχολιασμό της στα νέα μέσα. Ορισμένα περαιτέρω ερευνητικά ερωτήματα θα μπορούσαν να είναι:

(α) Ποια μοτίβα στη χρήση της γλώσσας μεμονωμένης, αλλά και στο συνδυασμό της με τους άλλους σημειωτικούς πόρους εντοπίζονται σε ειδησεογραφικά κείμενα γενικότερης θεματολογίας που ελέγχονται ως παραπληροφορητικά (όχι αποκλειστικά με θέμα τα εμβόλια κατά της Covid -19), στα κείμενα που τους ασκούν τον έλεγχο και στα σχόλια του κοινού γύρω από αυτά; Η κατάρτιση και ανάλυση ενός μεγαλύτερου σώματος κειμένων επιβεβαιώνει ή διαψεύδει τα πορίσματα της παρούσας εργασίας;

(β) Πώς μπορεί να εφαρμοστεί το εργαλείο ανάλυσης συμβάντων γραμματισμού για την ανάλυση της γλώσσας σε διαφορετικά πεδία χρήσης του λόγου, όπως στον πολιτικό λόγο, τον δικανικό λόγο, ή τον λόγο των εθνικών μειονοτήτων; Ποια είναι τα όρια του εργαλείου και πώς αυτό μπορεί να βελτιωθεί;

(γ) Ποιες είναι οι βαθύτερες ψυχολογικές αιτίες και τα κοινωνικά κίνητρα που οδηγούν στην υποστήριξη μίας συγκεκριμένης ιδεολογίας και τη θεμελίωση - αναπαραγωγή της μέσω της γλώσσας; Τι μπορεί να μας δείξει η σύνθεση των ευρημάτων της παρούσας εργασίας με τα ευρήματα συναφών ψυχολογικών και κοινωνιολογικών ερευνών για τη θέση της γλώσσας στην ευρύτερη αρχιτεκτονική του νου;

(δ) Ποιος είναι ο ρόλος των νέων μέσων (διαδίκτυο, social media) στη διαμόρφωση διαφορετικών αφηγήσεων για τον κόσμο, ταυτοτήτων και νέων κοινωνικών πραγματικοτήτων; Εκτός από τα ειδησεογραφικά (ενίοτε

παραπληροφορητικά) κείμενα που δημοσιεύονται και διακινούνται στο διαδίκτυο, ποια άλλα είδη κειμένων είναι κυρίαρχα σε αυτό και ποιος είναι ο ρόλος των ποικίλων σημειωτικών πόρων στον σχεδιασμό τους;

Ο πρώτιστος στόχος της παρούσας εργασίας ήταν η αναλυτική περιγραφή των διαδικασιών αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας και των άλλων σημειωτικών πόρων που αξιοποιούν οι άνθρωποι, όταν σχεδιάζουν τα νοήματά τους στο πολυτροπικό συνεχές προφορικού - γραπτού λόγου. Ο απώτερος στόχος της είναι να καταστήσει τους αναγνώστες ειδησεογραφικών κειμένων (γραπτών ή/και προφορικών) συνειδητούς γνώστες αυτών των διαδικασιών και να τους επιτρέψει να τις αναγνωρίζουν και οι ίδιοι στα ποικίλα ειδησεογραφικά (ενίοτε παραπληροφορητικά) κείμενα, στα οποία εκτίθενται καθημερινά. Δυστυχώς στις μέρες μας, αρκετοί αναγνώστες παραπληροφορητικών κειμένων παραμένουν ανυποψίαστοι για τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται κατά τον σχεδιασμό τους, με αποτέλεσμα να δέχονται άκριτα τους ισχυρισμούς που διατυπώνονται σε αυτά, να παραπλανούνται και να χειραγωγούνται. Η περιγραφή και ερμηνεία των σημειωτικών στρατηγικών που ακολουθούνται για τον σχεδιασμό παραπληροφορητικών κειμένων, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την κατανόησή του τρόπου λειτουργίας τους και τελικά για την αντιμετώπισή τους. Έτσι, θα επιτευχθεί η όξυνση της κριτικής σκέψης των αναγνωστών και θα καλλιεργηθεί σε αυτούς μία στάση αμφισβήτησης απέναντι στα κείμενα που προσπελάζουν καθημερινά. Ο απώτερος σκοπός είναι να καταστούν ικανοί:

«να αναγνωρίζουν την ιδεολογία της «αγαπημένης» τους εφημερίδας (σσ. ή ενημερωτικής ιστοσελίδας) και να αποφασίζουν συνειδητά αν την αποδέχονται ή όχι.» (Fowler, 2013).

Η μελέτη των διαδικασιών αναπαράστασης της πραγματικότητας μέσω της γλώσσας και η λεπτομερής περιγραφή της λειτουργίας της ως φορέα ιδεολογίας καθίσταται ακόμα πιο επιτακτική σε μία εποχή, στην οποία προγράμματα τεχνητής νοημοσύνης, όπως το GPT-3, δύνανται να παραγάγουν ταχύτατα δεκάδες κείμενα γύρω από ένα δοσμένο θέμα, χωρίς να είναι δυνατόν να προσδιοριστεί εάν αυτά έχουν γραφτεί από άνθρωπο ή από μία μηχανή. Αυτά τα κείμενα μπορούν να αξιοποιηθούν ενίοτε με δόλιο τρόπο για την εκπλήρωση επιβλαβών σκοπών. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα μπορεί μάλιστα να δημιουργήσει και κείμενα που απηχούν ανθρώπινες προκαταλήψεις και ρατσιστικές απόψεις, εάν τροφοδοτηθεί με λέξεις όπως *Εβραίοι, νέγροι, γυναίκες και ολοκαύτωμα*, αφού στα δισεκατομμύρια κείμενα

που έχει αναλύσει ο αλγόριθμός του για να μπορεί να συνθέτει τα δικά του κείμενα (βάσει στατιστικών πιθανοτήτων για το ποια λέξη είναι πιθανό να ακολουθεί ανάλογα με αυτή που προηγείται), περιλαμβάνονται ρατσιστικά, ομοφοβικά, σεξιστικά και ενίοτε παραπληροφορητικά κείμενα από ολόκληρη την ανθρώπινη ιστορία (Floridi & Chiriatti, 2020). Ο ακριβής προσδιορισμός των διαδικασιών κατασκευής και διαπραγμάτευσης νοημάτων στο πολυτροπικό συνεχές προφορικού - γραπτού λόγου προβάλλει επομένως περισσότερο αναγκαίος από ποτέ. Όπως εύστοχα σημειώνει η Cotten (2005: 431):

«Το να μελετάς τη γλώσσα των Μέσων, σημαίνει το να προσπαθείς να κατανοήσεις τι συγκροτεί τον κόσμο μας.»

Το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν πεδία στα οποία συντελείται μεγάλο μέρος της καθημερινής ενημέρωσης και επικοινωνίας των ανθρώπων στη σύγχρονη εποχή. Με την επιστροφή σε μία προ - ψηφιακή πραγματικότητα να μοιάζει απίθανη, ο σχεδιασμός και η επικοινωνία νοημάτων στα ψηφιακά μέσα θα συνεχίσει να αυξάνεται με εκθετικούς ρυθμούς με την πάροδο των χρόνων. Αποτελεί επομένως χρέος των γλωσσολόγων να στρέψουν την προσοχή τους και να μελετήσουν τη λειτουργία της γλώσσας (μεμονωμένης και σε συνδυασμό με τους άλλους σημειωτικούς πόρους) σε αυτά τα νέα πεδία χρήσης του λόγου, ώστε να καταστεί περισσότερο κατανοητή. Η παρούσα εργασία επιχείρησε να πραγματοποιήσει κάποια πρώτα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση και φιλοδοξεί να αποτελέσει έμπνευση για την εκπόνηση ακόμα περισσότερων ερευνητικών εργασιών γύρω από τα καίρια αυτά ζητήματα: τη γλώσσα ως αναπαράσταση της πραγματικότητας, ως δημιουργό πλαστών πραγματικοτήτων, ως φορέα ιδεολογιών και ως μέσο υποστήριξης παραπληροφορητικών ισχυρισμών, επιχειρημάτων που τους ελέγχουν και σχολίων που τους αξιολογούν. Με αυτό τον τρόπο, η αντιμετώπιση ορισμένων από τα πιο δυσεπίλυτα προβλήματα που μαστίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες δείχνει περισσότερο εφικτή.

Βιβλιογραφία

Abel, C. (1884). *Über den Gegensinn der Urworte*. Leipzig: Verlag von Wilhelm Friedrich.

Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Cambridge: Harvard University Press.

Bakhtin, M. (1981). *The Dialogic Imagination: Four Essays*. Holquist, M. and Emerson, C. (eds.) Texas: University of Texas Press.

Bakhtin, M. (1984). *Problems of Dostoevsky's Poetics*. Emerson, C. (ed.) Minnesota: University of Minnesota Press.

Barthes, R. (1994 [1966]). Introduction a l'analyse structurale des récits [Introduction to the structural analysis of narrative]. In Marty É. (ed.) *Oeuvres Complètes. Tome II. 1966–1973* [Complete Works: Vol. 2. 1966–1973] Paris: Éditions du Seuil.

Barton, D. & Hamilton, M. (2005). Literacy Practices. In Barton, D., Hamilton, M. & Ivanić, R. (eds.) *Situated Literacies: Reading and Writing in Context*. London: Routledge, 25-32.

Barton, D. & Papen, U. (2010). What is the Anthropology of Writing. In Barton, D. & Papen, U. (eds.) *The Anthropology of Writing: Understanding Textually-Mediated Worlds*. London: Bloomsbury Publishing, 3-32.

Barton, D. (2017). *Literacy: An Introduction to the Ecology of Written Language*. New York: John Wiley & Sons.

Baynham, M. (2002). *Πρακτικές Γραμματισμού*. Μτφρ: Αραποπούλου, Μ. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Beasley-Murray, T. (2007). *Mikhail Bakhtin and Walter Benjamin. Experience and Form*. London: Palgrave Macmillan.

Bedley, S. (2017). "I Taught My 5th-Graders How to Spot Fake News: Now They Won't Stop Fact-Checking Me," *Vox*, 29 May 2017, <http://www.vox.com/first-person/2017/3/29/15042692/fake-news-education-election>. τελευταία πρόσβαση: 5 Φεβρουαρίου 2022.

Bell, A. (1991). *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell.

Bell, A. (1998). The Discourse Structure of News Stories. In Bell, A., & Garrett, P. D. (eds.) *Approaches to Media Discourse*. New York: Wiley-Blackwell.

Bergen, B. (2012). *Louder Than Words: The New Science of How the Mind Makes Meaning*. New York: Basic Books.

Biyani, P., Tsioutsoulis K. & J. Blackmer. (2016). "8 Amazing Secrets for Getting More Clicks": Detecting Clickbaits in News Streams Using Article Informality. In *Proceedings of the Thirtieth AAAI Conference on Artificial Intelligence*. AAAI Press, 94–100.

Bregman, R. (2020). *Humankind: A Hopeful History*. London: Bloomsbury Publishing.

Brock, A. R., & Thornley, S. (2021). Spontaneous Abortions and Policies on COVID-19 mRNA Vaccine Use During Pregnancy. *Sci. Pub. Health Pol. Law*, 4, 130-143.

Brown, P. & Levinson, S. (1978). Universals in Language Usage: Politeness Phenomena. In Goody, E. (ed.) *Questions and Politeness: Strategies in Social Interaction*. Cambridge: Cambridge University Press, 56-289.

Brown, P. & Levinson, S. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.

Burnett, C., & Merchant, G. (2011). Is there a space for critical literacy in the context of social media? *English Teaching: Practice and Critique*, 10(1), 41-57.

Chomsky, N. (2014). Understanding Linguistics. *Talks at Google*, 9 April 2014, YouTube Video: <https://www.youtube.com/watch?v=Y3PwG4UoJOY>.

Coates, J. (1987). Epistemic Modality and Spoken Discourse. *Transactions of The Philological Society*, 85(1), 110-131.

Cope, B. & Kalantzis, M. (2000). *Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge.

Cope, B. & Kalantzis, M. (2015). *A Pedagogy of Multiliteracies: Learning by Design*. London: Palgrave Macmillan.

Cope, B. & Kalantzis, M. (2015). The Things You Do to Know: An Introduction to the Pedagogy of Multiliteracies. In Cope, B. & Kalantzis, M. (eds.) *A Pedagogy of Multiliteracies*. London: Palgrave Macmillan, 1-36.

Cotter, C. (1999a). Language and Media: Five facts about the Fourth Estate. In Wheeler R. S. (ed.) *The Workings of Language: Prescriptions to Perspective*, Westport, Connecticut: Praeger Publishing, 165–79.

Cotter, C. (2005). Discourse and Media. In Schiffrin, D., Tannen, D. & H. Hamilton (eds.) *The Handbook of Discourse Analysis*, 416-436.

Culpeper, J. (1996). Towards an Anatomy of Impoliteness. *Journal of Pragmatics*, 25(3), 349-367.

Djik, T. A. van (1985). *Discourse and Communication*. Berlin: de Gruyter.

Djik, T. A. van (1987γ). *News as Discourse*. Hillsdale: Erlbaum.

Djik, T. A. van (1988). *News Analysis. Case Studies of International and National News in the Press*. New Jersey: Lawrence.

Duszak, A. (1995). On Variation in News-Text Prototypes: Some Evidence from English, Polish and German. *Discourse Processes* 19, 465-83.

Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. London: Pearson Education.

Fairclough, N. (1992). Discourse and Text: Linguistic and Intertextual Analysis within Discourse Analysis. *Discourse & Society*, 3(2), 193-217.

Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.

Fairclough, N. (2013). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Routledge.

Fillmore, C. J. (1976). Frame Semantics and the Nature of Language. In *Annals of the New York Academy of Sciences: Conference on the Origin and Development of Language and Speech*, 280(1), 20-32.

Firth, J. R. (1950). Personality and Language in Society. *The Sociological Review*, 42(1), 37-52.

Fiske, J. (1989 [1987]). *Television Culture*. London: Routledge.

Floridi, L. & Chiriatti, M. (2020). GPT-3: Its Nature, Scope, Limits, and Consequences. In *Minds & Machines*, 30, 681–694.

Fowler, R. (1991). *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*, London: Routledge.

Gee, J. P. (2004). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method*. London: Routledge.

Georgakopoulou, A. & Goutsos, D. (2000). Revisiting Discourse Boundaries: The Narrative and non-Narrative Modes. In *Text & Talk*, 20(1), 63-82.

Giner-Sorolla, R. & Chaiken, S. (1994). The Causes of Hostile Media Judgments. *Journal of Experimental Social Psychology*, 30(2), 165–180.

Goffman, E. (1956): *The Presentation of Self in Everyday Life*. Edinburgh: University of Edinburgh Press.

Green, D., Palmquist, B. & Schickler, E. (2002). *Partisan Hearts and Minds: Political Parties and the Social Identities of Voters*. Yale: Yale University Press.

Grice, H. P. (1975). Logic and Conversation. In Cole, P. & Morgan, J. (eds.) *Syntax and Semantics 3: Speech Acts*. New York: Academic Press, 41-58.

Haidt, J. (2022). Why the past 10 years of American life have been uniquely stupid. *The Atlantic*, 11 April 2022, τελευταία πρόσβαση: 12 Ιουνίου 2022.

Hall, S. (1978). The Social Production of News. In Hall, S., Crichton C., Jefferson, T., Clarke, J. και Roberts, B. (eds.) *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order*. London: Macmillan, 60-61.

Halliday, M.A.K. (1978). *Language as a Social Semiotic*, London: Edward Arnold.

Halliday, M.A.K. (1994). *Introduction to Functional Grammar*, London: Edward Arnold.

Halliday, M. A. K. & Hasan, R. (1985). *Language, Context, and Text: Aspects of Language in a Social - Semiotic Perspective*. Melbourne: Deakin University Press.

Halliday, M. A. K. & Martin, J. R. (1993). *Writing Science: Literacy and Discursive Power*. London: Routledge.

Halliday, M. A. K. & Matthiessen, C. M. (2013). *Halliday's Introduction to Functional Grammar*. London: Routledge.

Halliday, M. A. K. & Matthiessen, C. M. (2014). *An Introduction to Functional Grammar*. London: Routledge.

Harari, Yuval N. (2014). *Sapiens. A Brief History of Humankind*. New York: Harper.

Harari, Yuval N. (2020). When the World Seems Like One Big Conspiracy, *New York Times*, 20 Νοεμβρίου 2020, τελευταία πρόσβαση 13 Ιουνίου 2022.

Hasan, R. (1996). Literacy, Every Day Talk and Society. In Hasan, R. & Williams, G. (eds.) *Literacy in Society*, Boston: Addison Wesley Longman. Ανατύπωση στο Χαραλαμπίδης, Α. (2006). Γραμματισμός, Κοινωνία και Εκπαίδευση (Πέντε Μελέτες), Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ Παναγιώτη Τριανταφυλλίδη.

Higdon, N. (2020). *The Anatomy of Fake News: A Critical News Literacy Education*. Berkeley: University of California Press.

Higgins, K. (2016). Post-Truth: A Guide for the Perplexed. *Nature*, 540(7631), 9.

Kahneman, D. (2011). *Thinking Fast and Slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Kalantzis, M. & Cope, B. (2001). Πολυγραμματισμοί. Στο Χριστίδης, Α. - Φ. (επιμ.) *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 214 – 216.

Kalantzis, M. & Cope, B. (2004). Designs for Learning. *E-Learning and Digital Media*, 1(1), 38-93.

Kalantzis, M., Cope, B., Στελλάκης, Ν. & Αρβανίτη, Ε. (2019). *Γραμματισμοί. Μία παιδαγωγική διαφοροποιημένου σχεδιασμού και πολυτροπικών νοηματοδοτήσεων*. Αθήνα: Κριτική.

Kant, I. (1993). *Critique of Pure Reason*. Meiklejohn, J. M. (trans.) London: Everyman.

Keller, R. (1994). *On Language Change: The Invisible Hand in Language*. London: Taylor & Francis.

Kress, G. (2010). *Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. London: Routledge.

Kress, G. & Van Leeuwen, T. (1996). *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. New York: Routledge.

Kress, G. & Van Leeuwen, T. (2010). *Η Ανάγνωση των Εικόνων: Η Γραμματική του Οπτικού Σχεδιασμού*. Παπαδημητρίου, Φ. (επιμ.) Αθήνα: Επίκεντρο.

Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.

Leeuwen, T. van (1996). The Representation of Social Actors. In Coulthard, C. R. C. & Coulthard, M. (eds.) *Texts and Practices: Readings in Critical Discourse Analysis*. London: Routledge, 32-70.

Levitin, D. J. (2017). *Weaponized Lies: How to Think Critically in the Post-Truth Era*. New York: Dutton.

Li, J. & Su, M. H. (2020). Real Talk about Fake News: Identity Language and Disconnected Networks of the US Public's "Fake News" Discourse on Twitter. In *Social Media + Society*, 6(2), 1-14.

Lyons, J. (1977). *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Martin, J. R., Matthiessen, C. M. I. M. & Painter, C. (1997). *Working with Functional Grammar*, London: Arnold.

McIntyre, L. (2018). *Post-Truth*. Cambridge: MIT Press.

Ntalianis, K., Kavoura, A., Tomaras, P. & Drigas, A. (2015). Non-Gatekeeping on Social Media: A Reputation Monitoring Approach and its Application in Tourism Services. *Journal of Tourism and Services*, 6(10).

Oxford English Dictionary. (2016). *post-truth*. Oxford: Oxford University Press.

Pinker, S. (1994). *The Language Instinct*. New York: Harper Collins.

Pinker, S. (2018). *Enlightenment Now: The Case for Reason, Science, Humanism, and Progress*. London: Penguin.

Quirk, R. (1982). Speaking into the air. In Hoggart, R. & J. Morgan (eds.) *The Future of Broadcasting, Essays on Authority, Style and Choice*. London: Macmillan Press, 81–99.

Rashkin, H., Choi, E., Jang, J. Y., Volkova, S., & Choi, Y. (2017). Truth of Varying Shades: Analyzing Language in Fake News and Political Fact-Checking. In *Proceedings of the 2017 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing*, 2931-2937.

Reisigl, M. & Wodak, R. (2009). The Discourse Historical Approach. In Wodak, R. & Meyer, M. (eds.) *Methods of Critical Discourse Analysis*, London: Sage Publishing, 87–121.

Saussure, F. de (1916). *Cours de linguistique générale*. Paris: Payot.

Scannell, P. (1992). Public Service Broadcasting and Modern Public Life. In Scannell, F., et al. (eds.) *Culture and Power*, New York: Sage Publishing.

Schleppegrell, M. J. (2004). *The Language of Schooling: A Functional Linguistics Perspective*. London: Routledge.

Searle, J. R. (1969). *Speech acts: An Essay in the Philosophy of Language*. London: Cambridge University Press.

Searle, J. R. (2004). *Mind: A Brief Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Searle, J. (2009). Why Should You Believe It? *The New York Review of Books*, 56(14), 88-92.

Sifaki, E. (2015). *GENDER STUDIES AND LITERATURE*. Athens: Kallipos Open Academic Editions.

Sipitanos, K. (2021). Raising Awareness Against Fake News to Protect Democracy: the Myth of Islamophobia in Trump's Speech. *Social Semiotics*, London: Routledge.1-17.

Soll, J. (2016). "The Long and Brutal History of Fake News," *Politico*, Dec. 18, 2016, <http://www.politico.com/magazine/story/2016/12/fake-news-history-long-violent-214535>. τελευταία πρόσβαση 15 Ιανουαρίου 2022.

Street, B. V. (1984). *Literacy in Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Stubbs, M. (1997). Language and the Mediation of Experience: Linguistic Representation and Cognitive Orientation. In Coulmas F. (eds.) *The Handbook of Sociolinguistics*. Oxford: Routledge, 358-373.

Swire, B., Berinsky, A. J., Lewandowsky, S., & Ecker, U. K. H. (2017). Processing Political Misinformation: Comprehending the Trump Phenomenon. *Royal Society Open Science*, 4(3), 1-21.

Szenes, E. (2021). Revisiting the role of embedding in Systemic Functional Linguistics: Construing depth in "big texts". *Finnish Journal of Linguistics*, 34, 179-219.

The New London Group. (1996). A Pedagogy of Multiliteracies: Designing Social Futures. *Harvard Educational Review*. 66 (1), 60–93.

Trier, J. (1931). *Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes*. Heidelberg: Winter.

Verma, N., Fleischmann, K. R., Koltai, K. (2017). Human values and trust in scientific journals, the mainstream media and fake news. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*. 54(1): 426–435.

Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2018). The Spread of True and False News Online. *Science*, 359(6380), 1146-1151.

Wodak, R. (2009). *The Discourse of Politics in Action*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Wodak, R. & Busch, B. (2004). Approaches to Media Texts. In Downing, J. et al. (eds.) *Handbook of Media Studies*. London: Sage Publishing.

Zandan, N. (2014). The language of lying, *TED-Ed Video*, <https://www.youtube.com/watch?v=H0-WkrmTPrM>, τελευταία επίσκεψη 14 Ιουνίου 2022.

Αλφιέρης, Α. (2014). Ζητήματα ιδεολογίας σε προφορικά δεδομένα. Στο Γούτσος, Δ. (επιμ.) *Ο προφορικός λόγος στα Ελληνικά*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαΐτα, 185-210.

Ανδρουτσόπουλος, Γ. Κ. (2001). Γλωσσολογικές Προσεγγίσεις στο Δημοσιογραφικό Λόγο: Είδη, Ποικιλότητα και Ιδεολογία. *Πρακτικά του συνεδρίου της ΕΣΗΕΑ «Δημοσιογραφία και Γλώσσα», Αθήνα, 15-16 Απριλίου 2000*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα ΕΣΗΕΑ.

Αρχάκης, Α. & Τσάκωνα, Β. (2011). *Ταυτότητες, Αφηγήσεις και Γλωσσική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Πατάκης.

Αρχάκης, Α. (2005). *Γλωσσική Διδασκαλία και Σύσταση των Κειμένων*. Αθήνα: Πατάκης.

Βελούδης, Γ. (2005). *Η Σημασία Πριν, Κατά και Μετά τη Γλώσσα*. Αθήνα: Κριτική.

Γεωργακοπούλου Α. (2001). «Vlrepeis ellinika sto mail sou?». Αφιέρωμα Το ελληνικό γλωσσικό περιβάλλον στο διαδίκτυο. Εφημερίδα *Η Καθημερινή, Τέχνες και Γράμματα* (14.10.2001).

Γεωργακοπούλου, Α. & Γούτσος, Δ. (2011). *Κείμενο και Επικοινωνία*. Αθήνα: Πατάκης.

Γιαλαμπούκη, Ε. (2008). *Δημοσιογραφικός Λόγος και Διακειμενικότητα*. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τομέας Γλωσσολογίας.

Γιαννουλοπούλου, Γ. (2000). *Μορφοσημασιολογική Σύγκριση Παραθμημάτων και Συμφυμάτων στα Νέα Ελληνικά και τα Ιταλικά*. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Ενυάλειο Κληροδότημα.

Γούτσος, Δ. (2009). Λεξικά συμπλέγματα και στερεοτυπία στο δημοσιογραφικό λόγο. *Ζητήματα Επικοινωνίας*, 9, 75-89.

Γούτσος, Δ. (επιμ.) (2014). *Ο προφορικός λόγος στα ελληνικά*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαΐτα.

Γούτσος, Δ. (2020 [2012]). *Γλώσσα: Κείμενο, Ποικιλία, Σύστημα*. Αθήνα: Κριτική.

Έκο, Ο. (1982). *Η Σημειολογία στην Καθημερινή Ζωή*. Αθήνα: Μαλλιάρης - Παιδεία.

Ιντζίδης, Β. (2019). Μοντέλο Ανάλυσης Συμβάντων Γραμματισμού. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Μαθήματος: Γραμματισμός, e - class.

Ιντζίδης, Β. (2021). *Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Μαθήματος Γραμματισμός*, ΠΜΣ Γλωσσολογία, e - class.

Κάβουρα, Α. (2016). *Επικοινωνία και Διαφήμιση στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης*. Αθήνα: Διόνικος.

Κάππου, Μ. (2019). *Ο Τύπος ως Τέταρτη Εξουσία*. Διαδικτυακές Σημειώσεις.

Κλαίρης, Χ. & Μπαμπινιώτης, Γ. (2005). *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Κανάκης, Κ. (2007). *Εισαγωγή στην Πραγματολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις του 21^{ου}.

Κομνηνού, Μ. & Λυριντζής, Χ. (1989). *Κοινωνία, Εξουσία και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Κουτσουσίμου - Τσίνογλου, Β. (2000). Πολυφωνικότητα και Πολυτροπικότητα: Δείκτες στάσεως του ομιλητή και σχεδιασμός ενός “κοινού γραπτού”. *Γλωσσικός Υπολογιστής*, 2(1-2).

Λύκου, Χ. (2000). Η συστημική λειτουργική γραμματική του Μ. Α. Κ. Halliday. *Γλωσσικός Υπολογιστής*, 2: 57-71.

Μαλμέν, Ε. (2021). Κειμενικά είδη αφηγηματικού και περιγραφικού λόγου: μια πρόταση ανάλυσης της θεματικής δομής τους. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 41ης συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας, Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη*: ΙΝΣ, 129-139.

Μανιού, Ε. (2016). Η (ανα)συγκρότηση της επιστημονικής γνώσης στο σχολείο: Κοινωνιογλωσσολογική ανάλυση εκπαιδευτικών πρακτικών. Διδακτορική Διατριβή, Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η., Πανεπιστήμιο Πατρών: Τομέας Γλωσσολογίας.

Μανιού, Ε. 2006. Όψεις της σχολικής (ανα)κατασκευής του κόσμου: Γλωσσολογική ανάλυση των εγχειριδίων του Εμείς και ο κόσμος της Α' και της Γ' Δημοτικού. Μεταπτυχιακή εργασία. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Τομέας Γλωσσολογίας.

Μητσικοπούλου, Β. (2001). «Γραμματισμός», Στο Χριστίδης Α.- Φ. (επιμ.) *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*, Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 209-213.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπέλλα, Σ. (2001). Η Δείξη στη Νέα Ελληνική. Διδακτορική Διατριβή. Αθήνα: Τομέας Γλωσσολογίας, Τμήμα Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Μπέλλα, Σ. (2014). Δείξη και Επικοινωνία. Στο Γεωργαλίδου, Μ., Σηφianού, Μ. και Β. Τσάκωνα (επιμ.) *Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και Εφαρμογές*, Αθήνα: Νήσος, 225-260.

Μπέλλα, Σ. (2015). *Πραγματολογία: Από τη Γλωσσική Επικοινωνία στη Γλωσσική Διδασκαλία*. Αθήνα: Gutenberg.

Πολίτης, Π. (2001). Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης: Το επικοινωνιακό πλαίσιο και η γλώσσα τους. Στο Χριστίδης Α. - Φ. (επιμ.) *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για την Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 114-120.

Πολίτης, Π. (2014). Ο λόγος των ΜΜΕ. Στο Γεωργαλίδου, Μ., Σηφianού, Μ. και Β. Τσάκωνα (επιμ.) *Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και Εφαρμογές*, Αθήνα: Νήσος, 479-520.

Στάμου Α. Γ. (2014). Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο Γεωργαλίδου, Μ., Σηφianού, Μ. και Β. Τσάκωνα (επιμ.) *Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και Εφαρμογές*, Αθήνα: Νήσος, 149-187.

Στάμου, Α.Γ. (2011). Η κριτική ανάλυση λόγου των περιβαλλοντικών κειμένων: Προς μια κριτική γλωσσική επίγνωση. *12 κείμενα για τη γλωσσολογία: Πρακτικά των ετήσιων συναντήσεων του Τομέα Γλωσσολογίας*. Πινακάτες Πηλίου: Κοντύλι, 179-193.

UNESCO, ΤΕΠ, Πάντειον Πανεπιστήμιο (2021). *Δημοσιογραφία, Ψευδείς Ειδήσεις και Παραπληροφόρηση: Εγχειρίδιο Δημοσιογραφικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης*. Paris: UNESCO.

Χαράρι, Γ. Ν. (2015). *Sapiens: Μια σύντομη ιστορία του ανθρώπου*. (μτφρ: Μ. Λαλιώτης). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Χατζησαββίδης, Σ. (1997). Η ρητορική των τίτλων στον ελληνικό δημοσιογραφικό λόγο. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 17: 643-657.

Χατζησαββίδης, Σ. (1999). *Ελληνική Γλώσσα και Δημοσιογραφικός Λόγος. Θεωρητικές και Ερευνητικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

Χριστίδης, Α. - Φ. (2002). *Όψεις της Γλώσσας*. Αθήνα: Νήσος.

Παράρτημα

1. Σύνολο Συμβάντων Γραμματισμού 1

1.1 Το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό:

(Δημόσιο Link: <https://www.pronews.gr/ygeia/americas-frontline-doctors-to-aids-prou-sxetizetai-me-ta-emvolia-tha-xytypisei-ekatommyria-eos-to-ftthinoporou/>)

America's Frontline Doctors: «Το AIDS που σχετίζεται με τα εμβόλια θα χτυπήσει εκατομμύρια έως το φθινόπωρο»

Newsroom | email: info@pronews.gr

«Βλέπουμε επίκτητη ανοσοανεπάρκεια που σχετίζεται με το εμβόλιο» λέει η Δρ Elizabeth Eads

(Ανανέωση – Αρχικό κείμενο 3/4, 14:57) Η Δρ Elizabeth Eads η οποία εντάχθηκε στους America's Frontline Doctors και προειδοποίησε ότι εκατομμύρια Αμερικανοί θα διαγνωστούν με AIDS. Σύμφωνα με την γιατρό, αυτή η κατάσταση θα προκληθεί από τα εμβόλια για τον κορωνοϊό.

«Ναι, βλέπουμε επίκτητη ανοσοανεπάρκεια που σχετίζεται με το εμβόλιο στο νοσοκομείο τώρα από την τριπλή δόση... Είναι παρενέργεια του εμβολίου και δεν είμαστε πραγματικά σίγουροι πώς να το αντιμετωπίσουμε. Προσπαθούμε να χρησιμοποιήσουμε ό,τι μπορούμε να σκεφτούμε για να ενισχύσουμε τον αριθμό των CD4 και CD8 και να αντιστρέψουμε αυτήν την κατάρρευση, αυτήν την καταστροφή της κατάρρευσης του ανοσοποιητικού. Είναι πολύ εντυπωσιακό», είπε η Eads, σύμφωνα με το [thetruereporter](https://www.thetruereporter.com).

Η Δρ. Eads εξήγησε επίσης ότι **όσο περισσότερες δόσεις κάνουμε, τόσο χειρότερα εμφανίζονται τα αυτοάνοσα και νευροεκφυλιστικά συμπτώματά μας.** Σύμφωνα με αυτήν, η τρίτη δόση είναι η **«φονική βολή (Kill Shot)».**

«Το Kill Shot, το Money Ball ή όπως αλλιώς θέλετε πείτε το. Είναι απλώς καταστροφικό για το ανοσοποιητικό σύστημα, και θα σας πω γιατί. Αν κοιτάξετε την πρόσφατη μελέτη του Στάνφορντ, και θα διαβάσω μόνο μερικές φράσεις από τη μελέτη του Στάνφορντ: «Η πρωτεΐνη ακίδας στα εμβόλια CV19 για την οποία όλοι μιλούν ονομάζεται Lentivirus. Το Lenti περιέχει έναν συνδυασμό HIV, τύπου 1 έως 3, SRV/1, που είναι AIDS, MERS και SARS.»

«Στη μελέτη του Stanford, ο πιο γνωστός Lentivirus είναι το παθογόνο της ανθρώπινης ανοσοανεπάρκειας, το οποίο προκαλεί AIDS. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο βλέπουμε αυτοάνοση και νευροεκφυλιστική πτώση μετά τον εμβολιασμό για Covid, ειδικά της αναμνηστικής... Αλλάζει οριστικά το γονιδίωμα του κυττάρου.

Αυτός είναι ο λόγος που αυτό είναι τόσο τρομακτικό για εμάς στην ιατρική κοινότητα. Απλώς δεν ξέρουμε πώς να επιτεθούμε σε αυτό».

«Αυτό είναι ο Spike Lentivirus. Αποτελείται από HIV και AIDS μαζί με SARS και MERS», τόνισε. «Γι' αυτό οι εμβολιασμένοι είναι τόσο άρρωστοι. Γι' αυτό κυριαρχούν στα νοσοκομεία και για την ασθένεια Covid».

Η ίδια πρόσθεσε ότι: «Πιστεύω ότι από τον Απρίλιο έως το καλοκαίρι θα αρχίσετε να βλέπετε όλο και περισσότερες περιπτώσεις AIDS, κυρίως σε άτομα 18 έως 39 ετών. Και οι 40άρηδες και οι 50άρηδες πιθανότατα θα ξεκινήσουν να βλέπουν το ανοσοποιητικό τους σύστημα να καταρρέει τον επόμενο χρόνο».

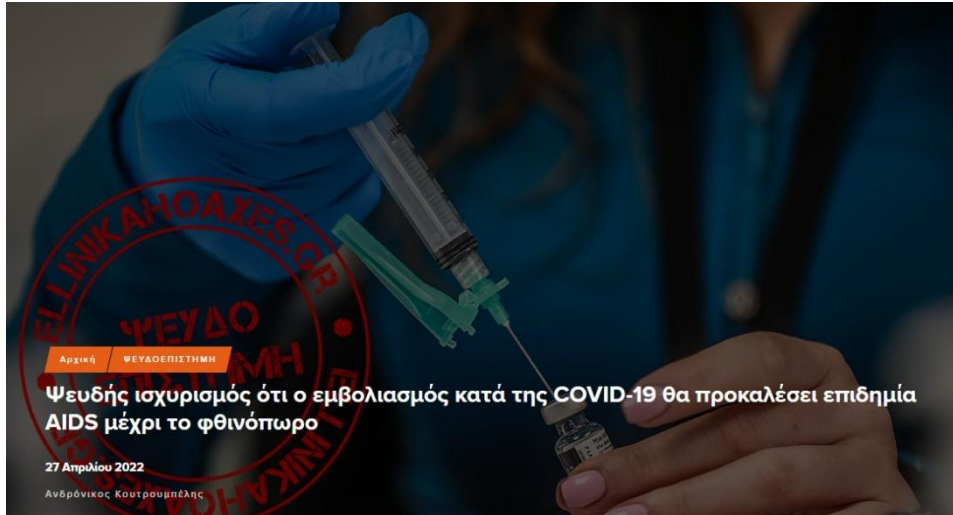
Η Δρ. Eads είναι γιατρός οστεοπαθητικής ιατρικής από τη Φλόριντα. Αυτό το κάνει εδώ και 25 χρόνια. Στη συνομιλία της με τον Greg Hunter από το USA Watchdog, άτομα που υποβλήθηκαν σε τριπλό εμβολιασμό εμφανίζουν συμπτώματα AIDS. Αυτή και άλλοι γιατροί προσπαθούν να βρουν τη σωστή θεραπεία για αυτούς τους ανθρώπους. Χρησιμοποιούν υδροξυχλωροκίνη, ιβερμεκτίνη, αντιπαρασιτικά και άλλες παρόμοιες θεραπείες, αλλά τίποτα από αυτά δεν φαίνεται να λειτουργεί. Πρέπει να βρουν άλλες εναλλακτικές λύσεις.

1.2 Το κείμενο που ασκεί τον πρώτο έλεγχο:

(Δημόσιο Link: <https://www.ellinikahoaxes.gr/2022/04/27/eads-vaccine-aids-pseudoscience/>)

Ψευδής ισχυρισμός ότι ο εμβολιασμός κατά της COVID-19 θα προκαλέσει επιδημία AIDS μέχρι το φθινόπωρο

27 Απριλίου 2022

Ανδρόνικος Κουτρομπέλης

Ισχυρισμός 1:

Εκατομμύρια άτομα θα αντιμετωπίσουν AIDS μέχρι το φθινόπωρο, λόγω του εμβολιασμού τους κατά της COVID-19.

Συμπέρασμα 1:

Πρόκειται για αβάσιμη άποψη της Dr. Elizabeth Eads, που από την αρχή της πανδημίας, είχε τοποθετηθεί επανειλημμένα κατά των mRNA εμβολίων, και έπειτα αρνήθηκε ακόμη και την ύπαρξη του κορωνοϊού SARS-CoV-2. Η Dr. Eads υποστήριξε την θέση της επικαλούμενη μια μελέτη του Πανεπιστημίου του Stanford, και ισχυριζόμενη ότι τα εμβόλια κατά της COVID-19 συνδέονται με ιούς όπως ο HIV, που προκαλεί AIDS. Στην πραγματικότητα, όπως επιβεβαίωσε και καθηγητής του Πανεπιστημίου, αντίστοιχη μελέτη δεν υπάρχει, και ο εμβολιασμός κατά της COVID-19 δεν έχει καμιά σχέση με αντίστοιχους ιούς.

Ισχυρισμός 2:

Η παροχή αναμνηστικής δόσης προκαλεί ακόμη εντονότερη ανοσοκαταστολή.

Συμπέρασμα 2:

Έπειτα από ενδελεχείς μελέτες διεθνώς, δεν υπάρχει καμιά τέτοια ένδειξη, ενώ αντιθέτως, έχει διαπιστωθεί ότι η αναμνηστική δόση ενισχύει την άμυνα κατά της COVID-19, ακόμη περισσότερο σε σχέση με τον βασικό εμβολιασμό. Ειδικά για τους ανοσοκατεσταλμένους, η εν λόγω πρακτική μπορεί να αποβεί σωτήρια.

Μεγάλη αναπαραγωγή σε ιστολόγια του ελληνικού διαδικτύου γνώρισαν δηλώσεις της Dr. Elizabeth Eads, σύμφωνα με την οποία, εκατομμύρια άνθρωποι θα αντιμετωπίσουν AIDS μέχρι το φθινόπωρο, λόγω του εμβολιασμού τους κατά της COVID-19. Ο εν λόγω ισχυρισμός ωστόσο συνιστά παραπληροφόρηση.

Παραδείγματα: pronews.gr (αρχική πηγή), ygeiamasnews.gr, anazitiseis.gr, gegonotstomikroskpio.com, attikanea.info, press-gr.com, fornews.gr

Σύμφωνα με τα εν λόγω δημοσιεύματα:

[Παράθεση ολόκληρου του πρώτου κειμένου που ελέγχεται σε αυτό το σημείο]

Τι ισχύει

Η Dr. Elizabeth Eads είναι οστεοπαθητική ιατρός που εργάζεται σε νοσοκομεία και διδάσκει σε Πανεπιστήμιο της Φλόριντα των ΗΠΑ. Ωστόσο, **από την αρχή της πανδημίας της COVID-19, είχε εκφράσει συνωμοσιολογικές απόψεις που αντιτίθονταν στην ομοφωνία της επιστημονικής κοινότητας.**

Ενδεικτικά, τον Μάιο του 2020, η Dr. Eads είχε ισχυριστεί ότι τα mRNA εμβόλια είναι αποτυχημένα και ανασφαλή, καθώς και ότι συνιστούν μια απάτη που θα σκοτώσει ανθρώπους, επικροτώντας αβάσιμες θέσεις του αντιεμβολιαστή Robert F. Kennedy Jr. Στην πραγματικότητα, τότε είχαν ολοκληρωθεί μόνο οι πιο προκαταρκτικές μελέτες σε ανθρώπους για την ασφάλεια του εμβολιασμού κατά της COVID-19, οι οποίες και δεν είχαν εντοπίσει κανένα λόγο ανησυχίας για την ασφάλεια των σκευασμάτων. Ακολούθησε σειρά εκτενέστατων μελετών, που επαλήθευσαν την γενικευμένη ασφάλεια του εμβολιασμού και απέδειξαν ότι η πρακτική έσωσε αναρίθμητες ζωές διεθνώς, μεταξύ ευρύτερων οφελών.

Ωστόσο, η Dr. Eads εξακολούθησε να δημοσιεύει ολοένα και πιο αβάσιμες απόψεις, γράφοντας τον Αύγουστο του 2021 ότι ο κορωνοϊός SARS-CoV-2 δεν υπάρχει καν, καθώς δεν έχει απομονωθεί ποτέ. Στην πραγματικότητα, ο ιός είχε απομονωθεί ήδη από τις αρχές του 2020 σε πολλά διαφορετικά εργαστήρια ανά τον κόσμο.

Τα επίμαχα ελληνικά δημοσιεύματα βασίζονται σε άρθρο που αναρτήθηκε στην αμφιλεγόμενη ιστοσελίδα TheTrueReporter.com. Το άρθρο αφορά από συνέντευξη της Dr. Eads στην ιστοσελίδα USAWatchdog.com, η οποία παρουσιάζει πολυετές ιστορικό συνωμοσιολογίας, καλύπτοντας θεματολογία από την επίθεση στις ΗΠΑ την 11η Σεπτεμβρίου του 2001, μέχρι τους αεροψεκασμούς.

Ενώ το άρθρο του TheTrueReporter.com ισχυρίζεται ότι η Dr. Eads αποτελεί μέλος της οργάνωσης America's Frontline Doctors (AFD), αποδίδοντας τις απόψεις της Dr. Eads στην οργάνωση, στην πραγματικότητα, στη συνέντευξη αναφέρεται μόνο ότι η Dr. Eads είναι ιατρός στην πρώτη γραμμή (frontline doctor). Ούτε η οργάνωση AFD αναφέρει την Dr. Eads στην ιστοσελίδα της, ούτε η ίδια έχει δηλώσει μέλος της

οργάνωσης στον λογαριασμό Twitter της. Ανεξαρτήτως όμως, η εν λόγω οργάνωση έχει παρουσιάσει εκτενές ψευδοεπιστημονικό ιστορικό κατά την πανδημία, και στο παρελθόν έχει προωθήσει παρόμοιους ισχυρισμούς δήθεν πρόκλησης AIDS λόγω του εμβολιασμού.

Η Dr. Eads υποστηρίζει τους ισχυρισμούς της με τις παρακάτω αναφορές, που ακούγονται από το 3ο λεπτό της συνέντευξης:

[Παράθεση 2^{ου} χωρίου από τη συνέντευξη της Δρος Eads]

Στην πραγματικότητα, οι παραπάνω αναφορές περιλαμβάνουν ποικίλες επιστημονικές ανακρίβειες, και στερούνται στοιχειώδους συνοχής.

Εισαγωγικά, είναι σκόπιμο να αναφέρουμε ότι οι φακοϊοί είναι μια κατηγορία ιών που μπορούν να ενσωματώνουν το γονιδιώμά τους στο ανθρώπινο DNA και να παραμένουν στους ασθενείς εφ' όρου ζωής. Ο πιο γνωστός φακοϊός είναι ο HIV που προκαλεί AIDS. Τα τελευταία χρόνια, εξειδικευμένες εκδόσεις αυτών των ιών, έχουν χρησιμοποιηθεί σε πειράματα για γενετικές θεραπείες ή εμβολιασμούς κατά διαφόρων ασθενειών.

Αντίθετα με την αναφορά της Dr. Eads, η πρωτεΐνη ακίδα του κορωνοϊού SARS-CoV-2 δεν είναι φακοϊός, αλλά θα μπορούσε να προστεθεί στο περίβλημα ενός φακοϊού ή να παραχθεί από αυτόν, στο πλαίσιο της ανάπτυξης ανοσολογικής μνήμης κατά του κορωνοϊού. Ωστόσο, δεν εντοπίσαμε καμιά σχετική μελέτη από ερευνητές του Πανεπιστημίου του Stanford. **Ο καθηγητής παθολογίας του Πανεπιστημίου του Stanford, δήλωσε σε σχετική έρευνα του Γαλλικού Πρακτορείου Ειδήσεων (AFP), ότι δεν υπάρχει μελέτη από το Πανεπιστήμιό του που να υποστηρίζει τους ισχυρισμούς της Dr. Eads, τους οποίους και χαρακτήρισε τελείως ανακριβείς και παράλογους.**

Μέχρι και τα μέσα Απριλίου 2022, δεν έχει εγκριθεί κανένα εμβόλιο που να χρησιμοποιεί φακοϊούς για τον εμβολιασμό κατά της COVID-19. Έχει δημοσιευτεί μόνο μια πολύ προκαταρκτική μελέτη σχετικού εμβολίου σε ζώα, το οποίο χρησιμοποιεί φακοϊούς που προκαλούν περιορισμένη παραγωγή της πρωτεΐνης ακίδας του κορωνοϊού SARS-CoV-2, ώστε να δημιουργήσουν μνήμη κατά του κορωνοϊού. Από αυτούς τους φακοϊούς έχει αφαιρεθεί η δυνατότητα αναπαραγωγής και ενσωμάτωσης στο ανθρώπινο DNA, καθιστώντας τους αβλαβείς. Σε κάθε περίπτωση, ακόμη δεν έχουν ξεκινήσει ούτε οι πιο προκαταρκτικές κλινικές μελέτες του εν λόγω εμβολίου σε ανθρώπους.

Όσον αφορά τις υπόλοιπες δηλώσεις της Dr. Eads, ενώ ξεχωριστά εμβόλια με εξειδικευμένους φακοϊούς, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη ανοσολογικής μνήμης απέναντι σε ασθένειες όπως οι AIDS, MERS, SARS, δεν είναι υπό ανάπτυξη κανένα εμβόλιο που να σχετίζεται με όλες αυτές τις παθήσεις ταυτόχρονα. Έπειτα, δεν υπάρχουν τρεις τύποι HIV, αλλά δύο. Επίσης, οι παθήσεις prion δεν έχουν καμιά σχέση με φακοϊούς ή με τον εμβολιασμό κατά της COVID-19. Τέλος, η περιγραφή ενσωμάτωσης του mRNA του φακοϊού στο ανθρώπινο DNA είναι βιολογικά λανθασμένα, και πιθανώς πρόκειται για σύγχυση μεταξύ των mRNA εμβολίων, των επικίνδυνων φυσικών φακοϊών, και των επεξεργασμένων ασφαλών φακοϊών των εμβολίων, ενώ η κάθε κατηγορία λειτουργεί διαφορετικά.

Στη συνέντευξη γίνεται επίσης αναφορά σε βρετανικά στατιστικά που δήθεν δείχνουν ότι οι εμβολιασμένοι νοσούν ευκολότερα από τους ανεμβολίαστους, γεγονός που αποδίδεται στην εμφάνιση AIDS στους εμβολιασμένους. Όπως όμως έχουμε αναφέρει σε προηγούμενα άρθρα μας, αρμόδιοι βρετανικοί θεσμοί έχουν εξηγήσει ότι πρόκειται για διαστρέβλωση των εν λόγω δεδομένων, που όταν εξετάζονται με έγκριτη μεθοδολογία, αντιθέτως καταδεικνύουν σημαντική προστασία των εμβολιασμένων από την COVID-19, και ειδικά από βαριά νόσηση.

Ενώ η Dr. Eads ισχυρίζεται ότι η παροχή τρίτης δόσης προκαλεί ακόμη εντονότερη ανοσοκαταστολή, έπειτα από ενδελεχείς μελέτες διεθνώς, δεν υπάρχει καμιά τέτοια ένδειξη, ενώ αντιθέτως, έχει διαπιστωθεί ότι η τρίτη δόση ενισχύει την άμυνα κατά της COVID-19, ακόμη περισσότερο σε σχέση με την παροχή δύο δόσεων. Ειδικά για τους ανοσοκατεσταλμένους, η εν λόγω πρακτική μπορεί να αποβεί σωτήρια. Τα στοιχεία από την παροχή τέταρτης δόσης προς το παρόν είναι πιο προκαταρκτικά, αλλά παρομοίως, δεν έχει εντοπιστεί κανένας προβληματισμός ασφαλείας, ενώ σε ένα δείγμα ατόμων που είχαν λάβει την τρίτη δόση 4 μήνες νωρίτερα, έχει αναφερθεί μικρή αύξηση της προστασίας τους μετά την τέταρτη δόση. Αντιθέτως, όπως έχουμε γράψει και στο παρελθόν, η COVID-19 μπορεί να προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στο ανοσοποιητικό σύστημα σε βάθος τουλάχιστον 8 μηνών, ακόμη και αν η αρχική νόσηση είναι ήπια.

Κλείνοντας, είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι οι επίμαχοι ισχυρισμοί της Dr. Eads, έχουν εξεταστεί από σειρά ειδικών με τους οποίους ήρθαν σε επικοινωνία οι ομάδες ελέγχου γεγονότων των AFP και The Dispatch, και όλοι οι ειδικοί τους χαρακτήρισαν από αβάσιμους μέχρι και καθαρά ψευδείς.

Συμπέρασμα

Είναι ψευδής ο ισχυρισμός ότι εκατομμύρια άτομα θα αντιμετωπίσουν AIDS μέχρι το φθινόπωρο, λόγω του εμβολιασμού τους κατά της COVID-19. Πρόκειται για αβάσιμη άποψη της Dr. Elizabeth Eads, που από την αρχή της πανδημίας, είχε τοποθετηθεί φανατικά κατά των mRNA εμβολίων, και έπειτα αρνήθηκε ακόμη και την ύπαρξη του κορωνοϊού SARS-CoV-2. Η Dr. Eads υποστήριξε την θέση της επικαλούμενη μια μελέτη του Πανεπιστημίου του Stanford, και ισχυριζόμενη ότι τα εμβόλια κατά της COVID-19 συνδέονται με ιούς όπως ο HIV, που προκαλεί AIDS. Στην πραγματικότητα, όπως επιβεβαίωσε και καθηγητής του Πανεπιστημίου, αντίστοιχη μελέτη δεν υπάρχει, και ο εμβολιασμός κατά της COVID-19 δεν έχει καμιά σχέση με αντίστοιχους ιούς.

2. Σύνολο Συμβάντων Γραμματισμού 2

2.1 Το κείμενο που ελέγχεται ως παραπληροφορητικό

(Δημόσιο Link: <https://www.zougla.gr/apopseis/article/2620-nekra-mora-meta-apo-emvolia-covid-se-egkious-ipa>)

2.620 νεκρά μωρά μετά από εμβόλια-COVID σε εγκύους (ΗΠΑ)

Μέσα σε 11 ΜΗΝΕΣ σημειώθηκαν περισσότεροι θάνατοι εμβρύων ΜΟΝΟ από «εμβόλια»-COVID από ό,τι από ΟΛΑ τα εμβόλια μαζί τα τελευταία 30 ΧΡΟΝΙΑ

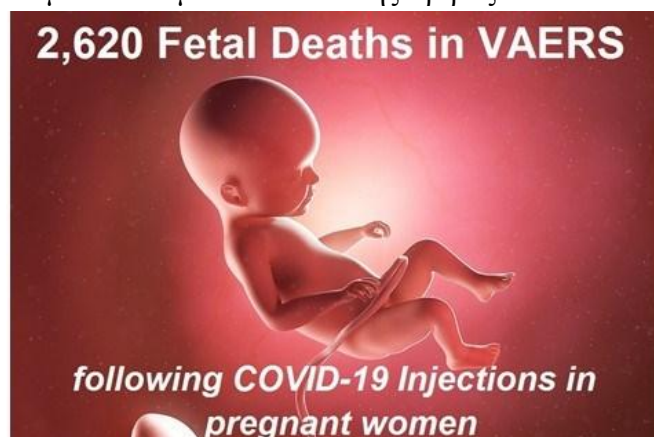
Στη Σκωτία αρχίζει έρευνα

από τον Brian Shilhavy

Editor, Health Impact News

20 Νοεμβρίου 2021

Επιμέλεια κειμένου: Κλεάνθης Γρίβας

Οι θάνατοι εμβρύων μετά από εμβόλια-COVID-19 που ενέθηκαν σε εγκυμονούσες συνεχίζουν να αυξάνονται. Μέχρι τώρα, αναφέρθηκαν **2.620 θάνατοι εμβρύων** στο VAERS (Σύστημα Αναφοράς Παρενεργειών των Εμβολίων).

Εάν εκτελέσουμε την ίδια ακριβώς αναζήτηση στο VAERS **εξαιρώντας τα εμβόλια-COVID-19**, βρίσκουμε **2.225 θανάτους εμβρύων μετά από ΟΛΑ τα εμβόλια που έγιναν σε εγκύους τα τελευταία 30+ χρόνια.** ([Πηγή](#) .)

Αυτή τη στιγμή, βλέπουμε συνολικά **2.838 καταγεγραμμένους εμβρυϊκούς θανάτους μετά από εμβόλια COVID-19 μέσα σε 11 μήνες**, ενώ ο ετήσιος μέσος

όρος των καταγεγραμμένων εμβρυϊκών θανάτων μετά τον εμβολιασμό εγκύων τα τελευταία 30 χρόνια ήταν κατά μέσο όρο 74 εμβρυϊκοί θάνατοι ετησίως.

Όπως διευκρινίζουν τα CDC: «Επειδή ορισμένες περιπτώσεις έχουν πολλαπλούς εμβολιασμούς και συμπτώματα, ένα μεμονωμένο κρούσμα μπορεί να αντιπροσωπεύει πολλαπλές καταχωρίσεις σε αυτόν τον πίνακα. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο Συνολικός Αριθμός είναι μεγαλύτερος από 2620 (ο αριθμός των περιπτώσεων που βρέθηκαν) και το Συνολικό Ποσοστό είναι μεγαλύτερο από 100». ([Πηγή](#))

		
Manufacturers	Count	Percent
GLAXOSMITHKLINE BIOLOGICALS	1	0.04%
JANSSEN	100	3.82%
MODERNA	689	26.3%
PFIZER/BIONTECH	2,015	76.91%
SANOFI PASTEUR	1	0.04%
UNKNOWN MANUFACTURER	14	0.53%
TOTAL	† 2,820	† 107.63%

† Because some cases have multiple vaccinations and symptoms, a single case can account for multiple entries in this table. why the Total Count is greater than 2620 (the number of cases found), and the Total Percentage is greater than 100.

([Πηγή](#))

Τον περασμένο μήνα (Οκτώβριος, 2021) το *New England Journal of Medicine* παραδέχτηκε ότι ήταν εσφαλμένη η αρχική μελέτη που χρησιμοποιήθηκε για να δικαιολογήσουν τα CDC και η FDA τη σύστασή τους για τον εμβολιασμό των εγκύων. ([Πηγή](#) .)

Έκτοτε, ερευνητές στη Νέα Ζηλανδία έκαναν μια νέα μελέτη των αρχικών δεδομένων και κατέληξαν στο συμπέρασμα:

«Μια εκ νέου ανάλυση αυτών των στοιχείων δείχνει μια σωρευτική συχνότητα αυτόματης αποβολής που κυμαίνεται από 82% (104/127) έως 91% (104/114), 7-8 φορές υψηλότερη από τα ευρήματα των αρχικών συγγραφέων». ([Πηγή](#) .)

Τα CDC και η FDA συνέστησαν τα εμβόλια για εγκύους, παρόλο που μια σωστή ανάλυση των αρχικών δεδομένων δείχνει ότι το 82% έως 91% των εγκύων θα υποστούν αποβολές εάν το αγέννητο παιδί τους είναι μικρότερο από 20 εβδομάδες. ([Πηγή](#) .)

Ωστόσο, τα CDC και η FDA συνεχίζουν να συνιστούν τα εμβόλια-COVID-19, τα οποία τώρα περιλαμβάνουν και τις ενισχυτικές δόσεις των «εμβολίων» της Pfizer και της Moderna, πράγμα που σημαίνει ότι μια έγκυος μπορεί τώρα να κάνει 3 «εμβόλια»-COVID-19 κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της (εάν έχει κανονική διάρκεια).

Από τους 2.620 εμβρυϊκούς θανάτους που αναφέρονται στο VAERS μετά από εμβολιασμούς για την COVID-19, οι 2.015 αφορούν το «εμβόλιο» της Pfizer και 689 αυτό της Moderna. ([Πηγή](#) .)

Το VAERS είναι ένα παθητικό σύστημα στο οποίο γίνονται υπο-αναφορές των παρενεργειών. Τα CDC και η FDA δεν έχουν κάνει ποτέ κάποια μελέτη για να προσδιοριστεί ποιος είναι ο παράγοντας υποαναφοράς. Αλλά το έχουν κάνει ανεξάρτητοι επιστήμονες, όπως η Δρ Τζέσικα Ρόουζ, την ανάλυση της οποίας έχουμε δημοσιεύσει προηγουμένως. Η Δρ Ρόουζ με την ανάλυση που έκανε καθόρισε ότι ένας συντηρητικός παράγοντας υποαναφοράς θα ήταν X41.

Βλ: ΜΕΛΕΤΗ: Τα δεδομένα της κυβέρνησης αποκαλύπτουν ότι τουλάχιστον 150.000 πιθανώς πέθαναν στις ΗΠΑ μετά από εμβόλια COVID-19

Αυτό σημαίνει ότι πιθανώς έχουν υπάρξει πιθανώς 107.420 θάνατοι εμβρύων μετά από «εμβόλια»-COVID-19 μέχρι στιγμής. Άραγε, πόσες από αυτές τις γυναίκες θα μπορέσουν να συλλάβουν και να τεκνοποιήσουν ξανά;

Γιατί αυτό δεν αποτελεί πρωτοσέλιδη είδηση; Γιατί ακόμη και τα Εναλλακτικά Μέσα δεν δημοσιεύουν αυτούς τους εμβρυϊκούς θανάτους που περιέχονται στα δεδομένα της ίδιας της κυβέρνησης μετά από «εμβόλια»-COVID-19;

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΜΒΡΥΙΚΟΥΣ ΘΑΝΑΤΟΥΣ ΑΠΟ «ΕΜΒΟΛΙΑ»-COVID ΣΤΗ ΣΚΩΤΙΑ

Τώρα φαίνεται ότι στη Σκωτία αναγνωρίζουν αυτή την απότομη αύξηση των θανάτων σε έμβρυα και νεογέννητα βρέφη και έχουν ξεκινήσει μια έρευνα για να προσπαθήσουν να εξηγήσουν γιατί πεθαίνουν τόσα πολλά αγέννητα και νεογέννητα βρέφη.

Η Herald στη Σκωτία αναφέρει :

«Έχει ξεκινήσει έρευνα για μια απότομη αύξηση των θανάτων μεταξύ νεογέννητων βρεφών στη Σκωτία.

Τα όρια ελέγχου και προειδοποίησης έχουν σχεδιαστεί για να επισημαίνουν στις ομάδες δημόσιας υγείας όταν οι θάνατοι νεογνών, η θνησιγένεια ή άλλοι βρεφικοί θάνατοι συμβαίνουν σε απροσδόκητα υψηλά ή χαμηλά επίπεδα που μπορεί να μην οφείλονται στην τύχη.

Αν και το ποσοστό κυμαίνεται από μήνα σε μήνα, το ποσοστό για τον Σεπτέμβριο – σε 4,9 ανά 1000 γεννήσεις ζώντων – είναι στο ίδιο επίπεδο με τα επίπεδα που παρατηρήθηκαν για τελευταία φορά στα τέλη της δεκαετίας του 1980.

Η Δημόσια Υγεία της Σκωτίας (PHS), που είναι ένας από τους φορείς που ερευνούν αυτή τη στιγμή το ζήτημα, ανακοίνωσε ότι το γεγονός ότι έχει ξεπεραστεί το ανώτατο όριο ελέγχου «υποδεικνύει ότι υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να υπάρχουν παράγοντες πέρα από τυχαίες διακυμάνσεις που μπορεί να έχουν συμβάλει στον αριθμό των θανάτων που σημειώθηκαν». (**Ολόκληρο το άρθρο** .)

Πιστεύετε ότι οι υπάλληλοι της δημόσιας υγείας στο Ηνωμένο Βασίλειο θα εξετάσουν το ρόλο των «εμβολίων»-COVID-19 που χορηγούνται σε εγκύους ως πιθανή αιτία αυτών των επιπτώσεων;

Αμφιβάλλω σοβαρά, αλλά τα «εμβόλια» mRNA της Pfizer και της Moderna χρησιμοποιούνται επίσης στο Ηνωμένο Βασίλειο (μαζί με το εμβόλιο AstraZeneca), και είναι καθαρή παράνοια να μην θεωρούμε ότι αυτές οι πειραματικές ενέσεις συνδέονται με αυτούς τους βρεφικούς θανάτους, και να ληφθούν μέτρα μήνες πριν!

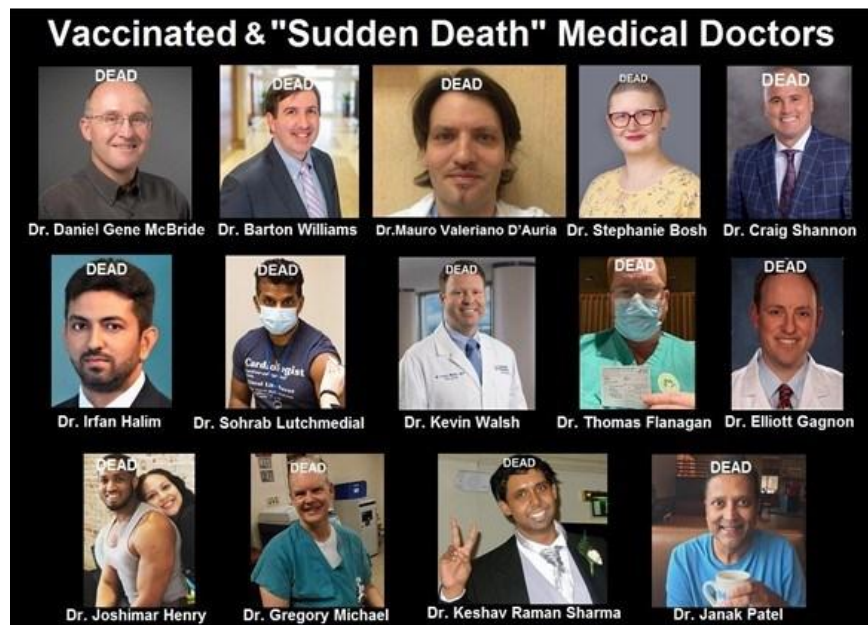
Ένας πληροφοριοδότης του *Funeral Director* στο Ηνωμένο Βασίλειο, εξηγεί την αύξηση των νεκρών νεογέννητων μωρών που διαπιστώνεται τώρα. [βλ. το κανάλι μας στο Bithuce].

Ακολουθεί ένα βίντεο που κάναμε τον περασμένο μήνα που περιέχει μερικά πολύ ατυχή φρικιαστικά παραδείγματα του τι κάνουν τα «εμβόλια»-COVID-19 στα αγέννητα μωρά.

ΔΕΙΤΕ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΜΑΣ ΤΟ ΒΙΝΤΕΟ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

Vaccinated Doctors are Dying and Unvaccinated Doctors are Quitting or Being Fired: Who will Run the Hospitals?

Εμβολιασμένοι γιατροί ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ και οι μη-εμβολιασμένοι γιατροί απολύονται ή παραιτούνται. ΠΟΙΟΣ θα λειτουργήσει τα νοσοκομεία;

2.2 Το κείμενο που ασκεί τον δεύτερο έλεγχο

(Δημόσιο Link: <https://www.ellinikahoaxes.gr/2021/12/04/2620-babies-died-covid-19-vaccine-misinformation/>)

Όχι, δεν πέθαναν 2.620 μωρά λόγω του εμβολιασμού κατά της COVID-19 σε εγκύους

4 Δεκεμβρίου 2021

Θάνος Σιτίστας (Επαχτίτης)

Ισχυρισμός

Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων του VAERS, 2.260 βρέφη πέθαναν, έπειτα από εμβολιασμό των εγκύων μητέρων τους, κατά της COVID-19. Νέα μελέτη επιβεβαιώνει ότι οι έγκυες που εμβολιάζονται εμφανίζουν αποβολές πολύ συχνότερα.

Συμπέρασμα

Όπως διευκρινίζει τόσο το VAERS όσο και το CDC, πρωτογενή δεδομένα που συλλέγονται χωρίς εξέταση δε συνιστούν απόδειξη παρενεργειών και δεν εδραιώνουν σχέση αίτιου-αιτιατού μεταξύ μιας δεδομένης παρενέργειας και ενός συγκεκριμένου εμβολίου. Η παραπομπή σε μελέτη που υποτίθεται ότι υποδεικνύει αυξημένη συχνότητα προβλημάτων κύησης, έγινε σε περιοδικό χωρίς επιστημονική αναγνώριση, και έπειτα από την επισήμανση ενός στοιχειώδους λάθους της, οι συντάκτες της δήλωσαν ότι θα την ανακαλέσουν. Έπειτα από εκτενείς έρευνες, οι αρμόδιοι θεσμοί υγείας διεθνώς δεν έχουν εντοπίσει κανένα σχετικό ρίσκο λόγω του εμβολιασμού, και αντιθέτως, συνιστούν τον άμεσο εμβολιασμό των εγκύων λόγω του ιδιαίτερα αυξημένου κινδύνου που αντιμετωπίζουν οι ίδιες και τα έμβρυά τους από την COVID-19.

Παραπληροφόρηση

Ψευδοεπιστήμη

Μεγάλη απήχηση γνώρισε σε ιστοσελίδες και μέσα κοινωνικής δικτύωσης ο ισχυρισμός πως 2,620 μωρά πέθαναν μετά από εμβολιασμούς κατά της COVID-19 σε εγκύους. Ωστόσο κάτι τέτοιο δεν ευσταθεί.

Παραδείγματα: pronews.gr, zougla.gr, kathika.gr, globonews.gr, voliotaki.gr, twnews.co.uk, taxidromos.gr:

Παραδείγματα σχετικών αναρτήσεων στο Facebook:

[Παράθεση κοινοποιήσεων της είδησης στο Facebook]

Στα υπό εξέταση άρθρα διαβάζουμε τα εξής:

[Παράθεση χωρίου από το κείμενο που ελέγχεται]

Τι ισχύει

Πρωτογενής ελληνόφωνη πηγή των υπό εξέταση κειμένων είναι το άρθρο που δημοσιεύθηκε στο zougla.gr και υπογράφει ο ψυχίατρος Κλεάνθης Γρίβας. Στο παρελθόν έχουμε ασχοληθεί ξανά με τον κ. Γρίβα και τους παραπλανητικούς ισχυρισμούς που είχε κάνει για θανάτους που προκαλούνται από τα εμβόλια για την COVID-19.

Είναι επίσης σκόπιμο να αναφέρουμε ότι τόσο ο κύριος Γρίβας όσο και η σύζυγος του, η παθολόγος Αλεξάνδρα Ευθυμιάδου Γρίβα, αποτελούν δύο εκ των πιο γνωστών περιπτώσεων αντιεμβολιαστών στην Ελλάδα. Αμφότεροι έχουν αρθρογραφήσει και συμμετάσχει σε ομιλίες και σεμινάρια στα οποία διατείνονται ότι ο εμβολιασμός για ασθένειες, όπως η ιλαρά, είναι επικίνδυνος και πρέπει να αποφεύγεται. Σχετικά παραδείγματα κατάρριψης αντιεμβολιαστικών ισχυρισμών μπορείτε να δείτε εδώ.

Το κείμενο του κ. Γρίβα αποτελεί μετάφραση άρθρου που δημοσιεύθηκε στο healthimpactnews.com στις 20-11-2021. Ο εν λόγω ιστότοπος δημοσιεύει συχνά ψευδοεπιστημονικές, αντιεμβολιαστικές και γενικότερα ανυπόστατες κινδυνολογικές θεωρίες.

Στα υπό εξέταση δημοσιεύματα παρατίθεται ο παρακάτω πίνακας:

 Manufacturers	Count	 Percent
GLAXOSMITHKLINE BIOLOGICALS	1	0.04%
JANSSEN	100	3.82%
MODERNA	689	26.3%
PFIZER/BIONTECH	2,015	76.91%
SANOFI PASTEUR	1	0.04%
UNKNOWN MANUFACTURER	14	0.53%
TOTAL	† 2,820	† 107.63%

† Because some cases have multiple vaccinations and symptoms, a single case can account for multiple entries in this table. why the Total Count is greater than 2620 (the number of cases found), and the Total Percentage is greater than 100.

Ωστόσο, ο πίνακας παρατίθεται περικομμένος, χωρίς να περιλαμβάνει τη σχετική διευκρίνιση του θεσμού υγείας CDC, αναφορικά με την αξιοπιστία των αναφερθέντων περιστατικών παρενεργειών:

Table		
↓ Manufacturers	Count	↑ ↓ Percent
GLAXOSMITHKLINE BIOLOGICALS	1	0.04 [†]
JANSSEN	100	3.82 [†]
MODERNA	689	26.3 [†]
PFIZER/BIONTECH	2,015	76.91 [†]
SANOPI PASTEUR	1	0.04 [†]
UNKNOWN MANUFACTURER	14	0.53 [†]
TOTAL	† 2,820	† 107.63[†]

† Because some cases have multiple vaccinations and symptoms, a single case can account for multiple entries in this table. This is the reason why the Total Count is greater than 2620 (the number of cases found), and the Total Percentage is greater than 100.

Ο CDC διευκρινίζει:

Η σελίδα του VAERS δέχεται αναφορές για ανεπιθύμητες ενέργειες και αντιδράσεις που προκύπτουν μετά από τον εμβολιασμό. Οι πάροχοι υγειονομικής περίθαλψης, οι κατασκευαστές εμβολίων και το κοινό μπορούν να καταθέτουν αναφορές στο σύστημα μας. Ενώ είναι πολύ σημαντικό να παρακολουθούμε την ασφάλεια των εμβολίων, **μόνες οι αναφορές από το VAERS δεν είναι αρκετές για να τεκμηριωθεί αν ένα εμβόλιο προκάλεσε ή συνέβαλε σε μια ανεπιθύμητη ενέργεια ή ασθένεια. Οι αναφορές μπορεί να περιέχουν πληροφορίες οι οποίες είναι ημιτελείς, ανακριβείς, συμπτώσεις ή μη επαληθεύσιμες.**

Και το ίδιο το VAERS αναφέρει σχετικά:

Όταν αξιολογείτε δεδομένα από το VAERS, είναι σημαντικό να έχετε κατά νου ότι δεν έχει τεκμηριωθεί σχέση αίτιου-αιτιατού μεταξύ του προβλήματος που καταγράφεται και της λήψης εμβολίου. Όλοι οι πιθανοί συσχετισμοί μεταξύ εμβολίων και ανεπιθύμητων ενεργειών (πιθανές παρενέργειες) καταγράφονται στο VAERS. Συνεπώς, **το VAERS συλλέγει δεδομένα από κάθε ανεπιθύμητη ενέργεια η οποία προκύπτει μετά τον εμβολιασμό, τυχαία ή προκαλούμενη όντως από εμβολιασμό. Η αναφορά ανεπιθύμητης ενέργειας στο VAERS δεν συνιστά απόδειξη ότι η εν λόγω βλάβη προκλήθηκε από το εκάστοτε εμβόλιο.**

Η πρακτική χρήσης δεδομένων από οργανισμούς όπως το VAERS, η EudraVigilance και το Yellow Card είναι συνηθισμένη κατά τη περίοδο της πανδημίας και την έχουμε αναλύσει σε παλαιότερα άρθρα μας μερικά εκ των οποίων μπορείτε να δείτε [εδώ](#), [εδώ](#), [εδώ](#) και [εδώ](#).

Τα υπό εξέταση δημοσιεύματα συνεχίζουν αναφέροντας τα εξής:

[Παράθεση αποσπάσματος από το κείμενο που ελέγχεται]

Στο εν λόγω σημείο του άρθρου ο κ. Γρίβας αναφέρεται σε μια μελέτη που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό New England Journal of Medicine με τίτλο “Preliminary Findings of mRNA Covid-19 Vaccine Safety in Pregnant Persons”. Πρόκειται για μια μελέτη που έγινε σε συνεργασία με το CDC και σε αυτή οι ερευνητές χρησιμοποίησαν δεδομένα από 3 ομοσπονδιακά συστήματα καταγραφής αναφορών για ασφάλεια εμβολίων. Από ένα δείγμα 3,958 γυναικών που έλαβαν το εμβόλιο των Pfizer/BioNTech ή της Moderna 712 είχαν επιτυχημένες γέννες, 104 απέβαλλαν σε μια περίπτωση το βρέφος γεννήθηκε νεκρό.

Από το ίδιο δείγμα ατόμων, 10 είχαν εκτοπικές κήσεις ή έπρεπε να προκληθεί αποβολή. Στις υπόλοιπες 3,131 περιπτώσεις η κύηση συνεχίστηκε ή δεν είχε ολοκληρωθεί η διαδικασία καταγραφής. Από τις 827 ολοκληρωμένες κήσεις βρήκαν 104 περιπτώσεις αποβολών το οποίο μεταφράζεται σε 12.6% ρυθμό αποβολής το

οποίο είναι συγκρίσιμο με τον μέσο ρυθμό αποβολών στο γενικό πληθυσμό για τις ΗΠΑ που είναι 12.5-18.7%. Με απλά λόγια οι ερευνητές δε βρήκαν σημάδια αιτιώδους συσχέτισης μεταξύ των εξεταζόμενων mRNA εμβολίων για την COVID-19 και προβλημάτων στη κύηση.

Ο ισχυρισμός του κ. Γρίβα ότι το περιοδικό New England Journal of Medicine παραδέχτηκε πως η εν λόγω μελέτη είναι εσφαλμένη, αποτελεί διαστρέβλωση της πραγματικότητας. Σε περίπτωση που μια μελέτη είναι πλήρως εσφαλμένη γίνεται εν τέλει ανάκληση της από το περιοδικό κάτι που δεν συνέβη με την εν λόγω έρευνα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση υπήρχαν ορισμένα λάθη στο τμήμα των αποτελεσμάτων και της συζήτησης των αποτελεσμάτων **τα οποία δεν επηρέαζαν τα συμπεράσματα της μελέτης και διορθώθηκαν εν τέλει από τους ερευνητές.** Πρόκειται για μια πολύ συχνή διαδικασία στο πλαίσιο δημοσίευσης επιστημονικών μελετών και δε συνεπάγεται αυτόματη ακύρωση ολόκληρης της μελέτης.

Η μελέτη από τη Νέα Ζηλανδία στην οποία αναφέρεται ο κ. Γρίβας, προσπάθησε να αποδείξει ότι τα συμπεράσματα της προαναφερθείσας έρευνας που δημοσιεύθηκε στο New England Journal of Medicine ήταν εσφαλμένα. Αυτή η μελέτη δημοσιεύθηκε στο περιοδικό “Science Public Health Policy and the Law” το οποίο δεν βρίσκεται σε καμία βάση δεδομένων επιστημονικών μελετών όπως το ScienceDirect η το PubMed, ούτε υπάρχει κάποια αναφορά για το αν πέρασε αξιολόγηση από ομοτίμους (peer-review).

Ο φορέας που διευθύνει το εν λόγω περιοδικό ονομάζεται ΙΡΑΚ, και όπως έχουμε δείξει στο παρελθόν και έχει επιβεβαιωθεί ξανά έκτοτε, αναπαράγει συστηματικά αντιεμβολιαστική παραπληροφόρηση.

Οι ερευνητές υποστήριζαν ότι, χρησιμοποιώντας τα ίδια δεδομένα με την μελέτη που δημοσιεύθηκε στο New England Journal of Medicine, ο ρυθμός αποβολών ανέρχεται σε 82-91%. Ο τρόπος με τον οποίο έφτασαν σε αυτό το συμπέρασμα ήταν να αποκλείσουν από τους υπολογισμούς τους 700 γυναίκες που εμβολιάστηκαν κατά το 3ο τρίμηνο της εγκυμοσύνης, όταν το έμβρυο είναι πιο ανεπτυγμένο και ο κίνδυνος αποβολής μειώνεται. Με αυτό το τρόπο έμειναν με 127 ολοκληρωμένες γέννες και με 104 αποβολές ο ρυθμός υπολογίστηκε σε 82%. Αντίστοιχα το 91% υπολογίστηκε διαιρώντας τις 127 γέννες με όλες τις περιπτώσεις όπου δεν ολοκληρώθηκε επιτυχώς η κύηση, δηλαδή όλες τις 104 αποβολές και τις 10 περιπτώσεις εκτοπικής κύησης.

Ωστόσο, η μεθοδολογία που επιστρατεύτηκε για να βγουν αυτά τα νούμερα είναι εσφαλμένη. Για να εξεταστούν οι εικαζόμενες επιπτώσεις από τον εμβολιασμό στα αρχικά στάδια της κύησης πρέπει να ερευνηθούν μόνο οι περιπτώσεις που εμβολιάστηκαν πριν τις 20 εβδομάδες. Ωστόσο στη μελέτη του “Science Public Health Policy and the Law” χρησιμοποιήθηκαν αδιακρίτως όλες οι αποβολές ανεξάρτητα από το πότε εμβολιάστηκε η μητέρα ώστε να βγει εν τέλει μεγάλος ρυθμός αποβολών.

Στις 16-11-2021, ο επικεφαλής του πανεπιστημιακού τμήματος όπου εργάζονται οι συντάκτες της εν λόγω προβληματικής μελέτης, απαίτησε της ανάκλησή της λόγω της αβάσιμης ανησυχίας που προκαλούσε. Οι συντάκτες έπειτα δήλωσαν ότι όντως θα προχωρούσαν σε ανάκληση. [πηγή]

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα, τις συστάσεις αρμοδίων φορέων υγείας και επιστημονικών ενώσεων, **δεν παρατηρούνται προβλήματα** ασφαλείας ούτε γονιμότητας σε αιτιώδη σχέση με τον εμβολιασμό εγκύων για την COVID-19. Στις 11-8-2021, ο CDC ανακοίνωσε νέα στοιχεία που **επιβεβαίωναν εκτενέστερα την ασφάλεια** των εμβολίων για τις εγκύους, ενώ πλέον τις **παρότρυνε ενεργά** να εμβολιαστούν, καθώς ο **κίνδυνος βαριάς νόσησης από COVID-19 που αντιμετωπίζουν είναι ιδιαίτερα αυξημένος**. Στις 19-11-2021 ο CDC δημοσίευσε άλλη μελέτη, που κατέδειξε **τετραπλάσιο ρίσκο θνησιγένειας για τα έμβρυα** των εγκύων με COVID-19 του στελέχους Δέλτα. Αντίθετα, έχει τεκμηριωθεί η μεταφορά προστατευτικών αντισωμάτων από τις εμβολιασμένες μητέρες κατά την κύηση και θηλασμό τους.

Συμπέρασμα

Εν κατακλείδι, όπως διευκρινίζει τόσο το VAERS όσο και το CDC, πρωτογενή δεδομένα που συλλέγονται χωρίς εξέταση δε συνιστούν απόδειξη παρενεργειών και δεν εδραιώνουν σχέση αίτιου-αιτιατού μεταξύ μιας δεδομένης παρενέργειας και ενός συγκεκριμένου εμβολίου. Η παραπομπή σε μελέτη που υποτίθεται ότι υποδεικνύει αυξημένη συχνότητα προβλημάτων κύησης, έγινε σε περιοδικό χωρίς επιστημονική αναγνώριση, και έπειτα από την επισήμανση ενός στοιχειώδους λάθους της, οι συντάκτες της δήλωσαν ότι θα την ανακαλέσουν. Έπειτα από εκτενείς έρευνες, οι αρμόδιοι θεσμοί υγείας διεθνώς δεν έχουν εντοπίσει κανένα σχετικό ρίσκο λόγω του εμβολιασμού, και αντιθέτως, συνιστούν τον άμεσο εμβολιασμό των εγκύων λόγω του ιδιαίτερα αυξημένου κινδύνου που αντιμετωπίζουν οι ίδιες και τα έμβρυά τους από την COVID-19.

